SANCTVS LVCAS,

HARMONICE,

EBRAICÈ,
GRÆCÈ,
LATINÈ, &
GERMANICÈ,

PRO VERBI DEI ET LINGVARVM
cultoribus editum,

AB

ELIA HVTTERO
GERMANO.

NORIBERGÆ,

*Cum Sac. Caſ. Maieſtatis: &c. nec non Regis Galliarum
& Navarræ, &c: Privilegÿs.*

Anno, M. DCII.

Digitized by Google

בשורה
כפי לוקס :

א

1 כי רבים האיצו להכין ספר
המעשים הנמלאים בנו :
2 כאשר מסרו לנו אשר מראשית
ראו ומשרתי דבר היו :
3 נראה לי את כל־הדברים האלה
אשר מכלם מראשית ראיתי באר היטב
לכתב לך בנעימים ידידיה :
4 אשר תדע את אמת ומכון הדברים
האלה אשר למדת :
5 ויהי בימי הירודוס מלך יהודה כהן
היה איש ושמו זכריהו ממשמרת בית
אביא ואשתו מבנות אהרון ושמה
אלישבע :
6 ויהיו צדיקים שניהם לפני אלהים
הולכים בכל־מצות וחקות יהוה
תמימים :
7 ולא היה להם בן כי־אלישבע
היתה עקרה ושניהם זקנים באו
בימים :
8 ויהי בכהנו בדברת משמרתו לפני
יהוה :
9 בדרך כהנה בגורלו להקטיר בא אל־
היכל יהוה :

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων.
2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ᾽ ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.
3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε.
4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.
5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ.
6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.
7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον· καθότι ἡ Ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.
8. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ Θεοῦ.
9. Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου.

Digitized by Google

EVANGELIVM S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completæ ſunt rerum.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.

3. Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

4. Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudeæ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen ejus Elizabeth.

6. Erant autem juſti ambo ante Deum, incedétes in omnibus mandatis & juſtificationibus Domini ſine querela.

7. Et non erat illis filius: eo quod eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſsiſſent in diebus ſuis.

8. Factum eſt autem: cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ, ante Deum.

9. Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exiit, ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.

Evangelium S. Lucas.

Das I. Capitel.

SIntemal ſichs viel vnterwunden haben / zu ſtellen die rede von den Geſchichten / ſo vnter vns ergangen ſindt.

2. Wie vns das gegeben haben / die es von anfang ſelbs geſehen / vnd Diener deß Worts geweſen ſindt.

3. Habe ichs auch für gut angeſehen / nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe / daß ichs zu dir mein guter Theophile / mit fleiß Ordentlichen ſchriebe.

4. Auff daß du gewiſſen grundt erfahreſt der Lehre / welcher du vnterrichtet biſt. *Act.1.1.*

5. Zu der zeit Herodis deß Königes Judee / war ein Prieſter von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias / vnnd ſein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Eliſabeth. *1.Par.24.10.*

6. Sie waren aber alle beyde fromb für Gott / vnd giengen in allen Gebotten vnd Satzungen deß HERREN vntadelich.

7. Vnd ſie hatten kein Kind / Denn Eliſabeth war vnfruchtbar / vnd waren beyde wol betaget.

8. Vnnd es begab ſich / da er Prieſterampt pfleget für Gott / Zur zeit ſeiner Ordnung.

9. Nach gewonheit deß Prieſterthumms / vnd an jhm war / daß er räuchern ſolt / gieng er in den Tempel deß HERREN. *Exo.30.17 Lev.16.17.*

Digitized by Google

א

10 וְכָל־הֲמוֹן הָעָם הָיָה מִתְפַּלֵּל מִחוּץ
בְּעֵת קְטֹרֶת׃
11 וַיֵּרָא לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה עוֹמֵד מִימִין
הַמִּזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃
12 וַיֶּחֱרַד זְכַרְיָהוּ בִּרְאוֹתוֹ וְיִרְאָה נָפְלָה
עָלָיו׃
13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ אַל תִּירָא
זְכַרְיָהוּ כִּי נִשְׁמַע תְּפִלָּתְךָ וְאִשְׁתְּךָ
אֱלִישֶׁבַע תֵּלֶד לְךָ בֵּן תִּקְרָא שְׁמוֹ
יוֹחָנָן׃
14 וְתִהְיֶה שִׂמְחָה לְךָ וְגִילָה וְרַבִּים
יִשְׂמְחוּ עַל־מוֹלַדְתּוֹ׃
15 כִּי יִהְיֶה גָדוֹל לִפְנֵי יְהוָה וְיַיִן וְשֵׁכָר
לֹא יִשְׁתֶּה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יִמָּלֵא בְּעוֹדֶנּוּ
בְּבֶטֶן אִמּוֹ׃
16 וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָשִׁיב אֶל־יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם׃
17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וּגְבוּרַת
אֵלִיָּהוּ וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב
בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם לְהָכִין לַיהוָה עַם
תְּמִימִים וְיָשָׁר׃
18 וַיֹּאמֶר זְכַרְיָהוּ אֶל־הַמַּלְאָךְ בַּמֶּה
אֵדַע זֹאת כִּי־אֲנִי זָקַנְתִּי וְאִשְׁתִּי זְקֵנָה
הִיא בָּאָה בַּיָּמִים׃
19 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי גַּבְרִיאֵל
הָעוֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה וְשֻׁלַּחְתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ
וּלְבַשֵּׂר לְךָ אֶת־הָאֵלֶּה׃
20 וְהִנֵּה תִּהְיֶה שׁוֹתֵק וְלֹא תוּכַל לְדַבֵּר
עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהְיוּ הָאֵלֶּה עַל־כִּי
לֹא הֶאֱמַנְתָּ לְדִבְרֵי אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ בְעִתּוֹ׃

α΄.

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω, τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

11. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

12. Καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτόν.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

14. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται.

15. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

16. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

17. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

18. Καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

20. Καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι, ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

Cap. I.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incenſi.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

13. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen ejus Iohannem.

14. Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate ejus gaudebunt.

15. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ.

16. Et multos filiorum Iſraël convertet ad Dominum Deum ipſorum.

17. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam juſtorum, parare Domino plebem perfectam.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex, & uxor mea proceſsit in diebus ſuis.

19. Et reſpondens angelus dixit ei: Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum, & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

20. Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui, uſque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

Das I. Capitel.

10. Vnnd die gantze menge deß Volcks war hauſſen vnd betet / vnter der Stunde deß räucherns.

11. Es erſchein jhm aber der Engel deß HERREN / vnd ſtund zur rechten Hand am räuchaltar.

12. Vnd als Zacharias jhn ſahe / erſchrack er / vnd es kam jhn eine forcht an.

13. Aber der Engel ſprach zu jhm: Förchte dich nicht Zacharia / denn dein Gebet iſt erhöret. Vnnd dein Weib Eliſabeth wirdt dir einen Sohn geberen / deß Namen ſolt du Johannes heiſſen. *Inf. 63.*

14. Vnd du wirſt deß frewde vnnd wonne haben / vnd viel werden ſich ſeiner Geburt frewen.

15. Denn er wirdt groß ſeyn für dem HErren / Wein vnd ſtarck getränck wird er nicht trincken. Vnd wirdt noch in Mutterleib erfüllet werden mit dem Heiligen Geiſt.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Iſrael viel zu Gott jhrem HErren bekehren.

17. Vnd er wirdt für jhm hergehen / im Geiſt vnd krafft Elias / zu bekehren die Hertzen der Väter zu den Kindern / vnd die vnglaubigen zu der klugheit der Gerechten / zu zurichten dem HERRN ein bereit Volck. *Mat. 11, 14. Mal. 4, 6*

18. Vnnd Zacharias ſprach zu dem Engel: Wobey ſoll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib iſt betaget.

19. Der Engel antwortet vnd ſprach zu jhm: Ich bin Gabriel / der für Gott ſtehet / vnd bin geſandt mit dir zu reden / daß ich dir ſolches verkündigte.

20. Vnd ſihe / du wirſt erſtummen / vnnd nicht reden können / biß auff den tag / da diß geſchehen wirdt / darumb daß du meinen Worten nicht geglaubet haſt / welche ſollen erfüllet werden zu jhrer zeit.

א

21 והעם היה נצב ומיחל על־זכריהו
ויתמהו בהאריכו בהיכל :
22 ובצאתו לא יכל לדבר אליהם
וידעו כי מראה ראה בהיכל והוא
היה קורץ להם ויהי־אלם לא יפתח
פיו :
23 ויהי־כאשר מלאו ימי כהנתו וילך
אל־ביתו :
24 ואחר הימים האלה הרתה אלישבע
אשתו ותתחבא חמשה חדשים לאמר :
25 כי ככה לי עשה יהוה בימים אשר
הביט להסיר את־חרפתי באנשים :
25 ובחדש הששי שלח המלאך גבריאל
מאת האלהים אל־עיר גלילה ושמה
נצרת :
27 אל־העלמה המארשה לאיש
ושמו יוסף מבית דויד ושם
העלמה מרים :
28 ויבא המלאך אליה ויאמר שלום
לך מחנה יהוה עמך ברוכה את
בנשים :
29 ובראותה חרדה על־דברו ותתחשב
מה זאת הברכה :
30 ויאמר המלאך אליה אל־תיראי
מרים כי מצאת חן לפני אלהים :
31 הנך הרה וילדת בן וקראת שמו
ישוע :
32 וזה יהיה גדול ובן־עליון יקרא
ויתן לו יהוה אלהים את כסא דוד
אביו :

α΄.

21. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν
ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρο-
νίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.
22. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆ-
σαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν
ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν
διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.
23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ
ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλ-
θεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
24. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας
συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ
περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέ-
γουσα.
25. Ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος
ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄ-
νειδός μου ἐν ἀνθρώποις.
26. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστά-
λη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ
εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα να-
ζαρέτ.
27. Πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην
ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ·
καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, μαριάμ.
28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς
αὐτὴν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ
κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν
γυναιξίν.
9. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ
λογῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς
εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.
30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ
φοβοῦ μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν πα-
ρὰ τῷ θεῷ.
31. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ
τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ
ἰησοῦν.
32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑ-
ψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος
ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Cap. I.

21.* Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quod tardaret ipſe in templo.

22. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo: Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

23. Et factum eſt ut impleti ſunt dies officii ejus, abiit in domum ſuam.

24. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

25. Quia ſic fecit mihi Dominus, in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

26. In menſe autem ſexto, miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

27. Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo David, & nomen virginis Maria.

28. Et ingreſſus angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30. Et ait angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.

31. Ecce, concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum.

32. Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ejus.

Das I. Capitel.

21. Vnd das Volck wartet auff Zacharias/ vnd verwunderte ſich/daß er ſo lang im Tempel verzog.

22. Vnnd da er herauß gieng/ kondte er nicht mit jhnen reden. Vnd ſie mercktẽ/ daß er ein Geſicht geſehen hatte im Tempel. Vnd er winckete jhnen/vnd bleib ſtumb.

23. Vnd es begab ſich/da die zeit ſeines ampts auß war/gieng er heim in ſein Hauß.

24. Vnnd nach den Tagen ward ſein Weib die Eliſabet ſchwanger/vnnd verbarg ſich fünff Monden/vnd ſprach:

25. Alſo hat mir der HERR gethan/inn den Tagen da er mich angeſehen hat/ daß er meine ſchmach vnter den Menſchen von mir neme.

26. Vnd im ſechſten Monden ward der Engel Gabriel geſandt von GOTT/in eine Stadt in Galilea/die heiſſet Nazareth.

27. Zu einer Jungfrawen/ die vertrawet war einem Manne/mit Namen Joſeph/vom Hauſe David/vnd die Jungfraw hieß Maria. *Mat.1,18*

28. Vnnd der Engel kam zu jhr hinein/vnnd ſprach: Gegrüſſet ſeyſt du Holdſelige/der Herr iſt mit dir/du gebenedeyte vnter den Weibern.

29. Da ſie jhn aber ſahe/ erſchrack ſie vber ſeiner rede/vnd gedachte/welch ein Gruß iſt daß?

30. Vnnd der Engel ſprach zu jhr: Förchte dich nicht Maria/du haſt Gnade bey Gott funden.

31. Sihe/du wirſt ſchwanger werden im Leibe/ vnd einen Sohn geberen/deß Namen ſolt du Jeſus heiſſen. *Iſa.7.14. Inf.2.21. Mat.1.21*

32. Der wirdt groß/vnd ein Sohn deß Höchſten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt jhm den Stuel ſeines Vaters Davids geben.

Digitized by Google

א

33 וימלוך בבית יעקב לעולם
ולמלכותו אין קץ׃
34 ותאמר מרים אל־המלאך איך
תעשה זאת כי איש לא ידעתי׃
35 ויען המלאך ויאמר לה רוח הקדש
תבוא עליך וגבורת העליון יסך לכי
ולכן קדוש הנולד ממך בן־אלהים
יקרא׃
36 והנה אלישבע קרובתך גם היא הרה
בן בזקונתה וזה חדש הששי לה אשר
הנקראת עקרה׃
37 כי לא יהיה מבלתי יכלת לפני
יהוה כל־דבר׃
38 ותאמר מרים הנה שפחת יהוה
אני יהי לי כדברך וילך המלאך מעמה׃
39 ותקם מרים בימים ההמה ותלך
ההרה בחפזון אל עיר יהודה׃
40 ותבוא בבית זכריהו ותשאל
לשלום לאלישבע׃
41 ויהי כאשר שמעה אלישבע את־
ברכת מרים וירץ העול בבטנה ותמלא
אלישבע ברוח הקדש׃
42 ותצעק בקול גדול ותאמר ברוכה
את בנשים וברוך פרי בטנך׃
43 ואזה לי זאת כי־אם אדני
באה אלי׃
44 כי־הנה בהיות קול ברכתך באזני
וירץ העול בגילה בבטני׃
45 ואשריך אשר האמנת כי־יכלו כל־
הדברים אשר דבר יהוה אליך׃

α΄.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

34. Εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

38. Εἶπε δὲ μαριὰμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39. Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

42. Καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

43. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με.

44. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

Digitized by Google

Cap. I.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis.

34. Dixit autem Maria ad angelum: Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco?

35. Et reſpondens angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.

36. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic menſis, ſextus eſt illi quę vocatur ſterilis.

37. Quia non erit impoſsibile apud Deum omne verbum.

38. Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſsit ab illa angelus.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione in civitatem Iuda.

40. Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.

41. Et factum eſt, ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus, & repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth.

42. Et exclamavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

45. Et beata quæ credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta ſunt ei à Domino.

Das I. Capitel.

33. Vnnd er wirdt ein König ſeyn vber das Hauß Jacob ewiglich/ vnd ſeines Königreichs wirdt kein ende ſeyn.

Dan. 7. 14. & 27. Mich. 4. 7.

34. Da ſprach Maria zu dem Engel: wie ſoll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

35. Der Engel antwortet vnnd ſprach zu jhr: Der Heilige Geiſt wirdt vber dich kommen/ vnd die Krafft des Höchſten wirdt dich vberſchatten. Darumb auch das Heilige/ das von dir geboren wirdt/ wirdt Gottes Sohn genennet werden.

36. Vnnd ſihe Eliſabeth/ deine Gefreundte/ iſt auch ſchwanger mit einem Sohn/ in jhrem alter/ vnd gehet jetzt im ſechſten Mond/ die im geſchrey iſt/ daß ſie vnfruchtbar ſey.

37. Denn bey Gott iſt kein ding vnmöglich.

38. Maria aber ſprach: Sihe/ ich bin deß HERRN Magd/ mir geſchehe/ wie du geſaget haſt. Vnd der Engel ſchied von jhr.

39. Maria aber ſtund auff in den Tagen/ vnd gieng auff das Gebirge endelich/ zu der Stadt Jude.

40. Vnd kam in das Hauß Zacharias/ vnnd grüſſet Eliſabeth.

41. Vnd es begab ſich/ als Eliſabeth den gruß Maria hörete/ hupffet das Kind inn jhrem Leibe. Vnd Eliſabeth ward des Heiligen Geiſtes voll.

42. Vnd rieff laut vnd ſprach: Gebenedeyet biſt du vnter den Weibern/ vnd gebenedeyet iſt die Frucht deines Leibes.

43. Vnd woher kombt mir das/ daß die Mutter meines HERRN zu mir kombt?

44. Sihe/ da ich die Stimme deines Gruſſes hörete/ hupffet mit frewden das Kind in meinem Leibe.

45. Vnd/ O ſelig biſt du/ die du geglaubet haſt/ denn es wirdt vollendet werden/ was dir geſagt iſt von dem HERRN.

א

46 ותאמר מרים מגדלה נפשי את־יהוה׃

47 ותגל רוחי באלהי ישעי׃

48 כי הביט אל־עני אמתו והנה מעתה יאשרוני כל־הדורות׃

49 כי־עשה עמדי גדלות הגבור וקדוש שמו׃

50 וחסדו לדור ודור ליראיו׃

51 עשה גבורה בזרועו הפיץ את־הגאים במחשבת לבם׃

52 הוריד גבורים מכסאות והרים את־השפלים׃

53 רעבים מלא טובות ועשירים שלח ריקם׃

54 לקחת את־ישראל עבדו לזכר חסדו׃

55 כאשר דבר אל־אבותינו לאברהם ולזרעו לעולם׃

56 ותשב מרים עמה כשלשה חדשים ותשב אל־ביתה׃

57 וימלאו ימי אלישבע ללדתה ותלד בן׃

58 וישמעו שכניה ודודיה כי־הגדיל יהוה את־חסדו אתה וישמחו עמה׃

59 ויהי ביום השמיני ויבאו למול את־הילד ויקראו אותו בשם אביו זכריה׃

60 ותען אמו לאמר לא כן כי־אם יקרא יוחנן׃

α.

46. Καὶ εἶπε μαριάμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.

48. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

49. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

50. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

51. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

52. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

53. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

54. Ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους.

55. Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

56. Ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

57. Τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

58. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρεν αὐτῇ.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζαχαρίαν.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί. ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.

Cap. I.

46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

47. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

48. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuę, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

49. Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus.

50. Et miſericordia ejus à progenie in progenies, timentibus eum.

51. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

52. Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

53. Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes.

54. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, & recordatus miſericordiæ ſuæ.

55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini ejus in ſecula.

56. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus, & reverſa eſt in domum ſuam.

57. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi, & peperit filium.

58. Et audierunt vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

59. Et factum eſt, in die octavo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui, Zachariam.

60. Et reſpondens mater ejus, dixit; Nequaquam, ſed vocabitur Iohannes.

Das I. Capitel.

46. Vnd Maria ſprach: Meine Seele erhebt den HERREN.

47. Vnd mein Geiſt frewet ſich Gottes meines Heilands.

48. Denn er hat ſeine elende Magd angeſehen/ Sihe/ von nun an werden mich ſelig preiſen alle Kindes Kind.

49. Denn er hat groſſe ding an mir gethan/ der da mechtig iſt/ vnd deß Namen heilig iſt.

50. Vnd ſeine Barmhertzigkeit weret jmmer für vnd für/ bey denen die jhn förchten.

51. Er vbet gewalt mit ſeinem Arm/ vnnd zerſtrewet die da Hoffertig ſind inn jhres hertzen Sinn.

52. Er ſtöſſet die gewaltigen vom Stuel/ vnnd erhebt die Elenden.

53. Die Hungerigen füllet er mit gütern/ vnd leſſet die reichen leer. *Iſa. 51, 9. Pſa. 32, 10 Iſa. 29, 15.*

54. Er dencket der Barmhertzigkeit/ vnd hilfft ſeinem Diener Iſrael auff.

55. Wie er geredt hat vnſern Vätern/ Abraham vnd ſeinem Samen ewiglich. *Pſa. 33, 11 2. Reg. 2, 5*

56. Vnnd Maria bleib bey jhr bey dreyen Monden/ Darnach kehret ſie widerumb heim. *Iſa. 30, 18 & 41, 8 & 54, 5.*

57. Vnd Eliſabeth kam jhre zeit/ daß ſie geberen ſolt/ vnd ſie gebar einen Sohn. *Ier 31, 3. & 20 Pſ 131, 11.*

58. Vnd jhre Nachbarn vnd Gefreundten höreten/ daß der HERR groſſe Barmhertzigkeit an jhr gethan hatte/ vnd freweten ſich mit jhr.

59. Vnnd es begab ſich am achten Tage/ kamen ſie zu beſchneiden das Kindlein/ vnd hieſſen jhn nach ſeinem Vater/ Zacharias. *Gē. 17, 19 & 21, 16. Sup. 14.*

60. Aber ſeine Mutter antwortet/ vnd ſprach: Mit nichten/ ſondern er ſoll Johannes heiſſen

א

61 ויאמרו אליה כי־אינו איש
במשפחתך אשר נקרא בשם הזה׃
62 ויקרצו לאביו ומה־ירצה להקרא
אותו׃
63 וישאל לוח ויכתב לאמר יוחנן יש
שמו ויתמהו כלם׃
64 ובפתאם נפתח פיו ולשונו וידבר
ויברך את־יהוה׃
65 ותהי יראה על־כל־שכניו סביב
סביב וישמעו כל הדברים האלה בכל
הררי יהודה׃
66 וכלם אשר שמעו שמו על־לבבם
לאמר ומי יהיה הילד הזה ויד יהוה
היתה עמו׃
67 וזכריהו אביו נמלא ברוח הקדש
וינבא לאמר׃
68 ברוך יהוה אלהי ישראל כי־פקד
ויעש פדות לעמו׃
69 ויקם לנו קרן ישועה בבית דוד
עבדו׃
70 כאשר דבר בפי־נביאים הקדושים
אשר מעולם המה׃
71 את־ישועה מאיבינו ומיד־כל
שנאינו׃
72 לעשות חסד עם אבותינו ולזכור
ברית קדשו׃
73 את־השבועה אשר נשבע לאברהם
אבינו (לתת לנו׃)
74 אשר מצלים מיד איבינו בלי
יראה נעבדנו׃

α'.

61. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

62. Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων, ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

64. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, διηρθρώθη. καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

67. Καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

69. Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν, ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

70. Καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

72. Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

73. Ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τοῦ δοῦναι ἡμῖν.)

74. Ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ.

Cap. I.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.
62. Innuebant autem patri ejus, quem vellet vocari eum.
63. Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens: Iohannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt univerſi.
64. Apertum eſt autem ilico os ejus, & lingua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65. Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudeæ divulgabantur omnia verba hęc.
66. Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes: Quis putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.
67. Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spiritu ſancto, & prophetavit, dicens:
68. Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.
69. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.
70. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, prophetarum ejus.
71. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos.
72. Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſancti.
73. Iusjurandum quod juravit ad Abraham patrem noſtrum, daturum ſe nobis.
74. Vt, ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi.

Das I. Capitel.

61. Vnd ſie ſprachen zu jhr: Iſt doch niemand in deiner freundſchafft/ der alſo heiſſe.

62. Vnd ſie winckten ſeinem Vater/ wie er jhn wolt heiſſen laſſen.

63. Vnd er foderte ein Täffelein/ ſchreib vnd ſprach: Er heiſt Johannes. Vnnd ſie verwunderten ſich alle. *Sup. 13.*

64. Vnnd als bald ward ſein Mund vnd ſeine Zunge auff gethan/ vnnd redete vnnd lobete Gott.

65. Vnnd es kam eine forcht vber alle Nachbarn/ vnd diß Geſchicht ward alles ruchtbar auff dem gantzen Jüdiſchen Gebirge.

66. Vnnd alle die es höreten/ namens zu hertzen/ vnnd ſprachen: Was meineſt du/ will auß dem Kindlein werden? Denn die Hand des HERRN war mit jhm.

67. Vnnd ſein Vater Zacharias ward deß Heiligen Geiſtes voll/ weiſſaget vnd ſprach:

68. Gelobet ſey der HERR der Gott Jſrael/ denn er hat beſucht vnd erlöſet ſein Volck. *Inf. 2,30. Mat. 1 21*

69. Vnd hat auffgericht ein Hern deß Heilß/ in dem Hauſe ſeines Dieners Davids.

70. Als er vor zeiten geredt hat/ durch den Mund ſeiner Heiligen Propheten. *Pſa. 131. 17. Pſa. 73. 12.*

71. Daß er vnns errettet von vnſern Feinden/ vnd von der Hand aller die vns haſſen. *Ier. 23,6. & 30, 10*

72. Vnnd die Barmhertzigkeit erzeigete vnſern Vätern/ vnd gedächte an ſeinen Heiligen Bund.

73. Vnnd an den Eid/ den er geſchworen hat vnſerm Vater Abraham/ (vns zu geben.) *Gē 22,16. Ier. 31,33 Heb. 6,13 & 17.*

74. Das wir erlöſet auß der Hand vnſerer Feinde/ jhm dieneten ohne forcht.

Digitized by Google

א

75 בְּחֶסֶד וּבִצְדָקָה לְפָנָיו כָּל־יְמֵי
חַיֵּינוּ׃
76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא הָעֶלְיוֹן תִּקָּרֵא
כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה לְהָכִין אֶת־דְּרָכָיו׃
77 לָתֵת אֶת דַּעַת יְשׁוּעָה לְעַמּוֹ
בִּסְלִיחַת חַטֹּאתָם׃
78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בַּאֲשֶׁר פְּקָדָנוּ
הַמִּזְרָח מִמָּרוֹם׃
79 לְהָאִיר אֶת־יֹשְׁבִים בַּחֹשֶׁךְ וּבְצַלְמָוֶת
וּלְיַשֵּׁר אֶת־רַגְלֵינוּ עַל־דֶּרֶךְ שָׁלוֹם׃
80 וְהַיֶּלֶד גָּדַל וַיֶּחֱזַק וְאָמֵץ בְּרוּחַ וַיְהִי
בַּמִּדְבָּר עַד־יוֹם הֵרָאוֹתוֹ אֶל־יִשְׂרָאֵל׃

ב

וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא חֹק
מֵאֵת הַקֵּיסָר אוֹגוּסְטוֹס לְהִפָּקֵד אֶת־
כָּל־הַתֵּבֵל׃
2 וְזֶה הַמִּפְקָד הָיָה הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹט
קִירֵנְיוֹס בַּאֲרָם׃
3 וַיֵּלְכוּ כֻלָּם לְהִפָּקֵד אִישׁ אִישׁ אֶל־
עִירוֹ׃
4 וַיַּעַל גַּם יוֹסֵף מִגָּלִיל מֵעִיר נְצָרֶת
אֶל־יְהוּדָה לְעִיר דָּוִד אֲשֶׁר נִקְרָא בֵּית
לֶחֶם יַעַן אֲשֶׁר הָיָה מִבֵּית וּמִמִּשְׁפַּחַת
דָּוִד׃
5 לְהִפָּקֵד עִם מִרְיָם מְאֹרָשָׂה לוֹ לְאִשָּׁה
וְהִיא הָרָה׃
6 וַיְהִי בִּהְיוֹתָם שָׁם וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ
לָלֶדֶת׃

α΄.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.
76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.
77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.
79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

2. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ.
5. Ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ, οὔσῃ ἐγκύῳ.
6. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

Cap. I.

75. In ſanctitate & juſtitia, coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

76. Et tu puer, propheta altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.

77. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſsionem peccatorum eorum.

78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, Oriens, ex alto.

79. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

Das I. Capitel.

75. In heiligkeit vnd gerechtigkeit/die jhm gefellig iſt vnſer Lebenlang. 1.Pet.1.15

76. Vnnd du Kindlein wirſt ein Prophet deß Höchſten heiſſen/du wirſt vor dem HERREN her gehen/daß du ſeinen weg bereiteſt. Mal.4.5. Sup.17.

77. Vnd erkendtniß deß Heils gebeſt ſeinem Volck/die da iſt in vergebung jhrer Sünde.

78. Durch die hertzliche Barmhertzigkeit vnſers Gottes / durch welche vns beſucht hat der Auffgang auß der Höhe. Zach 3.9 & 6.12. Mal.4.2.

79. Auff daß er erſcheine denen die da ſitzen im Finſterniß vnd ſchatten deß Todts / vnnd richte vnſer Füſſe auff den Weg deß Friedes.

80. Vnnd das Kindlein wuchß / vnnd ward ſtarck im Geiſt/vnd war in der Wüſten/biß daß er ſolt herfür tretten für das Volck Iſrael.

Cap. II.

FActum eſt autem, in diebus illis exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt præſide Syriæ Cyrenio.

3. Et ibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam civitatem.

4. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David quæ vocatur Bethlehem: eo quòd eſſet de domo & familia David.

5. Vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.

6. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.

Das II. Capitel.

ES begab ſich aber zu der zeit/das ein Gebott vom Keyſer Auguſto außgieng/ daß alle Welt geſchetzt würde.

2. Vnnd dieſe Schatzung war die allererſte/ vnnd geſchach zur zeit da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.

3. Vnnd jederman gieng / daß er ſich ſchätzen lieſſe/ein jeglicher in ſeine Stadt.

4. Da machet ſich auff auch Joſeph/auß Galilea/auß der Stadt Nazaret / in das Jüdiſche Land / zur Stadt David / die da heiſſet Bethlehem/darumb daß er von dem Hauſe vnnd Geſchlechte David war. Mich 5.2. Mat.2.6. Ioh.7.42

5. Auff daß er ſich ſchätzen lieſſe mit Maria ſeinem vertrawten Weibe/die war ſchwanger.

6. Vnd als ſie daſelbs waren/kam die zeit daß ſie geberen ſolte.

Digitized by Google

א

75 בחסד ובצדק לפניו כל־ימי חיינו׃
76 ואתה הילד נביא העליון תקרא כי־תלך לפני יהוה להכין את־דרכיו׃
77 לתת את דעת ישועה לעמו בסליחת חטאתם׃
78 ברחמי חסד אלהינו באשר פקדנו המזרח ממרום׃
79 להאיר את־ישבים בחשך ובצלמות ולישר את־רגלינו על־דרך שלום׃
80 והילד גדל חיה ואמץ ברוח ויהי במדבר עד־יום הראותו אל־ישראל׃

ב

ויהי בימים האלה ויצא חק מקיסר אוגוסטוס להפקד את־כל־התבל׃
2 וזה המפקד היה הראשון בשלוט קירניוס בארם׃
3 וילכו כלם להפקד איש איש אל־עירו׃
4 ויעל גם יוסף מגליל מעיר נצרת אל־יהודה לעיר דוד אשר נקרא בית לחם יען אשר היה מבית וממטה דוד׃
5 להפקד עם מרים מארשה לו לאשה והיא הרה׃
6 ויהי בהיותם שם וימלאו ימיה ללדת׃

α.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.
76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.
77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.
79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.
80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ.

ΚΕΦΑΛ. β.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.
2. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.
3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.
4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρέτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ.
5. Ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.
6. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

75. In

Cap. I.

75. In ſanctitate & juſtitia, coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

76. Et tu puer, propheta altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.

77. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, in remiſſionem peccatorum eorum.

78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, Oriens, ex alto.

79. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſque in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

Cap. II.

FActum eſt autem, in diebus illis exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt præſide Syriæ Cyrenio.

3. Et ibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam civitatem.

4. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David quæ vocatur Bethlehem: eo quòd eſſet de domo & familia David.

5. Ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante.

6. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.

Das I. Capitel.

75. In heiligkeit vnd gerechtigkeit/die jhm gefellig iſt vnſer Lebenlang. 1.Pet.1.15

76. Vnnd du Kindlein wirſt ein Prophet deß Höchſten heiſſen/du wirſt vor dem HERREN her gehen/daß du ſeinen weg bereiteſt. Mal.4.5. Sup.17.

77. Vnd erkendtniß deß Heils gebeſt ſeinem Volck/die da iſt in vergebung jhrer Sünde.

78. Durch die hertzliche Barmhertzigkeit vnſers Gottes / durch welche vns beſucht hat der Auffgang auß der Höhe. Zach.3.9 & 6.12. Mal.4.2.

79. Auff daß er erſcheine denen die da ſitzen im Finſterniß vnd ſchatten deß Todts / vnnd richte vnſer Füſſe auff den Weg deß Friedes.

80. Vnnd das Kindlein wuchß / vnnd ward ſtarck im Geiſt/vnd war in der Wüſten/biß daß er ſolt herfür tretten für das Volck Iſrael.

Das II. Capitel.

ES begab ſich aber zu der zeit/das ein Gebott vom Keyſer Auguſto außgieng/ daß alle Welt geſchetzt würde.

2. Vnnd dieſe Schatzung war die allererſte/ vnnd geſchach zur zeit da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.

3. Vnnd jederman gieng / daß er ſich ſchätzen lieſſe/ein jeglicher in ſeine Stadt.

4. Da machet ſich auff auch Joſeph/auß Galilea/auß der Stadt Nazaret / in das Jüdiſche Land / zur Stadt David / die da heiſſet Bethlehem/darumb daß er von dem Hauſe vnnd Geſchlechte David war. Mich.5.2. Mat.2.6. Ioh.7.42

5. Auff daß er ſich ſchätzen lieſſe mit Maria ſeinem vertrawten Weibe/die war ſchwanger.

6. Vnd als ſie daſelbs waren/kam die zeit daß ſie geberen ſolte.

Digitized by Google

ב

7 ותלד בנה בכורה ותחתלהו ותשיתהו
באבוס כי־לא היה להם מקום במלון ׃

8 ויהיו רעים בכבר ההיא לנים בשדה
ושומרים אשמרות לילה על־עדריהם ׃

9 והנה מלאך יהוה נצב אצלם וכבוד
יהוה נגה עליהם סביב סביב וייראו
יראה גדולה ׃

10 ויאמר להם המלאך אל תיראו
כי־הנני מבשר אתכם שמחה גדולה
אשר תהיה לכל העם ׃

11 כי־ילד לכם היום ישוע אשר הוא
משיח יהוה בעיר דוד ׃

12 וזאת לכם האות תמצאו ילד
מתחל מושם באבוס ׃

13 ופתאם היה עם המלאך רב צבא
השמים המהללים את יהוה לאמר ׃

14 כבוד במרומים לאלהים ובארץ
שלום ובאנשים רצון ׃

15 ויהי כאשר עלו מאתם המלאכים
השמימה ואנשי מקנה אמרו איש אל־
רעהו נלך נא עד־בית־לחם ונראה
את־הדבר הזה הנעשה את אשר יהוה
הודיע לנו ׃

16 וילכו בחפזון וימצאו את־האם
ואת־יוסף ואת־הילד מושם באבוס ׃

17 ובראותם הודיעו על־הדבר המדבר
אליהם על־הילד הזה ׃

18 וכלם אשר שמעו תמהו על־אשר
דברו אליהם מן־הרעים ׃

ϛ.

7. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

10. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ.

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαυίδ.

12. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

13. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων.

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ· καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

15. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς Βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

16. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ, καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

Cap. II.

7. Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.

8. Et paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.
9. Et ecce, angelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circunfulſit illos, & timuerunt timore magno.
10. Et dixit illis angelus, Nolite timere: ecce enim Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.
11. Quia natus eſt vobis hodiè Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12. Et hoc vobis ſignum, invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.

13. Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium.
14. Gloria in altiſsimis Deo: & in terra pax, hominibus bona voluntas.
15. Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis angeli in cælum, paſtores loquebantur adinuicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.
16. Et venerunt veſtinantes, & invenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis, de puero hoc.

18. Et omnes qui audierunt, mirati ſunt: de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

Das II. Capitel.

7. Vnd ſie gebar jhren erſten Sohn / vnd wickelt jhn in Windeln/vnd leget jhn in eine Krippen / denn ſie hatten ſonſt keinen raum inn der Herberge.

8. Vnd es waren Hirten in derſelbigen gegend auff dem Felde/bey den Hürden/die hüteten deß Nachts jhrer Herde.

9. Vnd ſihe deß HERREN Engel tratt zu jhnen/vnd die klarheit deß HERREN leuchtet vmb ſie/vnd ſie forchten ſich ſehr.

10. Vnd der Engel ſprach zu jhnen: Förchtet euch nicht/ſihe ich verkündige euch groſſe freude/ die allem Volck widerfahren wirdt.

11. Denn euch iſt heute der Heylandt geborn/ welcher iſt Chriſtus der HERR / in der Stadt David.

12. Vnd das habt zum Zeichen: Jhr werdet finden das Kindlein in Windeln gewickelt/vnd in einer Krippen liegen.

13. Vnnd als bald war da bey dem Engel die menge der Himliſchen Heerſchaaren/die lobeten Gott/vnd ſprachen:

14. Ehre ſey Gott in der Höhe / Friede auff Erden/vnd den Menſchen ein wolgefallen.

15. Vnd da die Engel von jhnen gen Himmel fuhren / ſprachen die Hirten vntereinander: Laſſet vns nun gehen gen Bethlehem / vnnd die Geſchichte ſehen die da geſchehen iſt/die vns der HERR kund gethan hat.

16. Vnd ſie kamen eilendt/vnd funden beyde Mariam vnnd Joſeph/darzu das Kind inn der Krippen liegen.

17. Da ſie es aber geſehen hatten/breitteten ſie das Wort auß / welches zu jhnen von dieſem Kind geſagt war.

18. Vnd alle für die es kam/wunderten ſich der Rede/ die jhnen die Hirten geſagt hatten.

Digitized by Google

ב

19 ומרים נצרה את־כל־הדברים האלה
ותהגה בלבבה :
20 וישובו הרועים ויכבדו וישבחו את־
יהוה על־כלם אשר שמעו וראו כאשר
דבר אליהם :
21 וכאשר נמלאו שמנת ימים להמול
את־הילד ויקרא שמו ישוע הנקרא
מן־המלאך בטרם הרה הוא בבטן :
22 ובמלאת ימי טהרתה כתורת משה
הביאוהו ירושלימה להקריב לפני
יהוה :
23 כאשר נכתב בתורת יהוה כי־כל־
זכר פטר רחם קדוש ליהוה יקרא :
24 ולתת מנחה כאשר נאמר בתורת
יהוה שתי תורים או שני בני יונה :
25 והנה היה אדם בירושלים ושמו
שמעון ואיש צדיק וירא אלהים הוא
ומיחל אל־נחמת ישראל ורוח הקדש
היתה עליו :
26 ותהי לו מענה מרוח הקדש לא
לראותו את־המות בטרם יראה את־
משיח יהוה :
27 ויבוא ברוח אל־ההיכל ובהביא
אביו ואמו את־הילד ישוע לעשות
על־דברת התורה עליו :
28 והוא לקח אתו על־זרועיו ויברך
את יהוה ויאמר :
29 עתה תשלח את־עבדך אדני כדברך
בשלום :

β.

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

25. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

26. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ.

28. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε.

29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

19. Maria

Digitized by Google

Cap. II.

19. Maria autem conſervabat o-
mnia verba hæc, conferens in cor-
de ſuo.
20. Et reverſi ſunt paſtores, glo-
rificantes & laudantes Deum in o-
mnibus quæ audierant & viderant,
ſicut dictum eſt ad illos.
21. Et poſtquam conſummati ſunt
dies octo, ut circunciderctur puer:
vocatum eſt nomen ejus Ieſus, quod
vocatum eſt ab angelo, priuſquàm
in utero conciperetur.

22. Et poſtquam impleti ſunt dies
purgationis ejus, ſecundùm legem
Moyſi, tulerunt illum in Ieruſa-
lem, ut ſiſterent eum Domino.

23. Sicut ſcriptum eſt in lege Do-
mini: Quia omne maſculinum ad-
aperiens vulvam, ſanctum Domi-
no vocabitur.

24. Et ut darent hoſtiam, ſecun-
dum quod dictum eſt in lege Do-
mini, par turturum, aut duos pul-
los columbarum.
25. Et ecce homo in Ieruſalem,
cui nomen Simeon, & homo iſte
juſtus & † (timoratus,) expectans
conſolationem Iſraël: & Spiritus
ſanctus erat in eo.

26. Et reſponſum acceperat à
Spiritu ſancto, non viſurum ſe
mortem, niſi priùs videret Chri-
ſtum Domini.

27. Et vênit in ſpiritu in tem-
plum. Et cùm inducerent puerum
Ieſum parentes ejus, ut facerent ſe-
cundùm conſuetudinem legis
pro eo.
28. Et ipſe accepit eum in ulnas
ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

29. Nunc dimittis ſervum tuum
Domine, ſecundum verbum tuum
in pace.

Das II. Capitel.

19. Maria aber behielt alle dieſe Wort / vnnd
bewegt ſie in jhrem Hertzen.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb / prei-
ſeten vnd lobeten Gott / vmb alles daß ſie gehö-
ret vnnd geſehen hatten / wie denn zu jhnen ge-
ſagt war.

21. Vnnd da acht Tag vmb waren / daß das Gen. 17, 12
Kind beſchnitten würde / da ward ſein Name ge- Lev. 12, 3.
nennet Jeſus / welcher genennet war / von dem Luc. 1, 31.
Engel / ehe denn er in Mutter Leibe empfangen Mat. 1, 21
ward.

22. Vnnd da die Tage jhrer reynigung nach Lev. 12, 6
dem Geſetz Moſe kamen / brachten ſie jhn gen
Jeruſalem / auff daß ſie jhn darſtelleten dem
HERREN.

23. Wie denn geſchrieben ſtehet im Geſetz deß Exo. 13. 2.
Herren: Allerley Männlein, daß zum erſten die Nu. 8, 16.
Mutter bricht / ſoll dem Herren geheiliget heiſ-
ſen.

24. Vnnd daß ſie geben das opffer / nach dem Lev. 12, 8.
geſagt iſt im geſetz des Herren / ein par Turtel-
tauben / oder zwo Junge Tauben.

25. Vnd ſihe / ein Menſch war zu Jeruſalem /
mit Namen Simeon / vnnd derſelbige Menſch
war fromb vnd Gottsförchtig / vnd wartet auff † pius
den Troſt Iſrael / vnd der Heilige Geiſt war in
jhm.

26. Vnnd jhm war ein antwort worden von
dem heiligen Geiſt / er ſolte den Todt nicht ſe-
hen / er hette denn zuvor den Chriſt deß Herren
geſehen.

27. Vnd kam auß anregung des Geiſtes in
den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Je-
ſum in den Tempel brachten / daß ſie für jhn the-
ten / wie man pfleget / nach dem Geſetz.

28. Da nam er jhn auff ſeine Arm / vnd lobete
Gott / vnd ſprach:

29. HERR / nun leſſeſt du deinen Die-
ner im Friede fahren / wie du geſagt haſt.

Digitized by Google

ב

19 וּמִרְיָם נָצְרָה אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַתֶּהְגֶּה בִּלְבָבָהּ׃
20 וַיָּשׁוּבוּ הָרוֹעִים וַיְכַבְּדוּ וַיְשַׁבְּחוּ אֶת־
יְהוָה עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וְרָאוּ כַּאֲשֶׁר
דֻּבַּר אֲלֵיהֶם׃
21 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְאוּ שְׁמֹנַת יָמִים לְהִמּוֹל
אֶת־הַיֶּלֶד וַיִּקָּרֵא שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא
מִן־הַמַּלְאָךְ בְּטֶרֶם הָרָה הוּא בַּבֶּטֶן׃
22 וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָתָהּ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה
הֱבִיאוּהוּ יְרוּשָׁלַיְמָה לְהַקְרִיב לִפְנֵי
יְהוָה׃
23 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּתוֹרַת יְהוָה כִּי־כָל־
זָכָר פֹּטֶר רֶחֶם קָדוֹשׁ לַיהוָה יִקָּרֵא׃
24 וְלָתֵת מִנְחָה כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּתוֹרַת
יְהוָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה׃
25 וְהִנֵּה הָיָה אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם וּשְׁמוֹ
שִׁמְעוֹן וְאִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים הוּא
וּמְיַחֵל אֶל־נֶחָמַת יִשְׂרָאֵל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
הָיְתָה עָלָיו׃
26 וַתְּהִי לוֹ מַעֲנֶה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא
לִרְאוֹת אֶת־הַמָּוֶת בְּטֶרֶם רָאָה אֶת־
מְשִׁיחַ יְהוָה׃
27 וַיָּבֹא בָרוּחַ אֶל־הַהֵיכָל וּבְהָבִיא
אָבִיו וְאִמּוֹ אֶת־הַיֶּלֶד יֵשׁוּעַ לַעֲשׂוֹת
עַל־דִּבְרַת הַתּוֹרָה עָלָיו׃
28 וְהוּא לָקַח אוֹתוֹ עַל־זְרוֹעָיו וַיְבָרֶךְ
אֶת יְהוָה וַיֹּאמַר׃
29 עַתָּה תְּשַׁלַּח אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי כִּדְבָרְךָ
בְּשָׁלוֹם׃

Β.

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ
ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτῆς.
20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες,
δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ
πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐ-
λαλήθη πρὸς αὐτούς.
21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ
τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ
ἀγγέλου, πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐ-
τὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.
22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι
τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νό-
μον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱερο-
σόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ.
23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυ-
ρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν,
ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.
24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ
εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυ-
γόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.
25. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱε-
ρουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συμεὼν, καὶ ὁ ἄν-
θρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλα-
βὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.
26. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον
ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ
ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν
κυρίου.
27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ
ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς
τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς
κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ.
28. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς
τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε
τὸν θεὸν, καὶ εἶπε.
29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέ-
σποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

Digitized by Google

Cap. II.

19. Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

20. Et reverſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.

21. Et poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circunciderctur puer: vocatum eſt nomen ejus Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo, priuſquàm in utero conciperetur.

22. Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis ejus, ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Ieruſalem, ut ſiſterent eum Domino.

23. Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur.

24. Et ut darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

25. Et ecce homo in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte juſtus & † (timoratus,) expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo.

26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.

27. Et vênit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parentes ejus, ut facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo.

28. Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.

Das II. Capitel.

19. Maria aber behielt alle dieſe Wort / vnnd bewegt ſie in jhrem Hertzen.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb / preiſeten vnd lobeten Gott / vmb alles daß ſie gehöret vnnd geſehen hatten / wie denn zu jhnen geſagt war.

21. Vnnd da acht Tag vmb waren / daß das Kind beſchnitten würde / da ward ſein Name genennet Jeſus / welcher genennet war / von dem Engel / ehe denn er in Mutter Leibe empfangen ward. — Gē.17,12 Leū 12,3. ⟨...⟩ 1,31. Mat 1,21

22. Vnnd da die Tage jhrer reynigung nach dem Geſetz Moſe kamen / brachten ſie jhn gen Jeruſalem / auff daß ſie jhn darſtelleten dem HERREN. — Leū.12,6

23. Wie denn geſchrieben ſtehet im Geſetz deß Herren: Allerley Männlein / daß zum erſten die Mutter bricht / ſoll dem Herren geheiliget heiſſen. — Exo 13.2. Nu.8.16.

24. Vnnd daß ſie geben das opffer / nach dem geſagt iſt im geſetz des Herren / ein par Turteltauben / oder zwo Junge Tauben. — Leū 12,8.

25. Vnd ſihe / ein Menſch war zu Jeruſalem / mit Namen Simeon / vnnd derſelbige Menſch war fromb vnd Gottsförchtig / vnd wartet auff den Troſt Jſrael / vnd der Heilige Geiſt war in jhm. — † pius

26. Vnnd jhm war ein antwort werden von dem heiligen Geiſt / er ſolte den Todt nicht ſehen / er hette denn zuvor den Chriſt deß Herren geſehen.

27. Vnd kam auß anregung des Geiſtes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Jeſum in den Tempel brachten / daß ſie für jhn theten / wie man pfleget / nach dem Geſetz.

28. Da nam er jhn auff ſeine Arm / vnd lobete Gott / vnd ſprach:

29. HERR / nun leſſeſt du deinen Diener im Friede fahren / wie du geſagt haſt.

Digitized by Google

ב

30 כי ראו עיני את ישעך ׃
31 אשר הכינות לפני כל
העמים ׃
32 אור להאיר את־הגוים ולכבוד עמך
ישראל ׃
33 ויהי יוסף ואמו תומהים על
המדברים עליו ׃
34 ויברכם שמעון ויאמר אל
מרים אמו הנה זה הושם למפלת
ולתקומת רבים בישראל ולאות
מדינים ׃
35 ואת נפשך יעבר חרב להגלות
מחשבות מלבות רבים ׃
36 ותהי חנה נביאה בת־פנואל
ממטה אשר והיא באה בימים רבים
בהיותה את אישה שבע שנים
מבתוליה ׃
37 והיא אלמנה כארבע ושמונים
שנה ולא סרה מן־ההיכל ותשרת
בצומות ותפלות יומם ולילה ׃
38 והיא קרבה בעת ההיא ותודה
ליהוה ותדבר עליו עם כלם אשר יחלו
לפדות בירושלים ׃
39 וככלותם כלם כתורת יהוה וישובו
גלילה אל־עירם נצרת ׃
40 ויגדל הילד ויאמץ ברוח מלא
חכמה ותחנת אלהים היתה
עליו ׃
41 וילכו אביו ואמו שנה בשנה
ירושלימה לחג הפסח ׃

ϛʹ.

30. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.
31. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.
32. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ.
33. Καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
34. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.
35. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.
36. Καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.
37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.
38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.
39. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.
40. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτό.
41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ᾽ ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

Digitized by Google

Cap. II.

30. Quia viderunt oculi mei, ſalutare tuum.

31. Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

32. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

33. Et erat pater ejus & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur de illo.

34. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem ejus, Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorũ in Iſraël, & in ſignum cui contradicetur.

35. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

36. Et erat Anna propheteſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.

37. Et hæc vidua (erat) uſq; ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jejuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.

38. Et hæc, ipſa hora ſuperveniens confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſraël.

39. Et ut perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth.

40. Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.

41. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolemni Paſchæ.

Das II. Capitel.

30. Denn meine Augen haben deinen Heiland geſehen.

31. Welchen du bereytet haſt/ für allen Völckern.

32. Ein Liecht zu erleuchten die Heyden/ vnnd zum preiß deines Volcks Iſrael.

33. Vnd ſein Vater vnd Mutter verwunderten ſich deß/ das von jhm geredt ward.

34. Vnd Simeon ſegnet ſie/ vnnd ſprach zu Maria ſeiner Mutter: Sihe/ dieſer wirdt geſetzt zu einem Fall vnd aufferſtehen vieler in Iſrael/ vnnd zu einem Zeichen dem widerſprochen wirdt. Iſa. 8. 14. Rom. 9. 32. 1. Pet. 2. 8.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt durch deine Seele dringen/ Auff das vieler Hertzen gedancken offenbar werden.

36. Vnd es war eine Prophetin Hanna/ eine Tochter Phanuel/ vom Geſchlecht Aſer. Die war wol betaget/ vnnd hatte gelebt ſieben Jahr mit jhrem Manne/ nach jhrer Jungfrawſchafft.

37. Vnd war nun eine Witwe bey vier vnnd achtzig Jahren/ die kam nimmer vom Tempel/ dienet GOtt mit faſten vnnd beten Tag vnnd Nacht.

38. Dieſelbige tratt auch hinzu/ zu derſelbigen Stunde/ vnd preiſete den Herrn/ vnd redete von jhm/ zu allen/ die da auff die Erlöſung zu Jeruſalem warteten.

39. Vnd da ſie es alles vollendet hatten/ nach dem Geſetz deß Herren/ kehreten ſie wider in Galileam zu jhrer Stadt Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß/ vnnd ward ſtarck im Geiſt/ voller Weißheit/ vnnd Gottes Gnade war bey jhm.

41. Vnd ſeine Eltern giengen alle Jahr gen Jeruſalem/ auff das Oſterfeſt. Exo. 23. 15. & 34. 17 Deu. 16.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

ב

42 ובהיותו בן־שתים עשרה שנה
עלו אל־ירושלים כמנהג החג :
43 ובכלות הימים בשובם התעודד
ישוע הילד בירושלים ולא ידעו יוסף
ואמו :
44 כי־חשבו להיותו בארחה ויבאו
כדרך יום ויבקשוהו בדודים
ובמידעים :
45 וכאשר לא מצאוהו שבו ירושלימה
ויבקשוהו :
46 ויהי־אחר שלשת ימים מצאוהו
בהיכל יושב בתוך המלמדים שומע
אותם ושואל להם :
47 ויתמהו כלם אשר שמעוהו על־
תבונתו ועל־מענותיו :
48 וכאשר ראו אותו תמהו ותאמר
אליו אמו לאמר בני מה־זאת עשית
לנו הנה אביך ואני במרת רוח
בקשנוך :
49 ויאמר אליהם למה תבקשונני
הלא ידעתם כי־צריכני להיות באלה
אשר לאבי המה :
50 והמה לא בנו את־הדבר אשר
דבר אליהם :
51 וירד עמם ויבוא בנצרת ויהם
להם ואמו נצרה את כל הדברים
האלה בלבבה :
52 ויגעד ישוע בקומה ובחכמה
ובתחנה לפני יהוה ואנשים :

β.

42. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς.

43. Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

45. Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

46. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς, εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

47. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51. Καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

52. Καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Cap. II.

42. Et cùm factus eſſet annorum duodecim, aſcendentibus illis in Ieroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti.

43. Conſummatiſq; diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem: & non cognoverunt parentes ejus.

44. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos.

45. Et non invenientes, regreſsi ſunt in Ieruſalem, requirentes eum.

46. Et factum eſt, poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos & interrogantem eos.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis ejus.

48. Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49. Et ait ad illos, Quid eſt quod me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?

50. Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater ejus conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

52. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.

Das II. Capitel.

42. Vnd da er zwölff Jahr alt war/giengen ſie hinauff gen Jeruſalem/nach gewonheit deß Feſtes.

43. Vnd da die Tage vollendet waren / vnnd ſie wider zu Hauſe giengen/ bleib das Kind Jeſus zu Jeruſalem / vnnd ſeine Eltern wuſtens nicht.

44. Sie meineten aber/er were vnter den Geferten/vnd kamen eine Tagreiſe/vnd ſuchten jhn vnter den Gefreundten vnd Bekandten.

45. Vnd da ſie jhn nicht funden / giengen ſie widerumb gen Jeruſalem/vnd ſuchten jhn.

46. Vnnd es begab ſich nach dreyen Tagen/ funden ſie jhn im Tempel ſitzen/mitten vnter den Lehrern / daß er jhnen zuhörete vnnd ſie fragete.

47. Vnd alle die jhm zu höreten/verwunderten ſich ſeines verſtands vnd ſeiner Antwort. Mat.7,28 Mar.1,22 Inf 4,32. Ioh.7,15.

48. Vnnd da ſie jhn ſahen/entſatzten ſie ſich. Vnd ſeine Mutter ſprach zu jhm: Mein Sohn/ warumb haſt du vns das gethan? Sihe/dein Vater vnd ich / haben dich mit ſchmertzen geſucht.

49. Vnd er ſprach zu jhnen: Was iſts / daß jhr mich geſucht habt? Wiſſet jhr nicht/daß ich ſeyn muß in dem das meines Vaters iſt.

50. Vnd ſie verſtunden das Wort nicht / daß er mit jhnen redet.

51. Vnd er gieng mit jhnen hinab / vnnd kam gen Nazareth/vnd war jhnen vnterthan. Vnd ſeine Mutter behielt alle dieſe Wort in jhrem Hertzen.

52. Vnnd Jeſus nam zu an Weißheit/Alter vnd Gnade/bey Gott vnd den Menſchen.

Digitized by Google

ג

בחמש עשרה שנה למלכות
טיבריוס קיסר בהפקד פנטיוס
פילטוס ליהודה בהיות הירודס שר
מארבע על־הגליל ופילפוס אחיו שר
מארבע על־איטוריה ובמדינת
טרכונא ולוסניא שר רביעי על־
אבילנה׃

2 בהיות כהנים גדולים חנן וקיפא
היה דבר יהוה על־יוחנן בן־זכריהו
במדבר׃

3 ויבא בכל כבר הירדן ויקרא את
טבילת תשובה לסליחת חטאים׃

4 כאשר נכתב בספר דברי ישעיהו
הנביא לאמר קול קורא במדבר פנו
דרך יהוה ישרו בערבה מסלה
לאלהינו׃

5 כל־גיא ינשא וכל הר וגבעה ישפלו
והיה העקב למישור והרכסים
לבקעה׃

6 ונגלה כבוד יהוה וראו כל־בשר
יחדיו כי־פי־יהוה דבר׃

7 ויאמר לעם היצא אליו להטבל
ממנו צאצאי אפעים מי־הגיד לכם
לברח מחרון אף הבא׃

8 לכן עשו פרית שובות לתשובה ואל
תחלו לאמר בנפשכם אברהם יש־
אבינו כי־אומר אני לכם כי־יוכל
יהוה מאבנים האלה להקים
בנים לאברהם׃

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος.

2: Ἐπ' ἀρχιερέων ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,

4. Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

6. Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

7. Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς.

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

Digitized by Google

Cap. III.

ANNO autem quintodecimo imperii Tiberii Cęſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha.

2. Sub principibus Sacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Iohannem Zachariæ filium, in deſerto.

3. Et vênit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſsionem peccatorum.

4. Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Iſaiæ prophetæ: Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aſpera in vias planas.

6. Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipſo: Genimina viperarum, quis oſtendit vobis fugere à ventura ira.

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

Das III. Capitel.

IN dem fünfftzehenden Jar deß Keyſerthumbs Keyſers Tiberij/ da Pontius Pilatus Landpfleger in Judea war/vnd Herodes ein Vierfürſt inn Galilea / vnnd ſein Bruder Philippus ein Vierfürſt in Iturea/ vnd in der gegend Trachonitis/vnnd Lyſanias ein Vierfürſt zu Abilene.

2. Da Hannas vnnd Caiphas Hoheprieſter waren / Da geſchach der befelch Gottes zu Johannes Zacharias Sohn/in der Wüſten.

3. Vnnd er kam in alle gegend vmb den Jordan/vnd prediget die Tauffe der Buſſe zur vergebung der Sünden. *Mat. 3, 1. Mar. 1, 4*

4. Wie geſchrieben ſteht in dem Buch der rede Jeſaias des Propheten/der da ſagt: Es iſt eine ſtimme eines Predigers in der Wüſten: Bereitet den Weg deß Herren/vnnd macht ſeine ſteig gerichtig. *Iſa. 40, 3. Ioh. 1, 23.*

5. Alle Thal ſollen voll werden/vnd alle Berge vnd Hügel ſollen ernidriget werden/ vnd was krumb iſt/ſoll richtig werden / vnnd was vneben iſt/ſoll ſchlechter Weg werden.

6. Vnd alles Fleiſch wirdt den Heiland Gottes ſehen.

7. Da ſprach er nun zu dem Volck/daß hinauß gieng / daß es ſich von jhm tauffen lieſſe: Jhr Otterngezichte/wer hat denn euch geweiſet/daß jhr dem zukünfftigen Zorn entrinnen werdet? *Mat. 3, 7*

8. Sehet zu/thut rechtſchaffene Frucht der Buſſe/vnd nemet euch nicht für zuſagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich ſage euch/Gott kan dem Abraham auß diſen Steinen Kinder erwecken.

Digitized by Google

ג

9 כי־עתה הגרזן אל־שרש העצים
הושם לכי כל עץ אשר לא יעשה פרי
טוב יכרת ובאש ישלך :

10 וישאלו לו המקהלים לאמר ומה
נעשה :

11 ויען ויאמר להם אשר יש לו שתי
כתנות יתן לו אשר איננו לו ואשר יש
לו אכל כמו כן יעשה :

12 ויבואו גם בעלי מכס להטבל ויאמרו
אליו המלמד אנחנו מה נעשה :

13 ויאמר אליהם אל תרבו לעשות
על־חק אשר הושם לכם :

14 וישאלו לו גם אנשי מלחמה לאמר
ואנחנו מה נעשה ויאמר אליהם לאיש
לא תדכאוהו ולאיש לא תעשקוהו
והכילו בצידתכם :

15 וישברו העם ויחשבו כלם בלבבם
על־יוחנן פן הוא יהיה המשיח :

16 ויען יוחנן ויאמר לכלם אני טבל
במים אך יבוא אחד גדול ממני לאשר
קטנתי לפתח את־שרוך נעליו הוא
יטבל אתכם ברוח הקדש ובאש :

17 ובידו הנפה ושהר את־גרנו ואסף
את־חטה במאבוסו ותבן יבער באש
לא תכבה :

18 ורבות אחרות הוא מלמד ומבשר
את־העם :

γ.

9. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· τί οὖν ποιήσομεν;

11. Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

12. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

14. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

15. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός.

16. Ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

17 Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

18. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

Digitized by Google

Cap. III.

9. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt, omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

10. Et interrogabant eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus?

11. Reſpondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

12. Venerunt autem & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum: Magiſter, quid faciemus?

13. At ille dixit ad eos: Nihil amplius, quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes: Quid faciemus & nos? & ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

15. Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohanne, ne forte ipſe eſſet Chriſtus.

16. Reſpondit Iohannes, dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos, veniet autem fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamentorum ejus: ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igni.

17. Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Das III. Capitel.

9. Es iſt ſchon die Axt den Bäumen an die Wurtzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Früchte bringet/ wirdt abgehawen vnnd in das Fewer geworffen.

10. Vnnd das Volck fraget jhn/ vnnd ſprach: Was ſollen wir thun?

11. Er antwortet aber vnd ſprach zu jhnen: Wer zween Röck hat / der gebe dem der keinen hat/ vnd wer Speiſe hat/ thue auch alſo. *Iac. 2, 15. 1. Ioha. 3, 17.*

12 Es kamen auch die Zöllner/ daß ſie ſich tauffen lieſſen / vnnd ſprachen zu jhm: Meiſter was ſollen denn wir thun?

13. Er ſprach zu jhnen: Fodert nicht mehr denn geſetzt iſt.

14. Da fragten jhn auch die Kriegsleute/ vnnd ſprachen: Was ſollen denn wir thun? Vnd er ſprach zu jhnen: Thut niemand Gewalt noch vnrecht / vnnd laſſet euch benügen an ewrem Solde.

15. Als aber das Volck im wahn war / vnnd dachten alle in jhrem Hertzen von Johanne/ ob er villeicht Chriſtus were.

16. Antwortet Johannes/ vnd ſprach zu allen: Jch tauffe mit Waſſer/ Es kombt aber ein ſtärcker nach mir/ dem ich nicht gnugſam bin / daß ich die riemen ſeiner Schuch aufflöſe/ der wirdt euch mit dem heiligen Geiſt vnd mit Fewer tauffen. *Mat. 3. 11 Mar. 1. 5. Ioh. 1. 26.*

17. Jn deſſelbigen hand iſt die Wurffſchauffel/ vnd er wirdt ſeine Tenne fegen / vnnd wirdt den Waitzen in ſeine Schewren ſammlen/ vnnd die Sprew wirdt er mit ewigem Fewer verbrennen. *Act. 1, 5. & 11, 16. & 19, 4. Mat. 3, 12*

18. Vnnd viel anders mehr vermahnet vnnd verkündiget er dem Volck.

ג

19 וְהֵירוֹדֵס שַׂר מֵאַרְבָּעָה כַּאֲשֶׁר הוּכַח מִמֶּנּוּ עַל־הֵירוֹדְיַת אֵשֶׁת אָחִיו פִילִפּוֹס וְעַל כָּל רָעוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה הֵירוֹדֵס׃

20 וַיֹּסֶף גַּם זֹאת עַל־כֹּל וַיִּכְלָא אֶת־יוֹחָנָן בַּמַּשְׂגֵּרָה׃

21 וַיְהִי בְּטַבְּלוֹ אֶת־כָּל־הָעָם וַיִּטָּבֵל גַּם יֵשׁוּעַ וּבְהִתְפַּלְלוֹ נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם׃

22 וַתֵּרֶד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּדְמוּת גּוּפַת הַיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי קוֹל מִשָּׁמַיִם אַתָּה בְּנִי יְדִידִי בְּךָ רָצִיתִי׃

23 וְהוּא יֵשׁוּעַ הָיָה כִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לְהָחֵל וַיֵּחָשֵׁב כְּמוֹהוּ בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־הֵלִי׃

24 בֶּן־מַטְּתָת בֶּן־לֵוִי בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־יַאנִי בֶּן־יוֹסֵף׃

25 בֶּן־מַתִּתְיָה בֶּן־עָמוֹץ בֶּן־נַחוּם בֶּן־חֶסְלִי בֶּן־נַגִּי׃

26 בֶּן־מָאַת בֶּן־מַתִּתְיָה בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה׃

27 בֶּן־יוֹחָנָן בֶּן־רֵסָא בֶּן־זְרֻבָּבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל בֶּן־נֵרִי׃

28 בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־אַדִּי בֶּן־קוֹסָם בֶּן־אֶלְמוֹדָד בֶּן־עֵיר׃

29 בֶּן־יוֹסֵא בֶּן־אֱלִיעֶזֶר בֶּן־יוֹרִים בֶּן־מַתִּתְיָה בֶּן־לֵוִי׃

30 בֶּן־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּן־אֶלְיָקִים׃

31 בֶּן־מַלְיָא בֶּן־מַאנִי בֶּן־מַתָּתָא בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד׃

32 בֶּן־יִשַׁי בֶּן־עוֹבֵד בֶּן־בֹּעַז בֶּן־שַׁלְמוֹן בֶּן־נַחְשׁוֹן׃

γ΄.

19. Ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης.

20. Προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν.

22. Καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.

23. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἠλί.

24. Τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευὶ, τοῦ μελχὶ, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσήφ.

25. Τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμὼς, τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ ναγγαί.

26. Τοῦ μαὰθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰούδα.

27. Τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησὰ, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρί.

28. Τοῦ μελχὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ, τοῦ ἐλμωδὰμ, τοῦ ἤρ.

29. Τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρεὶμ, τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευί.

30. Τοῦ σιμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσήφ, τοῦ ἰωνὰν, τοῦ ἐλιακείμ.

31. Τοῦ μελεᾶ, τοῦ μαϊνὰν, τοῦ ματταθὰ, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαυίδ.

32. Τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασών.

Cap. III.

19. Herodes autem tetracha cum
corriperetur ab illo de Herodiade
uxore fratris ſui, & de omnibus ma-
lis quæ fecit Herodes.
20. Adjecit & hoc ſuper omnia,
& incluſit Iohannem in carcerem.
21. Factum eſt autem cum bapti-
zaretur omnis populus, & Ieſu ba-
ptizato & orante, apertum eſt cęlũ.
22. Et deſcendit Spiritus ſanctus
corporali ſpecie ſicut columba in
ipſum: & vox de cœlo facta eſt: Tu
es filius meus dilectus, in te com-
placuit mihi.
23. Et ipſe Ieſus erat incipiens
quaſi annorum triginta: ut puta-
batur filius Ioſeph, qui fuit Heli.
24. Qui fuit Matthath, qui fuit
Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Ian-
næ, qui fuit Ioſeph.
25. Qui fuit Matthathię, qui fuit
Amos, qui fuit Naum, qui fuit
Hesli, qui fuit Naggæ.
26. Qui fuit Mahath, qui fuit
Matthathiæ, qui fuit Semei, qui
fuit Ioſeph, qui fuit Iuda.
27. Qui fuit Iohanna, qui fuit
Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit
Salathiel, qui fuit Neri.
28. Qui fuit Melchi, qui fuit Ad-
di, qui fuit Coſam, qui fuit Elma-
dam, qui fuit Her.
29. Qui fuit Ieſo, qui fuit Elie-
zer, qui fuit Iorim, qui fuit Mat-
that, qui fuit Levi.
30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iu-
da, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona,
qui fuit Eliacim.
31. Qui fuit Melcha, qui fuit
Menna, qui fuit Matthatha, qui
fuit Nathan, qui fuit David.
32. Qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed,
qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui
fuit Naaſſon.

Das III. Capitel.

19. Herodes aber der Vierfürſt/da er von jhm Mat.14,3
geſtrafft ward/ vmb Herodias willen / ſeines Mar.6,
Bruders Weib/vnd vmb alles vbels willen/das 17.
Herodes thet.
20. Vber das alles leget er Johannes gefangē.
21. Vnnd es begab ſich/daß ſich alles Volck Mat.3,13
tauffen ließ/vnd Jeſus auch getaufft war / vnnd Mar.1,9
betet/daß ſich der Himmel auff thet. Ioh 1,32.
22. Vnd der heilige Geiſt fuhr hernider/in Leib= Iſa.42,1.
licher geſtalt auff jhn/wie eine Taube. Vnd eine Mat 4,17
ſtim̃e kam auß dem Himel/die ſprach: du biſt mein & 17.5.
lieber Sohn / an dem ich wolgefallen habe. Inf.9.35.
23. Vnd Jeſus gieng in das dreiſſigſte Jahr/ 2.Pet.1.
vnnd ward gehalten für einen Sohn Joſephs/ 19.
welcher war ein Sohn Eli. Mat.13,
24. Der war ein Son Mathath. Der war ein 55
Son Levi. Der war ein Son Melchi. Der war Mar.6,3.
ein Son Janna. Der war ein Son Joſephs. Inf.4,22
25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Ioh.1,45.
Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der & 6,42.
war ein Son Esli. Der war ein Son Nange.
26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son
Mathathias. Der war ein Son Semei. Der
war ein Son Joſeph. Der war ein Son Juda.
27. Der war ein Son Johanna. Der war ein
Son Reſa. Der war ein Son Zorobabel. Der
war ein ſon Salathiel. Der war ein Son Neri.
28. Der war ein Son Melchi. Der war ein ſon
Addi. Der war ein Son Koſam. Der war ein
Son Elmadam. Der war ein Son Her.
29. Der war ein Son Jeſo. Der war ein Son E=
liezer. Der war ein Son Jorem. Der war ein
Son Mattha. Der war ein Son Levi.
30. Der war ein Son Simeō. Der war ein Son
Juda. Der war ein Son Joſephs. Der war ein
Son Jonam. Der war ein Son Eliakim.
31. Der war ein Son Melea Der war ein Son
Menam. Der war ein Son Mathathan. Der
war ein Son Nathā. Der war ein Son David.
32. Der war ein Son Jeſſe. Der war ein Son Mat.1,6
Obed/Der war ein Son Boos. Der war ein
Son Salmon. Der war ein Son Nahaſſon.

ג

33 בן־עמינדב בן־רם בן־חצרון בן־פרץ
בן־יהודה׃

34 בן־יעקב בן־יצחק בן־אברהם בן־
תרח בן־נחור׃

35 בן־שרוג בן־רעו בן־פלג בן־עבר בן־
שלח׃

36 בן־קינן בן־ארפכשד בן־שם בן־נח
בן־למך׃

37 בן־מתושלח בן־חנוך בן־ירד בן־
מהללאל בן־קינן׃

38 בן־אנוש בן־שת בן־אדם אשר
מאלהים׃

ד

וישוע מלא רוח הקדש הפך מן
הירדן וילך ברוח אל־המדבר׃
2 ארבעים יום להנסות בין השטן ולא
אכל מאומה בימים ההמה וככלותם
או רעב׃
3 ויאמר לו השטן אם בן אלהים את
אמור לאבן הזאת ותהי־לחם׃
4 ויען ישוע אליו לאמר נכתב כי לא
על־הלחם לבדו יחיה האדם כי על־כל־
מוצא פי יהוה׃
5 ויוליכהו השטן על־הר־גבוה
ויראהו את־כל ממלכות התבל
בשעת עת׃
6 ויאמר לו השטן אתנה לך את־כל־
שלטון הזאת ואת כבודם כי לי נתנה
ולאשר חפצתי נותן אני אותו׃

γʹ.

33. τοῦ ἀμιναδάβ, τοῦ ἀράμ, τοῦ ἑσρώμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα.

34. Τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραάμ, τοῦ θάρα, τοῦ ναχώρ.

35. Τοῦ σαρούχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ ἑβὲρ, τοῦ σαλά.

36. Τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ.

37. Τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνάν.

38. Τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ, ἵνα γένηται ἄρτος.

4. Καὶ ἀπεκρίθη ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης, ἐν στιγμῇ χρόνου.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

Digitized by Google

Cap. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

34. Qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahę, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

36. Qui fuit Cænan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

37. Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein Son Aram. Der war ein Son Eſrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Juda.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Son Jſaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

36. Der war ein Son Keinan. Der war ein Son Arphachſad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noe. Der war ein Son Lamech.

37. Der war ein Son Mathuſala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Calnan.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein Son Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Cap. IV.

IEſus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane: & agebatur in Spiritu in deſerto.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & conſummatis illis eſuriit.

3. Dixit autem illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

4. Et reſpondit ad illum Ieſus: Scriptum eſt, Quia non in ſolo pane vivet homo, ſed in omni verbo Dei.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.

6. Et ait illi: Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.

Das IIII. Capitel.

JEſus aber/voll heiliges Geiſtes/ kam wider von dem Jordan/ vnnd ward vom Geiſt in die Wüſten geführet. *Mat. 4. 1. Mar. 1, 12.*

2. Vnd ward viertzig Taag lang von dem Teuffel verſucht/vnd er aaß nichts in denſelbigen Taagen/ vnd da dieſelbigen ein ende hatten/ hungerte jhn darnach.

3. Der Teuffel aber ſprach zu jhm: Biſt du Gottes Sohn / ſo ſprich zu dem Stein/daß er Brodt werde.

4. Vnd Jeſus antwortet/vnd ſprach zu jhm: Es ſtehet geſchrieben: Der Menſch lebt nicht allein vom Brodt / ſondern von einem jeglichen Wort Gottes. *Deu. 8, 3. Mat. 4. 4*

5. Vnd der Teuffel führet jhn auff einen Hohen Berg/vnd weiſet jhm alle Reich der gantzen Welt/in einem augenblick.

6. Vnnd ſprach zu jhm: Dieſe macht will ich dir alle geben / vnnd jhre Herꝛligkeit/denn ſie iſt mir vbergeben/vnd ich gebe ſie welchem ich will.

Digitized by Google

ד

7 ואת אם תשתחוה ותסגוד לי יהיו
לך כלם ׃
8 ויען לו ויאמר ישוע לך לך אחרי
השטן כי נכתב את־יהוה אלהיך תירא
ואותו תעבד לבדו ׃
9 ויוליכהו בירושלים ויקימהו על־פנת
ההיכל ויאמר לו אם בן־אלהים אתה
התנפל מפה למטה ׃
10 כי־נכתב כי מלאכיו יצוה לך
לשמרך ׃
11 וכי על־כפים ישאונך פן תגוף באבן
רגלך ׃
12 ויען ויאמר לו ישוע כי נאמר לא
תנסה את־יהוה אלהיך ׃
13 וכאשר כלה השטן את כל־מסותיו
חדל ממנו לעת ׃
14 וישב ישוע בגבורת הרוח גלילה
ושמועתו יצאה אל־כל מדינה ׃
15 והוא היה מלמד בעדותם ונכבד
מכלם ׃
16 ויבוא בנצרת אשר שם היה אמון
ויבוא כדרכו ביום השבת אל־העדה
ויקם לקרא ׃
17 ויתנו לו ספר ישעיה הנביא ויפתח
את־הספר וימצא את־המקום אשר שם
נכתב ׃
18 רוח אדני יהוה עלי יען משח יהוה
אותי לבשר ענוים שלחני לחבש
לנשברי לב ׃

δ'.

7. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πάντα.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γάρ, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

9. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω;

10. Γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε.

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

12. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

13. Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρέτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17. Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον.

18. Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίζεσθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.

Digitized by Google

Cap. IV.

7. Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua omnia.

8. Et reſpondens Ieſus, dixit illi: Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

9. Et duxit illum in Ieruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi, & dixit illi: Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.

10. Scriptum eſt enim, quòd Angelis ſuis mandavit de te, ut conſervent te.

11. Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

12. Et reſpondens Ieſus, ait illi: Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

13. Et conſummata omni tentatione, diabolus receſsit ab illo, uſque ad tempus.

14. Et egreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem de illo.

15. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbathi in ſynagogam, & ſurrexit legere.

17. Et traditus eſt illi liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum ubi ſcriptum erat.

18. Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, Evangelizare pauperibus: miſit me, ſanare contritos corde.

Das IIII. Capitel.

7. So du mich nun wilt anbeten/ ſo ſoll es al-
les dein ſeyn.

8. Jeſus antwortet jhm vnd ſprach: Heb dich Deu. 6,13 & 10,20
von mir weg Sathan / Es ſtehet geſchrieben:
Du ſolt Gott deinen HERRN anbeten vnd
jhm allein dienen.

9. Vnd er führet jhn gen Jeruſalem/ vnnd ſtel-
let jhn auff des Tempels Zinnen/ vnd ſprach zu
jhm: Biſt du Gottes Sohn/ ſo laß dich von hin-
nen hinunter.

10. Denn es ſtehet geſchrieben: Er wirdt befeh- Pſal. 90, 11.
len ſeinen Engeln von dir/ daß ſie dich bewahren.

11. Vnd auff den Händen tragen/ auff daß du
nicht etwa deinen Fuß an einen Stein ſtöſſeſt.

12. Jeſus antwortet/ vnd ſprach zu jhm: Es iſt Deu. 6,16
geſaget: Du ſolt Gott deinen HERREN nicht
verſuchen.

13. Vnd da der Teuffel alle verſuchung vollen-
det hatte/ weich er von jhm eine zeitlang.

14. Vnnd Jeſus kam wider in des Geiſtes Mat. 4, 12.
Krafft in Galileam/ vnd das Gerüchte erſchall Mar. 1,14
von jhm durch alle vmbliegende Ort. Ioh. 4,43

15. Vnnd er lehrete in jhren Schulen/ vnnd
ward von jederman gepreiſet.

16. Vnnd er kam gen Nazareth/ da er erzogen Matt. 13, 54.
war/ vnd gieng in die Schule nach ſeiner gewon- Mar. 6,1.
heit/ am Sabbathtage/ vnd ſtund auff/ vnd wolt
leſen.

17. Da ward jhm das Buch des Propheten E-
ſaias gereicht. Vnnd da er das Buch herumb
warff/ fand er den Ort/ da geſchrieben ſtehet:

18. Der Geiſt des HERRN iſt bey mir / der- Iſa. 61,1.
halben er mich geſalbet hat/ vnd geſandt zu ver-
kündigen das Evangelium den Armen/ zu hei-
len die zuſtoſſen Hertzen.

Digitized by Google

ד

19 לקרא לשבוים דרור ולאסורים
פקח קוח לקרא שנת רצון ליהוה ׃
20 ויגל את־הספר ויתן למשרת וישב
ועיני כלם בעדה היו מביטות
אליו ׃
21 ויחל לדבר אליהם כי היום נמלא
הכתב הזה באזניכם ׃
22 וכלם העידו לו ותמהו על־דברי
חן אשר הולכים מפיו ויאמרו הלא
זה הוא בן־יוסף ׃
23 ויאמר אליהם אמנם תאמרו לי
את־המשל הזה הרופא רפא את בשרך
כמה ששמענו עשית בכפר נחום עשה
גם פה במכורתיך ׃
24 ויאמר אמן אני אומר לכם כי
נביא לא נרצה במכורתיו ׃
25 אומר אני לכם באמת רבות
אלמנות היו בימי אליהו בישראל
בהעצר השמים שלש שנים וששה
חדשים כאשר היה רעב גדול על־כל־
הארץ ׃
26 ולא אל־אשה מהן שלח אליהו כי
אם בצרפת אשר לצידון אל־אשה
אלמנה ׃
27 ורבים מצורעים היו בימי אלישע
הנביא בישראל ואיש מהם לא טהר
כי אם נעמן הארמי ׃
28 וימלאו כלם אשר בעדה חמה
ובכם בשמעם את הדברים האלה ׃

δ'.

19. Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

20. Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

21. Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

22. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ;

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτόν· ὅσα ἠκούσαμεν γινόμενα ἐν τῇ καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

24. Εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25. Ἐπ᾽ ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

26. Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

27. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς† αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος.

† ἐξ

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

19. Prædica-

Digitized by Google

Cap. IV.

19. Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

20. Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodiè impleta eſt hęc ſcriptura in auribus veſtris.

22. Et omnes teſtimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Ioſeph?

23. Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.

24. Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cœlum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra.

26. Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

27. Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſæo propheta, & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.

28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga irâ, hæc audientes.

Das IIII. Capitel.

19. Zu predigen den Gefangenen/ daß ſie loß ſeyn ſollen/ vnd den Blinden das Geſichte/ vnd den zuſchlagenen/ daß ſie frey vnd ledig ſeyn ſollen/ vnnd zu predigen das angeneme Jahr des HERRN.

20. Vnd als er das Buch zu thet/ gab ers dem Diener/ vnd ſatzte ſich. Vnd aller Augen/ die in der Schule waren/ ſahen auff jhn.

21. Vnd er fieng an zuſagen zu jhnen: Heute iſt dieſe Schrifft erfüllet für ewren Ohren.

22. Vnd ſie gaben alle Zeugniß von jhm/ vnd wunderten ſich der Holdſeligen Wort/ die auß ſeinem Munde giengen/ vnd ſprachen: Iſt das nicht Joſephs Sohn.

23. Vnd er ſprach zu jhnen: Jhr werdet freilich zu mir ſagen diß Sprichwort/ Artzt hilff dir ſelber. Denn wie groß ding haben wir gehöret zu Capernaum geſchehen? Thu auch alſo hie in deinem Vaterlande.

24. Er ſprach aber: Warlich ich ſage euch/ kein Prophet iſt angenem in ſeinem Vaterlande. *Ioh. 4. 44. 3. Reg. 17. 9.*

25. Aber in der Warheit ſage ich euch: Es waren viel Witwen in Jſrael zu Elias zeiten/ da der Himmel verſchloſſen war/ drey Jahr vnnd ſechs Monden/ da eine groſſe Thewrung war im gantzen Lande. *Iac. 5, 18.*

26. Vnnd zu der keiner ward Elias geſandt/ denn allein gen Sarephtha der Sidonier/ zu einer Witwen.

27. Vnd viel Außſetzige waren in Jſrael zu des Propheten Eliſei zeiten/ vnd keiner ward gereiniget/ denn allein Naaman auß Syrien. *4. Reg. 5, 14.*

28. Vnd ſie wurden voll zorns/ alle die in der Schulen waren/ da ſie es höreten.

Cap. IV.

29. Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

30. Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat.

31. Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ: ibique docebat illos ſabbathis.

32. Et ſtupebant in doctrina ejus: quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

33. Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

34. Dicens: Sine, quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui ſis, Sanctus Dei.

35. Et increpavit illum Ieſus, dicens: Obmuteſce, & exi ab eo. Et cum projeciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

36. Et factus eſt pavor in omnibus. & colloquebantur ad invicem, dicentes? Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt.

37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

38 Surgens autem Ieſus de ſynagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.

39. Et ſtans ſuper illam imperavit febri: & dimiſit illam. Et continuò ſurgens, miniſtrabat illis.

40. Cùm autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eũ. At ille ſingulis manus imponens curabat eos.

Das IIII. Capitel.

29. Vnnd ſtunden auff/vnnd ſtieſſen jhn zur Stadt hin auß/vnd führeten jhn auff einen Hügel deß Berges/darauff jre Stadt gebawet war/ daß ſie jhn hinab ſtürtzeten.

30. Aber er gieng mitten durch ſie hinweg. Mat.4.13 Mar.1.21

31. Vnnd kam gen Capernaum in die Stadt Galilea/vnd lehrete ſie an den Sabbathen. Matt.7.28. Mar.1.22

32 Vnnd ſie verwunderten ſich ſeiner Lehre/ denn ſeine Rede war gewaltig.

33. Vnnd es war ein Menſch in der Schule/ beſeſſen mit einem vnſaubern Teuffel / vnnd er ſchrey laut:

34. Vnd ſprach: Halt/was haben wir mit dir zuſchaffen / Jeſu von Nazareth? Du biſt kommen vns zu verderben/Jch weiß wer du biſt/nemlich der Heilige Gottes.

35. Vnd Jeſus bedrohet jhn/vnd ſprach: Verſtumme/vnd fahr auß von jhm. Vnd der Teuffel warff jhn mitten vnter ſie/vnnd fuhr von jhm auß/vnd thet jhm keinen ſchaden.

36. Vnd es kam eine forcht vber ſie alle / vnnd redeten mit einander / vnnd ſprachen: Was iſt das für ein ding? Er gebeut mit macht vnnd gewalt den vnſaubern Geiſtern / vnnd ſie fahren auß.

37. Vnd es erſchall ſeyn geſchrey in alle örter deß vmbligenden Landes.

38. Vnd er ſtund auff auß der Schulen / vnd kam in Simonis Hauß/vnd Simonis Schwieger war mit einem harten Fieber behafft. Vnd ſie baten jhn für ſie. Mat.8.14 Mar.1.30

39. Vnd er tratt zu jhr/vnd gebot dem Fieber/ vnd es verließ ſie/vnd bald ſtund ſie auff/ vnd dienete jhnen.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war / alle die/ſo Krancken hatten/mit mancherley Seuchen/brachten ſie zu jhm. Vnd er leget auff einen jglichen die Hände/vnd machet ſie geſund.

Digitized by Google

ד

4 41 ויצאו גם שדים מרבים וצעקים
לאמר כי אתה הוא המשיח בן־אלהים
ויכלאם ולא הניחם לדבר כי ידעו כי־
הוא המשיח ׃
42 ובבקר היום יצא וילך אל־מקום
ציה והעם בקשוהו ויבאו אליו ויאחזוהו
פן־ילך מעמם ׃
43 ויאמר אליהם כי יש צרכי גם
לערים אחרות לבשר את־מלכות
אלהים כי לזאת שלחתי ׃
44 והנה קורא בעדות הגליל ׃

ה

ויהי כאשר נהר אליו עם רב
לשמוע את־דבר אלהים והוא
עמד אל ים כנרת ׃
2 וירא שתי אניות קמות על־יד
הים והדוגים ירדו מהן וירחצו את
הרשת ׃
3 ויעל באחת האניות אשר היתה
לשמעון ויאמר לו להוביל נא מעט מאת־
הארץ וישב וילמד את העם מאניה ׃
4 וככלותו לדבר אמר אל־שמעון
הוביל אל־העמק וזרו את־רשתכם
להוגה ׃
5 ויען שמעון ויאמר לו רבי בכל־
הלילה נחלשנו ומאומה לא אחזנו אבל
על־דברך אזרה את הרשת ׃
6 ובעשותם כדברו סגרו המון דגים
רב ונתקרע רשתם ׃

δ.

41. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

43. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

44. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ.

2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

3. Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ· ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

6. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

Digitized by Google

Cap. IV.

41. Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei, & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

42. Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum: & turbę requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

43. Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum.

44. Et erat prædicans in ſynagogis Galilęæ.

Das IIII. Capitel.

41. Es fuhren auch die Teuffel auß von vielen/ ſchrien vnnd ſprachen: Du biſt Chriſtus der Sohn Gottes. Vnd er bedrohet ſie/vnd ließ ſie nicht reden/denn ſie wuſten/daß er Chriſtus war. *Marc.1. 34.*

42. Da es aber Tag ward/gieng er hinauß an eine wüſte ſtedte/vnd das Volck ſuchte jhn/vnd kamen zu jhm/vnd hielten jhn auff/daß er nicht von jhnen gienge. *Marc.1. 45.*

43. Er ſprach aber zu jhnen: Ich muß auch andern Städten das Evangelium predigen vom Reich Gottes/denn darzu bin ich geſandt.

44. Vnd er prediget in den Schulen Galilea.

Cap. V.

FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Genezareth.

2. Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

3. Aſcendens autem in unam navim quę erat Simônis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens, docebat de navicula turbas.

4. Vt ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxatę retia veſtra in capturam.

5. Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete.

6. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.

Das V. Capitel.

ES begab ſich aber/da ſich das Volck zu jhm drang/zu hören das Wort Gottes/ vnd er ſtund am See Genezareth.

2. Vnd ſahe zwey Schiff am See ſtehen/ die Fiſcher aber waren außgetretten/vnnd wuſchen jhre Netze. *Matt.4. 18. Marc.1. 16.*

3. Tratt er in der Schiff eins/welches Simonis war / vnnd bat jhn/daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er ſatzte ſich/vnnd lehret das Volck auß dem Schiff.

4. Vnd als er hatte auffgehöret zu reden/ſprach er zu Simon: Fahre auff die Höhe/vnd werffet ewre Netze auß/daß jhr einen zug thut.

5. Vnd Simon antwortet/vnd ſprach zu jhm/ Meiſter/wir haben die gantze Nacht gearbeitet/ vnd nichts gefangen/Aber auff dein Wort will ich das Netze außwerffen.

6. Vnnd da ſie das theten/beſchloſſen ſie eine groſſe menge Fiſche/vnd jhr Netz zerreiß.

Digitized by Google

Cap. V.

7\. Et annuerunt ſociis qui erant in alia navi, ut venirent & adjuvarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur.

8\. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9\. Stupor enim circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant, in captura piſcium quam ceperant.

10\. Similiter autem Iacôbum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant ſocij Simônis. Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere, ex hoc jam homines eris capiens.

11\. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

12\. Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciem, rogavit eum, dicens: Domine, ſi vis potes me mundare.

13\. Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo, Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

14\. Et ipſe præcepit illi, ut nemini diceret; ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

15\. Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur per illum ab infirmitatibus ſuis.

16\. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

Das V. Capitel.

7\. Vnd ſie winckten jren Geſellen/die im andern Schiff waren/daß ſie kámen/vnd hülffen jnen ziehen. Vnd ſie kamen vnnd fülleten beyde Schiff voll/alſo daß ſie funcken.

8\. Da das Simon Petrus ſahe/fiel er Jeſu zu den Knien/vnnd ſprach: HErr/gehe von mir hinauß/denn ich bin ein ſündiger Menſch.

9\. Denn es war jn ein ſchrecken ankommen/vnd alle die mit jhm waren/vber dieſem Fiſchzug/den ſie mit einander gethan hatten.

10\. Deſſelbigen gleichen auch Jacobum vnnd Johannem/die Söhne Zebedei/Simonis Geſellen. Vnnd Jeſus ſprach zu Simon: Förchte dich nicht/denn von nun an wirſt du Menſchen fahen.

11\. Vnd ſie führeten die Schiffe zu Lande/vnd verlieſſen alles/vnd folgeten jhm nach.

12\. Vnd es begab ſich/da er in einer ſtadt war/ſihe/da war ein Mann voll Außſatzes/da der Jeſum ſahe/fiel er auff ſein Angeſichte/vnd bat jhn/vnd ſprach: HErr/wilt du/ſo kanſt du mich reinigen. Mat. 8. 2. Mar. 1. 40.

13\. Vnd er ſtrecket die Hand auß/vnnd rüret jhn an/vnd ſprach: Jch wills thun/ſey gereiniget. Vnd alſo bald gieng der Außſatz von jm.

14\. Vnd er gebot jhm/daß ers niemandt ſagen ſolt/ſondern gehe hin/vnd zeige dich dem Prieſter/vnd opffer für deine reinigung/wie Moſes gebotten hat/jhnen zum Zeugniß. Lev. 14. 4.

15\. Es kam aber die ſaag von jhm je weiter auß/vnd kam viel Volcks zuſammen/daß ſie jhn höreten/vnd durch jhn geſund würden von jren Kranckheiten.

16\. Er aber entweich in die Wüſten/vnnd betet.

ה

17 ויהי באחד הימים והוא היה מלמד
ויהיו יושבים המפרשים ומלמדי התורה
אשר באו מכל־עירות הגליל ויהודה
וירושלים וגבורת יהוה היתה לרפא
אותם׃

18 והנה אנשים נשאו את־איש אשר
היה [illegible] ויבקשו לעלותו
ולשימו לפניו׃

19 וכאשר לא מצאו איככה יעלוהו
מקהל ויעלוהו על־הגג ויורידוהו
באשישות עם ערשו בתוך לפני ישוע׃

20 וכי ראה אמונתם אמר לו האדם
נשאו לך חטאתיך׃

21 והסופרים והמפרשים החלו לחשב
לאמר מי זה הוא אשר ממלל גדופות
מי יכול לשאת חטאת כי אם אלהים
לבדו׃

22 וכי־יודע ישוע את־מחשבותם
ענה ויאמר אליהם מה תחשבו בלבבכם׃

23 מה יקל לדבר נשאו לך חטאתיך
או לדבר קום והלך׃

24 ולמען תדעו כי־לבן האדם יש לו
שלטון על־הארץ לשאת חטאים ויאמר
לנשול אברים אומר אנכי לך קום ושא
מטתך ולך אל־ביתך׃

25 ויקם ברגע לפניהם וישא את־מטתו
אשר שכב עליה וילך אל־ביתו מכבד
ומהלל את יהוה׃

έ.

17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων. καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

18. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ᾽ ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

Cap. V.

17. Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis doctores qui venerant ex omni caſtello Galilęæ & Iudęæ, & Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos.

18. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Ieſum.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

22. Vt cognovit autem Ieſus cogitationes eorum reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris.

23. Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata? an dicere: Surge & ambula?

24. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico:) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25. Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit in quo jacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

Das V. Capitel.

17. Vnd es bezab ſich auff einen Tag / daß er lehrete. Vnnd ſaſſen da die Phariſeer vnnd Schrifftgelehrten / die da kommen waren auß allen Märckten in Galilea / vnd Judea / vnd von Jeruſalem / vnd die Krafft deß HERREN gieng von jhm / vnd halff jederman.

18. Vnd ſihe / etliche Männer brachten einen Menſchen auff einem Bette / der war Gichtbrüchtig / vnd ſie ſuchten wie ſie jn hinein brechten / vnd fur jhn legten. Mat. 9, 2. Mar. 2, 3.

19 Vnnd da ſie für dem Volck nicht funden / an welchem ort ſie jhn hinein brechten / ſtiegen ſie auff das Dach / vnd lieſſen jhn durch die Ziegel hernieder mit dem Bettlein / mitten vnter ſie / für Jeſum.

20. Vnd da er jhren Glauben ſahe / ſprach er zu jhm: Menſch / deine ſünde ſinde dir vergeben.

21. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer fiengen an zu dencken / vnd ſprachen: Wer iſt der / daß er Gottslåſterung redet? Wer kan ſünde vergeben / denn allein Gott?

22. Da aber Jeſus jhre gedancken merckte / antwortet er / vnd ſprach zu jhnen: Was dencket jhr in ewrem Hertzen?

23. Welches iſt leichter zu ſagen / Dir ſindt deine ſünde vergeben / oder zu ſagen / ſtehe auff vnd wandele?

24. Auff daß jhr aber wiſſet / das deß Menſchen ſohn macht hat auff Erden ſünde zu vergeben / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Jch ſage dir ſtehe auff / vnd hebe dein Bettlein auff / vnd gehe heim.

25. Vnd als bald ſtund er auff / für jhren Augen / vnd hub das Bettlein auff / darauff er gelegen war / vnd gieng heim / vnd preiſete Gott.

Digitized by Google

ה

17 ויהי באחד הימים והוא היה מלמד
ויהיו יושבים המפרשים ומלמדי התורה
אשר באו מכל טירות הגליל ויהודה
וירושלים וגבורת יהוה היתה לרפא
אותם :

18 והנה אנשים נשאו את־איש אשר
היה נפול אברים ויבקשו להעלותו
ולשימו לפניו :

19 וכאשר לא מצאו איככה יעלוהו
מקהל ויעלוהו על־הגג ויורידוהו
באשנות עם ערשו בתוך לפני ישוע :

20 וכי ראה אמונתם אמר לו האדם
נשאו לך חטאתיך :

21 והסופרים והמפרשים החלו לחשב
לאמר מי זה הוא אשר ממלל גדופות
מי יכול לשאת חטאת כי אם אלהים
לבדו :

22 וכי־יודע ישוע את־מחשבותם
ענה ואמר אליהם מה תחשבו בלבבכם :

23 מה יקל לדבר נשאו לך חטאתיך
או לדבר קום והלך :

24 ולמען תדעו כי־לבן האדם יש לו
שלטון על־הארץ לשאת חטאים ויאמר
לנפול אברים אומר אנכי לך קום ושא
מטתך ולך אל־ביתך :

25 ויקם ברגע לפניהם וישא את־מטתו
אשר שכב עליה וילך אל־ביתו מכבד
ומהלל את יהוה :

ε'.

17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων. καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

18. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον εἰπεῖν· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

Digitized by Google

Cap. V.

17. Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis doctores qui venerant ex omni caſtello Galilęæ & Iudęæ,& Ieruſalem:& virtus Domini erat ad ſanandum eos.

18. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum,& per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Ieſum.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes: Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

22. Vt cognovit autem Ieſus cogitationes eorum reſpondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus veſtris.

23. Quid eſt facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata? an dicere: Surge & ambula?

24. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico:) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25. Et confeſtim conſurgens coram illis, tulit in quo jacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

Das V. Capitel.

17. Vnd es begab ſich auff einen Tag/ daß er lehrete. Vnnd ſaſſen da die Phariſeer vnnd Schrifftgelehrten / die da kommen waren auß allen Märckten in Galilea/vnd Judea/vnd von Jeruſalem / vnd die Krafft deß HERREN gieng von jhm/vnd halff jederman.

18. Vnd ſihe / etliche Männer brachten einen Menſchen auff einem Bette / der war Gichtbrüchtig/vnd ſie ſuchten wie ſie jn hinein brechten / vnd fur jhn legten. Mat. 9, 2. Mar. 2, 3.

19 Vnnd da ſie für dem Volck nicht funden/ an welchem ort ſie jhn hinein brechten/ſtiegen ſie auff das Dach / vnd lieſſen jhn durch die Ziegel hernieder mit dem Betlein/mitten vnter ſie/ für Jeſum.

20. Vnd da er jhren Glauben ſahe/ ſprach er zu jhm: Menſch/deine ſünde ſinde dir vergeben.

21. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer fiengen an zu dencken/ vnd ſprachen: Wer iſt der/daß er Gottslåſterung redet? Wer kan ſünde vergeben/denn allein Gott?

22. Da aber Jeſus jhre gedancken merckte/antwortet er/vnd ſprach zu jhnen: Was dencket jhr in ewrem Hertzen?

23. Welches iſt leichter zu ſagen/Dir ſindt deine ſünde vergeben/oder zu ſagen/ ſtehe auff vnd wandele?

24. Auff daß jhr aber wiſſet/das deß Menſchen ſohn macht hat auff Erden ſünde zu vergeben/ ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Ich ſage dir ſtehe auff/vnd hebe dein Bettlein auff / vnd gehe heim.

25. Vnd als bald ſtund er auff/für jhren Augen/vnd hub das Bettlein auff/ darauff er gelegen war/vnd gieng heim/vnd preiſete Gott.

ה

26 ותחרדה החיתם כלם ויכבדו את־
יהוה וימלאו ביראה למאד כי היום
ראינו פלאות׃

27 ואחרי כן יצא וירא בעל מכס ושמו
לוי יושב אל־המכס ויאמר לו לך אחרי׃

28 ויעזב כל אשר לו ויקם וילך
אחריו׃

29 ויעש לו לוי בביתו משתה גדול
ויהי קהל רב מבעלי מכס ומאחרים
אשר יושבים היו עמו במסבה׃

30 וילונו הסופרים והמפרשים ויאמרו
אל־תלמידיו למה עם בעלי מכס ועם
חטאים תאכלו ותשתו׃

31 ויען ישוע ויאמר אליהם לא צרכו
אבירים לרפא כי אם החולים׃

32 לא באתי לקרא צדיקים כי אם
חטאים לתשובה׃

33 והמה אמרו אליו למה תלמידי
יוחנן הרבו לצום והתפללו וכבר גם
תלמידי המפרשים ותלמידיך אוכלים
ושותים׃

34 והוא אמר אליהם לא תוכלו
לעשות בני החתנה בעודנו החתן עמם
אשר יצומו׃

35 וימים באים אם ינשא החתן
מאתם או יצומו בימים האלה׃

36 ויאמר אליהם את־המשל כי איש
לא יכרת מחברת מבגד חדש וישליך
בבגד ישן פן החדש יבלה ולישן לא ישוה
מחדש׃

ε.

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες· ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

29. Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ λευῒς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

30. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες· Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

31. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτοὺς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτὸν, Διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται. ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων. οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

34. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

35. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

36. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

Cap. V.

26. Et ſtupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes: Quia vidimus mirabilia hodie.

27. Et poſt hęc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi: Sequere me.

28. Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant diſcumbentes.

30. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicentes ad diſcipulos ejus: Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

31. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos: Non egent qui ſani ſunt, medico: ſed qui malè habent.

32. Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33. At illi dixerunt ad eum: Quare diſcipuli Iohannis jejunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſęorum: tui autem edunt & bibunt.

34. Quibus ipſe ait: Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere jejunare.

35. Venient autem dies, & cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos: Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

Das V. Capitel.

26. Vnd ſie entſatzten ſich alle/vnd preiſeten Gott / vnd wurden voll forcht/vnd ſprachen: Wir haben Heut ſeltzame dinge geſehen.

27. Vnd darnach gieng er auß/vnd ſahe einen Zöllner/mit Namen Levi / am Zoll ſitzen/ vnd ſprach zu jhm: Folge mir nach. Mat. 9,9 Mar. 2,14

28. Vnd er verließ alles/ ſtund auff/ vnd folget jhm nach.

29. Vnd der Levi richtet jhm ein groß Mahl zu in ſeinem Hauſe/vnd viel Zöllner vnd andere ſaſſen mit jm zu Tiſch.

30. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer murreten wider ſeine Jünger / vnd ſprachen: Warumb eſſet vnd trincket jr mit den Zöllnern vnd ſündern? Mat. 9,11 Mar. 2,16

31. Vnd Jeſus antwortet/vnd ſprach zu jhnen: Die Geſundten bedörffen deß Artztes nicht/ſondern die Krancken.

32. Ich bin kommen zu ruffen den ſündern zur Buſſe/vnd nicht den Gerechten. 1. Tim. 1, 15.

33. Sie aber ſprachen zu jhm: Warumb faſten Johannis Jünger ſo offt/vnd beten ſo viel/ deſſelbigen gleichen der Phariſeer Jünger / aber deine Jünger eſſen vnd trincken? Mat. 9, 14. Mar. 2,18

34. Er aber ſprach zu jhnen: Ihr müget die Hochzeit Leute nicht zu faſten treiben / ſo lange der Breutigam bey jhnen iſt.

35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jhnen genommen wirdt / denn werden ſie faſten.

36. Vnd er ſaget zu jnen ein Gleichniß: Niemandt flicket einen Lappen von newem Kleid auff ein alt Kleid/Wo anders/ſo reiſet das newe/ vnd der Lappe vom newen reimet ſich nicht auff das alte.

Digitized by Google

ה

37 וְאִישׁ לֹא יַשְׁלִיךְ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת יְשָׁנוֹת פֶּן יְבַקַּע יַיִן חָדָשׁ אֶת־הַנֹּאדוֹת וְהוּא יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת תֹּאבֵדוּ׃

38 כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת חֲדָשׁוֹת יַשְׁלִךְ וּשְׁנֵיהֶם יִנָּצֵרוּ׃

39 וְאִישׁ אִישׁ שׁוֹתֶה יַיִן יָשָׁן מְהֵרָה אֵינֶנּוּ בִתְאַוֶּה חָדָשׁ כִּי אִם אוֹמֵר הַיָּשָׁן טוֹב מֵחָדָשׁ׃

ו

וַיְהִי־בְּשַׁבָּת הַשֵּׁנִית בְּלֶכְתּוֹ בַּזְּרוּעִים וַיִּקְטְפוּ תַלְמִידָיו אֶת־מְלִילוֹת וַיִּפְרְכוּ בִּידֵיהֶם וַיֹּאכֵלוּ׃

2 וַאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אָמְרוּ לָהֶם מַה תַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא יִכְשַׁר לַעֲשׂוֹת בַּשַּׁבָּת׃

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא זֹאת קְרָאתֶם אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ הָיוּ׃

4 כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל־בֵּית יְהוָה וַיִּקַּח אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל וַיִּתֵּן גַּם לַאֲשֶׁר עִמּוֹ אֲשֶׁר לֹא שֻׁוָּה לָהֶם לֶאֱכֹל כִּי אִם לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

5 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־בֶן־הָאָדָם הוּא גַם אֲדוֹן הַשַּׁבָּת׃

6 וַיְהִי בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת בְּבוֹאוֹ אֶל־הָעֵדָה לְלַמֵּד וַיְהִי־שָׁם אָדָם וְיַד יְמִינוֹ הָיְתָה יְבֵשָׁה׃

7 וַיִּגְבְּרוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים אִם הוּא גַם יְרַפֵּא בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר יִמְצְאוּ אוֹדוֹת לְתִיבְבוּ׃

έ.

37. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

39. Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

ΚΕΦΑΛ. ϛ́.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

2. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς· τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαυὶδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες.

4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ· οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριος ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

7. Παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ.

Cap. V.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur; & utres peribunt.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt: & utraque conſervantur.

39. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum: dicit enim, Vetus melius eſt.

Das V. Capitel.

37. Vnd niemandt faſſet Moſt in alte ſchläuche/ Wo anders/ſo zureiſſet der Moſt die ſchläuche/vnd wirdt verſchütt/vnd die ſchläuche kommen vmb. *Matt. 9. 17. Mar. 2. 18*

38. Sondern den Moſt ſoll man in newe ſchleuche faſſen/ſo werden ſie beyde behalten.

39. Vnd niemandt iſt/der vom alten trincket/ vnd wölle bald deß newen/ denn er ſpricht: Der alte iſt milder.

Cap. VI.

FActum eſt autem in Sabbatho ſecundo primo, cum tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

2. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

3. Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit: Nec hoc legiſtis quod fecit David, cum eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant,

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant, quos non licet manducare, niſi tantum ſacerdotibus.

5. Et dicebat illis: Quia Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

6. Factum eſt autem & in alio ſabbatho, ut intraret in ſynagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus ejus dextra erat arida.

7. Obſervabant autem Scribæ & Phariſæi, ſi in ſabbatho curaret: ut invenirent unde accuſarent eum

Das VI. Capitel.

VNd es begab ſich auff einen Affterſabbath/ das er durchs Gedreide gieng / vnd ſeine Jünger raufften Ehern auß/ vnd aſſen vnd rieben ſie mit den Händen. *Mat. 12. 1. Marc. 2. 23*

2. Etliche aber der Phariſeer ſprachen zu jhnen: Warumb thut jhr/daß ſich nicht ziemet zu thun auff die Sabbather?

3. Vnd Jeſus antwortet/vnd ſprach zu jnen/ Habt jhr nicht das geleſen/das David thet / da jhn hungerte/vnd die mit jhm waren?

4. Wie er zum Hauſe Gottes eingieng/vnnd nam die Schawbrodt / vnd aaß/vnd gab auch denen/die mit jhm waren / die doch niemandt dorffte eſſen/ohn die Prieſter alleine. *1. Reg. 21. 6. Exod. 29. 32. Lev. 8. 31. & 24. 9.*

5. Vnd ſprach zu jhnen: Des Menſchen ſohn iſt ein HErr/auch des Sabbaths.

6. Es geſchach aber auff einen andern Sabbath/daß er gieng in die Schule / vnd lehrete. Vnd da war ein Menſch / des Rechte Hand war verdorret.

7. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hielten auff jhn/ob er auch heilen würde am ſabbath/auff daß ſie eine ſache zu jhm fünden. *Matt. 12. 10. Mar. 3. 1.*

Digitized by Google

ו

8 והוא ידע את־מחשבותם ויאמר
לאיש אשר היתה לו יד יבשה קום
ועמד בתוך ויקם ויעמד :

9 ויאמר ישוע אליהם שואל אנכי
לכם מה יכשר בשבת אם להיטב או
להרע להושיע נפש או לאבד :

10 ויביטם כלם סביב ויאמר לאיש נטה
את ידך ויעש כן ותושב ידו בריאה כמו
אחרת :

11 והמה נמלאו באולת וידברו איש
אל־רעהו מה יעשון לישוע :

12 ויהי־בימים האלה ויבא אל־ההר
להתפלל ויהי־מתעודד בתפלת אלהים
כל הלילה :

13 ויהי־יום ויקרא את־תלמידיו
ויבחר מהם שנים עשר אשר קראם
שליחים :

14 את שמעון אשר קראו כיפה
ואנדריאס אחיו ויעקב ויוחנן ופילפוס
ובר־תלמי :

15 ומתי ותומה ויעקב האלפי ושמעון
הנקרא הקנית :

16 יהודה ליעקב ויהודה איש־שכריות
אשר נהיה המוסר :

17 וירד עמם ויעמוד במקום ערבה
וקהל תלמידיו והמון רב העם מכל־
יהודה וירושלים ושפת ים צור וצידון :

18 אשר באו לשמוע אותו ולהרפא
מתחלואיהם ואשר מעלצים מרוחות
הטמאות וירפאו :

ϛʹ.

8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

9. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ (ἀπολέσαι;)

10. Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

11. Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσαιεν τῷ ἰησοῦ.

12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

13. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε.

14. Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον.

15. Ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτήν.

16. Ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

17. Καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος.

18. Οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

Cap. VI.

8. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

9. Ait autem ad illos Ieſus, Interrogo vos, ſi licet ſabbathis benefacere, an malè: animam ſalvam facere, an perdere?

10. Et circumſpectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus ejus ſana ſicut altera.

11. Ipſi autem repleti ſunt inſipientia: & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Ieſu.

12. Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13. Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit.)

14. Simonem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem ejus, Iacobum & Iohannem, Philippum & Bartholomæum.

15. Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

16. Et Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor.

17. Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Ieruſalem, & maritima Tyri & Sidonis.

18 Qui venerant ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis, & qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

Das VI. Capitel.

8. Er aber merckete jhre gedancken/vnd ſprach zu dem Menſchen mit der dürren Hand: ſtehe auff/vnd tritt herfür. Vnd er ſtund auff/vnd tratt dahin.

9. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Ich frage euch/ Was ziemet ſich zu thun auff die Sabbather/ gutes oder böſes/das Leben erhalten / oder verderben?

10. Vnd er ſahe ſie alle vmbher an/vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke auß deine Hand. Vnd er thete. da ward jhm ſeine Hand wider zu rechte bracht/geſund wie die ander.

11. Sie aber wurden gantz vnſinnig/vnd beredeten ſich mit einander/was ſie jhm thun wolten.

12. Es begab ſich aber zu der zeit/daß er gieng auff einen Berg zu beten/vnd er bleib vber Nacht in dem Gebet zu Gott.

13. Vnd da es Tag ward/rieff er ſeinen Jüngern/vnd erwehlet jhrer zwölffe/ welche er auch Apoſtel nennet. *Mat.10,1 Mar.3,13 & 6,7. Inf. 9,1.*

14. Simon welchen er Petrum nennet / vnd Andream ſeinen Bruder/Jacobum vnd Johannem/Philippum vnd Bartholomeum.

15. Mattheum vnd Thomam / Jacobum Alphei Sohn/Simon genannt Zelotes.

16. Judam Jacobs Sohn/vnd Judam Iſchariothen/den verräther.

17. Vnd er gieng hernieder mit jhnen/vnd tratt auff einen Platz im Felde / vnd der Hauff ſeiner Jünger/vnd eine groſſe menge des Volcks/ von allem Jüdiſchem Lande vnd Jeruſalem / vnd Tyro vnd Sidon/am Meer gelegen.

18. Die da kommen waren/jhn zu hören / vnd daß ſie geheilet wurden von jhren Seuchen / vnd die von vnſaubern Geiſtern vmbgetrieben wurden/die wurden geſundt.

Digitized by Google

ו — ϛʹ.

19 וְכָל־הָעָם בִּקֵּשׁ לְהַגִּיעַ בּוֹ כִּי כֹחַ
מִמֶּנּוּ יָצָא וְרָפָה כֻּלָּם׃

19. Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽ αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

20 וְהוּא נָשָׂא עֵינָיו עַל־תַּלְמִידָיו לֵאמֹר
אַשְׁרֵי הָאֶבְיוֹנִים כִּי לָכֶם הִיא מַלְכוּת
אֱלֹהִים׃

20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים עַתָּה כִּי־יִשְׂבָּעוּ אַשְׁרֵי
הַבּוֹכִים עַתָּה כִּי־יִצְחָקוּ׃

21. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

22 אַשְׁרֵיכֶם אִם יִשְׂנָאוּנְכֶם הָאֲנָשִׁים
אִם יַפְרִידוּ אֶתְכֶם וִיחָרְפוּ וְיַשְׁלִיכוּ אֶת־
שִׁמְכֶם כְּמוֹ רָע לְמַעַן בֶּן־הָאָדָם׃

22. Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

23 שִׂמְחוּ בַּיּוֹם הַהוּא וְגִילוּ הִנֵּה שְׂכַרְכֶם רַב
בַּשָּׁמַיִם וְגַם כָּאֵלֶּה עָשׂוּ לִנְבִיאִים אֲבוֹתָם׃

23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 אֲבָל אוֹי לָכֶם לָעֲשִׁירִים כִּי קִבַּלְתֶּם
תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם׃

24. Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

25 אוֹי לָכֶם הַנִּמְלָאִים כִּי תִרְעָבוּ אוֹי
לָכֶם הַמְצַחֲקִים כִּי־תִתְאַבְּלוּ וְתִבְכּוּ׃

25. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 אוֹי לָכֶם אִם יֹאמְרוּ אֲנָשִׁים כִּי
טוֹבִים אַתֶּם וְכָזֹאת עָשׂוּ לִנְבִיאֵי שֶׁקֶר
אֲבוֹתָם׃

26. Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

27 כִּי אִם לָכֶם אוֹמֵר אֲנִי אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים
אֶהֱבוּ אֶת אוֹיְבֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם׃

27. Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

28 בָּרְכוּ לְאוֹרְרֵיכֶם וְהִתְפַּלְּלוּ בַּעֲבוּר
עוֹשְׁקֵיכֶם

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

29 אִם יַכֶּה אִישׁ עַל־הַלְּחִי אַחַת
הַקְרֵב לוֹ גַם אֶת־אַחֶרֶת וְאִם יִשָּׂא
מִמְּךָ אִישׁ אֶת בִּגְדְךָ וְאֶת־הַכֻּתֹּנֶת לֹא
תִכְלָא מִמֶּנּוּ׃

29. Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 לְכָל שׁוֹאֵל מִמְּךָ תֵּן לוֹ וּמִנּוֹשֵׂא
אֲשֶׁר לְךָ לֹא תִגֹּשׂ מִמֶּנּוּ׃

30. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

Cap. VI.

19. Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

20. Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat: Beati pauperes: quia veſtrum eſt regnum Dei.

21. Beati qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

22. Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint & ejecerint nomen veſtrũ tanquam malum, propter filium hominis.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo, ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

24. Veruntamen væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram.

25. Væ vobis qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

26. Vę cùm benedixerint vobis † homines, ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

27. Sed vobis dico qui auditis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.

30. Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.

Das VI. Capitel.

19. Vnd alles Volck begeret jhn anzurüren/ denn es gieng Krafft von jhm / vnd heilet ſie alle.

20. Vnd er hube ſeine Augen auff vber ſeine Jünger / vnd ſprach: Selig ſeydt jhr Armen/ denn das Reich Gottes iſt ewer. *Mat. 5. 2.*

21. Selig ſeydt jhr/ die jhr hie hungert/ denn jr ſolt ſatt werden. Selig ſeydt jhr/ die jhr hie weinet/ denn jhr werdet lachen. *Iſa. 65. 12. Iſa. 61. 3. & 66. 10. Mat. 5. 11.*

22. Selig ſeydt jhr/ ſo euch die Menſchen haſſen/ vnd euch abſondern/ vnd ſchelten euch / vnd verwerffen ewren Namen/ als einen Boßhafftigen/ vmb deß Menſchen Sohns willen.

23. Frewet euch als denn vnd hupffet / denn ſihe/ ewer Lohn iſt groß im Himmel. Deßgleichen theten jhre Väter den Propheten auch. *Am. 6. 1.*

24. Aber dagegen wehe euch Reichen/ denn jhr habt ewren Troſt dahin. *Eccl. 31. 8. Iſa. 65. 12.*

25. Weh euch die jr voll ſeydt/ denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die jr hie lachet/ denn jhr werdet Weinen vnd Heulen.

26. Weh euch/ wenn euch jederman wol redet. Deßgleichen theten jre Väter den falſchen Propheten auch. *† omnes*

27. Aber ich ſage euch / die jr zuhöret: Liebet ewre Feinde. Thut denen wol/ die euch haſſen. *Matt. 5. 44.*

28. Segnet die/ ſo euch verfluchen. Bittet für die/ ſo euch beleidigen.

29. Vnd wer dich ſchläget auff einen Backen/ dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimbt/ dem were nicht auch den Rock. *Mat. 5. 39. 1 Cor. 6. 7*

30. Wer dich bittet / dem gib. Vnnd wer dir das deine nimmt/ da fodere es nicht wider.

Digitized by Google

ו

31 וכמו תרצו אשר יעשו לכם האנשים
גם אתם עשו להם כמו כן׃
32 ואם תאהבו את־אהביכם תחנת
מה יהיה לכם כי גם חטאים אהבים
את־אהביהם׃
33 ואם תיטיבון למטיביכם תחנת
מה יהיה לכם כי־גם החטאים את
זאת עשו׃
34 ואם תלוו לאלה אשר תקוו לקחת
תחנת מה יהיה לכם כי גם החטאים
ילוו לחטאים לעשותם גם כן׃
35 לכן אהבו את אויביכם והיטיבו
והלוו ואל תחרדו ממסגרותיכם ויהי־לכם
שכרכם רב והייתם בני עליון כי הוא טוב
ומיטיב על־בני־בליעל ועל־מרעים׃
36 לכן היו רחומים כאשר אביכם
רחום הוא׃
37 ואל תדינו ולא תדונו אל־תרשיעו
ולא תשפטו שאו וינשא לכם׃
38 תנו וינתן לכם מדה טובה נכונה
נמושה וגצופה יתנו בחיקכם כי באיזו
מדה אשר תמדו אף ימד לכם׃
39 ויאמר להם את־המשל היוכל עור
להוליך את העור הלא שניהם יפלו
בשחת׃
40 לא יש תלמיד על־מלמדו ושלם
הוא כל אשר שורה למלמדו׃
41 ומה תראה את־הקש אשר בעין אחיך
ואת קורה בעין נפשך לא תבין׃

ς′.

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

36. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

37. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.

38. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλόν, πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

39. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται, ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Cap. VI.

31. Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.

32. Et ſi diligitis eos qui vos diligunt; quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt.

33. Et ſi benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

34. Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.

35. Verumtamen diligite inimicos veſtros: benefacite & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

36. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.

37. Nolite judicare, & non judicabimini, nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini.

38. Date, & dabitur vobis: menſuram bonam & confertam, & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.

39. Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

40. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum ſuum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.

41. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?

Das VI. Capitel.

31. Vnd wie jhr wolt / das euch die Leute thun ſollen/alſo thut jnen gleich auch jhr. *Matt. 7, 12. Tob. 4, 16.*

32. Vnd ſo jr liebet die euch lieben/was dancks habt jr davon? Denn die Sünder lieben auch jre Liebhaber. *Matt. 5, 46.*

33. Vnd wenn jr ewren Wolthätern wol thut / was dancks habt jr davon? Denn die Sünder thun daſſelbige auch.

34. Vnd wenn jr leyhet/von denen jr hoffet zu nemen / was dancks habt jr davon? Denn die Sünder leyhen den Sündern auch/auff daß ſie gleiches wider nemen. *Matt. 5, 42. Deu. 15, 8*

35. Doch aber liebet ewre Feinde / Thut wol vnd leyhet/daß jr nichts dafür hoffet / ſo wirdt ewer Lohn groß ſeyn/vnd werdet Kinder deß Allerhöchſten ſeyn / Denn er iſt gütig vber die vndanckbarn vnd Boßhafftigen. *Matt. 5, 44.*

36. Darumb ſeydt Barmhertzig / wie auch ewer Vater Barmhertzig iſt.

37. Richtet nicht / ſo werdet jr auch nicht gerichtet. Verdammet nicht / ſo werdet jr nicht verdammt. Vergebet ſo wirdt euch vergeben. *Mat. 7, 1.*

38. Gebt/ſo wirdt euch gegeben. Ein voll/gedrückt/gerüttelt vnd vberflüſſig Maaß / wirdt man in ewren Schoß geben. Denn eben mit der Maaß/da jr mit meſſet/wirdt man euch wider meſſen.

39. Vnd er ſaget jnen ein Gleichniß. Mag auch ein Blinder einem Blinden den Weg weiſen? Werden ſie nicht alle beyde in die Gruben fallen? *Mat. 8, 2. Mar. 4, 24. Matt. 15, 14.*

40. Der Jünger iſt nicht vber ſeinen Meiſter/ wenn der Jünger iſt wie ſein Meiſter/ſo iſt er vollkommen.

41. Was ſiheſt du aber einen Splitter in deines Bruders Auge/vnd deß Balcken in deinem Auge wirſt du nicht gewar? *Mat. 10, 4. Joh. 13, 10 & 15, 20. Mat. 7, 3*

ו

42 אוֹ־אֵיךְ תּוּכַל לֵאמֹר לְאָחִיךָ אָחִי
הֶרֶף אַשְׁלִיךְ אֶת־הַחֲשַׁשׁ מֵאֵת עֵינְךָ וְאַתָּה
לֹא רוֹאֶה אֶת־קוֹרָה בְּעֵינְךָ הֶחָנֵף הַשְׁלֵךְ
בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־קוֹרָה מֵעֵינְךָ וְאָז תִּרְאֶה
לְהַשְׁלִיךְ אֶת־הַחֲשַׁשׁ אֲשֶׁר בְּעֵין אָחִיךָ׃

43 כִּי עֵץ טוֹב אֵינֶנּוּ עוֹשָׂה פְּרִי רָע
וְעֵץ רָע אֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב׃

44 כָּל עֵץ יִוָּדַע מִפִּרְיוֹ וּמִקּוֹצִים לֹא
יֶאֶסְפוּ תְאֵנִים וּמִסְּנֶה לֹא יִבְצְרוּ עֲנָבִים׃

45 אָדָם טוֹב מֵאוֹצַר לִבּוֹ טוֹב עוֹשֶׂה טוֹב
וְאָדָם רָע מֵאוֹצַר לִבּוֹ רָע עוֹשֶׂה רָעָה
כִּי מִיֶּתֶר לִבּוֹ יְדַבֵּר פִּיו׃

46 מַה תִּקְרְאוּ לִי אָדוֹן אָדוֹן וְאֵינְכֶם
עוֹשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר׃

47 כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבָרַי
וְעוֹשֶׂה אוֹתָם אַגִּיד לָכֶם לְמִי דוֹמֶה
הוּא׃

48 דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם בּוֹנֶה הַבַּיִת אֲשֶׁר
חָפַר וְהֶעְמִיק וַיָּשֶׂם יְסוֹדוֹ עַל־הַסָּלַע
וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁטֶף וַיִּגֹּף הַנַּחַל עַל־
הַבַּיִת הַהוּא וְלֹא יָכֹל לַהֲמִיטוֹ כִּי יֻסַּד
הִיא עַל־הַסָּלַע׃

49 וַאֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ וְאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה דוֹמֶה
הוּא לְאָדָם הַבּוֹנֶה בֵיתוֹ עַל־אֶרֶץ בְּלִי
יְסוֹד וַיִּגֹּף הַנַּחַל וּבְפִתְאֹם נָפַל וַיְהִי
מַפֶּלֶת הַבַּיִת הַהוּא גְּדוֹלָה׃

ϛ'.

42. Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

44. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

45. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

45. Τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

48. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

49. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Digitized by Google

Cap. VI.	Das VI. Capitel.	
42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine ejiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.	42. Oder wie kanſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt ſtill Bruder/ich will den Splitter auß deinem Aug ziehen/vnd du ſiheſt ſelbſt nicht den Balcken in deinem Auge? Du Heuchler/zeuch zuvor den Balcken auß deinem Auge/vnd beſihe denn/daß du den Splitter auß deines Bruders Auge zieheſt.	
43. Non eſt enim arbor bona quę facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.	43. Denn es iſt kein guter Baum/der faule Frucht trage/vnd kein fauler Baum/der gute Frucht trage.	Matt. 7. 17.
44. Vnaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neq; enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.	44. Ein jeglicher Baum wirdt an ſeiner eigen Frucht erkannt. Denn man lieſet nicht Feigen von den dörnen/Auch ſo lieſet man nicht Trauben von den Hecken.	Matt. 7. 16. & 12. 33.
45. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro cordis ſui profert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.	45. Ein guter Menſch bringet guts herfür/auß dem guten Schatz ſeines hertzen/Vnd ein Boßhafftiger Menſch bringet böſes herfür/auß dem böſen Schatz ſeines Hertzē. Denn weß deß Hertz voll iſt/deß gehet der Mund vber.	
46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?	46. Was heiſſet ihr mich aber HERR/HERR/vnd thut nicht was ich euch ſage?	Mat. 7. 21. Rō. 2. 13. Iac. 1. 22.
47. Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.	47. Wer zu mir kombt/vnd höret meine rede/vnd thut ſie/den will ich euch zeigen/wem er gleich iſt.	
48. Similis eſt homini ędificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram: inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.	48. Er iſt gleich einem Menſchen/der ein Hauß bawete/vnd grub tieff/vnnd leget den Grund auff den Felß. Da aber gewäſſer kam/da reiß der Strom zum Hauſe zu/vnd mochts doch nicht bewegen/denn es war auff den Felß gegründet.	
49. Qui autem audit & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram, ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius: & continuò cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.	49. Wer aber höret/vnd nicht thut/der iſt gleich einem Menſchen/der ein Hauß bawete auff die Erden on Grund. Vnnd der Strom reiß zu jhm zu/vnd es fiel bald/vnd das Hauß gewann einen groſſen riß.	

Digitized by Google

ז

ויהי כאשר כלה את כל־הדברים
האלה באזני העם ויבוא אל־
כפר נחום :

2 ועבד שר מאה פלוני היה בחליו
וקרוב למות אשר היה לו יקר :

3 ובשמעו על ישוע שלח אליו את
זקני היהודים לשאול ממנו אשר יבוא
וירפא את־עבדו :

4 ובבואם אל־ישוע נחמו אותו מאוד
לאמר כי שוה הוא אשר תעשה לו
זאת :

5 כי אוהב את עמנו ואת בית העדה
הוא בנה לנו :

6 וישוע הלך אתם וכאשר הוא לא רחוק
היה מן־הבית או שר מאה שלח אליו
אחות מרעיו לאמר לו אדני אל תיגע
כי־קטנתי מבואך תחת גגי :

7 על־כן אני לא שויתי לבוא אליך
כי אם אמור נא בדבר וירפא עבדי :

8 וגם אני אדם תחת שלטון מושם
והיו תחתי אנשי מלחמה ואם אומר
אני לזה לך והולך ולאחר בוא ובא
ולעבדי עשה זאת ויעשה הוא :

9 וכאשר שמע זאת ישוע תמה עליו
ויפן ויאמר לעם אשר בא אחריו אומר
אנכי לכם כי לא בישראל מצאתי
כזאת אמונה :

10 וישובו השלוחים בבית וימצאו את־
עבד החולה כי־נרפא מחליו :

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ.

2. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

3. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

4. Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ, κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς.

7. Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

9. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτὸν, καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Digitized by Google

Cap. VII.

CVM autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.
2. Centurionis autem cujuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.
3. Et cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.
4. At illi cùm veniſſent ad Ieſum, rogabant eum ſollicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.
5. Diligit is enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.
6. Ieſus autem ibat cum illis. Et cum jam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine, noli vexari. Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.
7. Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus, ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.
8. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.
9. Quo audito, Ieſus miratus eſt: & converſus, ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.
10. Et reverſi qui miſſi fuerant, domum: invenerunt ſervum qui languerat, ſanum.

Das VII. Capitel.

NAch dem er aber für dem Volck außgeredt hatte / gieng er gen Capernaum. *Mat. 8,5. Joha. 4, 46.*
2. Vnd eines Hauptmanns Knecht lag todtkranck / den er werth hielt.
3. Da er aber von Jeſu höret / ſandte er die Elteſten der Jüden zu jhm / vnd bat jhn / daß er käme / vnd ſeinen Knecht geſund machet.
4. Da ſie aber zu Jeſu kamen / baten ſie jhn mit fleiß / vnd ſprachen: Er iſt ſein werth / daß du jhm das erzeigeſt.
5. Denn er hat vnſer Volck lieb / vnd die Schule hat er vns erbawet.
6. Jeſus aber gieng mit jhnen hin. Da ſie aber nun nicht ferrne von dem Hauſe waren / ſandte der Hauptmann Freunde zu jhm / vnnd ließ jhm ſagen: Ach HERR bemühe dich nicht / ich bin nicht werth / daß du vnter mein Dach geheſt. *Mat. 8,8.*
7. Darumb ich auch mich ſelbs nicht wirdig geachtet habe / daß ich zu dir käme / ſondern ſprich ein Wort / ſo wirdt mein Knabe geſunde.
8. Denn auch ich bin ein Menſch der Oberkeit vnterthan / vnnd habe Kriegsknechte vnter mir / vnd ſpreche zu einem: Gehe hin / ſo gehet er hin / Vnd zum andern / Komb her / ſo kombt er. Vnd zu meinem Knecht / Thue das / ſo thut ers.
9. Da aber Jeſus das höret / verwundert er ſich ſein / vnd wandte ſich vmb / vnd ſprach zu dem Volck / daß jhm nachfolgete: Jch ſage euch / ſolchen glauben habe ich in Jſrael nicht funden.
10. Vnd da die geſandten widerumb zu Hauſe kamen / funden ſie den Krancken Knecht geſunde. *Pſa. 106, 20. Sap. 16, 12.*

Digitized by Google

ז

11 וַיְהִי בַּיּוֹם אַחֵר וַיֵּלֶךְ לְעִיר וּשְׁמָהּ
נָעִים וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ אֲחָדוֹת תַּלְמִידָיו וְקָהָל
רָב׃
12 וְכַאֲשֶׁר הִקְרִיב לְפֶתַח הָעִיר וְהִנֵּה
נְשׂאוּ מֵת בֵּן־יָחִיד לְאִמּוֹ וְהִיא אַלְמָנָה
וְעַם רַב מִן הָעִיר עִמָּהּ׃
13 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ הָאָדוֹן נִכְמְרוּ
רַחֲמָיו עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ אַל תִּבְכִּי׃
14 וַיִּקְרַב וַיִּגַּע בָּאָרוֹן וְהַנֹּשְׂאִים עָמָדוּ
וַיֹּאמֶר עֶלֶם אוֹמֵר אֲנִי לָךְ קוּמָה׃
15 וַיָּקָם וַיֵּשֶׁב הַמֵּת וַיָּחֶל לְדַבֵּר וַיִּתֵּן
אוֹתוֹ לְאִמּוֹ׃
16 וַתָּבוֹא יִרְאָה עַל־כֻּלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־
יְהוָה לֵאמֹר כִּי נָבִיא גָדוֹל קָם בָּנוּ וְכִי
פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ׃
17 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַהוּא בְּכָל־יְהוּדָה עָלָיו
וּבְכָל הַכִּכָּר׃
18 וַיַּגִּידוּ לְיוֹחָנָן הַמַּלְאָכָיו עַל־כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
19 וַיִּקְרָא יוֹחָנָן לִשְׁנֵי תַלְמִידָיו וַיִּשְׁלָחֵם
אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַאַתָּה הוּא הַבָּא אוֹ
לְאַחֵר נְיַחֲלֶנּוּ׃
20 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הָאֲנָשִׁים אֵלָיו וַאֲמָרוּ
יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל שְׁלָחָנוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר הַאַתָּה
הוּא הַבָּא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֲלֶנּוּ׃
21 וּבַיּוֹם הַהוּא רִפָּא לְרַבִּים מִמַּחֲלָיִים
וּמִנְּגָעִים וּמִשֵּׁדִים רָעִים וְעִוְרִים רַבִּים
אֲשֶׁר חָנַן אוֹתָם בְּרֹאִי׃
22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וְהַגִּידוּ
לְיוֹחָנָן אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּשְׁמַעְתֶּם אַתֶּם

ζ.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.

12. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα. καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16. Ἔλαβε δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων; σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

20. Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

21. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε·

Cap. VII.

11. Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus & turba copioſa.

12. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13. Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14. Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autem qui portabant, ſteterunt.) Et ait, Adoleſcens, tibi dico, Surge.

15. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

17. Et exiit hic ſermo in univerſam Iudæam de eo, & in omnem circà regionem.

18. Et nuntiaverunt Iohanni diſcipuli ejus de omnibus his.

19. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Iohannes, & miſit ad Ieſum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Iohannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

21. (In ipſa autem hora multos curavit à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis: & cæcis multis donavit viſum.)

22. Et reſpondens, dixit illis: Euntes renunciate Iohanni quæ audiſtis & vidiſtis,

Das VII. Capitel.

11. Vnnd es begab ſich darnach/daß er in eine Stadt mit Namen Naim gieng / vnnd ſeiner Jünger giengen viel mit jhm/vnd viel Volcks.

12. Als er aber nahe an das Stadt Thor kam/ ſihe/da trug man einen Todten herauß/der ein einiger Sohn war ſeiner Mutter/vnnd ſie war eine Witwe/ vnnd viel Volcks auß der Stadt gieng mit jhr.

13. Vnd da ſie der HERR ſahe/jammerte jhn derſelbigen/vnd ſprach zu jhr: Weine nicht.

14. Vnd tratt hinzu vnd rüret den Sarck an/ vnd die Träger ſtunden vnnd er ſprach / Jüngling/ich ſage dir/ſtehe auff.

15. Vnd der Tode richtet ſich auff/vnnd fieng an zu reden/vnd er gab jhn ſeiner Mutter.

16. Vnd es kam ſie alle eine forcht an/vnd preiſeten Gott vnd ſprachen: Es iſt ein groſſer Prophet vnter vns auffgeſtanden / vnnd Gott hat ſein Volck heimgeſucht. Lu. 24, 19. Ioh. 4, 19. & 6, 14. & 7, 40.

17. Vnnd dieſe rede von jhm erſchall in das gantze Jüdiſche Land/vnd in alle vmbliegende Länder.

18. Vnd es verkündigeten Johanni ſeine Jünger das alles.

19. Vnd er rieff zu ſich ſeiner Jünger zween/ vnd ſandte ſie zu Jeſu/vnd ließ jhm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll/oder ſollen wir eines andern warten? Mat. 12, 2

20. Da aber die Männer zu jhm kamen/ ſprachen ſie: Johannes der Täuffer hat vns zu dir geſandt/vnd leſt dir ſagen: Biſt du der da kommen ſoll/oder ſollen wir eines andern warten?

21. Zu derſelbigẽ ſtunde aber macht er viel geſund von Seuchen vnd Plagen/vnd böſen Geiſtern/ vnd vielen Blinden ſchenckt er das Geſichte.

22. Vnd Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin / vnnd verkündiget Johanni/was jhr geſehen vnd gehöret habt/ Iſa. 29, 18 & 35, 5. Matt. 15, 30.

ז

כִּי־עִוְרִים רוֹאִים פִּסְחִים הֹלְכִים
מְצֹרָעִים נִטְהָרִים חֵרְשִׁים שׁוֹמְעִים
מֵתִים קָמִים אֶבְיוֹנִים מִתְבַּשְּׂרִים׃
23 וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִכָּשֵׁל בִּי׃
24 וַיֵּלְכוּ מַלְאֲכֵי יוֹחָנָן וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֶל־
הָעָם עַל־יוֹחָנָן מַה יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר
לִרְאוֹת הֲקָנֶה אֲשֶׁר מֵרוּחַ יָנוּד בַּמָּיִם׃
25 אוֹ מַה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם אֶת־
הָאָדָם לָבוּשׁ בְּגָדִים רַכִּים הִנֵּה אֲשֶׁר
בְּבִגְדֵי אֶדֶר וּבְעֵדֶן הֵמָּה בְּבָתֵּי מְלָכִים
הָיוּ׃
26 אוֹ מַה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם אֶת־
הַנָּבִיא אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם גַּם יוֹתֵר
מִנָּבִיא הוּא׃
27 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו הִנֵּה
אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֶת־מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה
דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃
28 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־בִּילִידֵי
נָשִׁים לֹא קָם נָבִיא גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל
וַאֲשֶׁר קָטֹן בְּמַלְכֻת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא
מִמֶּנּוּ׃
29 וְכָל הָעָם שׁוֹמֵעַ וּבַעֲלֵי מֶכֶס צִדְּקוּ
אֶת־יְהוָֹה וַיִּטָּבְלוּ בִּטְבִילַת יוֹחָנָן׃
30 וְהַמְפָרְשִׁים וְסוֹפְרֵי תוֹרָה עֲצַת
יְהוָֹה נָאֲצוּ עַל־נַפְשָׁם וְלֹא נִטְבְּלוּ מִמֶּנּוּ׃
31 וַיֹּאמֶר הָאָדוֹן וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־
אַנְשֵׁי הַדּוֹר הַזֶּה וּלְמִי דוֹמִים הֵמָּה׃
32 דּוֹמִים הֵמָּה לַיְלָדִים הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק
וְהַקֹּרְאִים וְעוֹנִים חַד־אֶל־אֶחָד לֵאמֹר
חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא רְקַדְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא
סְפַדְתֶּם׃

ζ.

ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περι-
πατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κω-
φοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ
εὐαγγελίζονται.
23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ
σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.
24. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰω-
άννου, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τοὺς ὄχλους)
περὶ ἰωάννου, τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν
ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέ-
μου σαλευόμενον;
25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄν-
θρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιε-
σμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασι-
λείοις εἰσί.
26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν;
προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισ-
σότερον προφήτου.
27. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ
ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ
προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν
ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννη-
τοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ
βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.
29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ
τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτι-
σθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.
30. Οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν
βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ
βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ.
31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος· τίνι οὖν
ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς
ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;
32. Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ
καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλή-
λοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ
οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν,
καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

Digitized by Google

Cap. VII.

Quia cęci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

23. Et beatus eſt, quicunque non fuerit ſcandalizatus in me.

24. Et cùm diſceſſiſſent nuntii Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento moveri?

25. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regum ſunt.

26. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm prophetam.

27. Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

28. Dico enim vobis, major inter natos mulierum propheta Iohanne Baptiſta nemo eſt: qui autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Iohannis.

30. Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

31. Ait autem Dominus: Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimiles ſunt?

32. Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

Das VII. Capitel.

Die Blinden ſehen/die Lahmen gehen/die Auſſetzigen werden rein/die Tauben hören/die Todten ſtehen auff/den Armen wirdt das Evangelium gepredigt. *Iſa.61,1.*

23. Vnd Selig iſt/der ſich nicht ergert an mir. *Mat.11,7*

24. Da aber die Bothen Johannis hin giengen/fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeydt jhr hinauß gegangen in die Wüſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rohr ſehen/das vom Winde bewegt wirdt.

25. Oder was ſeydt jhr hinaußgegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Menſchen ſehen in weichen Kleidern? Sehet/die in Herrlichen Kleidern vnd lüſten leben/die ſind in den Königlichen Höfen.

26 Oder was ſeydt jhr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch/der da mehr iſt denn ein Prophet.

27. Er iſts/von dem geſchrieben ſtehet: Sihe/ *Mal.4,1.*
ich ſende meinen Engel für deinem Angeſicht *Matt.11,10*
her/der da bereiten ſoll deinen Weg für dir. *Mar.1,2.*

28. Denn ich ſage euch/ daß vnter denen / die von Weibern geborn ſindt/iſt kein gröſſer Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner iſt im Reich Gottes/der iſt gröſſer denn er.

29. Vnd alles Volck das jhn höret/vnnd die Zöllner gaben Gott recht/vnd lieſſen ſich tauffen mit der Tauffe Johannis.

30. Aber die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes raht/wider ſich ſelbs / vnnd lieſſen ſich nicht von jm tauffen.

31. Aber der HERR ſprach: Wem ſoll ich die *Matt.11,16.*
Menſchen dieſes Geſchlechts vergleichen? Vnd wem ſind ſie gleich?

32. Sie ſindt gleich den Kindern die auff dem Marckt ſitzen/vnd ruffen gegen einander / vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen/vnd jr habt nicht getantzet. Wir haben euch geklaget / vnd jr habt nicht geweinet.

ז

33 כי־בא יוחנן הטבל ולא אכל לחם
ויין לא שתה ותאמרו כי יש לו השטן ׃

34 בא גם בן־האדם אכל ושותה
ואומרים אתם הנה איש זולל וסובא
ורעה בעלי מכס וחטאים חוטאת ׃
35 ותצדק החכמה מכל בנותיה ׃
36 ויבוא אחד מפרושים וישאל ממנו
לאכל לחם עמו ויעל אל־בית המפרש
ויסב ׃

37 והנה אשה היתה בעיר והיא חטאה
וכאשר ידעה כי־סב בבית המפרש
סבלה פך בהט בשם ׃
38 ותקם אל־רגליו מאחור בוכיה
ותחל להרוות את־רגליו בדמעות
ותקלחל בשערות ראשה ותשק את־
רגליו ותסך בבשם ׃
39 וכאשר ראה המפרש אשר קרא
אותו אמר בקרבו לאמר זה אם נביא
הוא גם ידע מי־זאת ומה שמועתה
אשר מגעה בו כי־חטאה היא ׃
40 ויען ישוע ויאמר אליו שמעון
יש־לי מלה לדבר אליך והוא אמר
דבר רבי (ויאמר לו ישוע ׃)
41 שני אנשי תכבים היו למלוה בלוה
אחד נשה בו דינרים חמש מאות
ואחד חמשים ׃
42 וכאשר לא היה להם לשלם חנן
אותם שניהם ומי־מהם אמר יותר
יאהב אותו ׃

ζ.

33. Ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτι-
στὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πί-
νων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρω-
πος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τε-
λωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν
τέκνων αὐτῆς πάντων.
36. Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρι-
σαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.

37. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις
ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνά-
κειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομί-
σασα ἀλάβαστρον μύρου.
38. Καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐ-
τοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς
πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θρι-
ξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κα-
τεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε
τῷ μύρῳ.
39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας
αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ
ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ πο-
ταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι
ἁμαρτωλός ἐστι.
40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε
πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν.
ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ. (καὶ εἶπεν
αὐτῷ ἰησοῦς.)

41. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ
τινί· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια,
ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

42. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀπο-
δοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς
οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγα-
πήσει;

Cap. VII.

33. Venit autem Iohannes Bapti-
ſta, neque manducans panem, neq;
bibens vinum: & dicitis, Dæmo-
nium habet.
34. Venit filius hominis mandu-
cans & bibens, & dicitis: Ecce ho-
mo devorator, & bibens vinum, a-
micus publicanorum & peccato-
rum.
35. Et juſtificata eſt ſapientia ab
omnibus filiis ſuis.
36. Rogabat autem illum qui-
dam de Phariſæis, ut manducaret
cum illo. Et ingreſſus domum
Phariſæi, diſcubuit.
37. Et ecce mulier quæ erat in ci-
vitate, peccatrix, ut cognovit quod
accubuiſſet in domo Phariſæi, attu-
lit alabaſtrum unguenti.
38. Et ſtans retrò ſecus pedes ejus,
lachrymis cœpit rigare pedes ejus,
& capillis capitis ſui tergebat, &
oſculabatur pedes ejus, & unguen-
to ungebat.
39. Videns autem Phariſæus qui
vocaverat eum, ait intra ſe, dicens:
Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique
quæ & qualis eſt mulier quæ tangit
eum, quia peccatrix eſt.
40. Et reſpondens Ieſus, dixit ad
illum: Simon, habeo tibi aliquid di-
cere. At ille ait: Magiſter, dic. (Et
Ieſus dixit illi.)
41. Duo debitores erant cuidam
fœneratori: unus debebat denarios
quingentos, & alius quinquaginta.
42. Non habentibus auetm illis
unde redderent, donavit utriſque.
Quis ergo eum plus diligit?

Das VII. Capitel.

33. Denn Johannes der Tauffer iſt kommen/ Mat 3,4. Mar,1,6.
vnd aß nicht Brodt/vnd tranck keinen Wein/
ſo ſagt jhr: er hab den Teuffel.
34. Deß Menſchen Sohn iſt kommen / iſſet
vnd trincket/ſo ſaget jhr/ ſihe der Menſch iſt ein
freſſer vnd Weinſauffer/der Zöllner vnd Sün-
der Freund.
35. Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen
laſſen von allen jhren Kindern.
36. Es bat jhn aber der Phariſeer einer/ daß er
mit jhm eſſe. Vnd er gieng hinein in des Pha-
riſeers Hauß/vnd ſetzet ſich zu Tiſch.
37. Vnd ſihe / ein Weib war in der Stadt/ Matt.26,7. Mar.14,3 Ioh.12,3.
die war eine Sünderin. Da die vernam daß er
zu Tiſch ſaß in deß Phariſeers Hauß/ bracht ſie
ein Glaß mit Salben.
38. Vnd tratt hinden zu ſeinen Füſſen / vnd
weinet / vnd fieng an ſeine Füſſe zu netzen mit
Threnen/vnd mit den Haaren jhres Hauptes
zu trucknen/vnd küſſet ſeine Füße/ vnd ſalbet ſie
mit Salben.
39. Da aber das der Phariſeer ſahe / der jhn
geladen hatte/ſprach er bey ſich ſelbs/vnd ſaget:
Wenn dieſer ein Prophet were/ſo wüßt er / wer
vnd welch ein Weib das iſt/die jhn anrüret/ deñ
es iſt eine Sünderin.
40. Jeſus antwortet/vnd ſprach zu jhm: Si-
mon/ich habe dir etwas zu ſagen. Er aber ſprach
Meiſter/ ſage an: (Jeſus ſprach zu jhm.)
41. Es hatte ein Wucherer zween Schulde-
ner/Einer war ſchuldig fünffhundert Groſchen/
der ander funfftzig.
42. Da ſie aber nicht hatten zu bezalen/ſchenckt
ers beyden. Sage an/welcher vnter denen wirdt
jn am meiſten lieben?

ז

43 ויען שמעון ויאמר סבר אנכי כי
זה אשר חנן אותו רב ויאמר לו ישרתה
לדין :

44 ויפן אל־האשה ויאמר לשמעון
הרואה אתה את־האשה באתי לביתך
ומים על־רגלי לא נתתה והיא בדמעות
הרותה את־רגלי ובשערי ראשה
הקלקל :

45 נשיקה לא נתת לי והיא מאחר
באה לא נטשה לנשק את־רגלי :

46 בשמן ראשי לא משחת והיא
סכה את־רגלי בבשם :

47 על־כן אומר לך אנכי כי־נשאו
לה חטאת רבות לכן אהבה רב ולאשר
נשא מעט גם הוא אוהב מעט :

48 ויאמר אליה נשאו לך חטאתיך :

49 ויחלו היושבים במסבה לאמר
בנפשם מי־זה הוא אשר גם ישא
עונות :

50 ויאמר אל־האשה אמונתך
הושיעתך לכי בשלום :

ζ.

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

47. Οὗ χάριν λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

50. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

ח

ויהי אחרי הדברים האלה וילך
בערים וטירות ויקרא ויבשר
את־מלכות אלהים והשנים עשר היו
עמו :

2 וקצת הנשים אשר היו מרפאות מן־
הרוחות רעות ומן מחליים מרים הנקראה
מגדלנית אשר ממנה שבעה שדים יצאו :

ΚΕΦΑΛ. η'.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ.

2. Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει.

Cap. VII.

43. Reſpondens Simon, dixit: Aeſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei: Recte judicaſti.

44. Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem, ex quo intravi, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46. Oleo caput meum non unxiſti: hęc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

49. Et cœperunt, qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit?

50. Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.

Cap. VIII.

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella, prædicans & evangelizans regnum Dei, & duodecim cum illo.

2. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

Daß VII. Capitel.

43. Simon antwortet vnd ſprach: Ich achte/ dem er am meiſten geſchenckt hat. Er aber ſprach zu jhm: Du haſt recht gerichtet.

44. Vnd er wandte ſich zu dem Weibe / vnd ſprach zu Simon: Siheſt du diß Weib? Ich bin kommen in dein Hauß / du haſt mir nicht Waſſer gegeben zu meinen Füſſen/ dieſe aber hat meine Füſſe mit Trenen genetzt / vnd mit den Haaren jhres Haupts getrücknet.

45. Du haſt mir keinen Kuß gegeben / Dieſe aber nach dem ſie herein kommen iſt/ hat ſie nicht abgelaſſen meine Füſſe zu küſſen.

46. Du haſt mein Haupt nicht mit öle geſalbet / Sie aber hat meine Füſſe mit ſalben geſalbet.

47. Derhalben ſage ich dir: Jhr ſindt viel Sünde vergeben/denn ſie hat viel geliebet/ Welchem aber wenig vergebē wirdt/der liebet wenig.

48. Vnd er ſprach zu jhr: Dir ſindt deine Sünde vergeben. *Mat. 9, 2.*

49. Da fiengen an / die mit jhm zu Tiſch ſaſſen / vnd ſprachen bey ſich ſelbs: Wer iſt dieſer/ der auch die Sünde vergibt?

50. Er aber ſprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholffen/Gehe hin mit Frieden. *Marc. 5, 34.*

Das VIII. Capitel.

VND es begab ſich darnach/daß er reiſete durch Städte vnnd Märckte/vnd prediget vnd verkündiget das Evangelium vom Reich Gottes/vnd die zwölffe mit jhm.

2. Dazu etliche Weiber/ die er geſund hatte gemacht von den böſen Geiſtern vnd Kranckheiten/nemlich Maria die da Magdalena heiſſet/ von welcher waren ſieben Teuffel außgefahren. *Mar. 16, 9.*

ח

3 וְיוֹחָנָּה אֵשֶׁת כּוּזָה בַּעַל בֵּית הוֹרְדוֹס וְשׁוֹשַׁנָּה וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר שֵׁרְתוּ אוֹתוֹ מִנִּכְסֵיהֶן׃

4 וְכַאֲשֶׁר נִקְהַל, עַם רַב כִּי מִכָּל־הֶעָרִים בָּאוּ אֵלָיו אָמַר בְּמָשָׁל׃

5 יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרֹעַ אֶת־זַרְעוֹ וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ וְנִרְמַס וְעוֹף הַשָּׁמַיִם אֲכָלֻהוּ׃

6 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע וַיִּצְמַח וַיִּיבַשׁ כִּי־לֹא הָיָה לוֹ שֶׁמֶץ מִשְׁמָן אוֹ יוּבָל׃

7 וְאַחֵר נָפַל בְּתוֹךְ הַקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ עִמּוֹ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ׃

8 וְאַחֵר נָפַל עַל־אֶרֶץ טוֹבָה וַיִּצְמַח וַיַּעַשׂ פְּרִי מֵאָה בְּאֶחָד וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר הָאֵלֶּה וַיִּקְרָא אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

9 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֵאמֹר מַה יּוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

10 וַיֹּאמֶר לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת־סוֹדוֹת מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלָאֲחֵרִים בִּמְשָׁלִים לְמַעַן רָאֹה לֹא יִרְאוּ וְשָׁמוֹעַ לֹא יָבִינוּ׃

11 וְזֹאת מוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּרַע דְּבַר יְהוָה הוּא׃

12 וַאֲשֶׁר עַל־הַדֶּרֶךְ הֵמָּה הָיוּ הַשּׁוֹמְעִים וְאָז בָּא הַשָּׂטָן וְנָשָׂא אֶת־הַדָּבָר מִלִּבּוֹתָם פֶּן יַאֲמִינוּ וְיִוָּשֵׁעוּ׃

13 וַאֲשֶׁר עַל־הַסֶּלַע הֵמָּה אִם שׁוֹמְעִים בְּשִׂמְחָה מְקַבְּלִים אֶת־הַדָּבָר וְלֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ עַל־כֵּן לְעֵת מַאֲמִינִים וּלְעִתּוֹת בְּצָרָה יִמָּרֵדוּ׃

η'.

3. Καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ ἐπιτρόπου ἡρώδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

4. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτόν, εἶπε διὰ παραβολῆς.

5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.

6. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.

7. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

8. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων, ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

10. Ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

12. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδόν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

Cap. VIII.

3. Et Ioanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis,& Suſanna ,& aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4. Cùm autem turba plurima conveniret , & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem.

5. Exiit qui ſeminat,ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam,& conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

6. Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi,audiat.

9. Interrogabant autem eum diſcipuli ejus,quæ eſſet hæc parabola?

10. Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

11. Eſt autem hæc parabola:Semen, eſt verbum Dei.

12. Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt,deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13. Nam qui ſupra petram: qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum:& hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Das VIII. Capitel.

3. Vnd Johanna das Weib Chuſa/deß Pflegers Herodis/vnd Suſanna/vnd viel andere/die jhnen Handreichung theten von jhrer Haabe.

4. Da nun viel Volcke bey einander war/ vnd auß den Städten zu jhm eileten/ ſprach er durch ein Gleichniße: Mat.13,3 Mar.4,2

5. Es gieng ein Seämann auß zu ſäen ſeinen Samen / vnd in dem er ſäet/fiel etliches an den Weg/vnd ward vertretten/vnd die Vögel vnter dem Himmel fraſſens auff.

6. Vnd etliches fiel auff den Felß / vnd da es auffgieng/verdorret es / darumb daß es nicht ſaffte hatte.

7. Vnd etliches fiel mitten vnter die Dörnen/ vnd die Dörnen giengen mit auff / vnd erſtickens.

8. Vnd etliches fiel auff ein gut Land/ vnd es gieng auff/vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das ſaget rieff er / wer ohren hat zuhören/ der höre.

9. Es fragten jhn aber ſeine Jünger/ vnd ſprachen: Was diß Gleichniße were? Matt. 13, 10. Marc. 4, 10.

10. Er aber ſprach: Euch iſts gegeben zu wiſſen das Geheimniß deß Reichs Gottes/ den andern aber in Gleichniſſen/daß ſie es nicht ſehen/ ob ſie es ſchon ſehen/vnd nicht verſtehen/ ob ſie es ſchon hören. Iſa 6.9. Matt. 13, 14. Marc. 4, 12. Ioh 12,40 Acto 28, 26. Rom.11,8

11. Das iſt aber daß Gleichniß. Der Same iſt das Wort Gottes.

12. Die aber an dem Wege ſind/das ſind die es hören/darnach kombt der Teuffel / vnd nimbt das Wort von jhrem Hertzen/auff daß ſie nicht glauben vnd ſelig werden.

13. Die aber auff dem Felß/ſind die/wenn ſie es hören/nemen ſie das Wort mit frewden an/ vnd die haben nicht Wurtzel / Eine zeitlang glauben ſie/vnd zu der zeit der anfechtung fallen ſie abe.

Digitized by Google

ח

14 וַאֲשֶׁר נָפַל בַּקּוֹצִים אֵלֶּה הֵם הַשּׁוֹמְעִים
וּמִדַּאֲגוֹת הֶהָמוֹן וּבְעֶדְנַת הַחַיִּים הוֹלְכִים
וַיֵּחָנְקוּ וּפִרְיָמוֹ לֹא יַעֲשׂוּ׃

15 וַאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ טוֹבָה אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר
בְּלֵב טוֹב וְשַׁפִּיר שׁוֹמְעִים אֶת הַדָּבָר
וְאֹחֲזִים וְיַעֲשׂוּ פְּרִי בְּדוּמִיָּה׃

16 אִישׁ לֹא יַבְעִיר לַפִּיד וִיכַסֶּה אוֹתוֹ
בִּכְלִי אוֹ יְשִׂימֶנּוּ תַּחַת הָעֶרֶשׂ כִּי אִם
יָשִׂים עַל־מְנוֹרָה עַל־אֲשֶׁר יָבוֹאוּ יִרְאוּ
אֶת הָאוֹר׃

17 כִּי־אֵינֶנּוּ דָּבָר טָמוּן אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה
וְאֵינֶנּוּ נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא יִוָּדַע וְאֶל־גָּלוּי
יָבוֹא׃

18 וּרְאוּ אֵיכָכָה תִּשְׁמְעוּ כִּי לַאֲשֶׁר יֵשׁ
לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ מְאוּמָה
גַּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר שׁוֹבֵר לִהְיוֹת לוֹ תִּנָּשֵׂא
מִמֶּנּוּ׃

19 וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו אִמּוֹ וְאֶחָיו וְלֹא יָכְלוּ
לְדַבֵּר עִמּוֹ בַּעֲבוּר הָעָם׃

20 וַיֻּגַּד לוֹ לֵאמֹר אִמְּךָ וְאַחֶיךָ קָמִים
בַּחוּץ וּרְצוֹנָם הִיא לִרְאוֹת אוֹתָךְ׃

21 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִמִּי וְאַחַי אֵלֶּה
הֵם אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים
וְיַעֲשׂוּ אוֹתוֹ׃

22 וַיְהִי־בְּאַחַד הַיָּמִים וַיַּעַל־עַל־הָאֳנִיָּה
וְעִמּוֹ תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נַעֲבֹר
נָא עַל־עֵבֶר הַיָּם וַיַּעֲלוּ׃

23 וְכַאֲשֶׁר רָדוּ נִרְדַּם וַתֵּרֶד סוּפַת רוּחַ
אֶל־הַיָּם וַיִּמָּלְאוּ וַיִּשָּׁטְפוּ׃

η.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

Digitized by Google

Cap. VIII.

Das VIII. Capitel.

14. Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.

14. Das aber vnter die Dörnen fiel/ſind die/ ſo es hören/vnd gehen hin vnter den ſorgen / reichthumb vnd Wolluſt dieſes lebens / vnd erſticken vnd bringen keine Frucht.

15. Qui autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

15. Das aber auff dem guten Land: ſind die das Wort hören vnd behalten/in einem feinen guten Hertzen/vnd bringen Frucht in gedult.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

16. Niemand aber zündet ein Liecht an/vnd bedeckts mit einem Gefäß / oder ſetzt es vnter eine Banck / ſondern er ſetzt es auff einen Leuchter. Auff das wer hinein gehet/das Liecht ſehe. *Matt.5, 15. Mar.4, 21.*

17. Non eſt enim occultum quod non manifeſtetur: nec abſconditum quod non cognoſcatur, & in palàm veniat.

17. Denn es iſt nichts verborgen/das nicht offenbar werde/auch nichts heimlichs / das nicht kund werde/vnd an Tag komme. *Matt.10, 26. Marc 4, 22.*

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

18. So ſehet nun darauff / wie jhr zu höret. Denn wer da hat/dem wirdt gegeben/Wer aber nicht hat/von dem wirdt auch genommen daß er meinet zu haben. *Matt.13, 12. & 25,29. Mar.4, 25.*

19. Venerunt autem ad illum mater & frater ejus: & non poterant adire eum præ turba.

19. Es giengen aber hinzu ſeine Mutter vnnd Brüder/vnd kondten für dem Volck nicht zu jm kommen. *Matt.12, 46 Mar.3,31*

20. Et nuntiatum eſt illi: Mater tua & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

20. Vnd es ward jhm angeſagt: Deine Mutter vnd deine Brüder ſtehen drauſſen/vnnd wöllen dich ſehen.

21. Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea & fratres mei, hi ſunt, qui verbum Dei audiunt & faciunt illud.

21. Er aber antwortet / vnd ſprach zu jhnen: Meine Mutter vnd meine Brüder ſind dieſe/die Gottes Wort hören vnd thun.

22 Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.

22. Vnd es begab ſich auff der Tage einen/ daß er in ein Schiff tratt/ſampt ſeinen Jüngern vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns vber den See fahren. *Mat.8, 23 Mar 4, 36.*

23. Et navigantibus illis obdormivit: & deſcendit procella venti in ſtagnum, & compellebantur, & periclitabantur.

23. Sie ſtieſſen vom Lande / vnd da ſie ſchiffeten/entſchlieff er. Vnd es kam ein Windwürbel auff den See/vnd die Wellen vberfielen ſie/ vnd ſtunden in groſſer fahr.

Digitized by Google

ח

24 ויקרבו ויעירו אותו לאמר רבינו
רבינו נאבד והוא קם ויגער ברוח
ובסערת מים וישתקו ותהי שלוה׃
25 ויאמר להם איה אמונתכם וייראו
ויאמרו איש אל רעהו ומי זה הוא
כי גם לרוחות מצוה ולמים וישמעו
אליו׃
26 וירדו ויבאו אל מדינת הגדרים
אשר היא אל מול הגליל׃
27 ויצא אל הארץ ויפגע בו איש אחד
מן העיר אשר היו לו שדים מעתים
רבות ובגד לא לבוש ובבית לא עמד כי
אם בקברים׃
28 וכאשר ראה את ישוע ויצעק
ויפול אל רגליו ובקול גדול אמר מה
לי ולך ישוע בן אל עליון אל נא
תשמני׃
29 ויצו את הרוח הטמאה לצאת מן
האדם כי בעתות רבות תפשו וילכדוהו
בחחים ויאסרוהו בנחשתים ויתנו
אותו במשמרה וישבר את הזקים
ויוליכהו השטן במדבר׃
30 וישאל לו ישוע לאמר מה שמך
ויאמר לגיון כי שדים רבים באו בו׃
31 וישאל ממנו פן יצוה אותם להלך
אל תהום׃
32 ויהי שם עדר חזירים רבים הרעים
בהר ויתחננו אליו לצוותו אותם לבוא
באלה ויתן להם׃

η.

24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.

27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς μνήμασιν.

28. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεών, ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει, καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

42. Acceden-

Digitized by Google

Cap. VIII.

24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, præceptor, perimus At ille ſurgens, increpavit ventum & tempeſtatem aquæ: & ceſſavit, & facta eſt tranquilitas.

25. Dixit autem illis: Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis, putas, hic eſt, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

26. Et navigaverunt ad regionem Gadarenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27. Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28. Is ut vidit Ieſum, procidit ante illū: & exclamans, voce magna dixit: Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſsimi? obſecro te ne me torqueas.

29. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30. Interrogavit autem illum Ieſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31. Et rogabant illum, ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

Das VIII. Capitel.

24. Da tratten ſie zu jm/vnd weckten jn auff/ vnd ſprachen: Meiſter/Meiſter/wir verderben. Da ſtund er auff/vnd bedrohet den Wind/vnnd die woge deß Waſſers/vnd es ließ ab/ vnd ward eine ſtille.

25. Er ſprach aber zu jnen: Wo iſt ewer Glaube? Sie forchten ſich aber / vnd verwunderten ſich/vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt diſer/ denn er gebeut dem Winde / vnd dem Waſſer/ vnd ſie ſind jhm gehorſam?

26. Vnd ſie ſchifften fort in die Gegend der Gadarener/welche iſt gegen Galileam über. *Matt. 8, 28. Mar. 5,1.*

27. Vnd als er außtratt auff das Land/begegnete jhm ein Mann auß der Stadt / der hatte Teuffel von langer zeit her/vnd thet keine Kleider an/vnd bleib in keinem Hauſe / ſondern in den Gräbern.

28. Da er aber Jeſum ſahe/ ſchrey er / vnd fiel für jhm nider/vnd rieff laut vnd ſprach: Was hab ich mit dir zuſchaffen/Jeſu du Sohn Gottes deß Allerhöchſten? Ich bitte dich du wolleſt mich nicht quelen.

29. Denn er gebot dem vnſaubern Geiſt / daß er von dem Menſchen außführe/denn er hatte jhn lange zeit geplaget. Vnd er war mit Ketten gebunden/vnd mit Feſſeln gefangen/vnd zerreiß die Bande/vnd ward getrieben von dem Teuffel in die Wüſten.

30. Vnd Jeſus fraget jhn / vnd ſprach: Wie heiſſeſt du? Er ſprach: Legion / denn es waren viel Teuffel in jhn gefahren.

31. Vnd ſie baten jn/daß er ſie nicht hieſſe in die tieffe fahren:

32 Es war aber daſelbſt eine groſſe Herd Sewe/ an der Weide auff dem Berge/vnd ſie baten jn/ daß er jhnen erlaubet in dieſelbige zu faren. Vnd er erlaubete jnen. *Matt. 8, 30 Mar. 5,11*

ח

33 ובצאתם מן־האדם באו אל־החזירים
ויהלך העדר בסחף אל־הים ויחנקו :

34 ויראו הרעים את־אשר נעשה
וינוסו ויבואו ויגידו בעיר ובשדות :

35 ויצאו לראות את אשר נעשה
ויבואו אל־ישוע וימצאו כי ישב האדם
ההוא אשר ממנו השדים יצאו לבוש
ונבון הוא לרגלי ישוע ויראו :

36 ויגידו להם אשר ראו איך נושע
בעל שד :

37 וישאלו אותו כל־קהל ככר הגדרים
ללכת מעמם כי יראה גדולה באה
עליהם ויעל על־הספינה וישב
מאתם :

38 והאיש אשר ממנו יצאו השדים
בקש ממנו להיותו עמו וישלחהו ישוע
לאמר :

39 שוב אל־ביתך וספר כמה עשה
לך אלהים וילך בעיר כלה קורא כמה
עשה לו ישוע :

40 ויהי כאשר שב ישוע ויקבלהו העם
כי כלם מיחלים אותו :

41 והנה בא איש ושמו יאיר והוא
רב העדה היה ויפל אל־רגלי ישוע
וישאל ממנו לבוא לביתו :

42 כי בת יחידה היא היתה לו
בשתים עשרה שנה והיא קרובה למות
ובלכתו עמו קהל רב הציקוהו :

η'.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγενημένον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων.

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός· καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

40. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

Cap. VIII.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum & ſuffocatus eſt.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

35. Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, & invenerunt hominem ſedentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gadarenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt.

38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet, Dimiſit autem eum Ieſus, dicens:

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

40. Factum eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum, ut intraret in domum ejus.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. (Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

Das VIII. Capitel.

33. Da fuhren die Teuffel auß von dem Menſchen/vnd fuhren in die Sewe / vnd die Herde ſtürtzet ſich mit einem ſturm in den See/vnd erſoffen.

34. Da aber die Hirten ſahen was da geſchach/ flohen ſie/vnd verkündigtens in der Stadt vnd in den Dörffern.

35. Da giengen ſie hinauß zu ſehen / was da geſchehen war/vnd kamen zu Jeſu/vnd funden den Menſchen/von welchem die Teuffel außgefahren waren/ſitzend zu den Füſſen JEſu/bekleidet vnd vernünfftig/vnd erſchracken.

36. Vnd die es geſehen hatten / verkündigtens jhnen/wie der Beſeſſene war geſund worden.

37. Vnd es bat jhn die gantze menge der vmbligenden Länder der Gadarener/daß er von jnen gienge/Denn es war ſie ein groſſe forcht ankommen. Vnd er tratt in das Schiff vnd wandte ſich wider vmb.

38. Es bat jhn aber der Mann / von dem die Teuffel außgefahren waren / daß er bey jhm möchte ſeyn. Aber JEſus ließ jn von ſich/vnnd ſprach:

39. Gehe wider heim/vnd ſage/wie groſſe ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnnd prediget durch die gantze Stadt/wie groſſe ding jm JEſus gethan hatte.

40. Vnd es begab ſich/da JEſus wider kam/ nam jn das Volck auff/denn ſie warteten alle auff jhn.

41. Vnd ſihe/da kam ein Mann mit Namen Jairus/der ein oberſter der Schulen war/vnnd fiel Jeſu zu den Füſſen/vnd bat jhn/daß er wolt in ſein Hauß kommen — *Mat. 9, 18 Mar. 5, 22.*

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey zwölff Jaren / die lag in den letzten zügen. (Vnd da er hin gieng/ drang jhn das Volck.

ח

43 ואשה היתה דוה בנדתה משתים
עשרה שנה אשר היא בלעה את־כל־
הונה את־הרופאים ולא יכלה להרפא
מכל־איש :
44 ותבוא מאחור ותגע לכנף בגדו
וברגע תם זוב דמה :
45 ויאמר ישוע מי־הגיעני ובכחשם
כלם אמר כיפה ואשר עמו המלמד
העם רב הציקו וצורו אותך ואמרת
מי־הגיע בי :
46 ויאמר ישוע הגיעני פלמוני כי
ידעתי אנכי כי חיל יצא ממני :
47 וכאשר ראתה האשה כי איננה
לטה ותבוא בחרדה ותפול אל־רגליו
ותגד לו לפני כל־העם אודותיה על־
מה הגיעה בו ואיך נרפאה ברגע :
48 והוא אמר אליה חזקי ואמצי בתי
אמונתך הושיעתך לכי בשלום :
49 עודנו מדבר הוא ובא אחד מבית רב
העדה לאמור לו כי מתה בתך אל־
תוגיע את המלמד :
50 וכאשר שמע ישוע ענה לו לאמור
אל תירא האמן לבדך ותושע :
51 וכאשר בא אל־הבית אישלא הניח
לבוא כי אם את־כיפה ויוחנן ויעקוב
ואת־אבי הנערה ואת־אמה :
52 ויבכו כלם ויתגודדו עליה והוא
אמר אל־תבכו איננה מתה כי
אם ישנה :
53 וילעיגו לו יודעים כי מתה :

η'.

43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

45. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Cap. VIII.

43. Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quę in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.
44. Acceſsit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.
45. Et ait Ieſus: Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?
46. Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.
47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.
48. At ipſe dixit ei: Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.
49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.
50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantum, & ſalva erit.
51. Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.
52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.
53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

Das VIII. Capitel.

43. Vnd ein Weib hatte den Blutgang zwölff Jahr gehabt / die hatte all jre Narung an die Artzte gewandt/vnd kondte von niemandt geheilet werden.
44. Die tratt von hinden hinzu/vnd rüret ſeines Kleides Saum an/vnd alſo bald beſtund jr der Blutgang.
45. Vnd JEſus ſprach: Wer hat mich angerüret? Da ſie aber alle laugneten / ſprach Petrus vnd die mit jm waren: Meiſter/das Volck drenget vnd drucket dich / vnd du ſprichſt: Wer hat mich angerüret?
46. JEſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerüret / denn ich fühle das eine Krafft von mir gegangen iſt.
47. Da aber das Weib ſahe / das nicht verborgen war/kam ſie mit zittern / vnd fiel für jn/ vnd verkündigets für allem Volck/auß was vrſach ſie jn hette angerührt/vnd wie ſie were als bald geſund worden.
48. Er aber ſprach zu jr: Sey getroſt meine Tochter/dein Glaube hat dir geholffen/gehe hin mit frieden.
49. Da er noch redet/kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/vnd ſprach zu jm: deine Tochter iſt geſtorben / bemühe den Meiſter nicht.
50. Da aber JEſus das höret/antwortet er jm/vnd ſprach: Förchte dich nicht/glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.
51. Da er aber in das Hauß kam / ließ er niemand hinein gehen/denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd deß Kinds Vater vnd Mutter.
52. Sie weineten aber alle/vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht/ſie iſt nicht geſtorben/ ſondern ſie ſchläfft.
53. Vnd ſie verlachten jhn/wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Digitized by Google

ט

9 ויאמר הירודס מעל־יוחנן נשאתי ראשו ומי זה הוא אשר עליו שומע אנכי כדברים האלה ויבקש לראות אותו:

10 וישובו השלוחים ויספרו לו כל־אשר עשו ויקחם ויליכם לבדם אל־מקום חרבת־עיר הנקראה בית צידה:

11 ויודע לעם ויבואו אחריו ויקבלם וידבר אלימו על־מלכות אלהים ואשר צרכם רפאם:

12 וכאשר רפה היום לערוב בחמות היום אז־באו שנים עשר ויאמרו אליו הנח את־העם להלך אל־הטירות ושדות אשר מסביב וילינו וימצאו להם אכל כי פה במקום חרבה הוים אנחנו:

13 ויאמר אליהם תנו אתם להם לאכול ויאמרו לא נותרים לנו כי אם חמשת ככרות לחם ושני דגים כי אם נלך ונשבר שבר לכל־העם הזה:

14 ויהיו כחמשת אלפים איש ויאמר אל־תלמידיו הושיבו אותם על־מושבם חמשים כאחד:

15 ויעשו כן וישבו כלם:

16 ויקח את־חמשת לחם ואת־שני דגים ויבט אל־השמים ויברך אותם וישבר ויתן לתלמידיו לשים לעם:

17 ויאכלו וישבעו כלם וינשאו שנים עשר סלים מיתר הפתים:

θ'.

9. Καὶ εἶπεν ὁ Ἡρώδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγρούς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον, Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Cap. IX.

9. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcunque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſsit ſeorſum in locum deſertum civitatis, quæ vocatur Bethſaida.

11. Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, ſanabat.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hic in loco deſerto ſumus.

13. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non ſunt nobis plus quàm quinq; panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

14. Erant autem ferè viri quinq; millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos, facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15. Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17. Et manducaverunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

Das IX. Capitel.

9. Vnd Herodes ſprach: Johannem hab ich enthauptet/wer iſt aber dieſer/von dem ich ſolchs höre? vnd begert jhn zu ſehen.

10. Vnd die Apoſtel kamen wider/vnd erzehleten jm/wie groſſe ding ſie gethan hatten. Vnd er nam ſie zu ſich/vnd entweich beſonders in eine Wüſten bey der Stadt/die da heiſſet Bethſaida. *Matt.14.13. Mar.6.31*

11. Da deß das Volck innen ward/zog es jhm nach. Vnd er ließ ſie zu ſich/vnd ſaget jhnen vom Reich Gottes/vnd machte geſund die es bedorfften.

12. Aber der Tag fieng an ſich zu neigen. Da tratten zu jhm die zwölffe vnd ſprachen zu jhm: Laß das Volck von dir/daß ſie hingehen in die Märckte vmbher/vnd in die Dörffer/daß ſie Herberge vnd Speiſe finden/denn wir ſind hie in der Wüſten. *Matt.14.15. Mar.6.36*

13. Er aber ſprach zu jhnen: Gebt jr jnen zu eſſen. Sie ſprachen Wir haben nicht mehr denn fünff Brodt vnd zween Fiſch. Es ſey denn daß wir hin gehen ſollen/vnd Speiſe kauffen für ſo groß Volck. *Iohan.6.9.*

14. (Denn es waren bey fünff tauſend Mann.) Er ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Laſſet ſie ſich ſetzen bey ſchichten/ja fünfftzig vnd fünfftzig.

15. Vnd ſie theten alſo/vnd ſatzten ſich alle.

16. Da nam er die fünff Brodt vnd zween Fiſch/vnd ſahe auff gen Himmel vnd dancket darüber/brach ſie/vnd gab ſie den Jüngern/daß ſie dem Volck fürlegten.

17. Vnd ſie aſſen vnd wurden alle ſatt/vnd wurden auffgehaben/daß jhnen vberbleib von Brocken/zwölff Körbe.

ח

14 ואשר נפל בקוצים אלה הם השומעים
ומדאגות ההמון ובעדנת החיים הולכים
ויחנקו ופרימו לא יעשו :
15 ואשר בארץ טובה אלה הם אשר
בלב טוב ושפיר שומעים את הדבר
ואחזים ויעשו פרי בדומיה :
16 איש לא יבעיר לפיד ויכסה אותו
בכלי או ישימנו תחת הערש כי אם
ישים על־מנורה על־אשר יבואו יראו
את האור :
17 כי־איננו דבר טמון אשר לא יגלה
ואיננו נסתר אשר לא יודע ואל־גלוי
יבוא :
18 וראו איככה תשמעו כי לאשר יש
לו ינתן לו ולאשר איננו לו מאומה
גם אותו אשר סובר להיות לו תנשא
ממנו :
19 ויבואו אליו אמו ואחיו ולא יכלו
לדבר עמו בעבור העם :
20 ויגד לו לאמר אמך ואחיך קמים
בחוץ ורצונם היא לראות אותך :
21 ויען ויאמר אליהם אמי ואחי אלה
הם אשר שומעים את־דבר אלהים
ויעשו אותו :
22 ויהי באחד הימים ויעל־על־האניה
ועמו תלמידיו ויאמר אליהם נעבר
נא על־עבר הים ויעלו :
23 וכאשר דדו וירדם ותרד סופת רוח
אל־הים וימלאו וישטפו :

η.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗ-
τοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ με-
ριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου
πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσ-
φοροῦσι.
15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν
οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκού-
σαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρπο-
φοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.
16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύ-
πτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης
τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.
17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν
γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθή-
σεται καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.
18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ
ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔ-
χῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μή-
τηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύ-
ναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.
20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων·
ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν
ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.
21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐ-
τούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰ-
σιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ
ποιοῦντες αὐτόν.
22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν,
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθη-
ταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλ-
θωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ
ἀνήχθησαν.
23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε,
καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λί-
μνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύ-
νευον.

Digitized by Google

Cap. VIII.

14. Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.

15. Qui autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

17. Non eſt enim occultum quod non manifeſtetur: nec abſconditum quod non cognoſcatur, & in palàm veniat,

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater ejus: & non poterant adire eum præ turba.

20. Et nuntiatum eſt illi: Mater tua & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21. Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea & fratres mei, hi ſunt, qui verbum Dei audiunt & faciunt illud.

22 Factum eſt autem in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.

23. Et navigantibus illis obdormivit: & deſcendit procella venti in ſtagnum, & compellebantur, & periclitabantur.

Das VIII. Capitel.

14. Das aber vnter die Dörnen fiel/ſind die/ ſo es hören/vnd gehen hin vnter den ſorgen / reichthumb vnd Wolluſt dieſes lebens / vnd erſticken vnd bringen keine Frucht.

15. Das aber auff dem guten Land: ſind die das Wort hören vnd behalten/in einem feinen guten Hertzen/vnd bringen Frucht in gedult.

16. Niemand aber zündet ein Liecht an/vnd bedeckts mit einem Gefäß / oder ſetzt es vnter eine Banck / ſondern er ſetzt es auff einen Leuchter. Auff das wer hinein gehet/das Liecht ſehe. *Matt.5,15. Mar.4,21.*

17. Denn es iſt nichts verborgen/das nicht offenbar werde/auch nichts heimlichs / das nicht kund werde/vnd an Tag komme. *Matt.10,26. Marc 4.22.*

18. So ſehet nun darauff / wie ihr zu höret. Denn wer da hat/dem wirdt gegeben/Wer aber nicht hat/von dem wirdt auch genommen daß er meinet zu haben. *Matt.13,12. & 25,29. Mar.4,25.*

19. Es giengen aber hinzu ſeine Mutter vnnd Brüder/vnd kondten für dem Volck nicht zu jm kommen. *Matt.12,46 Mar.3,31*

20. Vnd es ward jhm angeſagt: Deine Mutter vnd deine Brüder ſtehen drauſſen / vnnd wöllen dich ſehen.

21. Er aber antwortet / vnd ſprach zu jhnen: Meine Mutter vnd meine Brüder ſind dieſe/die Gottes Wort hören vnd thun.

22. Vnd es begab ſich auff der Tage einen/ daß er in ein Schiff tratt/ſampt ſeinen Jüngern vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns vber den See fahren. *Mat.8,23 Mar 4,36.*

23. Sie ſtieſſen vom Lande / vnd da ſie ſchiffeten/entſchlieff er. Vnd es kam ein Windwürbel auff den See/vnd die Wellen vberfielen ſie/ vnd ſtunden in groſſer fahr.

ח

24 ויקרבו ויעירהו אותו לאמר רבינו
רבינו נאבד והוא קם ויגער ברוח
ובסערת מים וישתקו ותהי שלוה :
25 ויאמר להם איה אמונתכם ויראו
ויאמרו איש אל רעהו ומי זה הוא
כי גם לרוחות מצוה ולמים וישמעו
אליו :
26 וירדו ויבואו אל מדינת הגדרים
אשר היא אל מול הגליל :
27 ויצא אל הארץ ויפגע בו איש אחד
מן העיר אשר היו לו שדים מעתים
רבות ובגד לא לבוש ובבית לא עמד כי
אם בקברים :
28 וכאשר ראה את ישוע ויצעק
ויפול אל רגליו ובקול גדול אמר מה
לי ולך ישוע בן אל עליון אל נא
תשמני :
29 ויצו את רוח הטמאה לצאת מן
האדם כי בעתות רבות תתפו וילכדוהו
בחחים ויאסרוהו בנחשתים ויתנו
אותו במשמרה וישבר את הזקים
ויוליכהו השטן במדבר :
30 וישאל לו ישוע לאמר מה שמך
ויאמר לגיון כי שדים רבים באו בו :
31 וישאל ממנו פן יצוה אותם ללכת
אל תהום :
32 ויהי שם עדר חזירים רבים הרועים
בהר ויתחננו אליו לצוותו אותם לבוא
באלה ויצו להם :

η.

24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες, ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.
25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;
26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.
27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.
28. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.
29. Παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.
30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων, τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, λεγεὼν, ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.
31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.
32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει καὶ παρεκάλουν αὐτὸν, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

Digitized by Google

Cap. VIII.

24. Accedentes autem ſuſcitave-
runt eum, dicentes: Præceptor, præ-
ceptor, perimus. At ille ſurgens, in-
crepavit ventum & tempeſtatem
aquæ: & ceſſavit, & facta eſt tran-
quilitas.
25. Dixit autem illis: Vbi eſt fi-
des veſtra? Qui timentes, mirati
ſunt ad invicem, dicentes: Quis, pu-
tas, hic eſt, quia ventis & mari im-
perat, & obediunt ei?
26. Et navigaverunt ad regio-
nem Gadarenorum, quæ eſt contra
Galilæam.
27. Et cum egreſſus eſſet ad ter-
ram, occurrit illi vir quidam, qui
habebat dæmonium jam tempori-
bus multis, & veſtimento non in-
duebatur, neque in domo manebat,
ſed in monumentis.
28. Is ut vidit Ieſum, procidit
ante illũ: & exclamans, voce magna
dixit: Quid mihi & tibi eſt Ieſu fi-
li Dei altiſsimi? obſecro te ne me
torqueas.
29. Præcipiebat enim ſpiritui
immundo, ut exiret ab homine.
Multis enim temporibus arripie-
bat illum, & vinciebatur catenis,
& compedibus cuſtoditus: & ru-
ptis vinculis agebatur à dæmonio
in deſerta.
30. Interrogavit autem illum Ie-
ſus, dicens: Quod tibi nomen eſt?
At ille dixit, Legio: quia intrave-
rant dæmonia multa in eum.
31. Et rogabant illum, ne impera-
ret illis ut in abyſſum irent.
32. Erat autem ibi grex porco-
rum multorum paſcentium in
monte: & rogabant eum, ut per-
mitteret eis in illos ingredi. Et per-
miſit illis.

Das VIII. Capitel.

24. Da tratten ſie zu jm/vnd weckten jn auff/
vnd ſprachen: Meiſter/Meiſter/wir verderben.
Da ſtund er auff/vnd bedrohet den Wind/vnnd
die woge deß Waſſers/vnd es ließ ab/ vnd ward
eine ſtille.
25. Er ſprach aber zu jnen: Wo iſt ewer Glau-
be? Sie forchten ſich aber / vnd verwunderten
ſich/vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt diſer/
denn er gebeut dem Winde / vnd dem Waſſer/
vnd ſie ſind jhm gehorſam?
26. Vnd ſie ſchiffeten fort in die Gegend der *Matt. 8, 28.*
Gadarener/welche iſt gegen Galileam über. *Mar. 5,1.*
27. Vnd als er außtratt auff das Land/begeg-
nete jhm ein Mann auß der Stadt / der hatte
Teuffel von langer zeit her/vnd thet keine Kleider
an/vnd bleib in keinem Hauſe / ſondern in den
Gräbern.
28. Da er aber Jeſum ſahe/ ſchrey er / vnd fiel
für jhm nider/vnd rieff laut vnd ſprach: Was
hab ich mit dir zuſchaffen/Jeſu du Sohn Got-
tes deß Allerhöchſten? Ich bitte dich du wolleſt
mich nicht quelen.
29. Denn er gebot dem vnſaubern Geiſt / daß
er von dem Menſchen außfüre/denn er hatte jhn
lange zeit geplaget. Vnd er war mit Ketten ge-
bunden/vnd mit Feſſeln gefangen/vnd zerreiß die
Bande/vnd ward getrieben von dem Teuffel in
die Wüſten.
30. Vnd Jeſus fraget jhn / vnd ſprach: Wie
heiſſeſt du? Er ſprach: Legion / denn es waren
viel Teuffel in jhn gefahren.
31. Vnd ſie baten jn/daß er ſie nicht hieſſe in die
tieffe fahren:
32 Es war aber daſelbſt eine groſſe Herd Sewe/ *Matt. 8, 30.*
an der Weide auff dem Berge/vnd ſie baten jn/ *Mar. 5,11*
daß er jhnen erlaubet in dieſelbige zu faren. Vnd
er erlaubete jnen.

33. Ἐξελθόν-

ח

33 ויצאתם מן־האדם באו אל־החזירים ויהלך העדר בסחף אל־הים ויחנקו׃

34 ויראו הרעים את־אשר נעשה וינוסו ויבואו ויגידו בעיר ובשדות׃

35 ויצאו לראות את אשר נעשה ויבואו אל־ישוע וימצאו כי ישב האדם ההוא אשר ממנו השדים יצאו לבוש ונבון הוא לרגלי ישוע וייראו׃

36 ויגידו להם אשר ראו איך נושע בעל שד׃

37 וישאלו אותו כל־קהל כפר הגדרים ללכתו מעמם כי יראה גדולה באה עליהם ויעל על־הספינה וישב מאתם׃

38 והאיש אשר ממנו יצאו השדים בקש ממנו להיותו עמו וישלחהו ישוע לאמר׃

39 שוב אל־ביתך וספר כמה עשה לך אלהים וילך בעיר כלה קורא כמה עשה לו ישוע׃

40 ויהי כאשר שב ישוע ויקבלהו העם כי כלם מיחלים אותו׃

41 והנה בא איש ושמו יאיר והוא רב העדה היה ויפל אל־רגלי ישוע וישאל ממנו לבוא לביתו׃

42 כי בת יחידה היא היתה לו בשתים עשרה שנה והיא קרובה למות בלכתו עמו קהל רב הציקוהו׃

η΄.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον, ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων.

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός· καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.

40. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

Cap. VIII.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum & ſuffocatus eſt.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nunciaverunt in civitatem & in villas.

35. Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, & invenerunt hominem ſedentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gadarenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur. Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt.

8. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens:

9. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

40. Factum eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum, ut intraret in domum ejus.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. (Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

Das VIII. Capitel.

33. Da fahren die Teuffel auß von dem Menſchen/vnd fuhren in die Sewe / vnd die Herde ſtürtzet ſich mit einem ſturm in den See/vnd erſoffen.

34. Da aber die Hirten ſahen was da geſchach/ flohen ſie/vnd verkündigtens in der Stadt vnd in den Dörffern.

35. Da giengen ſie hinauß zu ſehen / was da geſchehen war/vnd kamen zu Jeſu/vnd funden den Menſchen/von welchem die Teuffel außgefahren waren/ſitzend zu den Füſſen JEſu/bekleidet vnd vernünfftig/vnd erſchracken.

36. Vnd die es geſehen hatten / verkündigtens jhnen/wie der Beſeſſene war geſund worden.

37. Vnd es bat jhn die gantze menge der vmbligenden Länder der Gadarener/daß er von jnen gienge/Denn es war ſie ein groſſe forcht ankommen. Vnd er tratt in das Schiff vnd wandte ſich wider vmb.

38. Es bat jhn aber der Mann / von dem die Teuffel außgefahren waren / daß er bey jhm möcht ſeyn. Aber JEſus ließ jn von ſich/vnnd ſprach:

39. Gehe wider heim/vnd ſage/wie groſſe ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnnd prediget durch die gantze Stadt/wie groſſe ding jm JEſus gethan hatte.

40. Vnd es begab ſich/da JEſus wider kam/ nam jn das Volck auff / denn ſie warteten alle auff jhn.

41. Vnd ſihe/da kam ein Mann mit Namen Jairus/der ein öberſter der Schulen war/vnnd fiel Jeſu zu den Füſſen/vnd bat jhn/ daß er wolt in ſein Hauß kommen Mat. 9, 18 Mar. 5, 22.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey zwölff Jaren / die lag in den letzten zügen. (Vnd da er hin gieng/ drang jhn das Volck.

ח

43 וְאִשָּׁה הָיְתָה זָבָה בְּנִדָּתָהּ מִשְּׁתֵּים
עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֲשֶׁר הִיא בִּלְּעָה אֶת־כָּל־
הוֹנָהּ אֶת־הָרוֹפְאִים וְלֹא יָכְלָה לְהֵרָפֵא
מִכָּל־אִישׁ ׃

44 וַתָּבוֹא מֵאָחוֹר וַתִּגַּע לִכְנַף בִּגְדוֹ
וּבְרֶגַע קָם זוֹב דָּמֶיהָ ׃

45 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ מִי־הִגִּיעַנִי וּבְכַחֲשָׁם
כֻּלָּם אָמַר כֵּיפָה וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הַמְלַמֵּד
הֶעָם רַב הֵצִיקוּ וְצוֹרְרוּ אִתְּךָ וְאָמַרְתָּ
מִי־הִגִּיעַ בִּי ׃

46 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הִגִּיעַנִי פְּלוֹנִי כִּי
יָדַעְתִּי אָנֹכִי כִּי חַיִל יָצָא מִמֶּנִּי ׃

47 וְכַאֲשֶׁר רָאֲתָה הָאִשָּׁה כִּי אֵינֶנָּה
לָטָה וַתָּבוֹא בַחֲרָדָה וַתִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו
וַתַּגֶּד לוֹ לִפְנֵי כָל־הָעָם אוֹדוֹתֶיהָ עַל־
מָה הִגִּיעָה בּוֹ וְאֵיךְ נִרְפְּאָה בְרֶגַע ׃

48 וְהוּא אָמַר אֵלֶיהָ חִזְקִי וְאִמְצִי בִתִּי
אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ לְכִי בְּשָׁלוֹם ׃

49 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר הוּא וּבָא אֶחָד מִבֵּית רַב
הָעֵדָה לֵאמֹר לוֹ כִּי מֵתָה בִּתְּךָ אַל־
תּוֹגַע אֶת הַמְלַמֵּד ׃

50 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע יֵשׁוּעַ עָנָה לוֹ לֵאמֹר
אַל תִּירָא הַאֲמֵן לְבַדֶּךָ וְתִוָּשֵׁעַ ׃

51 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַבַּיִת אִישׁ לֹא הִנִּיחַ
לָבוֹא כִּי אִם אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן וְיַעֲקֹב
וְאֶת־אֲבִי הַנַּעֲרָה וְאֶת־אִמָּהּ ׃

52 וַיִּבְכּוּ כֻלָּם וַיִּתְגּוֹדְדוּ עָלֶיהָ וְהוּא
אָמַר אַל־תִּבְכּוּ אֵינֶנָּה מֵתָה כִּי
אִם יְשֵׁנָה ׃

53 וַיַּלְעִיגוּ לוֹ יוֹדְעִים כִּי מֵתָה ׃

η'.

43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

45. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Cap. VIII.

43. Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quę in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.

44. Acceſsit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45. Et ait Ieſus: Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46. Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

48. At ipſe dixit ei: Filia, fides tua te ſalvam fecit; vade in pace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantum, & ſalva erit.

51. Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

Das VIII. Capitel.

43. Vnd ein Weib hatte den Blutgang zwölff Jahr gehabt / die hatte all jre Narung an die ärtzte gewandt/vnd kondte von niemandt geheilet werden.

44. Die tratt von hinden hinzu/vnd rüret ſeines Kleides Saum an/vnd alſo bald beſtund jr der Blutgang.

45. Vnd JEſus ſprach: Wer hat mich angerüret? Da ſie aber alle laugneten / ſprach Petrus vnd die mit jm waren: Meiſter/das Volck drenget vnd drucket dich / vnd du ſprichſt: Wer hat mich angerüret?

46. JEſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerüret / denn ich fühle das eine Krafft von mir gegangen iſt.

47. Da aber das Weib ſahe / das nicht verborgen war/kam ſie mit zittern / vnd fiel für jn/ vnd verkündigets für allem Volck/auß was vrſach ſie jn hette angerührt/vnd wie ſie were als bald geſund worden.

48. Er aber ſprach zu jr: Sey getroſt meine Tochter/dein Glaube hat dir geholffen/gehe hin mit frieden.

49. Da er noch redet/kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/vnd ſprach zu jm: deine Tochter iſt geſtorben / bemühe den Meiſter nicht.

50. Da aber JEſus das höret/ antwortet er jm/vnd ſprach: Förchte dich nicht/glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.

51. Da er aber in das Hauß kam / ließ er niemand hinein gehen/denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd deß Kinds Vater vnd Mutter.

52. Sie weineten aber alle/vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht/ſie iſt nicht geſtorben/ ſondern ſie ſchläfft.

53. Vnd ſie verlachten jhn/wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Digitized by Google

ח

43 ואשה היתה דוה בנדתה משתים
עשרה שנה אשר היא בלעה את־כל־
הונה את־הרופאים ולא יכלה להרפא
מכל־איש :

44 ותבוא מאחור ותגע לכנף בגדו
וברגע קם זוב דמיה :

45 ויאמר ישוע מי־הגיעני ובכחשם
כלם אמר כיפה ואשר עמו המלמד
העם רב הציקו וצורוך אותך ואמרת
מי־הגיע בי :

46 ויאמר ישוע הגיעני פלמוני כי
מרגיש אנכי כי חיל יצא ממני :

47 וכאשר ראתה האשה כי איננה
לטה ותבוא בחרדה ותפול אל־רגליו
ותגד לו לפני כל־העם אודותיה על־
מה הגיעה בו ואיך נרפאה ברגע :

48 והוא אמר אליה חזקי ואמצי בתי
אמונתך הושיעתך לכי בשלום :

49 עודנו מדבר הוא ובא אחד מבית רב
העדה לאמר לו כי מתה בתך אל־
תוגע את המלמד :

50 וכאשר שמע ישוע ענה לו לאמר
אל תירא האמן לבדך ותושע :

51 וכאשר בא אל־הבית איש לא הניח
לבוא כי אם את־כיפה ויוחנן ויעקב
ואת־אבי הנערה ואת־אמה :

52 ויבכו כלם ויתגודדו עליה והוא
אמר אל־תבכו איננה מתה כי
אם ישנה :

53 ויליצו לו יודעים כי מתה :

η.

43 Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

45. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μού τις· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Cap. VIII.

43. Et mulier quædam erat in fluxu ſanguinis ab annis duodecim, quę in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.

44. Acceſsit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis ejus.

45. Et ait Ieſus: Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis: Quis me tetigit?

46. Et dixit Ieſus: Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes ejus: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

48. At ipſe dixit ei: Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantum, & ſalva erit.

51. Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt mortua puella, ſed dormit.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

Das VIII. Capitel.

43. Vnd ein Weib hatte den Blutgang zwölff Jahr gehabt / die hatte all jre Narung an die Ertzte gewandt/vnd kondte von niemandt geheilet werden.

44. Die tratt von hinden hinzu/vnd rüret ſeines Kleides Saum an/vnd alſo bald beſtund jr der Blutgang.

45. Vnd JEſus ſprach: Wer hat mich angerüret? Da ſie aber alle laugneten / ſprach Petrus vnd die mit jm waren: Meiſter/das Volck drenget vnd drucket dich/vnd du ſprichſt: Wer hat mich angerüret?

46. JEſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerüret / denn ich fühle das eine Krafft von mir gegangen iſt.

47. Da aber das Weib ſahe / das nicht verborgen war/kam ſie mit zittern / vnd fiel für jn/ vnd verkündigete für allem Volck/auß was vrſach ſie jn hette angerührt/vnd wie ſie were als bald geſund worden.

48. Er aber ſprach zu jr: Sey getroſt meine Tochter/dein Glaube hat dir geholffen/gehe hin mit frieden.

49. Da er noch redet/kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/vnd ſprach zu jm: deine Tochter iſt geſtorben / bemühe den Meiſter nicht.

50. Da aber JEſus das höret/antwortet er jm/vnd ſprach: Förchte dich nicht/glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.

51. Da er aber in das Hauß kam / ließ er niemand hinein gehen/denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd deß Kinds Vater vnd Mutter.

52. Sie weineten aber alle/vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht/ſie iſt nicht geſtorben/ ſondern ſie ſchläfft.

53. Vnd ſie verlachten jhn/wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Digitized by Google

ח

54 וְהוּא הִשְׁלִיכָם כֻּלָּם חוּצָה וַיַּחֲזֵק בְּיָדָהּ וַיִּקְרָא לֵאמֹר טַלִיתָא קוּמִי׃

55 וַתָּשָׁב רוּחָהּ וַתָּקָם בְּרֶגַע וַיְצַו לְהִנָּתֵן לָהּ לֶאֱכֹל׃

56 וַיִּתְמְהוּ אָבִיהָ וְאִמָּהּ וַיְצַו אוֹתָם בַּל־יֹאמְרוּ לֶאֱנוֹשׁ אֶחָד אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה׃

ט

וַיַּצְעֵק אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם יְכֹלֶת וְשִׁלְטוֹן עַל־כָּל־הַשֵּׁדִים וּלְרַפֵּא אֶת־מַחֲלָיִים׃

2 וַיְשַׁלְּחֵם לִקְרֹא אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וּלְרַפֵּא אֶת־הַחוֹלִים׃

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַל־תִּשְׂאוּ מְאוּמָה אֶל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מַטּוֹת וְלֹא תַּקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא־כֶסֶף וְלֹא כְאֶחָד שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת תִּהְיוּ לָכֶם׃

4 וּבַבַּיִת אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ שָׁם תַּעַמְדוּ וּמִשָּׁם תֵּצְאוּ׃

5 וַאֲשֶׁר לֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם תֵּצְאוּ מֵעִיר הַהִיא וְגַם הִתְנַעֲרוּ מֵעָפָר רַגְלֵיכֶם לְעֵדוּת עֲלֵיהֶם׃

6 וַיֵּצְאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַטִּירוֹת וַיְבַשְּׂרוּ וַיְרַפְּאוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת׃

7 וַיִּשְׁמַע הוֹרְדוֹס נְשִׂיא אֶחָד מֵאַרְבָּעָה אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְמַהּ כִּי נֶאֱמַר מִקְּצָתָם כִּי־יוֹחָנָן קָם מִמֵּתִים׃

8 וּמִקְצָתָם כִּי־אֵלִיָּהוּ נִרְאָה וּקְצָתָם כִּי־אֶחָד מִנְּבִיאִים הַקַּדְמוֹנִים קָם׃

η΄.

54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε, λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

ΚΕΦΑΛ. θ΄.

ΣΥγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν.

2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

4. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

5. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς.

6. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

7. Ἤκουσε δὲ Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

8. Ὑπό τινων δέ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δέ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Digitized by Google

Cap. VIII.

54. Ipſe autem (ejectis foràs omnibus.) tenens manum ejus clamavit, dicens: Puella, ſurge.

55. Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit continuò. Et juſsit illi dare manducare.

56. Et ſtupuerunt parentes ejus: quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

Das VIII. Capitel.

54. Er aber treib ſie alle hinauß / nam ſie bey der Hand / rieff / vnd ſprach: Kind / ſtehe auff.

55. Vnd jr Geiſt kam wider / vnd ſie ſtund alſo bald auff. Vnd er befahl / man solt jr zu eſſen geben.

56. Vnd jre Eltern entſatzten ſich. Er aber gebot jnen / daß ſie niemand ſagten / was geſchehen war.

Cap. IX.

CONvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

2 Et miſit illos prædicare regnum Dei: & ſanare infirmos.

3. Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

4. Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

5. Et quicunque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

6. Egreſsi autem circuibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.

7. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæſitabat, eo quòd diceretur à quibuſdam, quia Iohannes ſurrexit à mortuis.

8. A quibuſdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

Das IX. Capitel.

ER fodert aber die zwölffe zuſammen / vnd gab jhnen gewalt vnnd macht vber alle Teuffel / vnd daß ſie alle Seuche heilen kondten. *Mat. 10,1 Mar. 3,13*

2. Vnd ſandte ſie auß zu predigen das Reich Gottes / vnd zu heilen die Krancken. *Mat. 10,9 Mar. 6,8*

3. Vnnd ſprach zu jhnen: Jhr ſolt nichts mit euch nemen auff den Weg / weder Stab / noch Taſchen / noch Brodt / noch Geld / Es ſoll auch einer nicht zween Röcke haben.

4. Vnd wo jr in ein Hauß gehet / da bleibet biß jr von dannen ziehet.

5. Vnd welche euch nicht auffnemen / da gehet auß von derſelben Stadt / vnd ſchüttelt auch ab den Staub von ewren Füſſen / zu einem Zeugniß vber ſie. *Act. 13,51*

6. Vnd ſie giengen hinauß / vnd durchzogen die Märckte / predigten das Evangelium / vnd machten geſund an allen Enden.

7. Es kam aber für Herodes den Vierfürſten / alles was durch jn geſchach / vnd † er beſorget ſich / dieweil von etlichen geſagt ward / Johannes iſt von den Todten aufferſtanden. *Mat. 14,1 Mar. 6,14* † er verwundet

8. Von etlichen aber / Elias iſt erſchienen / von etlichen aber / es iſt der alten Propheten einer aufferſtanden.

Digitized by Google

ט

9 ויאמר הורודס מעל־יוחנן נשאתי
ראשו ומי זה הוא אשר עליו שומע
אנכי כדברים האלה ויבקש לראות
אותו׃

10 וישובו השלוחים ויספרו לו כל־
אשר עשו ויקחם ויוליכם לבדם אל־
מקום חרבת־עיר הנקראה בית־צידה׃

11 ויודע לעם ויבואו אחריו ויקבלם
וידבר אליהם על־מלכות אלהים
ואשר ברכם רפאם׃

12 וכאשר רפה היום לערוב בחמורת
היום צאו־באו שנים עשר ויאמרו אליו
הנח את־העם ללכת אל־השדרות
ושדות אשר מסביב ויליני וימצאו
להם אכל כי פה במקום חרבה
הוים אנחנו׃

13 ויאמר אליהם תנו אתם להם
לאכל ויאמרו לא נותרים לנו כי אם
חמשת ככרות לחם ושני דגים כי אם
נלך ונשבר שבר לכל־העם הזה׃

14 ויהיו כחמשת אלפים איש ויאמר
אל־תלמידיו הושיבו אותם על־מושבם
חמשים כאחד׃

15 ויעשו כן וישבו כלם׃

16 ויקח את־חמשת לחם ואת־שני
דגים ויבט אל־השמים ויברך אותם
וישבר ויתן לתלמידיו לשים לעם׃

17 ויאכלו וישבעו כלם וישאו שנים
עשר סלים מיתר הפתים׃

θ'.

9. Καὶ εἶπεν ἡρώδης, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Digitized by Google

Cap. IX.

9. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte: de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcunque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſsit ſeorſum in locum deſertum civitatis, quæ vocatur Bethſaida.

11. Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebant, ſanabat.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi: Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hic in loco deſerto ſumus.

13. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non ſunt nobis plus quàm quinq; panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

14. Erant autem ferè viri quinq; millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos, facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

15. Et ita fecerunt, & diſcumbere fecerunt omnes.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

17. Et manducaverunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

Das IX. Capitel.

9. Vnd Herodes ſprach: Johannem hab ich enthauptet/wer iſt aber dieſer/von dem ich ſolchs höre? vnd begert jhn zu ſehen.

10. Vnd die Apoſtel kamen wider/vnd erzehleten jm/wie groſſe ding ſie gethan hatten. Vnd er nam ſie zu ſich/vnd entweich beſonders in eine Wüſten bey der Stadt/die da heiſſet Bethſaida. *Matt.14.13. Mar.6.31*

11 Da deß das Volck innen ward/zog es jhm nach. Vnd er ließ ſie zu ſich/vnd ſaget jhnen vom Reich Gottes/vnd machte geſund die es bedorfften.

12. Aber der Tag fieng an ſich zu neigen. Da tratten zu jhm die zwölffe vnd ſprachen zu jhm: Las das Volck von dir/daß ſie hingehen in die Märckte vmbher/vnd in die Dörffer/daß ſie Herberge vnd Speiſe finden/denn wir ſind hie in der Wüſten. *Matt.14.15. Mar.6.36*

13. Er aber ſprach zu jhnen: Gebt jr jnen zu eſſen. Sie ſprachen Wir haben nicht mehr denn fünff Brodt vnd zween Fiſch. Es ſey denn daß wir hin gehen ſollen/vnd Speiſe kauffen für ſo groß Volck. *Joha.6.9.*

14. (Denn es waren bey fünff tauſend Mann.) Er ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Laſſet ſie ſich ſetzen bey ſchichten/ja fünfftzig vnd fünfftzig.

15. Vnd ſie theten alſo/vnd ſatzten ſich alle.

16. Da nam er die fünff Brodt vnd zween Fiſch/vnd ſahe auff gen Himmel vnd dancket darüber/brach ſie/vnd gab ſie den Jüngern/daß ſie dem Volck fürlegten.

17. Vnd ſie aſſen vnd wurden alle ſatt/vnd wurden auffgehaben/daß jhnen vberbleib von Brocken/zwölff Körbe.

ט

18 וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל לְבַדּוֹ וַיִּהְיוּ עִמּוֹ תַּלְמִידָיו וַיִּשְׁאַל לָהֶם לֵאמֹר אֶת־מִי אֹמְרוּ הָאֲנָשִׁים לִהְיוֹתִי׃

19 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ אֶת־יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וַאֲחֵרִים אֶת־אֵלִיָּהוּ וַאֲחֵרִים כִּי נָבִיא אֶחָד מִן הַקַּדְמֹנִים קָם׃

20 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאַתֶּם אֶת־מִי הֹאמְרוּ לִהְיוֹתִי וַיַּעַן כֵּיפָה אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃

21 וַיַּגֵּד לָהֶם וַיְצַו אוֹתָם פֶּן יֹאמְרוּ וֹאת לְאִישׁ אֶחָד׃

22 כִּי יִצְטָרֵךְ בֶּן־הָאָדָם לִסְבֹּל רְבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִן־הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לְהֵרָג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לָקוּם׃

32 וַיֹּאמֶר אֶל־כֻּלָּם אִם אִישׁ הוֹאִיל לָבוֹא אַחֲרַי יְכַחֵשׁ לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלָבוֹ יוֹמָם וְיָבוֹא אַחֲרָי׃

24 כִּי אֲשֶׁר יִרְצֶה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי הוּא יוֹשִׁיעֶנָּה׃

25 וּמַה יוֹעִיל הָאָדָם אַף כִּי־יִבְצַע אֶת כָּל הָעוֹלָם אִם יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ אוֹ אִם־יֵעָנֵשׁ׃

26 כִּי־אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ בִּי וּדְבָרַי גַּם בֶּן־הָאָדָם יֵבוֹשׁ בּוֹ אִם יָבוֹא בִּכְבוֹדוֹ וּבִכְבוֹד אָבִיו וּמַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃

27 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בֶּאֱמֶת הוֹוִים פֹּה אֲנָשִׁים קָמִים אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד־כִּי־יִרְאוּ אֶת מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

θ.

18. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

19. Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δέ, ὅτι προφήτης τὶς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ.

21. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο.

22. Εἰπών, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

23. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

24. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς.

26. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Digitized by Google

Cap. IX.

18. Et factum eſt: cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ.

19. At illi reſponderunt, & dixerunt, Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii vero quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

20. Dixit autem illis: Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens (Simon) Petrus dixit: Chriſtũ Dei.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc.

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à ſenioribus & principibus ſacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidiè, & ſequatur me.

24. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat.

26. Nam qui me erubuerit & meos ſermones; hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in majeſtate ſua, & patris, & ſanctorum angelorum.

27. Dico autem vobis verè, ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei.

Das IX. Capitel.

18. Vnd es begab ſich/da er allein war/vnd betet/vnd ſeine Jünger waren bey jm/fraget er ſie/ vnd ſprach: Wer ſagen die Leute daß ich ſey? (Matt. 16, 13. Mar. 8, 27.)

19. Sie antworten vnd ſprachen: Sie ſagen/ Du ſeyeſt Johannes der Tauffer/etliche aber/du ſeyeſt Elias/etlich: aber/es ſey der alten Propheten einer aufferſtanden.

20. Er aber ſprach zu jhnen: Wer saget jhr aber/daß ich ſey? Da antwortet Petrus / vnd ſprach: Du biſt der Chriſt Gottes.

21. Vnd er bedrohet ſie/vnd gebot/daß ſie das niemand ſagten.

22. Vnd ſprach: Denn deß Menſchen Sohn muß noch viel leiden / vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern / vnd Schrifftgelehrten/vnd getödtet werden/vnd am dritten Tage aufferſtehen. (Mat. 17, 23. Mar. 8, 31)

23. Da ſprach er zu jhnen allen: Wer mir folgen will/der verläugne ſich ſelbs / vnd neme ſein Creutz auff ſich täglich/vnd folge mir nach. (Matt. 10, 38. & 16, 24 Mar 8, 34)

24. Denn wer ſein Leben erhalten will / der wirdt es verlieren/Wer aber ſein Leben verleuret vmb meinet willen/der wirdts erhalten. (Inf. 14. 27. & 17, 33. Ioh. 12, 25.)

25. Vnd was nutz hette der Menſch / ob er die gantze Welt gewünne/vnd verlöre ſich ſelbs/ oder beſchedigет ſich ſelbs?

26. Wer ſich aber mein vnd meiner Wort ſchemet / deß wirdt ſich deß Menſchen Sohn auch ſchemen/wenn er kommen wirdt in ſeiner Herrligkeit/vnd ſeines Vaters vnd der Heiligen Engel. (Mat. 10, 33. Mar 8, 38 2. Timo. 2, 12.)

27. Jch ſage euch aber warlich/das etliche ſind/ von denen die hie ſtehen / die den Todt nicht ſchmecken werden/biß daß ſie das Reich Gottes ſehen. (Mat. 16. 28. Mar. 9. 1.)

ט

28 ויהי אחרי הדברים האלה כשמונה
ימים ויקח את כיפה ויוחנן ויעקב
ויעל על ההר להתפלל :

29 ויהי בהתפללו קרן עור פניו ובגדיו
הלבינו כמו ברק :

30 והנה שני אנשים דברו עמו אשר
הם משה ואליהו :

31 ויראו בכבוד וידברו את דמוצאו
אשר עתיד הוא למלאת בירושלים :

32 וכיפה ואשר עמו היו כבדים בשנה
ויעירו ויראו את כבודו ואת שני
אנשים העמדים אליו :

33 ויהי בהפרדם ממנו אמר כיפה
אל ישוע המורה טוב יש להיות אותנו
פה נעשה נא שלשת אהלים לך אחד
ולמשה אחד ולאליהו אחד ואיננו יודע
מה מדבר הוא :

34 וכאשר הוא מדבר את הדברים
האלה נהיה הענן ויסך אותם וייראו
בבואם בענן :

35 ויהי קול מענן לאמר זה הוא בני
ידידי אותו שמעו :

36 ובהיות הקול נמצא ישוע לבדו
והחשו ולאיש לא הגידו בימים ההם
דבר מאלה אשר ראו :

37 ויהי ביום אחר ברדתם מן ההר
ויקר אליו קהל רב :

38 והנה איש מן העם צעק לאמר אנא
רבי הביטה נא אל בני כי יחידי
הוא :

θ'.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

30. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας.

31. Οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ.

32. Ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

34. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

38. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου. ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

Cap. IX.

28. Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum & Iohannem, & aſcendit in montem ut oraret.

29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus ejus, altera: & veſtitus ejus, albus & refulgens.

30. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias.

31. Viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Ieruſalem.

32. Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant ſomno, & evigilantes viderunt majeſtatem ejus, & duos viros qui ſtabant cum illo.

33. Et factum eſt: cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum: Præceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ, neſciens quid diceret.

34. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

35. Et vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius meus dilectus; ipſum audite.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

37. Factum eſt autem: in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens: Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi.

Das IX. Capitel.

28. Vnd es begab ſich nach dieſen reden bey acht Tagen/daß er zu ſich nam Petrum/Johannem vnd Jacobum/vnd gieng auff einen Berg zu Beten. Mat. 17, 1. Mar. 9, 2.

29. Vnd da er Betet/war die geſtalt ſeines angeſichts anders / vnd ſein Kleid ward weiß vnd glentzet.

30. Vnd ſihe/zweene Männer redeten mit jm/ welche waren Moſes vnd Elias.

31. Die erſchienen in klarheit/vnd redeten von dem Außgang/welchen er ſolte erfüllen zu Jeruſalem.

32. Petrus aber vnd die mit jhm waren/waren voll ſchlaffs. Da ſie aber auffwachten / ſahen ſie ſeine Klarheit/vnd die zweene Männer bey jm ſtehen,

33 Vnd es begab ſich/da die von jhm wichen/ ſprach Petrus zu Jeſu: Meiſter/hie iſt gut ſeyn/ Laſſet vns drey Hütten machen/Dir eine/Moſi eine/vnd Elias eine/vnd wuſte nicht was er redet.

34. Da er aber ſolches redet / kam eine Wolcken/vnd überſchattet ſie/vnd ſie erſchracken / da ſie die Wolcken vberzog.

35. Vnd es fiel eine ſtimme auß der Wolcken/ die ſprach: Dieſer iſt mein lieber Sohn/den ſolt jhr hören. Mat 3, 17. 1. Petr. 1, 17.

36. Vnd in dem ſolche ſtimme geſchach / funden ſie Jeſum alleine. Vnd ſie verſchwiegen/ vnd verkündigeten niemand nichts in den ſelbigen Tagen/was ſie geſehen hatten.

37. Es begab ſich aber den Tag hernach/da ſie von dem Berge kamen/kam jhnen entgegen viel Volcks. Mat. 17, 14. Marc. 9, 17.

38. Vnd ſihe / ein Mann vnter dem Volck rieff vnd ſprach: Meiſter/ ich bitte dich / beſihe doch meinen Sohn / denn er iſt mein einiger Sohn.

ט

39 והנה הרוח תקחנו ובפתע יצעק
ותמריצנו עם חלאה ובקשיות תפרד
ממנו ומדכאה אותו׃
40 ושאלתי מתלמידיך להוציאו ולא
יכלו׃
41 ויען ישוע ויאמר אוי דור סורר
ושובב עד מה אהיה עמכם להתאפק
לכם הביאה פה את־בנך ידידך׃
42 ובקרובו אליו וירטשהו השד
וימעסהו ויגער ישוע ברוח הטמאה
וירפא את־הנער ויתנהו לאביו׃
43 ויבהלו כלם על־גדלת יהוה
ויתמהו על־כלם אשר עשה ויאמר
אל־תלמידיו׃
44 שימו אתם את־הדברים האלה
אל־אזניכם כי בן־האדם ישעתיד
להנתן בידי האנשים׃
45 והמה לא בינו את־הדבר הזה והיה
מכסה מהם פן ידעוהו וייראו לשאל
לו על־הדבר הזה׃
46 ותעל־מחשבה בהם מי־הוא גדול
בהם׃
47 וכאשר ידע ישוע את־מחשבות
לבותם ויאחז את־הילד ויקימנו אצלו׃
48 ויאמר להם כל אשר יקבל את־
הילד הזה בשמי יקבלני ואשר יקבלני
יקבל אתו אשר שלחני כי אשר קטן
הוא בכלכם זה גדול הוא מכלם׃

θ'.

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν.
40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου, ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.
41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.
42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.
44. Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.
45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τό, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.
47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.
48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

Cap. IX.

39. Et ecce, ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanaans eum.

40. Et rogavi diſcipulos tuos ut ejicerent illum, & non potuerunt.

41. Reſpondens autem Ieſus, dixit: O generatio infidelis & perverſa, uſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

42. Et cum accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit. Et increpavit Ieſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum: & reddidit illum patri ejus.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusq; mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos.

44. Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: filius enim hominis, futurum eſt, ut tradatur in manus hominum.

45. At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum major eſſet.

47. At Ieſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe.

48. Et ait illis: Quicunque ſuſceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic major eſt.

Das IX. Capitel.

39. Sihe/der Geiſt ergreifft jhn/ſo ſchreyet er als bald/vnd reiſſet jhn daß er ſchäumet/vnd mit noth weicht er von jhm / wenn er jhn geriſſen hat.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten / daß ſie jhn außtrieben/vnd ſie kondten nicht.

41. Da antwortet JEſus / vnd ſprach: O du vnglaubige vnd verkehrte Art / wie lang ſoll ich bey euch ſeyn/vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

42. Vnd da er zu jhm kam/reiß jhn der Teuffel vnd zerret jhn. JEſus aber bedrohet den vnſaubern Geiſt/vnd machet den Knaben geſund/ vnd gab jn ſeinem Vater wider.

43. Vnd ſie entſatzten ſich alle vber der Herrligkeit Gottes. Da ſie ſich aber alle verwunderten vber allem daß er thet/ſprach er zu ſeinen Jüngern:

44. Faſſet jhr zu ewren Ohren dieſe rede/denn deß Menſchen Sohn muß vberantwortet werden in der Menſchen Hände.

45. Aber das Wort vernamen ſie nicht/vnd es war für jhnen verborgen/daß ſie es nicht begriffen/vnd ſie forchten ſich jhn zu fragen vmb daſſelbige Wort.

46. Es kam auch ein gedancken vnter ſie. Welcher vnter jnen der gröſſeſt were. *Inf. 22, 24. Mat. 18, 1 Mar. 9, 34.*

47. Da aber JEſus den Gedancken jres Hertzen ſahe/ ergreiff er ein Kind/vnd ſtellet es neben ſich.

48. Vnd ſprach zu jhnen: Wer das Kind auffnimmt in meinem Namen/der nimbt mich auff/vnd wer mich auff nimbt / der nimbt den auff/der mich geſandt hat. Welcher aber der kleineſt iſt vnter euch allen/der wirdt groß ſeyn.

Digitized by Google

ט

49 ויען יוחנן ויאמר רבי ידענו איש אשר בשמך הוציא את־השדים ונכלאנו כי־לא בא עמנו׃

50 ויאמר אליו ישוע אל־תכלאו כי אשר לא לקבלנו חלף לנו הוא׃

51 ויהי בהמלאת ימי־עלותו ויתקן את־פניו להלך אל־ירושלים׃

52 וישלח מלאכים לפניו וילכו ויבואו על־טירת שומרון להכין לו׃

53 ולא קבלו אותו כי־פניו תקן ללכת ירושלימה׃

54 וכאשר ראו תלמידיו יעקב ויוחנן אמרו אדונינו אם תרצה נאמר לרדת אש מן השמים ולאבדם כאשר גם אליהו עשה׃

55 ויפן ויגער בם לאמר לא ידעתם למי־רוח אתם׃

56 כי בן־האדם לא בא לאבד נפשות האנשים כי־אם להושע וילכו אל־טירה אחרת׃

57 ויהי בלכתם בדרך ויאמר אחד אליו אלך אחריך באשר תלך אדני׃

58 ויאמר אליו ישוע לשועלים היו להם מחבאים ולעוף השמים קנים ולבן־האדם אינו לו אשר ישים שמה את ראשו׃

59 ויאמר אל־אחר בוא אחרי ויאמר אדני הניחני להלך בראשונה ולקבר את־אבי׃

θʹ.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

54. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτοὺς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

55. Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

57. Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτὸν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

59. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

Cap. IX. | Das IX. Capitel.

49. Reſpondens autem Iohannes, dixit: Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo ejicientem dæmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

49. Da antwortet Johannes vnd ſprach: Meiſter/wir ſahen einen / der treib die Teuffel auß in deinem Namen/vnd wir wehreten jhm/ denn er folget dir nicht mit vns.

50. Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibere, qui enim non eſt adverſum nos, pro nobis eſt.

50. Vnd JEſus ſprach zu jhm: Wehret jhm nicht/denn wer nicht wider vns iſt / der iſt für vns.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Ieruſalem.

51. Es begab ſich aber/da die zeit erfüllet war/ das er ſolt von hinnen genommen werden / wendet er ſein Angeſicht ſtracks gen Jeruſalem zu wandeln.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi.

52. Vnd er ſandte Boten fur jhm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/daß ſie jhm Herberge beſtelleten.

53. Et non receperunt eum: quia facies ejus erat euntis in Ieruſalem.

53. Vnd ſie namen jhn nicht an/darumb daß er ſein Angeſicht gewendet hatte zu wandeln gen Jeruſalem.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli ejus Iacobus & Iohannes, dixerunt: Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos, (ſicut & Elias fecit.)

54. Da aber das ſeine Jünger Jacobus vnd Johannes ſahen/ſprachen ſie: HErr/wilt du/ſo wöllen wir ſagen/das Fewer vom Himmel falle/ vnd verzehre ſie/wie Elias thet?

55. Et converſus increpavit illos, dicens: Neſcitis cujus ſpiritus eſtis.

55. JEſus aber wandte ſich/vnd bedrohet ſie/ vnd ſprach? Wiſſet jhr nicht / welches Geiſtes (Kinder) jr ſeydt?

56. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

56. Deß Menſchen Sohn iſt nicht kommen/ der Menſchen Seelen zuverderben/ſondern zu erhalten. Vnd ſie giengen in einen andern Marckt. *Joh. 3,17 & 12,47.*

57. Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocunque ieris.

57. Es begab ſich aber/da ſie auff dem Wege waren/ſprach einer zu jhm: Jch will dir folgen/ wo du hingeheſt.

58. Dixit illi Ieſus: Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

58. Vnd JEſus ſprach zu jhm: Die Füchſe haben Gruben/vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Neſter/ Aber deß Menſchen Sohn hat nicht da er ſein Haupt hinlege. *Mat. 8,19*

59. Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

59. Vnd er ſprach zu einem andern: Folge mir nach. Der ſprach aber: HErr erlaube mir/ daß ich zuvor hingehe/vnd meinẽ Vater begrabe.

ט

60 ויאמר אליו ישוע הנח למתים לקבר את־המתיהם ואת לך לך ובשר את־מלכות אלהים׃

61 ויאמר גם אחר אלך אחריך אדני אך הניחני נא בראשונה לשלם לאשר בביתי׃

62 ויאמר אליו ישוע איש אשר ישלח ידו לאית ופונה לאחור לא יכשר אל־מלכות אלהים׃

י

אחר הדברים האלה ויבחר אדני שבעים אחרים וישלחם שנים שנים לפניו בכל עיר ומקום אשר עתיד הוא לבוא שמה׃

2 וידבר אליהם הקציר רב והפעלים מעטים לכן התחננו לאדון הקציר לשלוח את הפועלים לקצירו׃

3 לכו הנה אנכי שולח אתכם כטלאים בתוך הזאבים׃

4 אל־תשאו כיס ולא צקלון ולא נעלים ולכל איש בדרך לא תשאלו לשלומו׃

5 בכל בית אשר תבואו בו בתחלה אמרו שלום לבית הזה׃

6 ואם יהיה שם בן־השלום אז־תנוח עליו השלום ואם אין עליכם ישוב׃

7 ותאריכו בבית ההוא ותאכלו ותשתו אשר אתם כי הפועל ישוה לשכרו אל־תלכו מבית לבית׃

θ.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι· δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

5. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Digitized by Google

Cap. IX.

60. Dixitque ei Ieſus: Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

61. Et ait alter: Sequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi ſunt.

62. Ait ad illum Ieſus: Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

Cap. X.

POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum quò erat ipſe venturus.

2. Et dicebat illis: Meſsis quidem multa, operarii autem pauci, Rogate ergo dominum meſsis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

3. Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

4. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam ſalutaveritis.

5. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite: pax huic domui.

6. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin minus autem, ad vos revertetur.

7. In eâdem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt, dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum.

Das IX. Capitel.

60. Aber Jeſus ſprach zu jhm: Laß die Todten jhre Todten begraben / Gehe du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

61. Vnd ein ander ſprach: HErr / ich will dir nachfolgen, aber erlaube mir zuvor / daß ich einen Abſchied mache mit denen / die in meinem Hauſe ſind.

62. JEſus aber ſprach zu jhm: Wer ſeine Hand an den Pflug leget / vnd ſihet zu rück / der iſt nicht geſchickt zum Reich Gottes.

Das X. Capitel.

DArnach ſondert der HErr ander ſiebentzig auß / vnd ſandte ſie / ja zween vnd zween / für jhm her / in alle Städte vnd Ort / da er wolt hin kommen.

2. Vnd ſprach zu jhnen: Die Erndte iſt groß / der Arbeiter aber iſt wenig / Bittet den HErrn der Erndte / daß er Arbeiter außſende in ſeine Erndte. Matth. 9. 37.

3. Gehet hin / Sihe / ich ſende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe. Matt. 10. 16. Mar. 6. 8

4. Traget keinen Beutel / noch Taſchen / noch Schuch / vnd grüſſet niemandt auff der Straſſen. 4. Reg. 4. 29.

5. Wo jhr in ein Hauß kompt / da ſprecht zu erſt: Friede ſey in dieſem Hauſe.

6. Vnd ſo daſelbſt wirdt ein Kind deß Friedes ſeyn / ſo wirdt ewer Friede auff jhm beruhen / wo aber nicht / ſo wirdt ſich ewer friede wider zu euch wenden.

7. In demſelbigen Hauſe aber bleibet / eſſet vnd trincket / waß ſie haben. Denn ein Arbeiter iſt ſeines Lohns werth. Jr ſolt nicht von einem Hauſe zum andern gehen. Matt. 10. 10. Deu. 24. 14. 1. Tim. 5. 18.

Digitized by Google

ט

60 ויאמר אליו ישוע הנח למתים
לקבר את־המתיהם ואתה לך ובשר
את־מלכות אלהים ׃

61 ויאמר גם אחר אלך אחריך אדני
אך הניחני נא בראשונה לשלם לאשר
בביתי ׃

62 ויאמר אליו ישוע איש אשר ישלח
ידו לאת ופונה לאחור לא יכשר אל־
מלכות אלהים ׃

י

אחר הדברים האלה ויבחר
אדני שבעים אחרים וישלחם
שנים שנים לפניו בכל עיר ומקום
אשר עתיד הוא לבוא שמה ׃

2 וידבר אליהם הקציר רב והפעלים
מעטים לכן התחננו לאדון הקציר לשלוח
את הפועלים לקצירו ׃

3 לכו הנה אנכי שלח אתכם כטלאים
בתוך הזאבים ׃

4 אל־תשאו כיס ולא צקלון ולא
נעלים ולכל איש בדרך לא תשאלו
לשלומו ׃

5 בכל בית אשר תבואו בו בתחלה
אמרו שלום לבית הזה ׃

6 ואם יהיה שם בן־השלום אז־תנוח
עליו השלום ואם אין עליכם ישוב ׃

7 ותאריכו בבית ההוא ותאכלו ותשתו
אשר אתם כי הפועל ישוה לשכרו אל־
תלכו מבית לבית ׃

θ.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

62. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

5. Εἰς ἣν δ᾽ ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ᾽ αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀνακάμψει.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ᾽ αὐτῶν. ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Cap. IX.

60. Dixitque ei Ieſus: Sine ut
mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu
autem vade, annuntia regnum
Dei.
61. Et ait alter: Sequar te Domi-
ne, ſed permitte mihi primùm re-
nuntiare his qui domi ſunt.

62. Ait ad illum Ieſus: Nemo mit-
tens manum ſuam ad aratrum, &
reſpiciens retrò, aptus eſt regno
Dei.

Cap. X.

POſt hæc autem deſignavit Do-
minus & alios ſeptuaginta du-
os, & miſit illos binos ante fa-
ciem ſuam in omnem civitatem
& locum quò erat ipſe venturus.

2. Et dicebat illis: Meſſis quidem
multa, operarii autem pauci, Roga-
te ergo dominum meſſis, ut mittat
operarios in meſſem ſuam.

3. Ite, ecce ego mitto vos ſicut
agnos inter lupos.

4. Nolite portare ſacculum, ne-
que peram, neque calceamenta: &
neminem per viam ſalutaveritis.

5. In quamcunque domum intra-
veritis, primum dicite: pax huic
domui.
6. Et ſi ibi fuerit filius pacis, re-
quieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin
minus autem, ad vos revertetur.

7. In eâdem autem domo mane-
te, edentes & bibentes quæ apud il-
los ſunt, dignus eſt enim operarius
mercede ſua. Nolite tranſire de do-
mo in domum.

Das IX. Capitel.

60. Aber Jeſus ſprach zu jhm: Laß die Tod-
ten jhre Todten begraben / Gehe du aber hin/
vnd verkündige das Reich Gottes.

61. Vnd ein ander ſprach: HErr/ich will dir
nachfolgen/aber erlaube mir zuvor/daß ich einen
Abſchied mache mit denen/die in meinem Hau-
ſe ſind.

62. JEſus aber ſprach zu jhm: Wer ſeine
Hand an den Pflug leget/vnd ſihet zu rück/ der
iſt nicht geſchickt zum Reich Gottes.

Das X. Capitel.

DArnach ſondert der HErr ander ſie-
bentzig auß/vnd ſandte ſie/ja zween vnd
zween/für jhm her/in alle Städte vnd
Ort/da er wolt hin kommen.

2. Vnd ſprach zu jhnen: Die Erndte iſt groß/ *Matt. 9, 37.*
der Arbeiter aber iſt wenig/ Bittet den HErrn
der Erndte / daß er Arbeiter außſende in ſeine
Erndte.

3. Gehet hin/ Sihe/ich ſende euch als die Läm- *Matt. 10. 16. Mar. 6, 8*
mer mitten vnter die Wölffe.

4. Traget keinen Beutel/noch Taſchen/noch *4. Reg. 4. 29.*
Schuch/vnd grüſſet niemandt auff der Straſ-
ſen.

5. Wo jhr in ein Hauß kompt/ da ſprecht zu
erſt: Friede ſey in dieſem Hauſe.

6. Vnd ſo daſelbſt wirdt ein Kind deß Friedes
ſeyn/ſo wirdt ewer Friede auff jhm beruhen/ wo
aber nicht/ſo wirdt ſich ewer friede wider zu euch
wenden.

7. In demſelbigen Hauſe aber bleibet/eſſet vnd *Matt. 10. 10. Deu. 24. 14. 1 Tim. 5. 18.*
trincket/was ſie haben. Denn ein Arbeiter iſt ſei-
nes Lohns werth. Jr ſolt nicht von einem Hau-
ſe zum andern gehen.

Digitized by Google

י

8 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ וִיקַבְּלוּ
אֶתְכֶם אִכְלוּ אֵת אֲשֶׁר וְשָׂמוּ לִפְנֵיכֶם׃
9 וְרַפְּאוּ אֶת־מַחֲלִיִּים אֲשֶׁר בָּהּ וְאִמְרוּ
לָהֶם קָרְבָה אֲלֵיכֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים׃
10 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ וְלֹא
יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם צְאוּ אֶל־חוּצוֹתָם וְאִמְרוּ׃
11 גַּם אֶת עָפָר אֲשֶׁר דָּבַק בָּנוּ מֵעִירְכֶם
נְנַפֵּץ עֲלֵיכֶם אַךְ זֹאת דְּעוּ כִּי קָרְבָה
אֲלֵיכֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים׃
12 כִּי־אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי לִסְדוֹם בַּיּוֹם
הַהוּא יֵקַל מֵעִיר הַהִיא׃
13 אוֹי לָךְ כּוֹרָזִין אוֹי לָךְ בֵּית־צַיְדָה
כִּי אִם בְּצוֹר וּבְצִידוֹן נַעֲשׂוּ הַגְּבוּרוֹת
אֲשֶׁר בָּכֶם נַעֲשׂוּ לְפָנִים בְּשַׂק וּבְעָפָר יוֹשְׁבִים
שָׁבוּ׃
14 לָכֵן לְצוֹר וּלְצִידוֹן יֵקַל בְּיוֹם דִּין
מִכֶּם׃
15 וְאַתְּ כְּפַר־נַחוּם אֲשֶׁר עַד־הַשָּׁמַיִם
הָרוֹמַמְתְּ עַד־שְׁאוֹל תּוּרְדִי׃
16 כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם יִשְׁמַע אֵלַי
וַאֲשֶׁר יְנַאֵץ אֶתְכֶם יְנַאֲצֵנִי וַאֲשֶׁר יְנַאֲצֵנִי
יְנַאֵץ אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃
17 וַיָּשׁוּבוּ הַשִּׁבְעִים עִם שִׂמְחָה לֵאמֹר
אֲדֹנָי גַּם הַשֵּׁדִים נִדְמוּ לָנוּ בְּשִׁמְךָ׃
18 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רָאִיתִי אֶת־הַשָּׂטָן
כְּמוֹ בָרָק נוֹפֵל מִן הַשָּׁמָיִם׃
19 הִנֵּה נוֹתֵן אָנֹכִי לָכֶם אֶת־הַשִּׁלְטוֹן
לִדְרֹךְ עַל־הַנְּחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְעַל
כָּל־גְּבוּרַת הָאוֹיֵב וּמְאוּמָה לֹא יַזִּיק
אֶתְכֶם׃

ι.

8. Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν.

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

10. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε.

11. Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

13. Οὐαί σοι χωραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

14. Πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

15. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

17. Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

18. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

19. Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων. καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

Digitized by Google

Cap. X.

8. Et in quamcunque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.

9. Et curate infirmos qui in illa ſunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.

10. In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite:

11. Etiam pulverem qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſsiùs erit, quàm illi civitati.

13. Væ tibi Corozin, væ tibi Bethſaida: quia, ſi in Tyro & Sidône factæ fuiſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes † pœniterent.

14. Veruntamen Tyrò & Sidôni remiſsiùs erit in judicio, quàm vobis.

15. Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata: uſque ad infernum demergêris.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit me ſpernit. Qui autê me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmonia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.

18. Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

19. Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.

Das X. Capitel.

8. Vnd wo jhr in eine Stadt kombt / vnd ſie euch auffnemmen/da eſſet was euch wirdt fürgetragen.

9. Vnd heilet die Krancken/die daſelbs ſindt/ vnd ſaget jhnen: Das Reich Gottes iſt nahe zu euch kommen.

10. Wo jhr aber in eine Stadt kommet/da ſie euch nicht auffnemmen/da gehet herauß auff jre Gaſſen/vnd ſprecht:

11. Auch den Staub/der ſich an vns gehenget hat von ewer Stadt/ſchlagen wir ab auff euch/ doch ſolt jhr wiſſen/daß euch das Reich Gottes nahe geweſen iſt. Act. 13, 51.

12. Jch ſage euch: Es wirdt Sodoma träglicher ergehen an jenem Tage/denn ſolcher Stadt.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethſaida/ Denn weren ſolche Thaten zu Thyro vnd Sidon geſchehen/die bey euch geſchehen ſindt/ſie hetten vor zeiten im Sack vnd in der Aſchen geſeſſen/ vnd Buſſe gethan. Matt. 11, 21.

† egiſſent pœnitentiam.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon träglicher ergehen am Gerichte/denn euch.

15. Vnd du Capernaum/die du biß an den Himmel erhaben biſt/du wirſt in die Helle hinunder geſtoſſen werden.

16. Wer euch höret der höret mich / vnd wer euch verachtet / der verachtet mich / Wer aber mich verachtet/der verachtet den / der mich geſandt hat. Matt 10, 40. Ioh. 13, 20.

17. Die ſiebentzig aber kamen wider mit freuden/vnd ſprachen: HERR/es ſind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

18. Er ſprach aber zu jnen: Jch ſahe wol den Sathanas vom Himmel fallen/als einen Blitz.

19. Sehet/ich hab euch macht gegeben zutretten auff Schlangen vnd Scorpion/vnd vber alle gewalt deß Feindes/ vnd nichts wirdt euch beſchädigen.

Digitized by Google

י

20 אבל בזאת אל־תשמחו כי־הרוחות
נדמו לכם שמחו כי־שמותיכם נכתבו
בשמים :
21 ובשעה ההיא עלץ ישוע ברוח
ויאמר אודה לך אבי אדון שמים וארץ
כי הסתרת את האלה מחכמים ונבונים
ותגל־אתם לעוללים אף אבי כי כן
נרצה לפניך :
22 (ויפן אל־תלמידיו ויאמר אליהם)
כלם נתנו לי מאבי ואיש לא יודע מי
יש הבן כי־אם האב ומי־יש־האב כי אם
הבן ואשר לו תרצה הבן לגלות :
23 ויפן אל־תלמידיו ויאמר לבדם
אשרי העינים אשר ראו את־אשר אתם
ראים :
24 כי־אמר אני כי־נביאים ומלכים
רבים חפצו לראות את אשר אתם
ראים ולא ראו ולשמע את אשר
אתם שמעים ולא שמעו :
25 והנה רב בתורה אחד קם ומנסה
אתו לאמר המורה מה אעשה ואנחל
את־חיי־עולם :
26 ויאמר אליו מה הנכתב בתורה
איכה קורא אתה :
27 ויען ויאמר תאהב את־יהוה אלהיך
בכל־לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך
ואת־קרובך כמוך :
28 ויאמר לו היטב ענית עשה זאת ותחיה:
29 והוא אבה להצטדק ויאמר אל־
ישוע ומי יש־קרובי :

ι.

20. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

22. (Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπεν.) πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

23. Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ᾽ ἰδίαν εἶπεν, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

25. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

26. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

29. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Cap. X.

20. Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

21. In ipſa hora exultavit ſpiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis, Etiam pater, quoniam ſic placuit ante te.

22. (Et converſus ad diſcipulos, dixit:) Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater, niſi filius, & cui voluerit filius revelare.

23. Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: Beati oculi qui vident quæ vos videtis.

24. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

25. Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens: Magiſter, quid faciendo, vitam æternam poſſidebo?

26. At ille dixit ad eum: In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

27. Ille reſpondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.

28. Dixitque illi: Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives.

29. Ille autem volens juſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum: Et quis eſt meus proximus?

Daß X. Capitel.

20. Doch darinn frewet euch nicht / daß euch die Geiſter vnterthan ſindt. Frewet euch aber/ das ewre Namen im Himmel geſchrieben ſindt.

21. Zu der Stunde frewet ſich JEſus im Geiſt/ vnd ſprach: Jch preiſe dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden/daß du ſolches verborgen haſt den Weiſen vnd Klugen/vnd haſt es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater/alſo war es wolgefellig für dir. *Matt. 11, 25.*

22. (Vnd er wandte ſich zu den Jüngern vnd ſprach:) Es iſt mir alles vbergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn ſey/ denn nur der Vater / noch wer der Vater ſey/ denn nur der Sohn/vnd welchem es der Sohn will offenbaren.

23. Vnnd er wandte ſich zu ſeinen Jüngern/ vnd ſprach inſonderheit: Selig ſind die Augen/ die da ſehen daß jhr ſehet. *Matt 13, 16.*

24. Denn ich ſage euch / viel Propheten vnd Könige wolten ſehen/daß jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen/vnd hören/daß jhr höret / vnd habens nicht gehöret.

25. Vnd ſihe / da ſtund ein Schrifftgelehrter auff/vnd verſucht jhn/vnd ſprach: Meiſter/was muß ich thun/daß ich das Ewige Leben ererbe? *Mat. 22, 35. Mar. 12, 28.*

26. Er aber ſprach zu jhm: Wie ſtehet im Geſetz geſchrieben? Wie lieſeſt du?

27. Er antwortet/vnd ſprach: Du ſolt Gott deinen HERREN lieben / von gantzem Hertzen/von gantzer Seele/von allen kräfften / vnd gantzem gemüte/vnd deinen Nechſten als dich ſelbs. *Deu. 6, 5.*

28. Er aber ſprach zu jhm: Du haſt recht geantwortet/thue das/ſo wirſt du leben.

29. Er aber wolt ſich ſelbs rechtfertigen /vnnd ſprach zu JEſu: Wer iſt denn mein Nechſter?

י

30 ויען ישוע ויאמר אדם פלמוני ירד מירושלים אל־יריחו ויפול בידי הפריצים ויפשיטוהו ויכוהו וילכו ויעזבוהו כמו מת הוא׃

31 ויקר כי־כהן פלמוני ירד בדרך ההוא וירא אותו ויעבר׃

32 גם כן הלוי בבואו אל־מקום ההוא וירא ויעבר׃

33 ושומרוני אחד הולך לדרכו בא אליו ובראותו נכמרו רחמיו׃

34 ויקרב ויחבש את־פצעיו שופך בם יין ושמן וירכיבהו על־חמורו ויוליכהו במלון ויסכן לו׃

35 וביום השני בצאתו השליך שני דינרים ויתן לבעל המלון ויאמר אליו סכון לו וכל אשר תותיר לרפות בשובי אשיב לך׃

36 ומי־משלשת האלה נראה לך כי־קרוב הוא לאשר נפל בידי הפריצים׃

37 והוא אמר זה הוא אשר עשה חסד עמו ויאמר לו ישוע לך ועשה גם־כן׃

38 ויהי־בלכתם ויבוא בעירה אחרת ואשה ושמה מרתא קבלתו בביתה׃

39 ואחות היתה לה הנקראה מרים אשר היא ישבה אל־רגלי ישוע ותשמע את־דברו׃

40 ומרתא מתהלכה היה על־כל השרת ותקם ותאמר —

ι.

30. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν.

32. Ὁμοίως δὲ καὶ λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθε.

33. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη.

34. Καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.

36. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

37. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

39. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

40. Ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε —

Cap. X.

30. Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.

31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo præterivit.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

33. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

34. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum: & imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam ejus egit.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?

37. At ille dixit: Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus: Vade, & tu fac ſimiliter.

38. Factum eſt autem dum irent, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.

39. Et huic erat ſoror nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius.

40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit & ait:

—

Das X. Capitel.

30. Da antwortet JEſus/vnd ſprach: Es war ein Menſch/der gieng von Jeruſalem hinab gen Jericho/vnd fiel vnter die Mörder/die zogen jn auß/vnd ſchlugen jn vnd giengen davon / vnd lieſſen jn halb todt liegen.

31. Es begab ſich aber on gefehr/das ein Prieſter dieſelbige Straß hinab zog/vnd da er jhn ſahe/ gieng er fürvber.

32. Deſſelbigen gleichen auch ein Levit / da er kam bey die ſtet/vnd ſahe jn/gieng er fürvber.

33. Ein Samariter aber reiſet/vnd kam dahin vnd da er jhn ſahe/jammerte jn ſein.

34. Gieng zu jhm / verband jhm ſeine Wunden/vnd goß darein Oel vnd Wein/vnd hub jhn auff ſein Thier/vnd führet jhn in die Herberge/ vnd pfleget ſein.

35. Deß andern Tages reiſet er / vnd zog herauß zween Groſchen / vnnd gab ſie dem Wirte/ vnd ſprach zu jm: Pflege ſein / vnd ſo du was mehr wirſt darthun/ will ich dirs bezahlen wenn ich wider komme.

36. Welcher dünckt dich vnter dieſen dreyen der Nechſt ſey geweſen dem der vnter die Mörder gefallen war?

37. Er ſprach: Der die Barmhertzigkeit an jm that. Da ſprach JEſus zu jhm: So gehe hin vnd thue deßgleichen.

38. Es begab ſich aber/da ſie wandelten/ gieng er in einen Marckt / da war ein Weib mit Namen Martha/die nam jn auff in jr Hauß.

39. Vnnd ſie hatte eine Schweſter / die hieß Maria/die ſatzte ſich zu JEſus Füſſen/vnd höret ſeiner rede zu.

40. Martha aber machet jhr viel zuſchaffen/ jhm zu dienen/vnd ſie tratt hinzu/ vnnd ſprach:

י

אֲדֹנִי הֲלֹא יִסְכּוֹן לְךָ כִּי־אֲחוֹתִי תַּעַזְבֵנִי
לְבַדִּי לְשָׁרֵת אֱמֹר נָא אֵלֶיהָ לְעָזְרֵנִי׃
41 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מָרְתָא
מָרְתָא מְרַדֶּפֶת וּמִצְטָעֶרֶת הַרְבֵּה מְאֹד׃
42 אַךְ אַחַת הִיא צְרִיכָה מִרְיָם בָּחֲרָה
לָהּ מָנָה טוֹבָה אֲשֶׁר לֹא תִלָּקַח מִמֶּנָּה׃

יא

וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי
לְהִתְפַּלֵּל וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה אָמַר
אֶחָד מִתַּלְמִידָיו אֵלָיו אֲדֹנִי לַמְּדֵנוּ
לְהִתְפַּלֵּל כַּאֲשֶׁר גַּם יוֹחָנָן לִמֵּד אֶת־
תַּלְמִידָיו׃
2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם תִּתְפַּלְּלוּ אִמְרוּ
אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ תָּבוֹא
מַלְכוּתֶךָ יְהִי־רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
וְכֵן בָּאָרֶץ׃
3 אֶת־לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֵּן לָנוּ יוֹם יוֹם׃
4 שָׂא לָנוּ אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וְגַם אֲנַחְנוּ
נִשָּׂא לְכָל־חוֹבֵינוּ וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּמַסָּה
כִּי אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָעָה׃
5 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִי יֵשׁ בָּכֶם אֲשֶׁר לוֹ
רֵעַ וְיָבוֹא אֵלָיו בַּחֲצִית הַלַּיְלָה וְיֹאמַר
לוֹ רֵעִי הַלְוֵה לִי שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לָחֶם׃
6 כִּי־רֵעִי בָּא מִדֶּרֶךְ אֵלַי וּמְאוּמָה
לֹא יֶשׁ־בְּיָדִי אֲשֶׁר אָשִׂים לְפָנָיו׃
7 וְהוּא מִבַּיִת עָנָה וְאָמַר אַל תַּגִּיעֵנִי
עַתָּה הֻגְּפוּ הַדְּלָתוֹת וִילָדַי אִתִּי בַּמִּטָּה
הַמָּה לֹא אוּכַל לָקוּם וְלָתֵת לָךְ׃

ι΄.

κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα, μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά.

42. Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο; ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛ. ια΄.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν.

4. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους.

6. Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.

7. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται. καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

Cap. X.

Domine, non eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.

41. Et reſpondens, dixit illi Dominus: Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.

42. Porrò unum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Das X. Capitel.

HERR fragſt du nicht darnach / Daß mich meine Schweſter leſſt allein dienen? Sage jhr doch/daß ſie es auch angreiffe.

41. Jeſus aber antwortet / vnd ſprach zu jhr: Martha/Martha/du haſt viel ſorge vnd mühe.

42. Eins aber iſt noth / Maria hat das gute theil erwehlet/das ſoll nicht von jhr genommen werden.

Cap. XI.

ET factum eſt, cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Iohannes diſcipulos ſuos.

2. Et ait illis: Cùm oratis, dicite, Pater, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum. (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra.)

3. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodiè.

4. Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. (Sed libera nos à malo.)

5. Et ait ad illos: Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes.

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

7. Et ille deintus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere & dare tibi.

Das XI. Capitel.

VNd es begab ſich / daß er war an einem Ort vnd betet. Vnd da er auffgehöret hatte/ſprach ſeiner Jünger einer zu jhm: HERR/lehre vns beten/wie auch Johannes ſeine Jünger lehrete.

2. Er aber ſprach zu jhnen: Wenn jr Betet/ſo ſprecht: Vnſer Vater im Himmel. Dein Name werde geheiliget. Dein Reich komme. Dein Will geſchehe/auff Erden wie im Himmel. *Mat. 6. 9*

3. Gib vns vnſer täglich Brodt immerdar.

4. Vnd vergib vns vnſer Sünde / denn auch wir vergeben allen die vns ſchuldig ſind. Vnnd führe vns nicht in verſuchung. Sondern erlöſe vns von dem übel.

5. Vnd er ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch/der einen Freund hat/vnd gieng zu jhm zu Mitternacht/vnd ſpreche zu jm: Lieber Freund/ leyhe mir drey Brodt.

6. Denn es iſt mein Freund zu mir kommen von der Straſſen/vnd ich habe nicht/daß ich jm fürlege.

7. Vnd er drinnen würde antworten/vnd ſprechen: Mach mir keine vnruhe/die Thür iſt ſchon zu geſchloſſen/vnd meine Kindlein ſindt bey mir in der Kammer/ich kan nicht auffſtehen/ vnd dir geben.

Digitized by Google

יא

8 אומר אני לכם אם לא יקום ויתן
לו על־כי־איש רעהו ויקום ויתן לו כל־
צרכו על־כי־איש עז פנים הוא׃

9 ואני אומר לכם שאלו וינתן לכם
בקשו ותמצאו דפקו ויפתח לכם׃

10 כי־כל־אשר שואל לוקח ואשר
מבקש מוצא ולדופק יפתח׃

11 כי־מי־בכם אשר ישאל מאביו
לחם ויתן לו אבן או־ישאל דגה ויתן
לו נחש תחתיה׃

12 או אם ישאל ביצה ויתן לו
עקרב׃

13 לכן אם אתם אשר רעים הוים
תדעו לתת מתנות טובות לבניכם
כמה יותר אבי מן השמים יתן את־
רוח הקדש לאשר ישאלוהו׃

14 והיה מוציא את־שד והוא אלם ויהי
כאשר יצא וידבר האלם ויתמהו
ההמון׃

15 וקצתם אמרו בבעל זבוב ראש
השדים הוציא את־השדים׃

16 ואחרים מנסים אות ממנו בקשו
מן השמים׃

17 ובדעתו את מחשבותם אמר אליהם
כל ממלכה אשר בנפשה נפרסה תשומם
הבית על־ביתה יפול׃

18 ואם גם השטן נפרס בנפשו איך
תקום מלכותו כי אמרתם כי
בבעל זבוב אוציאה את־השדים׃

ια΄.

8. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

11. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ.

12. Ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

14. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

16. Ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

Cap. XI.

8. (Et ſi ille perſeveraverit pulſans,) dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd amicus ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

9. Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

12. Aut ſi petierit ovum, nunquid porriget illi ſcorpionem?

13. Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare, filiis veſtris: quanto magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum † Sanctum petentibus ſe?

14. Et erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum ejeciſſet dæmonium, locutus eſt mutus: & admiratæ ſunt turbæ.

15. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.

16. Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

17. Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diviſum, deſolabitur; & domus ſupra domum cadet.

18. Si autem & Sathanas in ſeipſum diviſus eſt: quomodo ſtabit regnū ejus? quia dicitis in Beelzebub me ejicere dæmonia:

Das XI. Capitel.

8. Ich ſage euch / vnd ob er nicht auffſtehet/vnd gibt jm/darumb das er ſein Freund iſt / ſo wirdt er doch vmb ſeines vnverſchämpten geilens willen auffſtehen/vnd jm geben wie viel er bedarff.

9. Vnd ich ſage euch auch: Bittet ſo wirdt euch gegeben. Suchet/ſo werdet jr finden/ Klopffet an, ſo wirdt euch auffgethan. Mat. 7, 7 & 21, 22. Marc. 11, 24.

10. Denn wer da bittet/der nimbt/vnd wer da ſuchet/der findet / vnd wer da anklopffet / dem wirdt auffgethan.

11. Wo bittet vnter euch ein Sohn den Vater vmbs Brodt / der jm einen Stein dafür biete? Vnd ſo er vmb einen Fiſch bittet / der jm eine Schlangen für den Fiſch biete? Ioh 14, 13 & 15, 7. & 16, 23. Iac. 1, 5. Mat. 7, 9

12. Oder ſo er vmb ein Ey bietet/der jm einen Scorpion dafür biete?

13. So denn jr/die jr arg ſeydt / könnet ewren Kindern gute Gaben geben/ wie viel mehr wirdt der Vater im Himel den Heiligen Geiſt geben/ denen die jn bitten. † bonum

14. Vnnd er treib einen Teuffel auß der war ſtumb / vnd es geſchahe/da der Teuffel außfuhr/ da redet der Stumme/vnd das Volck verwunderte ſich. Mat. 9, 32 & 12, 22.

15. Etliche aber vnter jnen ſprachen: Er treibt die Teuffel auß/durch Beelzebub/ den Oberſten der Teuffel. Mat 3, 22.

16. Die andern aber verſuchten jn/vnd begerten ein Zeichen von jm vom Himmel.

17. Er aber vernam jhre gedancken/vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich / ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt/das wirdt Wüſte/vnd ein Hauß fellet vber das ander.

18. Iſt denn der Sathanas auch mit jm ſelbs vneins/wie will ſein Reich beſtehen? Dieweil jr ſaget/ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

יא

19 וְאִם אָנֹכִי בְּבַעַל זְבוּב מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים בְּמָה־מוֹצִיאִים אוֹתָם בְּנֵיכֶם עַל־כֵּן שֹׁפְטֵיכֶם יִהְיוּ־הֵמָּה׃

20 וְאִם בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים מוֹצִיא אָנֹכִי אֶת הַשֵּׁדִים אַךְ בָּאָה אֲלֵיכֶם מַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

21 אִם גִּבּוֹר חַיִל נֹטֵר אֶת־עֲזָרָתוֹ בְּשָׁלוֹם יִהְיוּ כָּל־קִנְיָנָיו׃

22 וְאִם יָבוֹא חָזָק מִמֶּנּוּ וְגָבַר עָלָיו אוֹ יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־נִשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת־חֲלִיצוֹתָיו חִלֵּק׃

23 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי לְקָבְלִי הוּא וַאֲשֶׁר לֹא יֶאֱסֹף עִמִּי יְפַזֵּר׃

24 וְאִם רוּחַ טְמֵאָה יֵצֵא מִן־הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בְּצִיּוֹת וּבְחֳרָבוֹת וִיבַקֵּשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמְצָאֵת יֹאמַר אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי מִשָּׁם׃

25 וּבְבוֹאוֹ יִמְצָא אוֹתוֹ מְטֻאֲטָא בְּמַטְאֲטֵא וּמְטֹהָר׃

26 אָז יָבוֹא וְיִקַּח אֵלָיו שֶׁבַע רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וּבְבוֹאָן שָׁכְנוּ שָׁם וְיִהְיוּ הָאַחֲרוֹנוֹת הָאָדָם הַהוּא רָעוֹת מֵרִאשׁוֹנוֹת׃

27 וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַתָּרֶם אִשָּׁה אַחַת אֶת־קוֹלָהּ בָּעָם וַתֹּאמַר לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן אֲשֶׁר עִמְּסַתְךָ וְרֶחֶם אֲשֶׁר נְשָׂאתְךָ וְדַדִּים אֲשֶׁר יָנַקְתָּ׃

28 וְהוּא אָמַר אַף כִּי אַשְׁרֵי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְשָׁמְרוּ׃

ια'.

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

22. Ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

23. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει.

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον.

25. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

26. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Digitized by Google

Cap. XI	Das XI Capitel.
19. Si autem ego in Beelzebub ejicio dæmonia: filii veſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi judices veſtri erunt.	19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub außtreibe/durch wen treiben ſie ewre Kinder auß? Darumb werden ſie ewre Richter ſeyn.
20 Porrò ſi in digito Dei ejicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.	20. So ich aber durch Gottes Finger die teuffel außtreibe / ſo kompt je das Reich Gottes zu euch.
21. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum: in pace ſunt ea quæ poſsidet.	21. Wenn ein ſtarcker gewapneter ſein Palaſt bewaret/ſo bleibt das ſeine mit Frieden.
22. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum: univerſa arma ejus auferet in quibus confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.	22. Wenn aber ein ſtercker vber jn kombt/vnd vberwindet jhn/ſo nimbt er jhm ſeinen Harniſch darauff er ſich verließ/vnd theilet den Raub auß.
23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.	23. Wer nicht mit mir iſt/ der iſt wider mich/ vnd wer nicht mit mir ſammlet/der zerſtrewet.
24. Cùm immundus ſpiritus exieret de homine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi.	24. Wenn der vnſauber Geiſt von dem Menſchen außfähret/ſo durchwandelt er dürre ſtätte/ ſucht Ruhe/vnd findet jhr nicht. So ſpricht er: Ich will wider vmbkehren in mein Hauß / darauß ich gegangen bin.
25. Et cum venerit, invenit ſcopis mundatam & ornatam.	25. Vnd wenn er kommt / ſo findet ers mit Beſemen gekehret vnd geſchmücket.
26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſsi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus.	26. Denn gehet er hin/vnd nimmt ſieben Geiſter zu ſich/die erger ſindt denn er ſelbs/vnd wenn ſie hinein kommen/wohnen ſie da / vnd wirdt hernach mit demſelbigen Menſchen erger denn vorhin.
27. Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ ſuxiſti.	27. Vnd es begab ſich/da er ſolches redet / erhub ein Weib im Volck die ſtimme /vnd ſprach zu jhm: Selig iſt der Leib der dich getragen hat/ vnd die Brüſte die du geſogen haſt.
28. At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.	28. Er aber ſprach: Ja Selig ſindt die Gottes Wort hören vnd bewahren.

יא

29 וַיִּקָּהֲלוּ הָעָם נִקְהַל לְדַבֵּר הַדּוֹר זֶה
רַע הוּא מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת לֹא יִנָּתֶן לוֹ
כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא׃

30 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה אוֹת לְנִינְוֵה כֵּן
יִהְיֶה בֶּן־הָאָדָם לַדּוֹר הַזֶּה׃

31 מַלְכַּת נֶגֶב תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט עִם אַנְשֵׁי
דוֹר הַזֶּה וְתַשְׁפִּטֵם כִּי־בָאָה מֵאַפְסֵי
הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה
יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃

32 אַנְשֵׁי נִינְוֵה יָקוּמוּ בְּיוֹם דִּין עִם הַדּוֹר
הַזֶּה וְיַשְׁפִּטוּהוּ כִּי־שָׁבוּ מֵרָעָתָם בְּמִקְרָא
יוֹנָה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה׃

33 אִישׁ לֹא יַבְעֵר נֵר וְיָשִׂים בְּמִסְתָּר אוֹ
תַּחַת הַסְּאָה כִּי אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְמַעַן
אֵלֶּה אֲשֶׁר יָבוֹאוּ יִרְאוּ אֶת־הַנֹּגַהּ׃

34 נֵר הַגּוּפָה יֵשׁ הָעַיִן וְאִם עֵינְךָ תְּמִימָה
הִיא כָּל גּוּפָתְךָ נְאוֹרָה וְאִם רָעָה הִיא
גַּם כָּל גּוּפָתְךָ נֶחְשָׁכָה׃

35 לָכֵן רְאֵה פֶּן הָאוֹר אֲשֶׁר בְּךָ חֹשֶׁךְ
יִהְיֶה׃

36 וְאִם הַגּוּפָה נְאוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא יֵשׁ בָּהּ
חֵלֶק בַּחֹשֶׁךְ אָז כֻּלָּהּ נְאוֹרָה תִּהְיֶה וּכְמוֹ
נֵר בְּנָגְהוֹ יָאִיר אוֹתְךָ׃

37 וּבְדַבְּרוֹ שְׁאָלוֹ מִמֶּנּוּ מְפָרֵשׁ אֶחָד
לִסְעַד־לִבּוֹ עִמּוֹ וַיָּבוֹא וַיֵּשֵׁב׃

38 וְהַמְפָרֵשׁ רָאָה וַיִּתְמַהּ כִּי לֹא
בָרִאשׁוֹנָה נִטְבַּל בַּמַּיִם לִפְנֵי־הַמַּרְוָחַת׃

ια΄.

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

32. Ἄνδρες νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

33. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

35. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ, σκότος ἐστίν.

36. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινὸν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινὸν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

37. Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

38. Ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

Digitized by Google

Cap. XI.

29. Turbis autem concurrentibus cœpit dicere: Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.
30. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Ninivitis: ita erit & filius hominis generationi iſti.

31. Regina Auſtri ſurget in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hic.
32. Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum generatione hac, & condemnabunt illam, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic.

33. Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

34. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.
35. Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.
37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus, ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.
38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere: quare non baptizatus eſſet ante prandium.

Das XI. Capitel.

29. Das Volck aber drang hinzu/da fieng er an/ vnd ſagt: Diß iſt ein arge Art/ſie begert ein Zeichen/vnd jr wirdt kein Zeichen gegeben/denn nur das Zeichen deß Propheten Jonas. *Matt. 12, 39. Ion. 2, 1.*

30. Denn wie Jonas ein Zeichen war den Niniviten / alſo wirdt des Menſchen Sohn ſeyn diſem Geſchlecht. *3. Reg. 10, 1. 2. Par. 9, 1.*

31. Die Königin von Mittag wirdt aufftretten für dem Gerichte/mit den Leuten dieſes Geſchlechts/vnd wirdt verdammen/denn ſie kam von der Welt ende/ zu hören die Weißheit Salomonis/vnd ſihe hie iſt mehr denn Salomon.

32. Die Leute von Ninive werden aufftretten für dem Gericht/ mit dieſem Geſchlecht / vnd werdens verdammen/denn ſie theten Buſſe nach der Predig Jonas/vnd ſihe / hie iſt mehr denn Jonas. *Iona 3, 5. Mat. 5, 15. Mar. 4, 21.*

33. Niemand zündet ein Liecht an/vnd ſetzt es an einen heimlichen Ort/auch nicht vnter einen Scheffel/ſondern auff den Leuchter / auff das/wer hineingehet/das Liecht ſehe.

34. Das Auge iſt deß Leibs Liecht/wenn nun dein Auge einfeltig ſeyn wirdt/ſo iſt dein gantzer Leib liechte/So aber dein Auge ein Schalck ſein wirdt/ſo iſt dein Leib finſter. *Mat. 6, 22.*

35. So ſchawe drauff/das nicht das Liecht in dir finſterniß ſey.

36. Wenn nun dein Leib gantz liecht iſt/ das er kein ſtück vom Finſterniß hat / ſo wirdt er gantz liecht ſeyn/vnd wirdt dich erleuchten/wie ein heller Blitz.

37. Da er aber in der rede war/bat jhn ein Phariſeer / daß er mit jhm daß Mittagsmahl eſſe. Vnd er gieng hinein/vnd ſatzte ſich zu Tiſche.

38. Da das der Phariſeer ſahe/verwunderte er ſich / daß er ſich nicht vor dem Eſſen gewaſchen hette.

Digitized by Google

יא

39 וְאָדוֹן אָמַר אֵלָיו הַמְפָרְשִׁים אַתֶּם
עַתָּה אֶת אֲשֶׁר בְּחוּץ לַכּוֹס וְלַקְּעָרָה
תְּטַהֲרוּ וַאֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם מָלֵא גְּזֵלָה וְרָעָה׃
40 הַכְּסִילִים הֲלֹא הָעֹשֶׂה אֶת הַחוּץ גַּם
עָשָׂה אֶת־הַקֶּרֶב׃
41 אַךְ תְּנוּ לִצְדָקָה אֶת אֲשֶׁר יֵשׁ בִּידֵיכֶם
וְהִנֵּה כָל־דְּבָרִים טְהוֹרִים יִהְיוּ לָכֶם׃
42 אֲבָל אוֹי לָכֶם הַמְפָרְשִׁים כִּי
תְעַשְּׂרוּ אֶת־הַמִּנְתָּא מְחוֹל וְכָל־יָרָק
וְתַעַבְרוּ אֶת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת אֱלֹהִים
אֵלֶּה יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת וְאֵלֶּה לֹא לַעֲזֹב׃
43 אוֹי לָכֶם הַמְפָרְשִׁים כִּי־אֲהַבְתֶּם
אֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּעֵדוֹת וְאֶת
בִּרְכוֹת בַּשְּׁוָקִים׃
44 אוֹי לָכֶם הַסּוֹפְרִים וְהַמְפָרְשִׁים
הַחֲנֵפִים כִּי־אַתֶּם כְּמוֹ קְבָרִים הַנִּסְתָּרִים
וַאֲנָשִׁים הוֹלְכִים עֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים׃
45 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ
מְלַמְּדֵנוּ בְּדַבֶּרְךָ אֶת הָאֵלֶּה מְגַדֵּפֵנוּ׃
46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אוֹי לָכֶם
כִּי־תַטְעִנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים בְּטוֹכוֹרֶת
וּבְסַבָּלוֹת וְאַתֶּם בְּאַחַת אֶצְבְּעוֹתֵיכֶם
לֹא תִגְּעוּ אֶת־הַשּׁוֹכוֹרֶת׃
47 אוֹי לָכֶם כִּי בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי
הַנְּבִיאִים וַאֲבוֹתֵיכֶם הֲרָגוּם׃
48 אָכֵן מְעִידִים אַתֶּם כִּי־רְצִיתֶם
בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיכֶם כִּי הֵמָּה הֲרָגוּם וְאַתֶּם
בּוֹנִים אֶת־קִבְרֵיהֶם׃ 49 עַל־כֵּן חָכְמַת
אֱלֹהִים אָמְרָה לָהּ אֶשְׁלַח אֲלֵיהֶם נְבִיאִים
וּמַלְאָכִים וְיִרְדְּפוּ וְיַהַרְגוּ מֵהֶם׃

ια'.

39. Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40. Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

41. Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

42. Ἀλλ᾽ οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις· ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

45. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

46. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47. Οὐαὶ ὑμῖν· ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

48. Ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

Digitized by Google

Cap. XI.

39. Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Phariſæi quod deforis eſt calicis & catini mundatis: quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate.

40. Stulti, nónne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod deintus eſt, fecit?

41. Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.

42. Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus, & præteritis judicium & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43. Væ vobis Phariſęis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.

44. Vę vobis Scribæ & Phariſæi hypocritę, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra, neſciunt.

45. Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi: Magiſter, hęc dicens, etiam contumeliam nobis facis.

46. At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt; & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

47. Væ vobis, quia ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

48. Profectò teſtificamini, quòd cõſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidẽm eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

49. Propterea & ſapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident & perſequentur.

Das XI. Capitel.

39. Der HERR aber ſprach zu jhm: Jr Phariſeer haltet die Becher vñ Schüſſeln außwendig reinlich/aber ewer inwendigs iſt vol Raubs/vnd Boßheit. Mat. 23. 25.

40. Jhr Narren/meinet jhr/daß inwendig rein ſey/wenns außwendig rein iſt.

41. Doch gebt Almoſen von dem das da iſt/ſihe/ſo iſts euch alles rein.

42. Aber weh euch Phariſeern/daß jr verzehendet die Müntze vnd Rauten / vnd allerley Kol/ vnd gehet für dem Gerichte über / vnnd für der liebe Gottes. Diß ſolt man thun/vnd jenes nicht laſſen.

43. Weh euch Phariſeern / daß jhr gerne oben an ſitzet in den Schulen/vnd wolt gegrüſſet ſeyn auff dem Marckte. Inf. 20, 42. Mat. 23, 9. Mar. 12, 38.

44. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariſeer/jhr Heuchler/daß jhr ſeydt wie verdeckte Todtengräber/darüber die Leute lauffen/vnd kennen ſie nicht.

45. Da antwortet einer von den Schrifftgelehrten/vnd ſprach zu jhm: Meiſter / mit den Worten ſchmäheſt du vns auch.

46. Er aber ſprach: Vnnd weh auch euch Schrifftgelehrten/denn jr beladet die Menſchen mit vnträglichen laſten/vnnd jhr rühret ſie nicht mit einem Finger an. Matt. 23. 4.

47. Weh euch/denn jhr bawet der Propheten Gräber/Ewre Väter aber haben ſie getödtet.

48. So bezeuget jhr zwar / vnnd bewilliget in ewer Väter Werck/denn ſie tödten ſie/ ſo bawet jr jre Gräber.

49. Darumb ſpricht die Weißheit Gottes/ Jch will Propheten vnd Apoſtel ſenden/vnd derſelbigen werden ſie etliche Tödten vñ verfolgen. Mat. 23. 40.

יא

50 למען יבקש דם כל־הנביאים אשר
נשפך מבריאת העולם מדור הזה׃

51 מדמי הבל עד־דמי זכריהו אשר
נהרג בין המזבח ובין ההיכל אמנם
אומר אנכי לכם יבקש מדור הזה׃
52 אוי לכם מלמדי התורה כי־נשאתם
את־מפתח הבינה אתם לא תבואו בה
ואת אשר חפצם לבוא תכלאו׃
53 וכאשר מדבר הוא אליהם את־ד
האלה ויחלו הסופרים והמפרשים
לזעום עד־מאד ולסתום פיו על־דברים
רבים׃
54 בשלי מארבים לו ומבקשים לצוד
מאומה מפיו ולחיבו׃

יב

וכאשר נקהלו רבבות העם כן
אשר ירמסו איש את־רעהו
ויחל לדבר אל־תלמידיו בראשונה
השמרו לנפשכם מחמץ המפרשים
אשר היא חנפה׃
2 כי־דבר לא נכסה אשר לא יגלה
ואינו נסתר אשר לא יודע׃
3 לכן כל־אשר בחשך אמרתם באור
ישמעו ואשר אל־האזן דברתם בחדרים
יקרא על־הגגות׃
4 ואמרתי לכם לרעי אל־תיראו
מאלה אשר הורגים את־הגוף
ואחרי־כן לא יש להם יותר מאומה
לעשות׃

ια΄.

50. Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

53. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων.

54. Ἐνεδρεύοντες αὐτόν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

ΕΝ οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

2. Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

3. Ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

4. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

Cap. XI.

50. Vt inquiratur ſanguis omniũ Prophetarum,qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta.

51. A ſanguine Abel,uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52. Vę vobis Legiſperitis,quia tuliſtis clavem ſcientiæ: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis.

53. Cùm autem hęc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os ejus opprimere de multis.

54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore ejus, ut accuſarent eum.

Das XI. Capitel.

50. Auff das erfordert werde von dieſem Geſchlecht aller Propheten Blut/das vergoſſen iſt/ ſindt der Welt grund gelegt iſt.

51. Von Abels Blut an / biß auff das Blut Zacharie/der vmb kam zwiſchen dem Altar vnd Tempel. Ja ich ſage euch / Es wirdt gefordert werden von dieſem Geſchlechte. *Gen. 4, 8. 2. Par. 24. 21.*

52. Weh euch Schrifftgelehrten / Denn ihr den Schlüſſel des Erkenntniß habt / Ihr kombt nicht hinein/vnd wehret denen/ die hinein wöllen.

53. Da er aber ſolches zu jhnen ſaget / fiengen an die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hart auff jn zu dringen / vnd jhm mit mancherley Fragen den Mund zuſtopffen.

54. Vnd laureten auff jhn/vnd ſuchten/ob ſie etwas erjagen köndten auß ſeinem Munde / daß ſie eine Sache zu jhm hetten.

Cap. XII.

Multis autem turbis concurrentibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos: Attendite à fermento Phariſęorum, quod eſt hypocriſis.

2. Nihil enim opertum eſt,quod non reveletur: neq; abſconditum, quod non ſciatur.

3. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus,& poſt hęc non habent amplius quid faciant.

Das XII. Capitel.

Es lieff das Volck zu/vnd kamen etliche viel Tauſent zuſammen/alſo daß ſie ſich vntereinander tratten. Da fieng er an vnd ſaget zu ſeinen Jüngern/ zum erſten / hütet euch für dem Sawerteig der Phariſeer / welches iſt die Heucheley. *Mat. 16, 6 Mar. 8, 15 Matt. 10, 26. Marc. 4, 21.*

2. Es iſt aber nichts verborgen/daß nicht offenbar werde/noch heimlich/daß man nicht wiſſen werde.

3. Darumb was jhr im Finſterniß ſaget/das wirdt man jhm Liecht hören/Was jr redet ins Ohr/in den Kammern/das wirdt man auff den Dächern predigen.

4. Ich ſage euch aber meinen Freunden/Förchtet euch nicht für denen die den Leib tödten/vnnd darnach nichts mehr thun können.

Digitized by Google

יב

5 ואראה אתכם את־מי תיראון יראו
את־זה אשר יש־לו שלטון אחרי הרג
להשליך אל־גי־הנום אמנם אומר אנכי
לכם אותו תיראו :

6 הלא חמשת צפורים נמכרו בשני
אסרים ואחד מהם לא ישכח לפני
אלהים :

7 וגם השערי ראשיכם כלם נמנו לכן
אל תיראו כי יותרים מרבים צפורים
אתם :

8 אומר אני לכם כל־אשר יודני לפני
האנשים ובן־האדם יודנו לפני מלאכי
אלהים :

9 ואשר יכחשני לפני האנשים יכחש
הוא לפני מלאכי אלהים :

10 וכל אשר יאמר דבר על־בן־האדם
ינשא לו ואשר יגדף את־רוח הקדש
לא ינשא לו :

11 וכאשר יקריבו אתכם אל־בעלי
אספות וכנשת הגדולה לפני ראשי
אבות ושליטים לא תדאגו איך ומה
תענו או מה תדברון :

12 כי רוח הקדש תלמד אתכם בשעה
ההיא את־כל צרככם לדבר :

13 ויאמר אליו אחד מן־העם רבי
אמר לאחי לחלק אתי את־נחלתו :

14 ויאמר אליו האדם מי־הקימני שופט
או מחלק עליכם :

15 ויאמר אליהם ראו והשמרו מבצע
כי איש לא חי על־יתרו ומקניני :

ιβ΄.

5. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε, φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

8. Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε, πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13. Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

14. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς;

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

Digitized by Google

Cap. XII.

5. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ita, dico vobis, hunc timete.

6. Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio? & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo.

7. Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt: Nolite ergo timere; multis paſſeribus pluris eſtis vos.

8. Dico autem vobis: Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.

11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſolliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

12. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

13. Ait autem ei quidam de turba: Magiſter, dic fratri meo ut dividat mecum hęreditatem.

14. At ille dixit ei: Homo, quis me conſtituit judicem aut diviſorem ſuper vos?

15. Dixitque ad illos: Videte & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia cujuſquam vita ejus eſt, ex his quæ poſsidet.

Das XII. Capitel.

5. Jch will euch aber zeigen / für welchem jhr euch förchten ſolt. Förchtet euch für dem / der / nach dem er getödtet hat / auch macht hat zu werffen in die Helle. Ja ich ſage euch / für dem förchtet euch.

6. Verkaufft man nicht fünff Sperling vmb zween Pfennig? Noch iſt für Gott der ſelbigen nicht eines vergeſſen.

7. Auch ſind die Haar auff ewrem Haupt alle gezehlet / darumb förchtet euch nicht / denn jr ſeyd beſſer denn viel Sperlinge.

8. Jch ſage euch aber / wer mich bekennet für den Menſchen / den wirdt auch deß Menſchen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menſchen / deß wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

10. Vnnd wer da redet ein Wort wider des Menſchen Sohn / dem ſoll es vergeben werden. Wer aber leſtert den Heiligen Geiſt / dem ſoll es nicht vergeben werden.

11. Wenn ſie euch aber führen werden in jhre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / ſo ſorget nicht / wie oder was jhr antworten / oder was jhr ſagen ſolt.

12. Denn der Heilige Geiſt wirdt euch zu derſelbigen Stunde lehren / was jhr ſagen ſolt.

13. Es ſprach aber einer auß dem Volck zu jm: Meiſter / ſage meinem Bruder / daß er mit mir daß Erbe theile.

14. Er aber ſprach zu jhm: Menſch / wer hat mich zum Richter oder Erbſchichter über euch geſetzt.

15. Vnd ſprach zu jnen: Sehet zu / vnnd hütet euch vor dem Geitz / denn niemand lebet davon / daß er viel Güter hat.

Mat. 10, 32. Mar. 8, 38

2. Tim. 2, 12. Matt. 12, 32. Mar. 3, 28

Matt. 10, 19. Mar. 13, 11.

יב

16 ויאמר את־המשל אליהם איש
עשיר היה ושדהו עשה פרי רב :
17 ויחשב בנפשו לאמר מה אעשה
כי לא יש לי מקום אשר אספה את־
פריי שמה :
18 ויאמר זאת אעשה אהרס את־
אסמי וגדלים מהמה אבנה ואאסף
שמה את כל־תבואתי וטובתי :
19 ואמר לנפשי הנפש יש לך כל־
טובות אשר הושמו לשנים רבים נוחי
אכלי שתי התענגי :
20 ויאמר אלהים אליו הנבל בלילה
הזה ינגשון נפשך ממך וכל אלה אשר
ערכת למי תהיה :
21 כן כל אשר אוצר לנפשו ולא
באלהים עשיר הוא :
22 ויאמר אל־תלמידיו על־כן אומר
אנכי לכם אל־תדאגו לנפשכם מה־
תאכלו ולא לגויה מה תלבשו :
23 הנפש יתרת מן־האכל והגופה
יתרת מן־הבגד :
24 צפו אל־העורבים כי לא זרעו ולא
קצרו ולא יש להם אסם ומאבוס
ואלהים רועה אותם כמה יותר אתם
היקרים מן־העוף :
25 ומי מכם אם ידאג ויוכל לשית
על קומתו אמה אחת :
26 ואם את־הקטן לא יוכל מה על־
אחרים ידאג :

ιβ'.

16. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

18. Καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου.

19. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου· ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

23. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμιεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν.

25. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

26. Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

Digitized by Google

Cap. XII.

16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens: Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager attulit.
17. Et cogitabat intra ſe, dicens: quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?
18. Et dixit, Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & majora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea.
19. Et dicam animæ meę, Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.
20. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti cujus erunt?
21. Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.
22. Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideo dico vobis, Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis: neque corpori quid induamini.
23. Anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.
24. Conſiderate corvos, quia non ſeminant neque metunt, quibus non eſt cellarium, neque horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis?
25. Quis autem veſtrum cogitando poteſt adjicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
26. Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de cęteris ſoliciti eſtis?

Das XII. Capitel.

16. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß / vnd ſprach: Es war ein reicher Menſch / deß Feld hatte wol getragen. Ecc.11,19
17. Vnd er gedachte bey jm ſelbs / vnd ſprach: Was ſoll ich thun: Ich habe nicht da ich meine Früchte hinſammle.
18. Vnd ſprach: Das will ich thun / ich will meine Scheunen abbrechen / vnd gröſſer bawen / vnd will darein ſammlen / alles was mir gewachſen iſt / vnd meine Güter.
19. Vnd will ſagen zu meiner Seelen: Liebe Seele / du haſt einen groſſen vorrath auff viel Jahr / habe nun ruhe / iß / trinck / vnd habe guten Muth.
20. Aber Gott ſprach zu jhm: Du Narr / dieſe Nacht wirdt man deine Seele von dir fordern / vnd weß wirdts ſeyn / daß du bereitet haſt?
21. Alſo gehet es / wer jhm Schätze ſammlet / vnd iſt nicht reich in Gott.
22. Er aber ſprach zu ſeinen Jüngern: Darumb ſage ich euch / ſorget nicht für ewer Leben / was jr eſſen ſollet / auch nicht für ewren Leib / was jr anthun ſollet. Pſ.54,25. Mat.6,25. 1.Pet.5,7.
23. Das Leben iſt mehr denn die Speiſe / vnd der Leib mehr denn die Kleidung.
24. Nemet war der Raben / die ſeen nicht / ſie erndten auch nicht / ſie haben auch keinen Keller / noch Scheunen / vnd Gott nehret ſie doch / Wie viel aber ſeydt jr beſſer denn die Vögel?
25. Welcher iſt vnter euch / ob er ſchon darumb ſorget / der da köndte eine Elen lang ſeiner gröſſe zuſetzen?
26. So jhr denn das geringſte nicht vermöget / warumb ſorget jr für das ander?

יב

27 השכילו את־שושנים איככה ירבו אינם לואים ואינם טווים ואומר אני לכם כי גם שלמה בכל כבודו לא היה מסלא כאשר אחד מהמה׃

28 ואם אלהים את־חציר השדה אשר היום עומד ולמחר אל־התנור ישלך ככה ילביש כמה יותר אתכם אי קטני אמונה׃

29 ואתם אל־תבקשו מה תאכלו או־מה תשתו ואל תרמו׃

30 כי כל־האלה גויי העולם בקשו ואביכם יודע כי־לצרכם המה׃

31 לבי בקשו את־מלכות אלהים ונוספו לכם כל־האלה׃

32 אל תירא נוה הקטן כי־רצה אביכם לתת לכם את הממלכה׃

33 מכרו את־קניניכם ותנו צדקה עשו לנפשכם כיסים אשר לא יבלו ואוצר לא יעבר בשמים אשר שמה גנב לא יקרב וסס לא יאבד׃

34 כי איה אוצרכם ושם הוא לבבכם׃

35 יהיו מתניכם חגורים ונרותיכם באורות׃

36 והיו דומים לאנשים המקוים לאדוניהם אם יפנה מן החתנה ויבואו ודפקו ברגע יפתחו לו׃

37 אשרי העבדים האלה אשר אם יבא האדון ימצא אותם שוקדים אמן אומר אנכי לכם כי־יחגר את־מתניו והושיב אותם במסבה ויעבר וישרתם׃

ιβ'.

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

28. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

32. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

34. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

35. Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι.

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

Digitized by Google

Cap. XII.

27. Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neq; nent, dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

28. Si autem fœnum quod hodiè èſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quantò magis vos, puſillæ fidei?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli.

30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

31. Veruntamen quęrite (primùm) regnum Dei: & hęc omnia adjicientur vobis.

32. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

33. Vendite quę poſsidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

34. Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernę ardentes in manibus veſtris.

36. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut cùm venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

37. Beati ſervi illi, quos, cùm venerit dominus, invenerit vigilantes: Amen dico vobis, quòd pręcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

Das XII. Capitel.

27. Nemet war der Lilien auff dem Felde/ wie ſie wachſen/ ſie arbeiten nicht/ ſo ſpinnen ſie nicht. Ich ſage euch aber/ daß auch Salomon in aller ſeiner Herrligkeit nicht iſt bekleidet geweſen/ als derer eines.

28. So denn das Graß/ das heute auff dem Felde ſtehet/ vnd morgen in den Ofen geworffen wirdt/ Gott alſo kleidet/ Wie viel mehr wirdt er euch kleiden/ jhr kleinglaubigen?

29. Darumb auch jhr/ fraget nicht darnach/ was jhr Eſſen/ oder was jhr Trincken ſolt/ vnnd fahret nicht hoch her.

30. Nach ſolchem allen trachten die Heyden in der Welt. Aber ewer Vater weiß wol/ daß jhr deß bedörffet.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes/ ſo wirdt euch das alles zufallen.

32. Förchte dich nicht du kleine Herde/ denn es iſt ewers Vaters wolgefallen/ euch das Reich zu geben.

33. Verkauffet was jhr habt/ vnnd gebt Almoſen. Machet euch Säckel/ die nicht veralten/ einen Schatz der nimmer abnimbt im Himmel/ da kein Dieb zukombt/ vnnd den keine Motten freſſen. *Matt. 19, 21. Mar. 6, 20*

34. Denn wo ewer Schatz iſt/ da wirdt auch ewer Hertz ſeyn.

35. Laſſt ewer Lenden vmbgürtet ſeyn/ vnnd ewer Liechter brennen.

36. Vnd ſeyd gleich den Menſchen/ die auff jhren Herren warten/ wenn er auffbrechen wirdt von der Hochzeit/ auff daß/ wenn er kombt/ vnd anklopffet/ ſie jhm bald auffthun.

37. Selig ſind die Knechte/ die der Herr/ ſo er kombt/ wachend findet/ warlich ich ſage euch/ er wirdt ſich auffſchürtzen/ vnd wirdt ſie zu Tiſch ſetzen/ vnd für jhnen gehen/ vnd jnen dienen.

יב

38 ואם יבוא באשמורה השנית או־
אם יבוא באשמורה השלישית וימצא
כן אשרי העבדים האלה :
39 ודעו זאת כי־עם ידע בעל הבית
את־השעה אשר בה יבוא הגנב אך
שקד ישקד ולא יתן להתר את־ביתו :
40 ואתם היו עתידים כי בשעה אשר
לא תחשבו בוא יבוא בן־האדם :
41 ויאמר אליו כיפה אדנינו האלינו
אמרת את־המשל הזה או־גם אל־
כלם :
42 ויאמר אדני לכן כל בעל בית נאמן
ונבון אשר יפקידנו האדון על־עבדתו
לתת דבר שנה בעתו :
43 אשרי העבד ההוא אשר בבוא
אדוניו ימצאנו לעשות כן :
44 באמת אומר אני לכם כי־על־כל־
רכושו יפקידנו :
45 ואם יאמר העבד ההוא בלבו מאריך
אדוני לבוא ויחל להכות את עבדים
ואמהות לאכול ולשתות ולשכר :
46 או יבוא אדון העבד ההוא ביום
אשר לא יחשב ובשעה אשר לא ידע
ויחלק אותו וחלקו ישים עם הבוגדים :
47 כי־עבד היודע את רצון אדוניו
ולא יכין ולא יעשה כרצונו יפשיטוהו עד
מאד : 49 ואשר לא ידע ויעשה דבר
כי־הכות יפשיטוהו מעט וכל אשר נתן
לו רבה ורבה תבקש ממנו ואשר הפקידו
לו רבה ויותר יבקשו ממנו :

ιβ.

38. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ; καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι.

39. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

41. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;

42. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

43. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι.

46. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.

48. Ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ᾽ αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Cap. XII.

38. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati ſunt ſervi illi.

39. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

40. Et vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

41. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?

42. Dixit autem Dominus: Quis putas, eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore † tritici menſuram?

43. Beatus ille ſervus, quem, cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

44. Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſsidet, conſtituet illum.

45. Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo: Moram facit dominus meus venire: & cœpit percutere ſervos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.

46. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partemque ejus cùm infidelibus ponet.

47. Ille autem ſervus qui cognovit voluntatem domini ſui, & non ſe præparavit, & non fecit ſecundum voluntatem ejus,: vapulabit multis.

48. Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

Daß XII. Capitel.

38. Vnd ſo er kombt in der andern Wache/ vnd in der dritten Wache/ vnnd wirdts alſo finden/ Selig ſind dieſe Knechte.

39. Das ſolt jr aber wiſſen/ wann ein Hauß Herr wüſſte/ zu welcher ſtunde der Dieb käme/ ſo wachet er vnd ließ nicht in ſein Hauß brechen. *Matt. 24, 43. Apoc. 16, 15.*

40. Darumb ſeydt jhr auch bereit / denn des Menſchen Sohn wirdt kommen/ zu der Stund da jhr nicht meinet.

41. Petrus aber ſprach zu jhm: HERR / ſageſt du dieſe Gleichniß zu vns / oder auch zu allen?

42. Der HERR aber ſprach: Wie ein groß ding iſts vm̄ einē trewen vnd klugen Haußhalter/ welchen ſein Herr ſetzet vber ſein Geſinde/ daß er jhnen zu rechter zeit jhr gebür gebe. *† cibum demenſum*

43. Selig iſt der Knecht/ welchen ſein HERR findet alſo thun/ wenn er kommet.

44. Warlich ich ſage euch / er wirdt jhn vber alle ſeine Güter ſetzen.

45. So aber derſelbige Knecht in ſeinem Hertzen ſagen wirdt: Mein Herr verzeucht zukommen/ vnd fehet an zu ſchlagen Knechte vnd Mägde/ auch zu eſſen vnd zu trincken/ vnnd ſich voll zu ſauffen.

46. So wirdt deſſelbigen Knechts Herr kommen/ an dem Tage / da er ſichs nicht verſihet/ vnd zu der Stunde/ die er nicht weiß / vnd wirdt jhn zuſcheitern/ vnd wirdt jhm ſeinen Lohn geben mit den Vnglaubigen.

47. Der Knecht aber/ der ſeines Herren willen weiß/ vnd hat ſich nicht bereitet/ auch nicht nach ſeinem willen gethan / Der wirdt viel Streiche leiden müſſen.

48. Der es aber nicht weiß / hat doch gethan/ daß der Streiche werth iſt/ wirdt wenig Streiche leiden. Denn welchem viel gegeben iſt / bey dem wirdt man viel ſuchen/ vnd welchem viel befohlen iſt/ von dem wirdt man viel fodern.

Digitized by Google

יב

ιβ.

49 אש באתי לרמות על־הארץ ומי
יתן כי מעתה תוקד ׃

49. Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη ἀνήφθη;

50 טבילה יש לי להטבל בה ואיך
תאלצני נפשי עד־כי־תכלה ׃

50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

51 חשבתם כי באתי לשלח את־השלום
בארץ לא כן אמר לכם כי אם את־
הפלגת ׃

51. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

52 כי מעת יהיו חמשה בבית אחד
נפלגים שלשה על־שנים ושנים על־
שלשה ׃

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

53 כי יפלג אב על־בנו ובן על־אביו
אם על־בתה ובת על־אמה חמות על־
כלתה וכלה על־חמותה ׃

53. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί, μήτηρ ἐπὶ θυγατρὶ, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

54 ויאמר להמונים אם תראו את־
הענן לעלות ממערב או תאמרו יבוא
הגשם ויהי כן ׃

54. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

55 ואם מדרום נשבה תאמרו כי שרב
יהיה ויהי ׃

55. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.

56 החנפים את־פני השמים והארץ
תדעו לבחר ואת־העת הזאת איך לא
תבחרו ׃

56. Ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε.

57 על־מה גם מנפשכם לא תדינו
צדק ׃

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 כי כאשר תלך עם יריבך אל־הנשיא
בדרך תן־פעלה להתפרק ממנו פן
יגררך אל־ידי השופט והשפט ימסרך
בידי הנגש והנגש ישליכך אל־המשמרה ׃

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτὴν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ σε βάλλῃ εἰς φυλακήν.

59 אמן אמר אני לך לא תצא משם
עד כי־תשלם את מנית אחרונה ׃

59. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Cap. XII.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut accendatur.

50. Baptiſmo autem habeo baptizari; & quomodo coarctor, uſquedum perficiatur.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: ſed ſeparationem.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

54. Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit, & ita fit.

55. Et cùm Auſtrum flantem, dicitis: Quia æſtus erit, & fit.

56. Hypocritę, faciem cœli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57. Quid autem & à vobiſipſis non judicatis quod juſtum eſt?

58. Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiam noviſsimum minutum reddas.

Das XII. Capitel.

49. Jch bin kommen / daß ich ein Fewer anzünde auff Erden/ Was wolt ich lieber denn es brennete ſchon?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen laſſen/ mit einer Tauffe vnd wie iſt mir ſo bange/ biß ſie vollendet werde?

51. Meinet jhr/ daß ich her kommen bin / Friede zubringen auff Erden? Jch ſage nein/ ſondern zwitracht. *Matt.10,34.*

52. Denn von nun an/ werden fünff in einem Hauſe vneins ſeyn/ drey wider zwey / vnnd zwey wider drey.

53. Es wirdt ſeyn der Vater wider den Sohn/ vnd der Sohn wider den Vater / die Mutter wider die Tochter / vnd die Tochter wider die Mutter/ die Schwieger wider die Schnur/ vnnd die Schnur wider die Schwieger.

54. Er ſprach aber zu dem Volck: Wenn jhr eine Wolcken ſehet auffgehen vom Abend / ſo ſprecht jhr bald: Es kombt ein Regen/ vnd es geſchicht alſo. *Mat.16,2*

55. Vnd wenn jhr ſehet den Sudwind wehen/ ſo ſprecht jhr: Es wirdt heiß werden/ vnnd es geſchicht alſo.

56. Jhr Heuchler/ die geſtalt der Erden vnd deß Himmels könt jhr prüfen/ wie prüfet jhr aber dieſe zeit nicht?

57. Warumb richtet jhr aber nicht an euch ſelber/ was recht iſt?

58. So du aber mit deinem Widerſacher für den Fürſten geheſt/ ſo thue fleiß auff dem Wege/ daß du ſein loß werdeſt / auff daß er nicht etwa dich für den Richter ziehe/ vnd der Richter vberantworte dich dem Stockmeiſter/ vnd der Stockmeiſter werffe dich ins Gefengniß. *Mat.5,25*

59. Jch ſage dir / du wirſt von dannen nicht herauß kommen/ biß du den aller letzten Scherff bezaleſt.

Digitized by Google

יג

ויהיו עמו אנשים בעת ההיא
ויגידו לו על־הגלילים אשר
דמם חלט פילטוס עם זבחיהם׃
2 ויען ישוע ויאמר אליהם התחשבו
כי־הגלילים האלה מכל־הגלילים חטאים
היו כי־כאלה נחלו נפשו מבני־אדם׃
3 לא כן כי אומר אני לכם אם לא
תשובו ברעה כלכם כמוהם תאבדו׃
4 או־שמונה עשר האלה אשר עליהם
נפל המגדל בשלח וימיתם התחשבו
כי־המה לבדם חובים היו על־כל־
האנשים היושבים בירושלים׃
5 לא כן אומר אני לכם אם לא
תשובו כלכם במוהם תאבדו׃
6 ויאמר את־המשל הזה היה איש
תאנה לו בכרמו שתולה ויבא לבקש
פרי בה ולא מצא׃
7 ויאמר אל־הכורם הנה שלש שנים
באתי לבקש פרי בתאנה הזאת ולא
מצאתי אכרתנה ולמה תרמה את
הארץ׃
8 ויאמר אליו הכורם אדני הנח אותה
אף השנה הזאת עד־כי אעדר סביבותיה
ואזבלנה׃
9 אם תעשה פרי ואם לא אז תכרתנה׃
10 והיה מלמד באחת העדותם
בשבת׃
11 והנה אשה היתה אשר לה רוח
חלישה שמונה עשרה שנה והיתה כפופה
ולא יכלה להביט למעלה בכל־עת׃

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;

3. Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

4. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ.

5. Οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

6. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν, συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

7. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

8. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν.

9. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι·

11. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

Cap. XIII.

Aderant autem quidam ipſo in tempore nunciantes illi de Galilęis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2. Et reſpondens, dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi prę omnibus Galilęis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt.

3. Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4. Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ieruſalem?

5. Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

6. Dicebat autem hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt ex quo venio quęrens fructum in ficulnea hac: & non invenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

8. At ille reſpondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora.

9. Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autē, in futurum ſuccides eam.

10. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbathis.

11. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nęc omnino poterat ſurſum reſpicere.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu derſelbigen zeit etliche dabey / die verkündigeten jhm von den Galileern/welcher Blut Pilatus ſampt jrem Opffer vermiſcht hatte.

2. Vnd JEſus antwortet/vnd ſprach zu jnen: Meinet jhr/daß dieſe Galileer für allen Galileern Sünder geweſen ſind/dieweil ſie das erlitten haben?

3. Jch ſage nein/ſondern wenn jhr euch nicht beſſert/werdet jr alle auch alſo vmbkommen.

4. Oder meinet jhr daß die achzehen / auff welche der Thurn zu Siloha fiel/vnd erſchlug ſie/ſeyen ſchuldig geweſen/für allen Menſchen/ die zu Jeruſalem wohnen.

5. Jch ſage nein Sondern ſo jhr euch nicht beſſert/werdet jhr alle auch alſo vmbkommen.

6. Er saget jnen ein Gleichniß: Es hatte einer einen Feigenbaum/der war gepflantzet in ſeinem Weinberge vnd kam vnd ſuchte frucht darauff/ vnd fand ſie nicht.

7. Da ſprach er zu dem Weingärtner: Sihe/ ich bin nun drey Jahr lang/alle Jahr kommen/ vnd habe Frucht geſucht auff dieſem Feigenbaum/vnd finde ſie nicht/Hawe jn ab/ was hindert er das Land?

8. Er aber antwortet/vnd ſprach zu jhm: HErr laß jn noch diß Jahr/biß das ich jhn vmbgrabe/ vnd betünge jhn.

9. Ob er wolte Frucht bringen / wo nicht/ſo hawe jhn darnach abe.

10. Vnnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

11. Vnd ſihe/ein Weib war da/das hatte einen Geiſt der Kranckheit achtzehen Jahr / vnnd ſie war krumb/vnd kondte nicht wol auffſehen.

Digitized by Google

יג

12 וירא אתה ישוע ויקרא לה ויאמר אליה האשה תרפאי בחליך׃

13 וישם עליה את ידים ומיד הזדקפה ותכבד את־האלהים׃

14 ויען רב העדה ויכעס כי־ביום השבת רפא ישוע ויאמר לעם ששת ימים היו באשר יצטרך לפעול באלה בואו ורפאו ולא ביום השבת׃

15 ויען לו האדון ויאמר החנפים איש לא יש בכם אשר בשבת לא ינתר את שורו או חמורו מאבוס ויוליכהו להשקות׃

16 וזאת בת אברהם הואת אשר אסרה השטן הנה שמנה עשרה שנה אי־נאוה נדבה להתרפא מאסור הזה ביום השבת׃

17 ובדברו את־הדברים ויבושו כל־מקוממיו וישמח כל־העם על־כל־הנכבדות הנעשו בידו׃

18 ויאמר למי־דומה היא מלכות האלהים ולמי־אדמה אתה׃

19 נדמתה לגרעין חרדל אשר לקחו אדם וישלך אל־גנתו וירב ויהי לעץ גדול ועוף השמים ישכנו בענפיו׃

20 ועוד אמר למי אדמה את־מלכות השמים׃

21 נדמתה לחמץ אשר תקחנו אשה וטמנה אותו בשלש סאים. קמח סלת עד־כי־יחמץ כלו׃

22 ויתהלך בערים וטירות וילמד ויארח ירושלימה׃

ιγ΄.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ· γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

14. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

15. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

16. Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ.

18. Ἔλεγε δέ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19. Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος, ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

20. Καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

22. Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.

Cap. XIII.

12. Quam cùm videret Ieſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13. Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14. Reſpondens autem Archiſynagogus, indignans quia ſabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ: Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die Sabbathi.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocrita unuſquiſque veſtrum ſabbatho non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

16. Hanc autem filiam Abrahæ quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die Sabbathi.

17. Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat in univerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.

18. Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

19. Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum: & crevit, & factum eſt in arborem magnam, & volucres cæli requieverunt in ramis ejus.

20. Et iterum dixit: Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

21. Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinę ſata tria: donec fermentaretur totum.

22. Et ibat per civitates & caſtella docens, & iter faciens in Ieruſalem.

Das XIII. Capitel.

12. Da ſie aber Jeſus ſahe/ rüffet er ſie zu ſich/ vnd ſprach zu jhr: Weib / ſey loß von deiner Kranckheit.

13. Vnd leget die Hände auff ſie/ vnd alſo bald richtet ſie ſich auff/ vnd preiſete Gott.

14. Da antwortet der Oberſte der Schule/ vnd war vnwillig/ daß Jeſus auff den Sabbath heilete/ vnnd ſprach zu dem Volck: Es ſind ſechs Tage darinnen man arbeiten ſoll/ in denſelbigen kombt vnd laſſt euch heilen / vnnd nicht am Sabbath Tage.

15. Da antwortet jhm der HErr/ vnd ſprach: Du Heuchler/ löſet nicht ein jeglicher vnter euch ſeinen Ochſen oder Eſel von der Krippen am Sabbath/ vnd führet jhn zur Trencke?

16. Solt aber nicht gelöſet werden am Sabbath dieſe/ die doch Abrahams Tochter iſt / von dieſem Bande, welche Sathanas gebunden hatte/ nun wol achtzehen Jahr?

17. Vnd als er ſolches ſaget / muſten ſie ſich ſchämen/ alle die jhm wider geweſen waren / vnd alles Volck frewet ſich vber allen Herrlichen Thaten/ die von jhm geſchahen.

18. Er ſprach aber: Wem iſt das Reich Gottes gleich/ vnd wem ſoll ichs vergleichen? *Mat. 13, 31. Mar. 4, 30.*

19. Es iſt einem Senffkorn gleich / welches ein Menſch nam / vnnd warffs in ſeinen Garten/ vnd es wuchß/ vnd ward ein groſſer Baum / vnd die Vögel deß Himmels wohneten vnter ſeinen Zweigen.

20. Vnd abermal ſprach er: Wem ſoll ich das Reich Gottes vergleichen?

21. Es iſt einem Sawerteige gleich / welchen ein Weib nam/ vnd verbarg jn vnter drey Scheffel Meels/ biß daß es gar ſawer ward. *Matt. 13, 33.*

22. Vnnd er gieng durch die Städte vnnd Märckte/ vnd lehrete/ vnd nam ſeinen Weg gen Jeruſalem.

Digitized by Google

יג

23 ויאיש אחד אמר אליו אדני אם
מעטים הנושעים ויאמר אליו :
24 התאמצו לבוא בפתח אטום כי רבים
אומר אני לכם יבקשו לבוא ולא יוכלו :
25 כי כאשר יקום בעל הבית ויסגור
את השער ותחלו לקום בחוץ ולדפק
הפתחה לאמר אדנינו אדנינו פתח לנו
וענה ואמר לכם לא ידעתי אתכם אי
מזה אתם :
26 אז תחלו לאמר אכלנו לפניך ושתינו
וברחובותינו למדת :
27 ויאמר אומר אני לכם לא ידעתיכם
אי מזה אתם סורו ממני כל פעלי
עול :
28 שם יהיה בכי וחרוק שנים אם
תראו את אברהם ויצחק ויעקב וכל
הנביאים במלכות אלהים ואתכם
ישליכו חוצה :
29 ויבואו ממזרח וממערב ומצפון
ומנגב וישבו במלכות אלהים :
30 והנה היו האחרונים שיהיו ראשונים
והיו הראשונים שיהיו אחרונים :
31 וביום ההוא באו אנשים מפרושים
ויאמרו אליו צא ולך מפה כי הירודס
מבקש להרגך :
32 ויאמר להם לכו ואמרו לשועל
הזה הנה מוציא אנכי את השדים
והרפואות אני מכלה היום ומחר וביום
השלישי אבלה :

ιγ΄.

23. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλί-
γοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.
24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς
στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζη-
τήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.
25. Ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης,
καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξη-
σθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν,
λέγοντες, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ
ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς
πόθεν ἐστέ.
26. Τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν
ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλα-
τείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.
27. Καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα
ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάν-
τες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.
28. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε
ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, καὶ πάν-
τας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ
θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.
29. Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ
δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλι-
θήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
30. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται
πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔ-
σχατοι.
31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τι-
νες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ
πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι ἡρώδης θέλει σε
ἀποκτεῖναι.
32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴ-
πατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλ-
λω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμε-
ρον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι

Digitized by Google

Cap. XIII.

Das XIII. Capitel.

23\. Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos.

23\. Es ſprach aber einer zu jhm: HErr/ meineſt du/ das wenig ſelig werden? Er aber ſprach zu jhnen:

24\. Contendite intrare per anguſtam portam: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

24\. Ringet darnach/ daß jhr durch die enge Pforten eingehet/ Denn viel werden (das ſage ich euch) darnach trachten/ wie ſie hinein kommen/ vnd werdens nicht thun können.

Matt. 7, 13.

25\. Cùm autem intraverit paterfamilias, & clauſerit oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis.

25\. Von dem an/ wenn der Haußwirt auffgeſtanden iſt/ vnd die Thür verſchloſſen hat/ da werdet jhr denn anfahen drauſſen zu ſtehen/ vnd an die Thür klopffen/ vnd ſagen: HErr/ HErr/ thu vns auff. Vnd er wirdt antworten vnd ſagen: Jch kenne ewer nicht/ wo jhr her ſeyd.

Matt. 25, 10.

26\. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

26\. So werdet jhr denn anfahen zu ſagen: wir haben für dir geſſen vnd getruncken/ vnnd auff den Gaſſen haſt du vns gelehret.

27\. Et dicet vobis: Neſcio vos, unde ſitis: diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

27\. Vnd er wirdt ſagen: Jch ſage euch/ Jch kenne ewer nicht/ wo jhr her ſeyd/ Weichet alle von mir jhr Vbelthäter.

Matt. 7, 23. & 25, 41. Pſal. 6, 9.

28\. Ibi erit fletus & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

28\. Da wirdt ſein heulen vnnd zähnklappen/ wenn jhr ſehen werdet/ Abraham vnd Jſaac vnd Jacob/ vnd alle Propheten im Reich Gottes/ euch aber hinauß geſtoſſen.

29\. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Auſtro, & accumbent in regno Dei.

29\. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend/ von Mitternacht vnd vom Mittage/ die zu Tiſche ſitzen werden im Reich Gottes.

30\. Et ecce ſunt noviſsimi qui erunt primi, & ſunt primi, qui erant noviſsimi.

30\. Vnd ſihe/ Es ſind letzten/ die werden die erſten ſeyn/ vnd ſind erſten/ die werden die letzten ſeyn.

Matt. 19, 30. & 20, 16. Marc. 10, 31.

31\. In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

31\. An demſelbigen Tage kamen etliche Phariſeer/ vnd ſprachen zu jhm: Heb dich hinauß/ vnd gehe von hinnen/ denn Herodes will dich tödten.

32\. Et ait illis: Ite, & dicite vulpi illi; Ecce ejicio dæmonia, & ſanitates perficio hodiè & cras, & tertia die conſummor.

32\. Vnd er ſprach zu jhnen: Gehet hin vnnd ſaget demſelbigen Fuchß/ ſihe ich treibe Teuffel auß/ vnd mache geſund Heut vnd Morgen/ vnd am dritten Tage werde ich ein Ende nemmen.

יג

33 אַךְ יֵשׁ צָרְכִּי הַיּוֹם וּמָחָר וּמִמָּחֳרָת
לָהֲלֹךְ כִּי לֹא יוּכַל לֶאֱבֹד הַנָּבִיא מִחוּץ
יְרוּשָׁלָיִם׃
34 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הוֹרֶגֶת אֶת־
הַנְּבִיאִים וְסוֹקְלָה אֶת־הַשְּׁלוּחִים אֵלַיִךְ
כַּמָּה פְּעָמִים רָצִיתִי לְקַהֵל אֶת־בָּנַיִךְ
כַּאֲשֶׁר תַּרְנְגֹלֶת תְּקַהֵלָה אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ
תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא רְצִיתֶם׃
35 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם חָרְבָּה כִּי
אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא תִרְאוּ אוֹתִי עַד־
כִּי יָבוֹא אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם
יְהוָה׃

יד

וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אַחַד רָאשֵׁי
הַמְפָרְשִׁים בְּשַׁבָּת לֶאֱכֹל לֶחֶם
וְהֵמָּה הָיוּ נוֹטְרִים עָלָיו׃
2 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ אֶחָד חוֹלֵה חֳלִי בְמֵימָיו
הָיָה לְפָנָיו׃
3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמּוֹרִים וְאֶל־
הַמְפָרְשִׁים לֵאמֹר אִם יְשׁוּרָה לְרַפֵּאת
בַּשַּׁבָּת׃
4 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ וַיִּקָּחֵהוּ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ
וַיְשַׁלְּחֵהוּ׃
5 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמִי מִמְּכֶם
חֲמוֹרוֹ אוֹ שׁוֹרוֹ יִפּוֹל בַּבּוֹר וְלֹא בְרֶגַע
יְמִשֶׁה אוֹתוֹ בּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃
6 וְלֹא יָכְלוּ לְהָשִׁיב לוֹ דָּבָר עַל הָאֵלֶּה׃
7 וַיְדַבֵּר אֶל־הַקְּרוּאִים אֶת־הַמָּשָׁל
בִּרְאוֹתוֹ כִּי מוֹשָׁבוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת בָּחָרוּ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

ιγ΄.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ.

34. Ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

35. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

ΚΕΦΑΛ. ιδ΄.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν· καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

6. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς.

Cap. XIII.

33. Verumtamen oportet me hodiè & cras, & ſequenti die ambulare: quia non † capit prophetam perire extra Ieruſalem.
34. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui cógregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?
35. Ecce relinquetur vobis, domus veſtra deſerta: Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum diceris, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Das XIII. Capitel.

33. Doch muß ich Heute vnd Morgen/vnd am Tage darnach wandeln / denn es thuts nicht/ daß ein Prophet vmbkomme auſſer Jeruſalem. † fas eſt
34. Jeruſalem/Jeruſalem/die du tödteſt die Propheten/vnd ſteinigeſt die zu dir geſandt werden/ wie offt habe ich wöllen deine Kinder verſamlen/wie ein Henne jhr Neſt vnter jhre flügel/vnd jhr habt nicht gewolt? Mat. 23. 37.
35. Sehet ewer Hauß ſoll euch wüſte gelaſſen werden / denn ich ſage euch: Jhr werdet mich nicht ſehen/biß daß es komme/daß jhr ſagen werdet/Gelobet iſt/der da kombt in dem Namen deß HERREN. Inf. 19. 38

Cap. XIV.

ET factum eſt, cùm intraret Ieſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbatho manducare panem, & ipſi obſervabant eum.
2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.
3. Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, dicens: Si licet ſabbatho curare?
4. At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.
5. Et reſpondens ad illos dixit: Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet illum die ſabbathi?
6. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
7. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

Das XIIII. Capitel.

VNd es begab ſich/daß er kam in ein Hauß eines Oberſten der Phariſeer / auff einen Sabbath/das Brodt zu Eſſen/vnnd ſie hielten auff jhn.
2. Vnnd ſihe / da war ein Menſch für jhm/der war Waſſerſüchtig.
3. Vnnd Jeſus antwortet / vnnd ſagt zu den Schrifftgelehrten vnd Phariſeern / vnd ſprach: Jſts auch recht auff den Sabbath heilen?
4. Sie aber ſchwiegen ſtille. Vnd er greiff jhn an/vnd heilet jhn/vnd lieſ jhn gehen.
5. Vnd antwortet/vnd ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch / dem ſein Ochſe oder Eſel in den Brunnen fället vnnd er nicht als bald jhn herauß zeucht am Sabbath tage?
6. Vnnd ſie kondten jhm darauff nicht wider antwort geben.
7. Er ſaget aber ein Gleichniß zu den Geſten/ da er mercket/wie ſie erwehleten oben an zu ſitzen/ vnd ſprach zu jhnen:

Digitized by Google

יד — ιδ'.

8 כאשר תקרא מאיש אל־החתנה אל־תשב אל־מושב הראשון פן יהי נכבד ממך קרוא ממנו׃

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ.

9 ויבוא אשר קרא אתך ואתו ויאמר אליך תן־להלז מקום ואז תחל אם כלמה מקום התחתי לקבל׃

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10 כי אם קרוא את לך ושכב במקום אחרון אשר אם יבוא אשר קרא לך יאמר אליך רעי עלה למעלה אז יהיה לך כבוד לפני היושבים במסבה׃

10. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

11 כי כל־המתעלה ישפל והמשתפל יעלה׃

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

12 ויאמר לאשר קרא אתו כאשר תעשה משתה או מרוח לא תקרא את־רעיך ולא את־אחיך ולא את דודיך ולא את־קרוביך עשירים פן־גם המה ישובו ויקראו אתך ויהי לך שלום׃

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

13 כי אם־תעשה מרוח קרא את האביונים נגועים ופסחים ועורים׃

13. Ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς.

14 ואשריך כי לא יש־להם לשלם לך וישלם לך בתחית הצדיקים׃

14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 וכאשר שמע אחד היושבים במסבה את הדברים האלה אמר אליו אשרי האכל לחם במלכות אלהים׃

15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

16 ויאמר אליו אדם אחד עשה משתה גדול ויקרא רבים׃

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

17 וישלח את עבדו לעת המשתה לאמר לקרואים בואו כי עתה נכונים כל־דברים׃

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

Digitized by Google

Cap. XIV.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos, neque divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorũ.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

16. At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

17. Et miſit ſervum ſuum hora cœnę dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

Das XIIII. Capitel.

8. Wann du von jemand geladen wirſt zur Hochzeit/ſo ſetze dich nicht oben an/daß nicht etwa ein ehrlicher denn du/von jm geladen ſey.

9. Vnd ſo denn kombt der dich vnnd jhn geladen hat/ſpreche zu dir: Weiche dieſem / vnd du müſſeſt denn mit ſcham vnten an ſitzen.

10. Sondern wenn du geladen wirſt/ſo gehe hin/ vnd ſetze dich vnten an/auff daß / wenn da kommet der dich geladen hat/ ſprech zu dir: Freund/ rucke hinauff / denn wirſt du ehre haben für denen/die mit dir zu Tiſche ſitzen.

11. Denn wer ſich ſelbs erhöhet/der ſoll erniedriget werden/vnd wer ſich ſelbs erniedriget / der ſoll erhöhet werden. *Pro. 25,7*

12. Er ſprach auch zu dem/der jhn geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal macheſt/ſo lade nicht deine Freunde/noch deine Brüder/noch deine Gefreundten / noch deine Nachbarn/die da reich ſind/auff daß ſie dich nicht etwa wider laden/vnd dir vergolten werde. *Matt. 23, 12 Inf. 18, 14 Tob. 4, 7. Prov. 3, 9.*

13. Sondern/wenn du ein Mahl macheſt / ſo lade die Armen/die Krüppel / die Lahmen / die Blenden.

14. So biſt du ſelig/Denn ſie habens dir nicht zuvergelten/es wirdt dir aber vergolten werden in der aufferſtehung der Gerechten.

15. Da aber ſolches hörete einer der mit zu Tiſch ſaß/ſprach er zu jhm: Selig iſt der das Brodt iſſet im Reich Gottes.

16. Er aber ſprach zu jhm: Es war ein Menſch der machte ein groß Abendmal/vnd lud viel dazu.

17. Vnd ſandte ſeinen Knecht auß/zur ſtund des Abendmals/zu ſagen den geladenen / kombt/ denn es iſt alles bereit. *Mat. 22, 3 Apoc. 19, 9.*

Digitized by Google

יד

18 ויחלו מאחד עד־כלם להתחנן
הראשון אמר לו את־שדה קניתי ויש
צרכי לצאת ולראות אותו שואל אני
ממך חנן עלי :
19 ואחר אמר חמשת צמדי בקר קניתי
ואלך לבחון אותם שואל אנכי ממך
חנן עלי :
20 ואחר אמר את אשה לקחתי ולכן
לא אוכל לבוא :
21 וישב העבד ההוא ויגד לאדניו
את הדברים האלה אז חרה באפו בעל
הבית ויאמר לעבדו צא מהר אל־
השוקים ופרזות העיר והביא פה את־
האביונים והעניים והעורים והפסחים :
22 ויאמר העבד אדני נעשה כאשר
צוית ועוד נשאר מקום :
23 ויאמר אדון אל־העבד צא אל־
הדרכים ואל־הגדרות ופצר בם ויסורו
אלי אשר ימלא ביתי :
24 אומר אנכי לכם כי איש מן
האנשים האלה הקרואים לא יטעם
את־משתי :
25 וילכו עם רב עמו ויפן ויאמר
אליהם :
26 אם איש יבוא אלי ולא ישנא את־
אביו ואת־אמו ואת־אשתו ובניו
ואחיו ואחיותיו וגם את־נפשו לא יוכל
להיות תלמידי :
27 ואשר לא יסבול את־צליבו ויבוא
אחרי לא יוכל להיות תלמידי :

ιδ'.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Cap. XIV.

18. Et cœperunt ſimul omnes ex-
cuſare. Primus dixit ei: Villam e-
mi, & neceſſe habeo exire & vide-
re illam, rogo te habe me excuſa-
tum.

19. Et alter dixit: Iuga boum e-
mi quinque, & eo probare illa, rogo
te habe me excuſatum.

20. Et alius dixit: Vxorem duxi,
& ideo non poſſum venire.

21. Et reverſus ſervus, nuntiavit
hæc domino ſuo, Tunc iratus pa-
terfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi ci-
tò in plateas & vicos civitatis: &
pauperes ac debiles, & cæcos, &
claudos introduc huc.

21. Et ait ſervus: Domine, fa-
ctum eſt ut imperaſti: & adhuc lo-
cus eſt.

23. Et ait dominus ſervo: Exi in
vias & ſepes, & compelle intrare, ut
impleatur domus mea.

24. Dico autem vobis, quòd nemo
virorum illorum qui vocati ſunt,
guſtabit cœnam meam.

25. Ibant autem turbæ multę cum
eo, & converſus dixit ad illos.

26. Si quis venit ad me, & non
odit patrem ſuum & matrem, &
uxorem, & filios, & fratres, & ſo-
rores, adhuc autem & animam ſu-
am: non poteſt meus eſſe diſcipu-
lus.

27. Et qui non bajulat crucem ſ-
uam, & venit poſt me; non po-
eſt meus eſſe diſcipulus.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ſie fiengen an alle nach einander ſich
zu entſchuldigen. Der erſte ſprach zu jhm: Jch
habe einen Acker gekaufft/ vnd muß hinauß ge-
hen/ vnd jhn beſehen/ ich bitte dich/ entſchuldige
mich.

19. Vnnd der ander ſprach: Jch habe fünff
Joch Ochſen gekaufft/ vnd ich gehe jetzt hin/ ſie
zubeſehen/ ich bitte dich/ entſchuldige mich.

20. Vnd der dritte ſprach: Jch habe ein Weib
genommen/ darumb kan ich nicht kommen.

21. Vnd der Knecht kam/ vnd ſaget das ſeinem
Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig/
vnd ſprach zu ſeinem Knechte: Gehe auß bald
auff die Straſſen vnd Gaſſen der Stadt/ vnnd
führe die Armen vnd Krüppel/ vnd Lahmen/ vnd
Blinden herein.

22. Vnnd der Knecht ſprach: Herr/ es iſt ge-
ſchehen/ was du befohlen haſt/ Es iſt aber noch
raum da.

23. Vnd der Herr ſprach zu dem Knechte: ge-
he auß auff die Landſtraſſen/ vnd an die Zäune/
vnd nötige ſie herein zukommen/ auff das mein
Hauß voll werde.

24. Jch ſage euch aber/ daß der Männer kei-
ner/ die geladen ſind/ mein Abendmal ſchmecken
wirdt.

25. Es gieng aber viel Volcks mit jhm/ vnd er
wandte ſich/ vnd ſprach zu jhnen:

26. So jemand zu mir kombt/ vnd haſſet nicht Matt. 10, 37.
ſeinen Vater/ Mutter/ Weib/ Kind/ Brüder/
Schweſter/ auch dazu ſein eigen Leben/ der kan
nicht mein Jünger ſeyn.

27. Vnd wer nicht ſein Creutz tregt/ vnnd mir Mat. 10, 30. & 16, 24 Mar. 8, 34
nachfolget/ der kan nicht mein Jünger ſeyn.

Digitized by Google

יד

28 כי מי מכם הרוצה לבנות את־המגדל הלא בראשונה יושב ויחשב את־הוצאותיו אם יש־לו לכלות:

29 פן ישים יסודתו ולא יוכל לכלות וכל־הרואים יחלו להלעיג בו:

30 לאמר כי זה האדם החל לבנות ולא יכל לכלות:

31 או מי־המלך הולך להלחם עם מלך אחר הלא יושב בראשונה ומתיעץ אם יוכל ברבבה לקרב לאשר ברבותים יבוא עליו:

32 ואם לא עודנו רחוק ממנו ישלח מליצים לשאול לו על־השלום:

33 כן כל מכם אשר לא יעזב כל־קנינו לא יוכל להיות תלמידי:

34 טוב המלח ואם יתפל במה ימלח:

35 לא אל־הארץ ולא אל־מדמן נכון כי אם ישליכו אותו חוצה אשר לו אזנים לשמוע ישמע:

טו

ויקרבו אליו כל־בעלי המכס והחטאים לשמוע אותו:

2 וילונו המפרשים והסופרים לאמר כי זה מקבל את־החטאים ואוכל עמהם:

3 ויאמר אליהם את־המשל הזה לאמר:

ιδ.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν.

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

30. Λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35. Οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων;

Cap. XIV.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum.

29. Ne poſteà quam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei.

30. Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

31. Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe.

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt?

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

34. Bonum eſt Sal. Si autem Sal evanuerit: in quo condietur?

35. Neque in terram, neque in ſterquilinum utile eſt, ſed foràs mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Das XIIII. Capitel.

28. Wer iſt aber vnter euch/der einen Thurn bawen will/vnd ſitzet nicht zuvor vnd vberſchlegt die Koſt/ob ers habe hinauß zu führen?

29. Auff das nicht/wo er den Grund gelegt hat/ vnd kans nicht hinauß führen / alle die es ſehen/ fahen an ſein zu ſpotten.

30. Vnnd ſagen: Dieſer Menſch hub an zu bawen/vnd kan es nicht hinauß führen.

31. Oder welcher König will ſich begeben in einen Streit/wider einen andern König/ vnd ſitzet nicht zuvor vnd rathſchlaget / ob er köndte mit zehen Tauſend begegnen/dem/der über jn kombt/ mit zweintzig Tauſend?

32. Wo nicht/ſo ſchicket er Bottſchafft / wenn jener noch ferrne iſt/vnd bittet vmb Friede.

33. Alſo auch ein jeglicher vnter euch/der nicht abſaget allem daß er hat/kan nicht mein Jünger ſeyn.

34. Das Saltz iſt ein gut ding / wo aber das Saltz thumb wirdt/wo mit wirdt man würtzen? Mat. 5. 13 Mar. 9. 50

35. Es iſt weder auff das Land / noch in den Miſt nütze / ſondern man wirdts wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören/der höre.

Cap. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirent eum.

2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:

Das XV. Capitel.

ES naheten aber zu jhm allerley Zöllner vnd Sünder/daß ſie jhn höreten.

2. Vnd die Phariſeer vnnd Schrifftgelehrten murreten/vnd ſprachen: Dieſer nimbt die Sünder an/vnd iſſet mit jhnen.

3. Er ſaget aber zu jhnen diß Gleichniß / vnnd ſprach:

טו

4 למי אדם מכם היו לו מאה צאן
ויאבד מהם שה אחד הלא יעזב את־
התשעים ותשע במדבר וילך אחר האבד
עד־כי ימצאנו ׃
5 ואם ימצא ישים על־כתפיו ושמח ׃
6 ובבואו אל־ביתו יזעק את־מרעיו
ואת קרביו לאמר אליהם שמחו אתי
כי־מצאתי את שי האבד ׃
7 אמר אני לכם כי כן שמחה תהיה
בשמים על־חטא אחד השב מרעתו
מתשעים ותשעה צדיקים אשר אינם
מצטרכים לתשובה ׃
8 או אשה למי יהיו לה זוזים עשרה
אם תאבד זוזה אחת והיא לא תבעיר
נרה ותטאטא במטאטא את־ביתה
ותבקש בלהג עד־כי תמצאנה ׃
9 ואם תמצא או תזעק את רעותיה
וקרובותיה לאמר שמחנה אתי כי
מצאתי את־הזוזה אשר אבדתי ׃
10 כן אמר אני לכם שמחה תהיה
לפני מלאכי אלהים על־החטא השב
מרעה ׃
11 ויאמר לאדם אחד היו לו שני
בנים ׃
12 ויאמר הקטן בהם לאביו אבי תן לי
את־חלקתי אשר תבואת לי מביתך
ויחלק להם את קנינו ׃
13 ואחרי ימים לא רבים ויאסף כלם
בנו הקטן וילך אל־ארץ רחוקה ושם
הזיל את־כל־הונו בפרסובא והלל הוא ׃

ιε΄.

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς, ἕως εὕρῃ αὐτό.

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων.

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός;

7. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ.

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα;

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

11. Εἶπε δὲ, Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

13. Καὶ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Digitized by Google

Cap. XV.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat?

7. Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

9. Et cùm invenerit, cõvocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios.

12. Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ † me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam: & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

Das XV. Capitel.

4. Welcher Menſch iſt vnter euch / der Hundert Schaaffe hat / vnd ſo er der eines verleuret / der nicht laſſe die neun vnd neuntzig in der Wüſten / vnd hingehe nach dem verlornen / biß daß ers finde?

5. Vnd wenn ers funden hat / ſo leget ers auff ſeine Achſeln mit Frewden.

6. Vnd wenn er heim kombt / ruffet er ſeinen Freunden vnd Nachbarn / vnd ſpricht zu jhnen: Frewet euch mit mir / deñ ich habe mein Schaaff funden / das verloren war.

7. Ich ſage euch / alſo wirdt auch frewde im Himmel ſeyn / über einem Sünder der Buſſe thut / für neun vnd neuntzig Gerechten / die der Buſſe nicht bedörffen.

8. Oder / welch Weib iſt / die zehen Groſchen hat / ſo ſie der einen verleurt / die nicht ein Liecht anzünde / vnd kehre das Hauß / vnd ſuche mit fleiß / biß ſie jhn finde.

9. Vnd wenn ſie jhn funden hat / rüffet ſie jren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd ſpricht: Frewet euch mit mir / denn ich habe meinen Groſchen funden / den ich verloren hatte.

10. Alſo auch / ſage ich euch / wirdt Frewde ſeyn für den Engeln Gottes / vber einem Sünder der Buſſe thut.

11. Vnd er ſprach: Ein Menſch hatte zween Söhne.

12. Vnd der Jüngſte vnter jhnen ſprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der Güter / das mir gehöret. Vnd er theilet jhnen das Gut.

13. Vnd nicht lang darnach ſammlet der jüngſte Sohn alles zuſammen / vnd zog ferrne vber Land / vnd daſelbs bracht er ſein Gut vmb mit praſſen.

Matt. 18, 12.

† *ad me redit*

טו

14 וכאשר בלע את כל־אשר לו ויהי
רעב חזק בארץ ההיא והוא החל לחסור׃
15 וילך וידבק לאיש עירני. בארץ
ההיא וישלח אותו אל־שדותיו לרעות
את החזירים׃
16 ויתאו למלאות את־בטנו מן חרבות
אשר אכלו החזירים ואיש לא נתן לו׃
17 ויבא אל נפשו ויאמר כמה שכירי
אבי יותרים לחם ואני אובד ברעב׃
18 אקום ואלך אל אבי ואמר אליו
אבי חטאתי בשמים ולפניך׃
19 ועיר אנכי מהקרא בנך עשה
אתי כאשר אחד שכיריך׃
20 ויקם ויבא אל אביו ועודנו רחוק
ממנו ראה אתו אביו ויכמרו רחמיו
וירץ ויפל על־צוארו וישק לו׃
21 ויאמר אליו הבן אבי חטאתי בשמים
ולפניך ואינני שוה להקרא בנך׃
22 ויאמר האב אל־עבדיו הוציאו
הקריבו את־אדרת הראשנה והלבישו
אותו ותנו את־טבעה על־ידו ונעלים
על־רגליו׃
23 קחו לכם את בן־בקר רך וטוב
ומהרו לעשות אתו ונאכל לחם ונסעד
לבנו ונשמח׃
24 כי־בני־הזה מת היה ויחי ואבד
היה ונמצא ויחלו לשמוח׃
25 ויהי־בנו הגדול בשדה וכאשר בא
קרב אל הבירה וישמע את קול כנור
ומחול׃

ιε.

14. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

15. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

16. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

18. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου.

19. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

22. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

23. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν.

24. Ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.

Digitized by Google

Cap. XV.

14. Et poſtquam omnia conſum-
maſſet, facta eſt fames valida in re-
gione illa, & ipſe cœpit egere.

15. Et abiit, & adhęſit uni civium
regionis illius. Et miſit illum in
villam ſuam ut paſceret porcos.

16. Et cupiebat implere ventrem
ſuum de ſiliquis quas porci mandu-
cabant: & nemo illi dabat.

17. In ſe autem reverſus, dixit:
Quanti † mercenarii patris mei abū-
dant panibus; ego autem hic fame
pereo!

18. Surgam, & ibo ad patrem
meum, & dicam ei: Pater, peccavi
in cælum & coram te.

19. Iam non ſum dignus vocari
filius tuus: fac me ſicut unum de
mercenariis tuis.

20. Et ſurgens venit ad patrem
ſuum. Cùm autem adhuc longè eſ-
ſet, vidit illum pater ipſius, & mi-
ſericordia motus eſt, & accurrens
cecidit ſuper collum, & oſculatus
eſt eum.

21. Dixitque ei filius: Pater, pec-
cavi in cælum & coram te, jam non
ſum dignus vocari filius tuus.

22. Dixit autem pater ad ſer-
vos ſuos: Citò proferte ſtolam pri-
mam, & induite illum, & date an-
nulum in manum ejus, & calcea-
menta in pedes ejus.

23. Et adducite vitulum ſagina-
tum, & occidite, & manducemus,
& epulemur.

24. Quia hic filius meus mortuus
erat, & revixit; perierat, & inven-
tus eſt. Et cœperunt epulari.

25. Erat autem filius ejus ſenior
in agro, & cùm veniret & appropin-
quaret domui, audivit ſymphoni-
am & chorum.

Das XV. Capitel.

14. Da er nun alle das ſeine verzehret hatte/
ward eine groſſe Thewrung durch daſſelbige
gantze Land/vnd er fieng an zu darben.

15. Vnd gieng hin / vnd henget ſich an einen
Burger deſſelbigen Landes/ der ſchicket jhn auff
ſeinen Acker der Sewe zu hüten.

16. Vnd er begerte ſeinen Bauch zu füllen
mit Trebern/die die Sew aſſen / vnd niemand
gab ſie jhm.

17 Da ſchlug er in ſich/vnd ſprach: Wie viel
Taglöhner hat mein Vater/die Brodt die fül- † Quot
le haben/vnd ich verderbe im Hunger.

18. Ich will mich auffmachen/vnd zu meinem
Vater gehen/vnd zu jhm ſagen: Vater ich habe
geſündiget in den Himmel vnd für dir.

19. Vnd bin forth nicht mehr werth / daß ich
dein Sohn heiſſe / mache mich als einen deiner
Taglöhner.

20. Vnd er machet ſich auff/vnd kam zu ſeinem
Vater. Da er aber noch ferne von dannen war/
ſahe jhn ſein Vater/vnd jammert jhn / lieff vnd
fiel jhm vmb ſeinen Halß/vnd küſſet jhn:

21. Der Sohn aber ſprach zu jhm: Vater/ich
habe geſündiget in den Himmel vnd für dir/ Ich
bin fort nicht mehr werth daß ich dein Sohn
heiſſe.

22. Aber der Vater ſprach zu ſeinen Knechten:
Bringet das beſte Kleid herfür/vnd thut jn an/
vnd gebet jhm einen Fingerreiff an ſeine Hand/
vnd Schuch an ſeine Füſſe.

23. Vnd bringet ein gemeſtet Kalb her / vnd
ſchlachtets/Laſſet vns eſſen vnd frölich ſeyn.

24. Denn dieſer mein Sohn war Todt / vnd
iſt wider lebendig worden/Er war verloren / vnd
iſt funden worden. Vnd fiengē an frölich zu ſeyn

25. Aber der Eltiſte Sohn war auff dem Felde/
vnd als er nahe zum Hauſe kam / höret er das
Geſänge/vnd den Reihen.

יג

33 אַךְ יֶשׁ צָרְכִּי הַיּוֹם וּמָחָר וּמִמָּחֳרָת
לַהֲלֹךְ כִּי לֹא יוּכַל לֶאֱבֹד הַנָּבִיא מִחוּץ
יְרוּשָׁלָיִם ׃
34 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הוֹרֶגֶה אֶת־
הַנְּבִיאִים וְסוֹקְלָה אֶת־הַשְּׁלוּחִים אֵלָיִךְ
כַּמָּה פְעָמִים רָצִיתִי לְקַהֵל אֶת־בָּנַיִךְ
כַּאֲשֶׁר תְּרַגֵּלֶת הַתַּרְנְגֹלֶת אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ
תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא רְצִיתֶם ׃
35 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם חֳרְבָּה כִּי
אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא תִרְאוּ אוֹתִי עַד־
כִּי יָבוֹא אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם
יְהֹוָה ׃

יד

וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אַחַד רָאשֵׁי
הַמְפֹרָשִׁים בְּשַׁבָּת לֶאֱכֹל לֶחֶם
וְהֵמָּה הָיוּ נוֹטְרִים עָלָיו ׃
2 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ אֶחָד חוֹלֶה חֳלִי בְּמֵימָיו
הָיָה לְפָנָיו ׃
3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמּוֹרִים וְאֶל־
הַמְפֹרָשִׁים לֵאמֹר אִם יֻשְׁוָה לְרַפֵּאת
בַּשַׁבָּת ׃
4 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ וַיִּקָּחֵהוּ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ
וַיְשַׁלְּחֵהוּ ׃
5 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמִי־מִכֶּם
חֲמוֹרוֹ אוֹ שׁוֹרוֹ יִפּוֹל בַּבּוֹר וְלֹא בְּרֶגַע
יְמַשֶׁה אוֹתוֹ בּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת ׃
6 וְלֹא יָכְלוּ לְהָשִׁיב לוֹ דָבָר עַל הָאֵלֶּה ׃
7 וַיְדַבֵּר אֶל־הַקְּרוּאִים אֶת־הַמָּשָׁל
בִּרְאוֹתוֹ כִּי מוֹשָׁבוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת בָּחָרוּ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם ׃

ιγ´.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον
καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐν-
δέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱε-
ρουσαλήμ.
34. Ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀπο-
κτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβο-
λοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐ-
τήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ
τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυ-
γας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
35. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν
ἔρημος· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε
ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ
ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

ΚΕΦΑΛ. ιδ´.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς
οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν
Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον,
καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.
2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρω-
πικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.
3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς
τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους, λέγων, εἰ
ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;
4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν· καὶ ἐπιλαβό-
μενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε.
5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶ-
πε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ
ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει
αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
6. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
θῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.
7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους
παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτο-
κλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐ-
τούς.

33. Verun-

Digitized by Google

Cap. XIII.

33. Verumtamen oportet me hodiè & cras, & ſequenti die ambulare: quia non † capit prophetam perire extra Ieruſalem.

34. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui cõgregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

35. Ecce relinquetur vobis, domus veſtra deſerta: Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cum dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Cap. XIV.

ET factum eſt, cùm intraret Ieſus in domum cujuſdam principis Phariſæorum ſabbatho manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

3. Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, dicens: Si licet ſabbatho curare?

4. At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

5. Et reſpondens ad illos dixit: Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet illum die ſabbathi?

6. Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

Das XIII. Capitel.

33. Doch muß ich Heute vnd Morgen/ vnd am Tage darnach wandeln / denn es thuts nicht/ daß ein Prophet vmbkomme auſſer Jeruſalem. † fas eſt

34. Jeruſalem/ Jeruſalem/ die du tödteſt die Propheten/ vnd ſteinigeſt die zu dir geſandt werden/ wie offt habe ich wöllen deine Kinder verſamlen/ wie ein Henne jhr Neſt vnter jhre flügel/ vnd jhr habt nicht gewolt? Mat. 23. 37.

35. Sehet ewer Hauß ſoll euch wüſte gelaſſen werden / denn ich ſage euch: Jhr werdet mich nicht ſehen/ biß daß es komme/ daß jhr ſagen werdet/ Gelobet iſt/ der da kombt in dem Namen deß HERREN. Inf. 19. 38

Das XIIII. Capitel.

VNd es begab ſich/ daß er kam in ein Hauß eines Oberſten der Phariſeer / auff einen Sabbath/ das Brodt zu Eſſen/ vnnd ſie hielten auff jhn.

2. Vnnd ſihe/ da war ein Menſch für jhm/ der war Waſſerſüchtig.

3. Vnnd Jeſus antwortet / vnnd ſagt zu den Schrifftgelehrten vnd Phariſeern / vnd ſprach: Jſts auch recht auff den Sabbath hellen?

4. Sie aber ſchwiegen ſtille. Vnd er greiff jhn an/ vnd hellet jhn/ vnd ließ jhn gehen.

5. Vnd antwortet/ vnd ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch / dem ſein Ochſe oder Eſel in den Brunnen fället vnnd er nicht als bald jhn herauß zeucht am Sabbath tage?

6. Vnnd ſie kondten jhm darauff nicht wider antwort geben.

7. Er ſaget aber ein Gleichniß zu den Geſten/ da er mercket/ wie ſie erwehleten oben an zu ſitzen/ vnd ſprach zu jhnen:

Digitized by Google

יד

8 כאשר תקרא מאיש אל־החתנה
אל־תשב אל־מושב הראשון פן יהי
נכבד ממך קרוא ממנו ׃
9 ויבוא אשר קרא אתך ואתו ויאמר
אליך תן־לזה מקום ואז תחל אם
כלמה מקום התחתי לקבל ׃
10 כי אם קרוא אתה לך ושב במקום
אחרון אשר אם יבוא אשר קרא לך יאמר
אליך רעי עלה למעלה אז יהיה לך
כבוד לפני היושבים במסבה ׃
11 כי כל־המתעלה ישפל והמשתפל
יעלה ׃
12 ויאמר לאשר קראהו אותו כאשר
תעשה משתה או מרזח לא תקרא את־
רעיך ולא את־אחיך ולא את־דודיך
ולא את־קרוביך עשירים פן־גם המה
ישובו ויקראו אותך ויהי לך שלום ׃
13 כי אם תעשה מרזח קרא את
האביונים עניים ופסחים ועורים ׃
14 ואשריך כי לא יש־להם לשלם לך
וישלם לך בתחיית הצדיקים ׃
15 וכאשר שמע אחד הישבים במסבה
את הדברים האלה אמר אליו אשרי
האכל לחם במלכות אלהים ׃
16 ויאמר אליו אדם אחד עשה משתה
גדול ויקרא רבים ׃
17 וישלח את עבדו לעת המשתה
לאמר לקרואים באו כי עתה נכונים
כל־דברים ׃

ιδ.

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ᾽ αὐτοῦ.

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ᾽ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10. Ἀλλ᾽ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

13. Ἀλλ᾽ ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς.

14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε, ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

Digitized by Google

Cap. XIV.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum? & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat: Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos, neque divites: ne fortè te & ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.

13. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione juſtorũ.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

16. At ipſe dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

17. Et miſit ſervum ſuum hora cœnę dicere invitatis ut venirent, quia jam parata ſunt omnia.

Das XIIII. Capitel.

8. Wann du von jemand geladen wirſt zur Hochzeit/ſo ſetze dich nicht oben an/daß nicht etwa ein ehrlicher denn du/von jm geladen ſey.

9. Vnd ſo denn kombt/der dich vnnd jhn geladen hat/ſpreche zu dir: Weiche dieſem / vnd du müſſeſt denn mit ſcham vnten an ſitzen.

10. Sondern wenn du geladen wirſt/ſo gehe hin/ vnd ſetze dich vnten an/auff daß/ wenn da kommet der dich geladen hat/ ſprech zu dir: Freund/ rucke hinauff / denn wirſt du ehre haben für denen/die mit dir zu Tiſche ſitzen.

11. Denn wer ſich ſelbs erhöhet/der ſoll ernidriget werden/vnd wer ſich ſelbs ernidriget / der ſoll erhöhet werden. *Pro. 25,7*

12. Er ſprach auch zu dem/der jhn geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal macheſt/ſo lade nicht deine Freunde/noch deine Brüder/noch deine Gefreundten / noch deine Nachbarn/die da reich ſind/auff daß ſie dich nicht etwa wider laden/vnd dir vergolten werde. *Matt. 23,12 Inf. 18,14 Tob. 4,7. Prov. 3,9.*

13. Sondern/wenn du ein Mahl macheſt / ſo lade die Armen/die Krüppel / die Lahmen / die Blenden.

14. So biſt du ſelig/Denn ſie habens dir nicht zuvergelten/es wirdt dir aber vergolten werden in der aufferſtehung der Gerechten.

15. Da aber ſolches höret einer der mit zu Tiſch ſaß/ſprach er zu jhm: Selig iſt der das Brodt iſſet im Reich Gottes.

16. Er aber ſprach zu jhm: Es war ein Menſch der machte ein groß Abendmal/vnd lud viel dazu.

17. Vnd ſandte ſeinen Knecht auß / zur ſtund des Abendmals/zu ſagen den geladenen / kombt/ denn es iſt alles bereit. *Mat. 22,2 Apoc. 19,9.*

Digitized by Google

יד

18 ויחלו מאחד עד־כלם להתחנן
הראשון אמר לו את־שדה קניתי ויש
צרכי לצאת ולראות אותו שואל אני
ממך חנן עלי ׃
19 ואחר אמר חמשת צמדי בקר קניתי
ואלך לבחון אותם שואל אנכי ממך
חנן עלי ׃
20 ואחר אמר את אשה לקחתי ולכן
לא אוכל לבוא ׃
21 וישב העבד ההוא ויגד לאדניו
את הדברים האלה אז חרה באפו בעל
הבית ויאמר לעבדו צא מיד אל
השוקים ופרזות העיר והביא פה את
האביונים ועניים ועורים ופסחים ׃
22 ויאמר העבד אדני נעשה כאשר
צוית ועוד נשאר מקום ׃
23 ויאמר אדון אל־העבד צא אל־
הדרכים ואל־הגדרות ופצר בם ויסורו
אלי אשר ימלא ביתי ׃
24 אומר אנכי לכם כי איש מן
האנשים האלה הקרואים לא יטעם
את־משתי ׃
25 וילכו עם רב עמו ויפן ויאמר
אליהם ׃
26 אם איש יבוא אלי ולא ישנא את־
אביו ואת־אמו ואת־אשתו ובניו
ואחיו ואחיותיו וגם את־נפשו לא יוכל
להיות תלמידי ׃
27 ואשר לא יסבול את־צליבו ויבוא
אחרי לא יוכל להיות תלמידי ׃

ιδ.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Digitized by Google

Cap. XIV.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei: Villam emi, & neceſſe habeo exire & videre illam, rogo te habe me excuſatum.

19. Et alter dixit: Iuga boum emi quinque, & eo probare illa, rogo te habe me excuſatum.

20. Et alius dixit: Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

21. Et reverſus ſervus, nuntiavit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſervo ſuo: Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

21. Et ait ſervus: Domine, factum eſt ut imperaſti: & adhuc locus eſt.

23. Et ait dominus ſervo: Exi in vias & ſepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

25. Ibant autem turbæ multę cum eo, & converſus dixit ad illos.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus.

27. Et qui non bajulat crucem ſuam, & venit poſt me; non poteſt meus eſſe diſcipulus.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ſie fiengen an alle nach einander ſich zu entſchuldigen. Der erſte ſprach zu jhm: Ich habe einen Acker gekaufft/ vnd muß hinauß gehen/ vnd jhn beſehen/ ich bitte dich/ entſchuldige mich.

19. Vnnd der ander ſprach: Ich habe fünff Joch Ochſen gekaufft/ vnd ich gehe jetzt hin/ ſie zubeſehen/ ich bitte dich/ entſchuldige mich.

20. Vnd der dritte ſprach: Ich habe ein Weib genommen/ darumb kan ich nicht kommen.

21. Vnd der Knecht kam/ vnd ſaget das ſeinem Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig/ vnd ſprach zu ſeinem Knechte: Gehe auß bald auff die Straſſen vnd Gaſſen der Stadt/ vnnd führe die Armen vnd Krüppel/ vnd Lahmen/ vnd Blinden herein.

22. Vnnd der Knecht ſprach: Herr/ es iſt geſchehen/ was du befohlen haſt/ Es iſt aber noch raum da.

23. Vnd der Herr ſprach zu dem Knechte: gehe auß auff die Landſtraſſen/ vnd an die Zäune/ vnd nötige ſie herein zukommen/ auff das mein Hauß voll werde.

24. Ich ſage euch aber/ daß der Männer keiner/ die geladen ſind/ mein Abendmal ſchmecken wirdt.

25. Es gieng aber viel Volcks mit jhm/ vnd er wandte ſich/ vnd ſprach zu jhnen:

26. So jemand zu mir kombt/ vnd haſſet nicht ſeinen Vater/ Mutter/ Weib/ Kind/ Brüder/ Schweſter/ auch dazu ſein eigen Leben/ der kan nicht mein Jünger ſeyn. *Matt. 10, 37.*

27. Vnd wer nicht ſein Creutz tregt/ vnnd mir nachfolget/ der kan nicht mein Jünger ſeyn. *Mat. 10, 38. & 16, 24 Mar. 8, 34*

יד

28 כִּי מִי מִכֶּם הָרוֹצֶה לִבְנוֹת אֶת־
הַמִּגְדָּל הֲלֹא בָרִאשׁוֹנָה יֵשֵׁב וִיחַשֵּׁב
אֶת־הוֹצְאוֹתָיו אִם יֶשׁ־לוֹ לְכַלּוֹת׃

29 פֶּן יָשִׂים יְסוֹדָתוֹ וְלֹא יוּכַל לְכַלּוֹת
וְכָל־הָרוֹאִים יָחֵלּוּ לְהַלְעִיג בּוֹ׃

30 לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הֵחֵל לִבְנוֹת
וְלֹא יָכֹל לְכַלּוֹת׃

31 אוֹ מִי־הַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ לְהִלָּחֵם עִם מֶלֶךְ
אַחֵר הֲלֹא יֵשֵׁב בָּרִאשׁוֹנָה וּמִתְיַעֵץ אִם
יוּכַל בַּרְבָבָה לִקְרֹב לַאֲשֶׁר בְּרִבּוֹתַיִם יָבוֹא
עָלָיו׃

32 וְאִם לֹא עוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנּוּ יִשְׁלַח
מְלִיצִים לִשְׁאוֹל לוֹ עַל־הַשָּׁלוֹם׃

33 כֵּן כָּל מִמְּכֶם אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב כָּל־
קִנְיָנוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי׃

34 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם יָתֵפֶל בַּמֶּה יְמֻלָּח׃

35 לֹא אֶל־הָאָרֶץ וְלֹא אֶל־מַדְמֵן נָכוֹן
כִּי אִם יַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ חוּצָה אֲשֶׁר לוֹ
אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

טו

וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו כָּל־בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס
וְהַחַטָּאִים לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

2 וַיִּלּוֹנוּ הַמְּפָרְשִׁים וְהַסּוֹפְרִים לֵאמֹר
כִּי זֶה מְקַבֵּל אֶת־הַחַטָּאִים וְאוֹכֵל
עִמָּהֶם׃

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה
לֵאמֹר׃

ιδ΄.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν.

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

30. Λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ᾽ αὐτόν;

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35. Οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

ΚΕΦΑΛ. ιε΄.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων·

Digitized by Google

Cap. XIV.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non priùs ſedens computat ſumptus qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum.

29. Ne poſteà quam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei.

30. Dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

31. Aut quis rex iturus committere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe.

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt?

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

34. Bonum eſt Sal. Si autem Sal evanuerit: in quo condietur?

35. Neque in terram, neque in ſterquilinum utile eſt, ſed foràs mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

Cap. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirent eum.

2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens:

Das XIIII. Capitel.

28. Wer iſt aber vnter euch/der einen Thurn bawen will/vnd ſitzet nicht zuvor vnd vberſchlegt die Koſt/ob ers habe hinauß zu führen?

29. Auff das nicht/wo er den Grund gelegt hat/ vnd kans nicht hinauß führen/ alle die es ſehen/ fahen an ſein zu ſpotten.

30. Vnnd ſagen: Dieſer Menſch hub an zu bawen/vnd kan es nicht hinauß führen.

31. Oder welcher König will ſich begeben in einen Streit/wider einen andern König/ vnd ſitzet nicht zuvor vnd rathſchlaget / ob er könde mit zehen Tauſend begegnen/dem/der über jn kombt/ mit zweintzig Tauſend?

32. Wo nicht/ſo ſchicket er Bottſchafft / wenn jener noch ferrne iſt/vnd bittet vmb Friede.

33. Alſo auch ein jeglicher vnter euch/der nicht abſaget allem daß er hat/kan nicht mein Jünger ſeyn.

34. Das Saltz iſt ein gut ding / wo aber das Saltz thumb wirdt/wo mit wirdt man würtzen? Mat.5.13 Mar.9.50

35. Es iſt weder auff das Land / noch in den Miſt nütze / ſondern man wirdts wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören/der höre.

Das XV. Capitel.

ES naheten aber zu jhm allerley Zöllner vnd Sünder/daß ſie jhn höreten.

2. Vnd die Phariſeer vnnd Schrifftgelehrten murreten/vnd ſprachen: Dieſer nimbt die Sünder an/vnd iſſet mit jhnen.

3. Er ſaget aber zu jhnen diß Gleichniß / vnnd ſprach:

Digitized by Google

טו

4 למי אדם מכם היו לו מאה צאן ויאבד מהם שה אחד הלא יעזב את־התשעים ותשע במדבר וילך אחר האבד עד־כי ימצאנו ׃

5 ואם ימצא ישים על־כתפיו ושמח ׃

6 ובבואו אל־ביתו יזעק את־מרעיו ואת קרביו לאמר אליהם שמחו אתי כי־מצאתי את שיי האבד ׃

7 אומר אני לכם כי כן שמחה תהיה בשמים על־חטא אחד השב מרעתו מתשעים ותשעה צדיקים אשר אינם מצטרכים לתשובה ׃

8 או אשה למי יהיו לה זוזים עשרה אם תאבד זוזה אחת והיא לא תבער נרה ותטאטא במטאטא את־ביתה ותבקש בלהג עד־כי תמצאה ׃

9 ואם תמצא או תזעק את רעותיה הקרובותיה לאמר שמחנה אתי כי מצאתי את־הזוזה אשר אבדתי ׃

10 כן אומר אני לכם שמחה תהיה לפני מלאכי אלהים על־החטא השב מרעה ׃

11 ויאמר לאדם אחד היו לו שני־בנים ׃

12 ויאמר הקטן בהם לאביו אבי תן לי את־חלקתי אשר תבואה לי מביתך ויחלק להם את קנינו ׃

13 ואחרי ימים לא רבים ויאסף כלם בן־הקטן וילך אל־ארץ רחוקה ושם הזיל את־כל־קנינו כסובא והלל הוא ׃

ιε'.

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς, ἕως εὕρῃ αὐτό.

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων.

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός;

7. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ.

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα;

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

11. Εἶπε δὲ, Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

13. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Digitized by Google

Cap. XV.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat?

7. Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam unam, nónne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

9. Et cùm invenerit, cõvocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios.

12. Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ † me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcentior filius peregrè profectus eſt in regionem longinquam: & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

Das XV. Capitel.

4. Welcher Menſch iſt vnter euch / der Hundert Schaaffe hat / vnd ſo er der eines verleuret / der nicht laſſe die neun vnd neunzig in der Wüſten / vnd hingehe nach dem verlornen / biß daß ers finde? *Matt. 18, 12.*

5. Vnd wenn ers funden hat / ſo leget ers auff ſeine Achſeln mit Frewden.

6. Vnd wenn er heim kombt / ruffet er ſeinen Freunden vnd Nachbarn / vnd ſpricht zu jhnen: Frewet euch mit mir / deñ ich habe mein Schaaff funden / das verloren war.

7. Ich ſage euch / alſo wirdt auch frewde im Himmel ſeyn / über einem Sünder der Buſſe thut / für neun vnd neunzig Gerechten / die der Buſſe nicht bedörffen.

8. Oder / welch Weib iſt / die zehen Groſchen hat / ſo ſie der einen verleurt / die nicht ein Liecht anzünde / vnd kehre das Hauß / vnd ſuche mit fleiß / biß ſie jhn finde.

9. Vnd wenn ſie jhn funden hat / rüffet ſie jren Freundinnen vnd Nachbarinnen / vnd ſpricht: Frewet euch mit mir / denn ich habe meinen Groſchen funden / den ich verloren hatte.

10. Alſo auch / ſage ich euch / wirdt Frewde ſeyn für den Engeln Gottes / vber einem Sünder der Buſſe thut.

11. Vnd er ſprach: Ein Menſch hatte zween Söhne.

12. Vnd der Jüngſte vnter jhnen ſprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der Güter / das mir gehöret. Vnd er theilet jhnen das Gut. *† ad me redit*

13. Vnd nicht lang darnach ſammlet der jüngſte Sohn alles zuſammen / vnd zog ferrne vber Land / vnd daſelbs bracht er ſein Gut vmb mit praſſen.

Cap. XV.

14. Et poſtquam omnia conſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.

17. In ſe autem reverſus, dixit: Quanti † mercenarii patris mei abũdant panibus: ego autem hic fame pereo?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in cælum & coram te.

19. Iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unum de mercenariis tuis.

20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum, & oſculatus eſt eum.

21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum & coram te, jam non ſum dignus vocari filius tuus.

22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum ejus, & calceamenta in pedes ejus.

23. Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.

24. Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

25. Erat autem filius ejus ſenior in agro, & cùm veniret & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum.

Das XV. Capitel.

14. Da er nun alle das ſeine verzehret hatte/ ward eine groſſe Thewrung durch daſſelbige gantze Land/ vnd er fieng an zu darben.

15. Vnd gieng hin / vnd hanget ſich an einen Burger deſſelbigen Landes/ der ſchicket jhn auff ſeinen Acker der Sewe zu hüten.

16. Vnd er begerte ſeinen Bauch zu füllen mit Trebern/ die die Sew aſſen / vnd niemandt gab ſie jhm.

17 Da ſchlug er in ſich/ vnd ſprach: Wie viel Taglöhner hat mein Vater/ die Brodt die fülle haben/ vnd ich verderbe im Hunger. † Quot

18. Ich will mich auffmachen/ vnd zu meinem Vater gehen/ vnd zu jhm ſagen: Vater ich habe geſündiget in den Himmel vnd für dir.

19. Vnd bin forth nicht mehr werth / daß ich dein Sohn heiſſe / mache mich als einen deiner Taglöhner.

20. Vnd er machet ſich auff/ vnd kam zu ſeinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war/ ſahe jhn ſein Vater/ vnd jammert jhn / lieff vnd fiel jhm vmb ſeinen Halß/ vnd küſſet jhn:

21. Der Sohn aber ſprach zu jhm: Vater/ ich habe geſündiget in den Himmel vnd für dir/ Ich bin fort nicht mehr werth daß ich dein Sohn heiſſe.

22. Aber der Vater ſprach zu ſeinen Knechten: Bringet das beſte Kleid her für/ vnd thut jn an/ vnd gebet jhm einen Fingerreiff an ſeine Hand/ vnd Schuch an ſeine Füſſe.

23. Vnd bringet ein gemeſtet Kalb her / vnd ſchlachtets/ Laſſet vns eſſen vnd frölich ſeyn.

24. Denn dieſer mein Sohn war Todt / vnd iſt wider lebendig worden/ Er war verloren / vnd iſt fundẽ worden. Vnd fiengẽ an frölich zu ſeyn

25. Aber der Elteſte Sohn war auff dem Felde/ vnd als er nahe zum Hauſe kam / hörete er das Geſänge/ vnd den Reihen.

Digitized by Google

Cap. XV.

26. Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

27. Iſque dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum.

29. At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi, & nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.

30. Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, venit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.

31. At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt.

Das XV. Capitel.

26. Vnd rieff zu ſich der Knechte einen / vnd fraget was das were?

27. Er aber ſaget jm: Dein Bruder iſt kommen/vnd dein Vater hat ein gemeſtet Kalb geſchlachtet/daß er jn geſund wider hat.

28. Da ward er zornig/vnd wolt nicht hinein gehen. Da gieng ſein Vater herauß/vnd bat jn.

29. Er antwortet aber/vnd ſprach zum Vater: Sihe/ſo viel Jahr diene ich dir / vnd habe dein Gebot noch nie vbertretten / vnd du haſt mir noch nie einen Bock gegeben/daß ich mit meinen Freunden frölich were.

30. Nun aber dieſer dein Sohn kommen iſt/ der ſein Gut mit Huren verſchlungen hat / haſt du jm ein gemeſtet Kalb geſchlachtet.

31. Er aber ſprach zu im: Mein Sohn/du biſt allezeit bey mir/vnt alles was mein iſt / das iſt dein.

32. Du ſolteſt aber frölich vnd guts muts ſeyn/ denn dieſer dein Bruder war todt / vnd iſt wider lebendig worden/Er war verloren/vnd iſt wider gefunden worden.

Cap. XVI.

Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum: & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

2. Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: jam enim non poteris villicare.

3. Ait autem villicus intra ſe: Quid faciam? quia dominus meus aufert à me villicationem, fodere non valeo, mendicare erubeſco.

Das XVI. Capitel.

ER ſprach aber auch zu ſeinen Jüngern: Es war ein reicher Mann / der hatte einen Haußhalter/der war für jm berüchtiget/als hette er jm ſeine Güter vmbbracht.

2. Vnd er fordert jn/vnd ſprach zu jm: Wie höre ich das von dir? Thu Rechnung von deinem Haußhalten / denn du kanſt hinfort nicht Haußhalter ſeyn.

3. Der Haußhalter ſprach bey ſich ſelbs: Was ſoll ich thun? Mein HERR nimbt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / ſo ſchäme ich mich zubetteln.

Digitized by Google

יו

4 יָדַעְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אִם תֻּנַּשׂא
מִשֶּׁק הַבַּיִת מִמֶּנִּי יִקְחוּ אוֹתִי בְּבָתֵּיהֶם׃
5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מִן־אַנְשֵׁי
חֹבְבֵי אֲדוֹנָיו לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר לָרִאשׁוֹן כַּמָּה
נֶחְבַּלְתָּ לַאדֹנִי׃
6 וְהוּא אָמַר מֵאָה בַּתִּים שֶׁמֶן וַיֹּאמֶר
אֵלָיו קַח אֶת־כְּתָבְךָ וְשֵׁב בִּמְהֵרָה וּכְתֹב
חֲמִשִּׁים׃
7 וּמֵאָז אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ
וְהוּא אָמַר מֵאָה כֹּרִים חִטָּה וַיֹּאמֶר
לוֹ קַח אֶת כְּתָבְךָ וּכְתֹב שְׁמֹנִים׃
8 וַיְשַׁבַּח אָדוֹן אֶת־מֶשֶׁק הַבַּיִת בְּלִיַּעַל
כִּי בְחָכְמָה עָשָׂה כִּי בְנֵי עוֹלָם הַזֶּה
חֲכָמִים הֵמָּה מִבְּנֵי אוֹר בְּדוֹרוֹתָם׃
9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם עֲשׂוּ לָכֶם רֵעִים
מֵהֲמוֹן עָוֶל לְמַעַן־אִם־תֶּחְסְרוּ יִקְחוּ
אֶתְכֶם בְּאָהֳלֵי עוֹלָם׃
10 הַנֶּאֱמָן בְּקָטֹן וְגַם בְּגָדוֹל נֶאֱמָן הוּא
וַאֲשֶׁר מְעַוֵּל בְּקָטֹן גַּם מְעַוֵּל בְּגָדוֹל׃
11 וְאִם בַּהֲמוֹן עָוֶל לֹא תִהְיוּ אֱמוּנִים
מִי־יַאֲמִין לָכֶם אֶת אֱמוּנָה׃
12 וְאִם בַּאֲחֶרֶת לֹא הֱיִיתֶם אֱמוּנִים
מִי יִתֵּן לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר לָכֶם הִיא׃
13 עֶבֶד לֹא יוּכַל לַעֲבֹד לִשְׁנֵי אֲדוֹנִים
כִּי־אִם־אֶת־אֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת־אַחֵר
יֶאֱהַב אוֹ לְאֶחָד יִדְבַּק וְאֶת אַחֵר יִתְעַתֵּעַ
לֹא תוּכְלוּ לֵאלֹהִים לַעֲבֹד וְלֶהָמוֹן׃
14 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־כָּל הָאֵלֶּה הַמְּפָרְשִׁים
אֲשֶׁר אֹהֲבֵי כֶסֶף הֵמָּה וַיְנַאֲצוּהוּ׃

ιϛʹ.

4. Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

6. Ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

7. Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

8. Καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς, εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι·

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστι.

11. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

14. Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

4. Scio

Cap. XVI.

4. Scio quid faciam: ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.

5. Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?

6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: & ſede, citò ſcribe quinquaginta.

7. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii hujus ſeculi, prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.

9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammôna iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10. Qui fidelis eſt in minimo, & in majori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in majori iniquus eſt.

11. Si ergo in iniquo mammôna fideles non fuiſtis: quod verum eſt quis credat vobis.

12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis?

13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire; aut enim unum odiet, & alterum diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſervire & mammônæ.

14. Audiebant autem omnia hęc & Phariſęi qui erant avari: & deridebant illum.

Das XVI. Capitel.

4. Ich weiß wol was ich thun will / wenn ich nun von dem Ampt geſetzt werde/daß ſie mich in jre Häuſer nemmen.

5. Vnd er rieff zu ſich alle Schuldener ſeines Herrn/vnd ſprach zu dem erſten: Wie viel biſt du meinem Herrn ſchuldig?

6. Er ſprach: Hundert Thonnen öls. Vnd er ſprach zu jm: Nimb deinen Brieff/ſetze dich/vnd ſchreib flugs fünfftzig.

7. Darnach ſprach er zu dem andern: Du aber / wie viel biſt du ſchuldig? Er ſprach: Hundert Malter Weitzen. Vnd er ſprach zu jhm: Nimb deinen Brieff/vnd ſchreib achtzig.

8. Vnd der Herr lobet den vngerechten Haußhalter/daß er klüglich gethan hatte. Denn die Kinder dieſer Welt ſind klüger/denn die Kinder deß Liechts/in jrem Geſchlechte.

9. Vnd ich ſage euch auch: Machet euch Freunde mit dem vngerechten Mammon / auff das/ wenn jr nun darbet/ſie euch auffnemmen in die ewige Hütten.

10. Wer im geringſten trew iſt/der iſt auch im groſſen trew/vnd wer im geringſten vnrecht iſt/ der iſt auch im groſſen vnrecht.

11. So jr nun in dem vngerechten Mammon nicht trew ſeyd/Wer will euch das warhafftige vertrawen?

12. Vnd ſo jr in dem frembden nicht trew ſeyd/ wer will euch geben das jenige das ewer iſt?

13. Kein Haußknecht kan zweyen Herrn dienen. Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben/oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jr könnet nicht GOtt ſampt dem Mammon dienen. *Matt. 6, 24.*

14. Das alles höreten die Phariſeer auch / die waren geitzig/vnd ſpotteten ſein.

יו

15 ויאמר להם אתם הוים המצטדקים
לנפשכם לפני האנשים ואלהים ידע
לבותיכם כי כל רום באנשים שקוץ
הוא לפני אלהים׃

16 התורה והנביאים עד יוחנן ומאז
מלכות אלהים מבשר וכל איש יחטף
בה׃

17 כי קל הוא לעבר שמים וארץ
מנפול חירק אחד מתורה׃

18 כל אשר יעזב את אשתו ויקח אחרת
נאף וכל אשר יקח אשה גרושה מאישה
מנאף הוא׃

19 אדם אחד היה עשיר לבוש ארגמן
ותולעת שני ומטיב לב בכל יום עד
מאד׃

20 ויהי איש מסכן ושמו לאעזר אשר
השלך אל שעריו ויהי בו שחין אבעבעות
פרחת׃

21 ויתאו לשבע משבבים אשר נפלו
משלחן העשיר וגם הכלבים באו וילקקו
את שחין אבעבעותיו׃

22 ויהי במות המסכן וינשא מוך
המלאכים בחיק אברהם וימת גם
העשיר ויקבר׃

23 ובהיותו בשאול בשממות וישא
עיניו וירא את אברהם מרחוק
ולאעזר בחיקו׃ 24 ויצעק ויאמר
אבי אברהם חנני ושלח את לאעזר
לטבל את ראש אצבעו במים ויבליג את
לשוני כי מענה אנכי בלהבה הזאת׃

ιϛʹ.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

19. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ᾽ ἡμέραν λαμπρῶς.

20. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος.

21. Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

22. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

23. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

Cap. XVI.

15. Et ait illis: Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.

16. Lex & Prophetæ uſque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

17. Facilius eſt autem cœlum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

18. Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.

19. Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & byſſo: & epulabatur quotidiè ſplendidè.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus.

21. Cupiens ſaturari de micis quæ cadebant de menſa divitis, (& nemo illi dabat,) ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.

22. Factum eſt autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives: & ſepultus eſt.

23. In inferno, elevans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu ejus.

24. Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Das XVI. Capitel.

15. Vnd er ſprach zu jnen: Jr ſeydts / die jr euch ſelbs rechtfertiget für den Menſchen / aber Gott kennet ewre Hertzen / denn was hoch iſt vnter den Menſchen/das iſt ein grewel für Gott.

16. Das Geſetz vnd die Propheten weiſſagen biß auff Johannes. Vnd von der zeit an/wirdt das Reich Gottes durchs Evangelium geprediget/vnd jederman dringet mit gewalt hinein. *Matt. 11, 12.*

17. Es iſt aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen/denn daß ein Tüttel am Geſetze falle. *Mat. 5, 18*

18. Wer ſich ſcheidet von ſeinem Weibe / vnd freyet ein andere/der bricht die Ehe/vnd wer die Abgeſcheidene von dem Manne freyet/der bricht auch die Ehe. *Mat. 5, 32*

19. Es war aber ein reicher Mann / der kleidet ſich mit Purpur vnd köſtlichem Linwad / vnd lebet alle Tag herrlich vnd in frewden. *Mar. 16, 11. 1. Cor. 7, 10*

20. Es war aber ein armer/mit Namen Lazarus/der lag für ſeiner Thür voller Schweren.

21. Vnd begeret ſich zu ſättigen von den Broſamen/die von deß Reichen Tiſche fielen. Doch kamen die Hunde/vnd lecketen ſeine Schweren.

22. Es begab ſich aber/daß der Arme ſtarb/vnd ward getragen von den Engeln in Abrahams Schoß. Der Reiche aber ſtarb auch/vnd ward begraben.

23. Als er nun in der Helle vnd in der Qual war/hub er ſeine augen auff/vnd ſahe Abraham von ferne/vnd Lazarum in ſeiner Schoß.

24. Rieff vnd ſprach: Vater Abraham / erbarme dich mein/vnd ſende Lazarum/daß er das euſſerſte ſeines Fingers ins Waſſer tauche/ vnd kühle meine Zunge / denn ich leide pein in dieſer Flammen.

Digitized by Google

יו

25 ויאמר אברהם בני זכר כי לקחת
את את־טובותיך בחייך ולאעזר להפך
את רעותיו ועתה הוא נחם ואת כואב׃
26 ועל־כל זאת בינינו וביניכם תהום
רבה הושמה ואשר חפצו לעבר מפה
אליכם לא יוכלו ומשם אינם אלינו
יעברו׃
27 ויאמר ושואל אנכי ממך אבי אשר
תשלח אותו אל־בית אבי׃
28 כי היו לי חמשת אחים אשר יעיד
להם פן גם המה יבואו במקום שממה
הזאת׃
29 ויאמר לו אברהם יש להם משה
והנביאים אותם ישמעו׃
30 והוא אמר לא כן אבי אברהם כי
אם איש ממתים יבוא אליהם אז ישובו
מרעתם׃
31 ויאמר לו אם למשה ולנביאים
לא ישמעו ולא אם איש ממתים יקום
יאמינו׃

ιϛ´.

25. Εἶπε δὲ Ἀβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

27. Εἶπε δέ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

29. Λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

30. Ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.

31. Εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

יז

ויאמר אל־תלמידיו בלתי יכלת
היא אשר לא יבוא מכשל ואוי
לו אשר בו יבוא׃
2 טוב לו אשר רכב החמור יתלה על־
צוארו וישלך אל הים מהכשיל אחד
הצעירים האלה׃
3 השמרו לכם אם יחטא בך אחיך
ותגער בו ואם ישוב מרעתו ותשא לו׃

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται.

2. Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

3. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

Cap. XVI.

25. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum eſt: ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neq; inde huc tranſmeare.

27. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei.

28. Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

29. Et ait illi Abraham: Habent Moyſen & Prophetas, audiant illos.

30. At ille dixit: Non, pater Abraham; ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

31. Ait autem illi: Si Moyſen & Prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

Das XVI. Capitel.

25. Abraham aber ſprach: Gedencke Sohn/ daß du dein gutes empfangen haſt in deinem Leben / vnd Lazarus dargegen hat böſes empfangen/ Nun aber wirdt er getröſtet/vnd du wirſt gepeiniget.

26. Vnd vber das alles / iſt zwiſchen vns vnd euch eine groſſe Klufft befeſtiget/daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nicht von dannen zu vns herüber fahren.

27. Da ſprach er: So bitte ich dich Vater/ daß du jn ſendeſt in meines Vaters Hauß.

28. Denn ich habe noch fünff Brüder / daß er jnen bezeuge/auff daß ſie nicht auch kommen an dieſen ort der Qual.

29. Abraham ſprach zu jhm: Sie haben Moſen vnd die Propheten/laß ſie dieſelbigen hören.

30. Er aber ſprach: Nein / Vater Abraham/ Sondern wenn einer von den Todten zu jhnen gienge/ſo würden ſie Buſſe thun.

31. Er ſprach zu jm: Hören ſie Moſen vnd die Propheten nicht/ſo werden ſie auch nicht glauben/ob jemandt von den Todten aufferſtünde.

Cap. XVII.

Et ait ad diſcipulos ſuos, impoſſibile eſt, ut non veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt.

2. Vtilius eſt illi ſi lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

3. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

Das XVII. Capitel.

Er ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Es iſt vnmüglich daß nicht Ergerniſſe kommen. Wehe aber dem durch welchen ſie kommen. *Matt. 18. 7. Marc. 9. 42.*

2. Es were jm nützer/daß man einen Mülſtein an ſeinen Halß henget/vnd würffe jn ins Meer/ denn daß er dieſer kleinen einen ergert. *Matt. 18. 21. Levit. 19. 17 Ecc. 19. 13*

3. Hütet euch. So dein Bruder an dir ſündiget/ſo ſtraffe jn/vnd ſo er ſich beſſert/vergib jm.

Digitized by Google

יז

4 ואם שבע פעמים ביום יחטא בך
ושבע פעמים ביום ישוב אליך לאמר
נחמתי ותשא לו :
5 ויאמרו התלמידים אל־האדון הוסיף
לנו את־אמונה :
6 ויאמר אדני אם יש לכם אמונה
כמו גרגר החרדל ותאמרו לשקמה
הזאת עקרי והשתלי בים ותשמע לכם :
7 מי מכם יש לו עבד חרש או־רועה
אשר אם יבוא מן השדה יאמר לו
בכתף לך וסעד לבך פת לחם :
8 הלא יאמר אליו הכן אשר אוכל בערב
והתגזר בתניך ושרתני עד־כי אוכל ואשתה
ומאחרי כן תאכל ותשתה גם אתה :
9 אם יתחדם פני עבד ההוא בתודה
כי־עשה את־אשר צוה הוא לא מדמה
אנכי :
10 כן גם אתם אם עשיתם כל־אשר
צוה להם אמרו כי־עבדים נאלחים
אנחנו כי־את־אשר חובים אנחנו לעשות
עשינו :
11 ויהי־בלכתו ירושלימה ויעבר בתוך
שומרון וגלילה :
12 ובבואו אל־טירה אחת ויקראו לו
עשרה אנשים מצורעים אשר עמדו
מרחוק :
13 והמה נשאו את קולם לאמר ישוע
רבינו חננו :
14 ובראותם אמר אליהם לכו והראו
את נפשכם לכהנים ויהי־בלכתם ויטהרו :

ιζ.

4. Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπί σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

5. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

7. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα, ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν ἀνάπεσαι.

8. Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

9. Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.

12. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν.

13. Καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

Cap. XVII.

4. Et ſi ſepties in die peccaverit in
te, & ſepties in die converſus fuerit
ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte
illi.
5. Et dixerunt Apoſtoli Domino:
Adauge nobis fidem.
6. Dixit autem Dominus: Si ha-
beretis fidem ſicut granum ſinapis,
diceretis huic arbori moro: Eradi-
care & tranſplantare in mare: &
obediret vobis.
7. Quis autem veſtrum habens
ſervum arantem aut paſcentem,
qui regreſſo de agro dicat illi: Sta-
tim tranſi, & recumbe.
8. Et non dicet ei: Para quod cœ-
nem, & præcinge te, & miniſtra mi-
hi donec manducem & bibam, &
poſt hæc tu manducabis & bibes?
9. Nunquid gratiam habet ſervo
illi, quia fecit quæ ei imperaverat?
Non puto.
10. Sic & vos cùm feceritis omnia
quæ præcepta ſunt vobis, dicite:
Servi inutiles ſumus: quod debui-
mus facere, fecimus.
11. Et factum eſt, dum iret in Ie-
ruſalem, tranſibat per mediam Sa-
mariam & Galilæam.
12. Et cùm ingrederetur quod-
dam caſtellum, occurrerunt ei de-
cem viri leproſi, qui ſteterunt à
longè.
13. Et levaverunt vocem, dicen-
tes: Ieſu præceptor, miſerere no-
ſtri.
14. Quos ut vidit, dixit: Ite, o-
ſtendite vos ſacerdotibus. Et fa-
ctum eſt, dum irent, mundati ſunt.

Das XVII. Capitel.

4. Vnd wenn er ſiebenmal des Tages an dir
ſündigen würde/vnd ſiebenmal des Tages wider
käme zu dir/vnd ſpreche/Es rewet mich/ſo ſolt du
jm vergeben.
5. Vnd die Apoſteln ſprachē zu dem HErren: *Mat. 17.*
Stercke vns den Glauben. 20.
6. Der HERR aber ſprach: Wenn jr Glau-
ben habt/als ein Senffkorn/vnd ſaget zu dieſem
Maulbeerbaum/reiß dich auß/vnd verſetze dich
ins Meer/ſo wirdt er euch gehorſam ſeyn.
7. Welcher iſt vnter euch/der einen Knecht hat
der jm pflüget/oder das Viehe weidet/wenn er
heim kombt vom Felde/daß er jm ſage: Gehe bald
hin/vnd ſetze dich zu Tiſche?
8. Iſts nicht alſo? daß er zu jm ſaget: Richte
zu/daß ich zu Abend eſſe/ſchürtze dich/vnd diene
mir/biß ich eſſe vnd trincke/darnach ſolt du auch
eſſen vnd trincken.
9. Dancket er auch demſelbigen Knechte/daß
er gethan hat/was jm befohlen war? Ich meine
es nicht.
10. Alſo auch jr/wenn jr alles gethan habt was
euch befohlen iſt/ſo ſprechet: Wir ſind vnnütze
Knechte/wir haben gethan daß wir zu thun ſchul-
dig waren.
11. Vnd es begab ſich/da er reiſete gen Jeruſalem/
zog er mitten durch Samariam vnd Galileam.
12. Vnd als er in einen Marckt kam/begegne-
ten jm zehen außſetzige Männer/die ſtunden von
fernen.
13. Vnd erhuben jre Stimme/vnd ſprachen:
Jeſu lieber Meiſter/erbarme dich vnſer.
14. Vnd da er ſie ſahe/ſprach er zu jnen: Ge- *Leu. 14.*
het hin/vnd zeiget euch den Prieſtern. Vnd es ge- 2.
ſchach/da ſie hingiengen/worden ſie rein.

15. Eis

יז

15 וְאֶחָד מֵהֶם כַּאֲשֶׁר רָאָה כִּי־נִרְפָּא
הוּא וַיָּשָׁב בְּקוֹל גָּדוֹל וַיְכַבֵּד אֶת־
הָאֱלֹהִים׃
16 וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶל־רַגְלָיו לְהוֹדוֹת
לוֹ וְהוּא הָיָה שׁוֹמְרוֹנִי׃
17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הֲלֹא עֲשָׂרָה
אֲנָשִׁים הִטָּהֲרוּ וְהַתִּשְׁעָה אַיָּם׃
18 הֲלֹא נִמְצְאוּ לָשׁוּב וְלָתֵת כָּבוֹד
לֵאלֹהִים כִּי־אִם זָר הַלָּז׃
19 וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם וָלֵךְ אֱמוּנָתְךָ
הוֹשִׁיעָתְךָ׃
10 וַיִּשְׁאַל מִן הַמִּפְרְשִׁים מָתַי תָּבוֹא
מַלְכוּת אֱלֹהִים וַיַּעַן לָהֶם וַיֹּאמֶר לֹא
תָבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים בְּנִצְרָה׃
21 וְלֹא יֹאמְרוּ הִנֵּה פֹה אוֹ־הִנֵּה שָׁם
כִּי־הִנֵּה מַלְכוּת אֱלֹהִים בְּקִרְבְּכֶם
הִיא׃
22 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו יָבוֹאוּ הַיָּמִים
וְהִתְאַוּוּ לִרְאוֹת אַחַד יְמֵי־בֶן־הָאָדָם
וְלֹא תִרְאוּ׃
23 וְיֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה פֹה אוֹ הִנֵּה שָׁם
אַל־תֵּלְכוּ וְאַל־תָּבוֹאוּ אַחֲרֵיהֶם׃
24 כִּי־כַּאֲשֶׁר בָּרָק יִבְרֹק וְכָל־אֲשֶׁר
בְּתַחַת הַשָּׁמַיִם מִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵהוּ
יַזְהִיר כֵּן־יִהְיֶה בֶן־הָאָדָם בְּיוֹמוֹ׃
25 וּבְטֶרֶם יִצְטָרֵךְ הוּא לִסְבֹּל רַבּוֹת
וּלְהִמָּאֵס מִדּוֹר הַזֶּה׃
16 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כֵּן יִהְיֶה
בִּימֵי בֶן־הָאָדָם׃

ιζ.

15. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

18. Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

19. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

20. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως.

21. Οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστι.

22. Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι, ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

23. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

24. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Digitized by Google

Cap. XVII.

15. Vnus autem ex illis, ut vidit
quia mundatus eſt, regreſſus eſt,
cum magna voce magnificans Deũ.

16. Et cecidit in faciem ante pe-
des ejus, gratias agens: & hic erat
Samaritanus.

17. Reſpondens autem Ieſus, di-
xit: Nónne decem mundati ſunt?
& novem ubi ſunt?

18. Non eſt inventus qui rediret,
& daret gloriam Deo, niſi hic alie-
nigena?

19. Et ait illi: Surge, vade: quia
fides tua te ſalvum fecit.

20. Interrogatus autem à Phari-
ſæis, Quando venit regnum Dei?
reſpondit eis, & dixit: Non venit
regnum Dei cum obſervatione.

21. Neque dicent: Ecce hîc, aut
ecce illic. Ecce enim regnum Dei
intra vos eſt.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos: Ve-
nient dies quando deſidereris vide-
re unum diem filii hominis; & non
videbitis.

23. Et dicent vobis: Ecce hic &
ecce illic. Nolite ire, neque ſecte
mini.

24. Nam ſicut ſulgur coruſcans
de ſub cælo, in ea quę ſub cælo ſunt,
fulget: ita erit filius hominis in
die ſua.

25. Primum autem oportet il-
lum multa pati, & reprobari à gene-
ratione hac.

26. Et ſicut factum eſt in diebus
Noë, ita erit & in diebus filii ho-
minis.

Das XVII. Capitel.

15. Einer aber vnter jnen/da er ſahe/daß er ge-
ſund worden war/kehret er vmb/vnd preiſet Gott
mit lauter Stimme.

16. Vnd fiel auff ſein Angeſicht/zu ſeinen füſ-
ſen/vnd dancket jm/ vnd das war ein Samari-
ter.

17. Jeſus aber antwortet vnd ſprach: Sindt
jr nicht zehen rein worden? Wo ſind aber die
neune?

18. Hat ſich ſonſt keiner funden/der wider vmb-
kehret/vnd gebe GOTT die Ehre/denn dieſer
Fremdlinger.

19. Vnd er ſprach zu jm: Stehe auff / gehe
hin/dein Glaub hat dir geholffen.

20. Da er aber gefraget ward von den Phari-
ſeern/wenn kombt das Reich Gottes? Antwor-
tet er jnen/vnd ſprach: Das Reich Gottes kom̃t
nicht mit euſſerlichen Geberden.

21. Man wirdt auch nicht ſagen: Sihe/hie o-
der da iſt es. Denn ſehet/ das Reich Gottes iſt
inwendig in euch.

22. Er ſprach aber zu den Jüngern: Es wirdt
die zeit kommen / daß jr werdet begeren zuſehen
einen Tag des Menſchen Sohns / vnd werdet
jn nicht ſehen.

23. Vnd ſie werden zu euch ſagen: Sihe hie/ Matt.24, 25.
ſihe da. Gehet nicht hin/vnd folget auch nicht. Marc.13, 21.

24. Denn wie der Blitz oben vom Himmel
blitzet/vnd leuchtet vber alles das vnter dẽ Him-
mel iſt: Alſo wirdt des Menſchen Sohn an ſei-
nem Tage ſeyn.

25. Zuvor aber muß er viel leiden/vnd verwor-
ffen werden von dieſem Geſchlechte.

26. Vnd wie es geſchach zun zeiten Noe / ſo Matt.24, 37.
wirdts auch geſchehen in den Tagen des Men- Gen 7, 5.
ſchen Sohns.

יז

27 אכלו שתו התחתנו נתנו ולקחו להם
נשים מכל אשר בחרו עד עצם היום
הזה אשר בא נח אל התיבה ויבוא
המבול ויאבד כלם :

28 וכמו כן כאשר היה בימי לוט אכלו
שתו קנו מכרו שתלו בנו :

29 וביום ההוא אשר יצא לוט מסדום
המטיר יהוה אש וגפרית מן השמים
ויאבדם כלם :

30 כמו כן יהיה ביום אשר יגלה בן
האדם :

31 ביום ההוא אשר יהיה על הגג
וכליו בבית אל ירד לשאת אותם ואשר
בשדה כמו כן אל ישוב לאחור :

32 זכרו לאשת לוט :

33 כי אשר יבקש להושיע את נפשו
יאבדנה ואשר יאבד אותה יחיה אותה :

34 אומר אני לכם בלילה ההוא יהיו
שנים על המטה אחת אחד ילקח ואחר
יעזב :

25 שתים תהיו טוחנות יחד אחת
תלקח ואחרת תעזב :

36 (שנים יהיו בשדה אחד ילקח
ואחר יעזב :)

37 ויענו ויאמרו לו איה אדנינו ויאמר
אליהם איה הפגר ושמה יאספו הנשר

יח

ויאמר את המשל אליהם כי
יצטרך להתפלל בכל עת ולא
לרפא :

ιζ.

27. Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

28. Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν.

29. Ἧ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.

34. Λέγω ὑμῖν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

36. (Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.)

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς, πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Cap. XVII.

27. Edebant, & bibebant, uxores
ducebant, & dabantur ad nuptias,
uſque in diem qua intravit Noë in
arcam: & venit diluvium, & per-
didit omnes.
28. Similiter ſicut factum eſt in
diebus Lot: Edebant & bibebant,
emebant, & vendebant; plantabant,
& ædificabant.
29. Qua die autem exiit Lot à So-
domis, pluit ignem & ſulphur de
cælo, & omnes perdidit.
30. Secundùm hæc erit qua die fi-
lius hominis revelabitur.
31. In illa hora qui fuerit in tecto,
& vaſa ejus in domo, ne deſcendat
tollere illa: & qui in agro, ſimiliter
non redeat retrò.
32. Memores eſtote uxoris Lot.
33. Quicunque quęſierit animam
ſuam ſalvam facere, perdet illam: &
quicunque perdiderit illam, vivifi-
cabit eam.
34. Dico vobis, in illa nocte e-
runt duo in lecto uno: unus aſſu-
metur, & alter relinquetur.
35. Duæ erunt molentes in unum:
una aſſumetur, & altera relinque-
tur.
36. (Duo erunt in agro: unus aſſu-
metur, & alter relinquetur)
37. Et reſpondentes dicunt illi: V-
bi Domine? Qui dixit illis: Vbi-
cunque fuerit corpus, illuc congre-
gabuntur & aquilæ.

Cap. XVIII.

Dicebat autem & parabolam
ad illos, quoniam oportet
ſemper orare & non deficere.

Das XVII. Capitel.

27. Sie aſſen/ſie truncken/ſie freyeten/ſie lieſ-
ſen ſich freyen/biß auff den Tag/da Noe in die
Arche gieng/vnd kam die Sündflut/vnd brach-
te ſie alle vmb.
28. Deſſelbigen gleichen/wie es geſchach zun Gen. 19, 24
zeiten Lot/ſie aßen/ſie truncken/ſie kaufften vnd
verkaufften/ſie pflantzeten/vnd baweten.
29. An dem Tage aber/da Lot auß Sodoma
gieng/da regnet es Fewer vnd Schwefel vom
Himmel/vnd brachte ſie alle vmb.
30. Auff dieſe weiſe wirdts auch ergehen an
dem Tage/wenn des Menſchen Sohn ſoll of-
fenbar werden.
31. An demſelbigen Tage/wer auff dem Dache
iſt/vnd ſein Haußraht in dem Hauſe/der ſteige
nicht hernieder daſſelbige zu holen. Deſſelbigen
gleichen/wer auff dem Felde iſt/der wende nicht
vmb/nach dem/das hinder jhm iſt.
32. Gedencket an des Lots Weib.
33. Wer da ſuchet ſeine Seele zuerhalten/der Sup. 9, 24
wirdt ſie verlieren/vnd wer ſie verlieren wird/der Mat. 10, 39.
wirdt jhr zum Leben helffen. Mar. 8, 35
34. Ich ſage euch/in derſelbigen Nacht werden Ioh. 12, 25
zween auff einem Bette liegen/Einer wirdt an- Mat. 24, 40.
genommen/der ander wirdt verlaſſen werden. 1. Th. 4. 17.
35. Zwo werden mahlen mit einander/Eine
wirdt angenommen/die ander wirdt verlaſſen
werden.
36. (Zween werden auff dem Felde ſeyn/ Mat. 24, 41.
Einer wirdt angenommen vnd der ander wirdt
verlaſſen werden.)
37. Vnd ſie antworten/vnd ſprachen zu jhm:
HERR/wo da? Er aber ſprach zu jnen: Wo
das Aaß iſt/da ſammlen ſich die Adeler.

Das XVIII. Capitel.

ER ſaget jnen aber ein Gleichniß davon/ Eccl. 18, 22.
daß man alle zeit beten vnd nicht laß wer- 1. Thes. 5, 17.
den ſolt.

Digitized by Google

יח

2 לאמר שופט אחד היה בעיר אחת
את יהוה לא ירא ואת־האדם לא
חופר׃
3 ותהי־אלמנה בעיר ההיא ותבוא
אליו לאמר נקום נקמתי מצוררי׃
4 ולא אבה לעת ואחרי כן אמר בלבו
אף כי את־אלהים לא ירא אנכי ואת־
האדם לא חובר׃
5 אך כי הוגיעני האלמנה הזאת
אנקמנה פן תבוא לנצח ותמהרני׃
6 ויאמר אדני שמעו מה השפט העול
אמר׃
7 ואלהים הלא יעשה נקמת בחיריו
אשר צועקים אליו יומם ולילה ואריך
אפים הוא יהיה עליהם׃
8 אמנם אמר אני לכם כי יעשה
נקמתם במהרה לכן אם יבוא בן־האדם
אך ימצא אמונה על־הארץ׃
9 ויאמר אל־האנשים אשר יבטחו
את־נפשם כי־מצדיקים המה ויבזו
לאחרים את־המשל הזה׃
10 שני אנשים עלו אל־ההיכל להתפלל
האחד המפרש הוא ואחר בעל המכס׃
11 המפרש עמד ולנפשו מתפלל האלה
אלהי אודה לך כי־לא הנה אנכי כאשר
האנשים אחרים גוזים עושקים
מנאפים או־כמו בעל המכס
הלז׃
12 צמתי פעמים בשבתות ומעשר
אני את־כל־אשר קנה אנכי׃

ιη΄.

2. Λέγων, κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

3. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα· ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

4. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι.

5. Διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

7. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς;

8. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν (ἄρα) εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9. Εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην.

10. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

12. Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

Digitized by Google

Cap. XVIII.

2. Dicens: Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

3 Vidua autem quædam erat in civitate illa; & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.

4. Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor.

5. Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſsimo veniens ſugillet me.

6. Ait autem Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dicit.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam habebit in illa?

8. Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. †(Veruntamen filius hominis veniens, † putas, inveniet fidem in terra?)

9. Dixit autem & ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam juſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam.

10. Duo homines aſcendebant in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

12. Iejuno bis in ſabbatho: decimas do omnium quæ poſsideo.

Das XVIII. Capitel.

2. Vnd ſprach: Es war ein Richter in einer Stadt/der forchte ſich nicht für Gott/vnd ſchewet ſich für keinem Menſchen.

3. Es war aber eine Witwe in derſelbigen Stadt/die kam zu jm/vnd ſprach: Rette mich von meinem Widerſacher.

4. Vnd er wolte lange nicht. Darnach aber dachte er bey ſich ſelbs: Ob ich mich ſchon für Gott nicht fürchte/noch für keinem Menſchen ſchewe.

5. Dieweil aber mir dieſe Witwe ſo viel mühe machet/will ich ſie retten/auff daß ſie nicht zu letzt komme/vnd vberteube mich.

6. Da ſprach der HERR: Höret hie/was der vngerechte Richter ſaget.

7. Solt aber GOtt nicht auch retten ſeine Außerwehlten/die zu jhm Tag vnd Nacht ruffen/vnd ſolt gedult darüber haben?

8. Ich ſage euch / er wirdt ſie retten in einer kürtz. († Doch wenn des Menſchen Sohn kommen wirdt/meineſt du daß er auch werde Glauben finden auff Erden.)

9. Er ſaget aber zu etlichen die ſich ſelbs vermaſſen/daß ſie fromb weren/vnd verachteten die andern/ein ſolch Gleichniß.

10. Es giengen zween Menſchen hinauff in den Tempel zu beten/Einer ein Phariſeer / der ander ein Zöllner.

11. Der Phariſeer ſtund vnd betet bey ſich ſelbſt alſo: Ich dancke dir Gott daß ich nicht bin wie die andern Leute/Räuber/Vngerechte/ Ehebrecher oder auch wie dieſer Zöllner.

12. Ich faſte zwier in der Wochen / vnd gebe den Zehenden von allem daß ich habe.

† Ergo
† terris
† Darumb wirdt er gewiß Glauben finden.

Digitized by Google

יח

13 וּבַעַל מֶכֶס קָם מֵרָחוֹק וְגַם לֹא אָבָה
לָשֵׂאת אֶת עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם כִּי אִם
תּוֹפֵף עַל־חָזֵהוּ לֵאמֹר אֱלֹהַי חָשַׁבְתָּ
אֲנִי חָנֵּנִי׃
14 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי יָרַד זֶה נִצְדָּק
אֶל־בֵּיתוֹ מִן הַהוּא כִּי כָל־הַמִּתְרוֹמֵם
יֻשְׁפַּל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יָרוּם׃
15 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו אֶת־הַיְלָדִים לִנְגֹּעַ
בָּם וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּגְעֲרוּ בָם׃
16 וַיִּצְעַק אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַנִּיחוּ
אֶת־הַיְלָדִים לָבוֹא אֵלַי וְאַל תִּכְלָאוּם כִּי
לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּמוֹהֶם יֶשׁ־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃
17 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר לֹא
יְקַבֵּל אֶת מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ יֶלֶד גַּם
לֹא יָבוֹא בָהּ׃
18 וַיִּשְׁאַל לוֹ אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים לֵאמֹר
הַמְלַמֵּד טוֹב מָה אֶעֱשֶׂה וְאִירַשׁ אֶת־
חַיֵּי עוֹלָם׃
19 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ מָה תִּקְרָא לִי טוֹב
וְאִישׁ לֹא טוֹב כִּי־אִם אֶחָד אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃
20 יָדַעְתָּ אֶת הַמִּצְוֹת לֹא תִנְאַף לֹא
תִרְצַח לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שֶׁקֶר כַּבֵּד
אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ׃
21 וְהוּא אָמַר כָּל־אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרָי׃
22 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אָמַר אֵלָיו עוֹד אַחַת תֶּחְסַר לְךָ מְכוֹר
אֶת־כָּל אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לַמִּסְכֵּנִים וִיהִי־לְךָ
אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וְלֵךְ לְךָ וּבוֹא אַחֲרָי׃
23 וּבְשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִתְעַצְּבָה
נַפְשׁוֹ כִּי עָשִׁיר הָיָה מְאֹד׃

ιη΄.

13. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς
οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν
οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ᾽ ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆ-
θος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι
τῷ ἁμαρτωλῷ.
14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδι-
καιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ
ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπει-
νωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
θήσεται.
15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη,
ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
16. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος
αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι
πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ
τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
17. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέ-
ξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.
18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρ-
χων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί
ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί με λέ-
γεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς,
ὁ θεός.
20. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύ-
σῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ
ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα
σου καὶ τὴν μητέρα σου.
21. Ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλα-
ξάμην ἐκ νεότητός μου.
22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς εἶπεν
αὐτῷ, ἔτι ἕν σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις
πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις
θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολού-
θει μοι.
23. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος
ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Cap. XVIII.

12. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare; ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus propitius eſto mihi peccatori.

14. Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

15. Afferebant autem ad illum, & infantes, ut eos tangeret. Quod cùm viderent diſcipuli increpabant illos.

16. Ieſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

17. Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei, ſicut puer, non intrabit in illud.

18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo?

19. Dixit autem ei Ieſus: Quid me dicis bonum? nemo bonus, niſi ſolus Deus.

20. Mandata noſti, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falſum teſtimonium dices, Honora patrem tuum, & matrem?

21. Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventute mea.

22. Quo audito, Ieſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt: omnia quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt; quia dives erat valdè.

Das XVIII. Capitel.

13. Vnd der Zöllner ſtund von ferne/wolte auch ſeine Augen nicht auffheben gen Himmel / ſondern ſchlug an ſeine Bruſt/vnd ſprach: Gott ſey mir Sünder gnedig.

14. Ich ſage euch/dieſer gieng hinab gerechtfertiget in ſein Hauß für jenem/Denn wer ſich ſelbs erhöhet/der wirdt erniedriget werden / vnd wer ſich ſelbs erniedriget/der wirdt erhöhet werden. *Sup. 14, 11. Mat. 23, 12.*

15. Sie brachten auch Junge Kindlein zu jm/daß er ſie ſolt anrühren. Da es aber die Jünger ſahen/bedroheten ſie die. *Mat. 19, 13. Mar. 10, 13.*

16. Aber Jeſus rieff ſie zu ſich/vnd ſprach: Laſſet die Kindlein zu mir kommen/vnd wehret jhnen nicht/denn ſolcher iſt das Reich Gottes.

17. Warlich/ich ſage euch/wer nicht das Reich Gottes nimbt als ein Kind/der wirdt nicht hinein kommen.

18. Vnd es fraget jn ein Oberſter/vnd ſprach: Guter Meiſter/was muß ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe? *Mat. 19, 16. Mar. 10, 17.*

19. Jeſus aber ſprach zu jm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemandt iſt gut/denn der einige Gott.

20. Du weiſſeſt die Gebot wol / Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht tödten. Du ſolt nicht ſtelen. Du ſolt nicht falſch gezeugniß reden. Du ſolt deinen Vater vnd deine Mutter ehren. *Ex. 20, 13.*

21. Er aber ſprach: Das habe ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

22. Da Jeſus das höret/ſprach er zu jhm: Es fehlet dir noch eins/verkauffe alles was du haſt/vnd gibs den Armen / ſo wirſt du einen Schatz im Himel haben/vnd komb vnd folge mir nach.

23. Da er das höret/ward er trawrig / denn er war ſehr reich.

Digitized by Google

יח

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁתּוֹחֲחָה
נַפְשׁוֹ אָמַר אֵיךְ עָצְלוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ
לָהֶם הוֹן רַב לָבוֹא בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים ׃
25 כִּי נָקַל לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד־חוֹר
הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים ׃
26 וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וּמִי־יוּכַל
לְהִוָּשֵׁעַ ׃
27 וְהוּא אָמַר אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לִהְיוֹת
עִם הָאֲנָשִׁים יוּכְלוּ לִהְיוֹת אֶת־אֱלֹהִים ׃
28 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ
אֶת־כֹּל וַנָּבוֹא אַחֲרֶיךָ ׃
29 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא הָיָה אֲשֶׁר עָזַב בַּיִת
אוֹ אָב וָאֵם אוֹ־אַחִים אוֹ אִשָּׁה אוֹ־
בָנִים בַּעֲבוּר מַלְכוּת אֱלֹהִים ׃
30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח הַרְבֵּה מְאֹד בָּעֵת
הַזֹּאת וּבָעוֹלָם הַבָּא אֶת־חַיֵּי עוֹלָם ׃
31 וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה וְתִכְלֶינָה
כָּל הַנִּכְתָּבוֹת בַּנְּבִיאִים עַל־בֶּן־הָאָדָם ׃
32 כִּי יִנָּתֵן בִּידֵי הַגּוֹיִם וִילִיצוּהוּ וִיגַדְּפוּהוּ
וְיָרוֹק יָרְקוּ בְּפָנָיו ׃
33 וְיִיַסְּרוּהוּ בַּשּׁוֹטִים וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִמֵּתִים ׃
34 וְהֵמָּה לֹא אַחַת מֵהֵן הֵבִינוּ וַיְהִי
הַדָּבָר הַזֶּה נִכְסֶה מֵהֵמָּה וְלֹא יָדְעוּ אֶת־
הַמְדֻבָּרִים ׃
35 וַיְהִי בְּקָרְבוֹ אֶל־יְרִיחוֹ וַיֵּשֶׁב עִוֵּר
אֶחָד אֶל־הַדֶּרֶךְ וְשׁוֹאֵל ׃ 36 וּבְשָׁמְעוֹ
אֶת־קוֹל הָמוֹן עוֹבֵר וַיִּשְׁאַל מַה־תְּהִי זֹאת ׃

ιή.

24. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

25. Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27. Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

30. Ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

31. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.

32. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται.

33. Καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.

34. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

35. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἱεριχὼ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

36. Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

24. Videns

Digitized by Google

Cap. XVIII.

24. Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit: Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt?

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

26. Et dixerunt qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?

27. Ait illis: Quæ impoſsibilia ſunt apud homines, poſsibilia ſunt apud Deum.

28. Ait autem Petrus, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

29. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei.

30. Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſeculo venturo vitam æternam.

31. Aſſumſit autem Ieſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per prophetas, de filio hominis.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur.

33. Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſcõditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

35. Factum eſt autem, cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans.

36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet.

Das XVIII. Capitel.

24. Da aber JEſus ſahe/daß er trawrig war worden / ſprach er: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

25. Es iſt leichter/ das ein Kamel gehe durch ein Nadelöre/denn das ein Reicher in das Reich Gottes komme.

26. Da ſprachen die das höreten: Wer kan denn ſelig werden?

27. Er aber ſprach: Was bey den Menſchen vnmüglich iſt/das iſt bey Gott müglich.

28. Da ſprach Petrus/ſihe/wir haben alles verlaſſen/vnd ſind dir nach gefolget.

29. Er aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch: Es iſt niemandt/der ein Hauß verleſſt / oder Eltern/oder Brüder/oder Weib/oder Kind/ vmb des Reichs Gottes willen.

30. Der es nicht vielfältig wider empfahe / in dieſer zeit/vnd in der zukünfftigen Welt daß Ewige Leben.

31. Er nam aber zu ſich die Zwölffe/vnd ſprach zu jhnen: Sehet/wir gehen hinauff gen Jeruſalem/vnd es wirdt alles vollendet/das geſchrieben iſt durch die Propheten / von deß Menſchen Sohn. *Matt. 20, 17. Mar. 10, 32.*

32. Denn er wirdt vberantwortet werden den Heiden/vnd er wirdt verſpottet vnd geſchmähet vnd verſpeyet werden.

33. Vnd ſie werden jhn geiſſeln vnd tödten/ vnd am dritten Tag wirdt er wider aufferſtehen.

34. Sie aber vernamen der keines/vnd die Rede war jhnen verborgen/vnd wuſten nicht/ was das geſagt war.

35. Es geſchach aber / da er nahe zu Jericho kam/ſaß ein Blinder am Wege vnd Bettelt. *Matt. 20, 29. Marc. 10, 46.*

36. Da er aber höret das Volck/das durch hin gieng/forſchet er was das were?

יח

37 וַיַּגִּידוּ לוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי עוֹבֵר ׃

38 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי ׃

39 וְהַהוֹלְכִים לְפָנָיו גָּעֲרוּ בוֹ לַחֲשׁוֹתוֹ
וְהוּא קָרָא יוֹתֵר מְאֹד בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי ׃

40 וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ וַיְצַו לְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ
אֵלָיו וּבְקָרְבוֹ שָׁאַל לוֹ ׃

41 לֵאמֹר מַה־תִּרְצֶה אֶעֱשֶׂה לָּךְ וְהוּא
אָמַר אֲדֹנָי אֲשֶׁר אֶרְאֶה ׃

42 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ רְאֵה אֱמוּנָתְךָ
הוֹשִׁעָתֶךָ ׃

43 וּבְפִתְאֹם רָאָה וּבָא אַחֲרָיו מְכַבֵּד
אֱלֹהִים וְכָל־הָעָם הָרֹאֶה נָתַן כָּבוֹד
לֵאלֹהִים ׃

ιη'.

37. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.

38. Καὶ ἐβόησε λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.

39. Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαυίδ, ἐλέησόν με.

40. Σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν.

41. Λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

42. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

43. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

יט

ו כַּאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ וְעָבַר אֶת־
יְרִיחוֹ ׃

2 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ נִקְרָא זַכַּי וְהוּא
הָיָה רַב בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְגַם הוּא עָשִׁיר
מְאֹד ׃

3 וַיְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ מִי הוּא
וְלֹא יָכֹל מִפְּנֵי הֶהָמוֹן כִּי קוֹמָתוֹ צָעִיר
הוּא ׃

4 וְהִקְדִּים לָרוּץ וַיַּעַל עַל־שִׁקְמָה לִרְאוֹת
אוֹתוֹ כִּי שָׁם עָתִיד הָיָה לַעֲבוֹר ׃

5 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂא עֵינָיו
יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו זַכַּי מַהֵר
לָרֶדֶת כִּי הַיּוֹם יֵשׁ לִי לְהַאֲרִיךְ בְּבֵיתְךָ ׃

6 וַיְמַהֵר לָרֶדֶת וַיְקַבֵּל אוֹתוֹ
בְּשִׂמְחָה ׃

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱεριχώ.

2. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.

3. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι' ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

5. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

6. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

Cap. XVIII.

37. Dixerunt autem ei, quod Ieſus Nazarenus tranſiret.

38. Et clamavit, dicens: Ieſu fili David, miſerere mei.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, Fili David miſerere mei.

40. Stans autem Ieſus, juſsit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum.

41. Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.

42. Et Ieſus dixit illi: Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

43. Et confeſtim vidit; & ſequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Cap. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Iericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives.

3. Et quærebat videre Ieſum, quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

4. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret eũ: quia inde erat tranſiturus.

5. Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodiè in domo tua oportet me manere.

6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

Das XVIII. Capitel.

37. Da verkündigeten ſie jhm: Jeſus von Nazareth gienge fürvber.

38. Vnd er rieff vnd ſprach: JEſu du Sohn David/ Erbarm dich mein.

39. Die aber vorne an giengen/ bedroheten jhn/ er ſolt ſchweigen. Er aber ſchrey viel mehr: Du Sohn David/ Erbarm dich mein.

40. JEſus aber ſtund ſtille/ vnd hieß jn zu ſich führen. Da ſie jn aber nahe bey jn brachten/ fraget er jn.

41. Vnd ſprach: Was wilt du/ daß ich dir thun ſoll: Er ſprach/ HERR/ daß ich ſehen müge.

42. Vnd JEſus ſprach zu jhm: Sey ſehend/ dein Glaube hat dir geholffen.

43. Vnd alſo bald ward er ſehend/ vnd folget jm nach/ vnd preiſete Gott: Vnd alles Volck das ſolches ſahe/ lobete Gott.

Das XIX. Capitel.

VND er zog hinein/ vnd gieng durch Jericho.

2. Vnd ſihe/ da war ein Mann/ genanndt Zacheus/ der war ein Oberſter der Zöllner/ vnd war Reich.

3. Vnd begerte JEſum zu ſehen/ wer Er were/ vnd kondte nicht für dem Volck/ denn er war klein von Perſon.

4. Vnd er lieff für hin/ vnd ſteig auff einen Maulbeerbaum/ auff daß er jhn ſehe/ denn allda ſolt er durch kommen.

5. Vnd als JEſus kam an dieſelbige ſtäte/ ſahe er auff/ vnd ward ſein gewar/ vnd ſprach zu jhm: Zachee/ ſteig eylend hernider/ denn ich muß heute zu deinem Hauſe einkehren.

6. Vnd er ſteig eylend hernider/ vnd nam jhn auff mit frewden.

Digitized by Google

יט

7 ובראותם כלם ילונו לאמר כי אל־
איש חטא בא ללין ׃
8 ויעמד זכי ויאמר אל־האדון הנה
את־חצי כל־קניני אדני נתן אנכי
למסכנים ואם במאומה בצעתי לאיש
אשיב בארבעתים ׃
9 ויאמר אליו ישוע כי היום נעשתה
ישועה לבית הזה בעבור כן גם זה
בן־אברהם הוא ׃
10 כי בא בן־האדם לבקש ולהושיע
את־האבד ׃
11 ובשמעם את הדברים האלה ויסף
ויאמר את־המשל בהיותו קרוב
לירושלים ותחשבו המה כי־ברגע תהיה
להגלות מלכות אלהים ׃
12 ויאמר איש אחד ובן־חורים הוא הלך
בארץ רחוקה לקנות לו ממלכה ולשוב ׃
13 ויקרא לעשרת עבדיו ויתן להם
עשרת מנים ויאמר אליהם סחרו בהם
עד כי־אשוב ׃
14 ובני עירו שנאוהו וישלחו צירים
אחריו לאמר לא ימלך זה עלינו ׃
15 ויהי בשובו מקחתו את־המלכות
ויאמר להזעיק אליו את־עבדיו לאשר
נתן את הכסף לדעתו כל־איש מה סחר ׃
16 ויבא הראשון לאמר אדני מנתך
עשרת מנים הותיר ׃
17 ויאמר אליו האח עבד טוב כי בקטן
נאמן היית יהי־לך שלטון על־ערים עשר ׃

ιθ'.

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυ-
ζον, λέγοντες· ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ
ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.
8. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς
τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρ-
χόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς·
καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδί-
δωμι τετραπλοῦν.
9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, ὅτι
σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένε-
το, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς ἀβραάμ ἐστιν.
10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ζητῆσαι τὸ ἀπολωλός.
11. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσ-
θεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς
αὐτὸν εἶναι ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐ-
τοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.
12. Εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγε-
νὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λα-
βεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.
13. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ,
ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς
αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.
14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐ-
τόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω
αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βα-
σιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.
15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε
φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους,
οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί
διεπραγματεύσατο.
16. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων,
κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα
μνᾶς.
17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ, ἀγαθὲ δοῦ-
λε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι
ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

Digitized by Google

Cap. XIX.

7. Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet.

8. Stans autem Zachęus, dixit ad Dominum: Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſiquid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.

9. Ait Ieſus ad eum: Quia hodiè ſalus domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

10. Venit enim filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat.

11. Hæc illis audientibus adjiciens, dixit parabolam, eo quòd eſſet prope Ieruſalem; & quia exiſtimarent quod confeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

12. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reverti.

13. Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit eis decem minas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.

14. Cives autem ejus oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes: Nolumus hunc regnare ſuper nos.

15. Et factum eſt, ut rediret accepto regno: & juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam: ut ſciret quantum quiſquam negotiatus eſſet.

16. Vēnit autem primus, dicens: Domine, mina tua decem minas acquiſivit.

17. Et ait illi: Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

Das XIX. Capitel.

7. Da ſie das ſahen/murreten ſie alle/ daß Er bey einem Sünder einkehret.

8. Zacheus aber tratt dar/vnd ſprach zu dem HERRN: Sihe HERR/ die helffte meiner Güter gebe ich den Armen/ vnd ob ich jemandt betrogen habe/das gebe ich vierfeltig wider.

9. JEſus aber ſprach zu jhm: Heute iſt dieſem Hauſe Heil widerfahren/ ſintemal er auch Abrahams Sohn iſt.

10. Denn deß Menſchen Sohn iſt kommen zu ſuchen vnd ſelig zumachen/das verlohren iſt. *Matt. 18, 12.*

11. Da ſie nun zuhöreten / ſaget er weiter ein Gleichniß/darumb/daß er nahe bey Jeruſalem war/vnd ſie meineten/das Reich Gottes ſolt alſo bald offenbar werden.

12. Vnnd ſprach: Ein Edeler zog von ferne in ein Land/daß er ein Reich einnemme/ vnd denn wider käme. *Matt. 25, 14.*

13. Dieſer fordert zehen ſeiner Knechte / vnnd gab jhnen zehen Pfundt / vnnd ſprach zu jhnen: Handelt/biß daß ich wider komme.

14. Seine Bürger aber waren jhm feind / vnd ſchicketen Bottſchafft nach jhm/vnd lieſſen jm ſagen: Wir wollen nicht / daß dieſer vber vns herrſche.

15 Vnd es begab ſich/da er wider kam/ nach dem er das Reich eingenommen hatte/hieß er die ſelbigen Knechte fordern/welchen er das Gelt gegebē hatte/ daß er wüßte/was ein jeglicher gehandelt hette.

16. Da tratt herzu der erſte/vnd ſprach: HERR/ dein pfund hat zehen Pfund erworgen.

17. Vnd er ſprach zu jhm: Ey du frommer Knecht/dieweil du biſt im geringſten trew geweſen/ſolt du macht haben vber zehen Städte.

Digitized by Google

יט

18 ויבוא השני לאמר אדני מנתך
עשה חמשת מנים :
19 ויאמר להלו ואתה היה על־חמש
ערים :
20 ואחר בא לאמר אדני הנך המנה
אשר היה לי מושם בסדין :
21 כי יראתי אותך כי־איש עז פנים
אתה תשא אשר לא שמת ותקצור אשר
לא זרעת :
22 ויאמר לו מפיך אשפוט אותך
העבד בליעל ידעת כי אני איש עז
פנים הוא נושא אשר לא שמתי וקוצר
אשר לא זרעתי :
23 ולמה לא נתת כספך על־השלחן
ובאתי ולקחתי אותו עם תרבית :
24 ולאלה אשר עמדו לפניו אמר
תשאו ממנו את־המנה ותנו להלו
אשר היו לו עשרת מנים :
25 ויאמרו לו אדנינו היו לו עשרת
מנים :
26 אומר אני לכם כי־כל אשר יש
לו ינתן לו וממנו אשר אין מאומה לו
גם ואת אשר לו תלקח ממנו :
27 אך את איבי האלה אשר לא אבו
למלכי עליהם הביאו פה ותבתקום לפני :
28 וכאשר אמר האלה הקדים להלך
ויעל־ירושלימה :
29 ויהי כאשר קרבו אל־בית פאגא
ובית עניה אל ההר הנקרא הר הזיתים
וישלח שני תלמידיו :

ιθ΄.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

19. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

20. Καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.

21. Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

22. Λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε, ᾔδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.

23. Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

24. Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

25. Καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

27. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

29. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Digitized by Google

Cap. XIX.

18. Et alter venit, dicens: Domine, mina tua fecit quinque minas.

19. Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque civitates.

20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mina tua, quam habui repoſitam in ſudario.

21. Timui enim te, quia homo auſterus es: tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

22. Dicit ei: De ore tuo te judico ſerve nequam; ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

23. Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam? & ego veniens cum uſuris utique exegiſſem illam.

24. Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo minam, & date illi qui decem minas habet.

25. Et dixerunt ei: Domine, habet decem minas.

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.

27. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite huc: & interficite ante me.

28. Et his dictis, præcedebat aſcendens Ieroſolymam.

29. Et factum eſt, cùm appropinquaſſet ad Bethphage & Bethaniam, ad montem, qui vocatur oliveti, miſit duos diſcipulos ſuos.

Das XIX. Capitel.

18. Der ander kam auch/vnd ſprach: HERR/ dein Pfund hat fünff Pfund getragen.

19. Zu dem ſprach er auch: Vnd du ſolt ſeyn vber Fünff Städte.

20. Vnd der dritte kam/vnd ſprach: HERR: ſihe da/hie iſt dein Pfund / welches ich habe im Schweißtuch behalten.

21. Ich forchte mich für dir / denn du biſt ein harter Mann / du nimſt / daß du nicht gelegt haſt/vnd Erndteſt/das du nicht geſäet haſt.

22. Er ſprach zu jhm: Auß deinem Munde richte ich dich/du Schalck/Wuſteſt du/ daß ich ein harter Mann bin / nemme daß ich nicht gelegt habe/vnd Erndte/daß ich nicht geſäet habe.

23. Warumb haſt du denn mein Gelt nicht in die Wechſelbanck gegeben? Vnnd wenn ich kommen were / hette ichs mit Wucher erfordert.

24. Vnd er ſprach zu denen/die dabey ſtunden/ Nemet das Pfund von jhm/vnd gebts dem/ der zehen Pfund hat.

25. Vnd ſie ſprachen zu jhm: HERR/hat er doch zehen Pfund.

26. Ich ſage euch aber/wer da hat dem wirdt gegeben werden/von dem aber der nicht hat, wird auch das genommen werden/das er hat. *Sup 8,18. Matt. 13, 12. & 25, 29 Mar. 4, 25.*

27. Doch jene meine Feinde/die nicht wolten/ daß ich vber ſie herrſchen ſolte/bringet her / vnd erwurget ſie für mir.

28. Vnd als er ſolches ſaget/zoch er forth/vnd reiſete hinauff gen Jeruſalem.

29. Vnd es begab ſich/als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien/vnd kam an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween. *Mat. 21, 1. Mar. 11, 1.*

Digitized by Google

יט

30 לֵאמֹר לְכוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם
וְכַאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ תִּמְצְאוּ עַיִר בֶּן־
אֲתֹנוֹת אָסוּר אֲשֶׁר עָלָיו בְּכָל־עֵת
אִישׁ לֹא יָשַׁב הַתִּירוּהוּ וְהָבִיאוּ פֹּה׃
31 וְאִם אִישׁ יִשְׁאַל לָכֶם לָמָּה מַתִּירִים
אַתֶּם וְכָכָה תֹאמְרוּ לוֹ כִּי־אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃
32 וַיֵּלְכוּ הַנִּשְׁלָחִים וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר
לָהֶם׃
33 וְכַאֲשֶׁר הִתִּירוּ אֶת הָעַיִר וַיֹּאמְרוּ
אֲדֹנָיו אֲלֵיהֶם עַל־מָה תַּתִּירוּ אֶת־הָעַיִר׃
34 וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃
35 וַיְבִיאוּ אֹתוֹ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּרְמוּ אֶת־
בִּגְדֵיו עַל־הָעַיִר וַיַּרְכִּיבוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃
36 וּבְלֶכְתּוֹ הִצִּיעוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם בַּדֶּרֶךְ׃
37 וּבְקָרְבוֹ אֶל־מוֹרַד הַר הַזֵּיתִים
הֵחֵלּוּ כָּל־הֲמוֹן הַתַּלְמִידִים לִשְׂמֹחַ
וּלְהַלֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־
כָּל־הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר רָאוּ בְעֵינֵיהֶם׃
38 לֵאמֹר בָּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה
שָׁלוֹם בַּשָּׁמַיִם וְכָבוֹד בַּמְּרוֹמִים׃
39 וּקְצָת הַמְּפָרְשִׁים מֵהֶהָמוֹן אָמְרוּ
אֵלָיו הַמְּלַמֵּד גְּעַר בְּתַלְמִידֶיךָ׃
40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי־אִם הָאֵלֶּה יֶחֱשׁוּ וַאֲבָנִים תִּצְעַקְנָה׃
41 וְכַאֲשֶׁר קָרַב בִּרְאוֹתוֹ אֶת־הָעִיר
בָּכָה עָלֶיהָ׃
42 לֵאמֹר אִם תֵּדְעִי אַתְּ גַּם בַּיּוֹם
הַזֶּה אֶת־אֲשֶׁר לִשְׁלוֹמֵךְ וְעַתָּה
נִסְתַּר מֵעֵינָיִךְ׃

ιθ'.

30. Εἰπών, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

31. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος, αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

32. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

34. Οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν ἰησοῦν.

36. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

39. Καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

Cap. XIX.

30. Dicens: Ite in caſtellum quod contra eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui † nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite. († In quo)

31. Et ſi quis vos interrogaverit, Quare ſolvitis? Sic dicetis ei: Quia Dominus operam ejus deſiderat.

32. Abierunt autem qui miſſi erant, & invenerunt ſicut dixit illis, ſtantem pullum.

33. Solventibus autem illis pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pullum.

34. At illi dixerunt: Quia Dominus eum neceſſarium habet.

35. Et duxerunt illum ad Ieſum, & jactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.

36. Eunte autem illo ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

37. Et cùm appropinquaret jam ad deſcenſum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus.

38. Dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

40. Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

41. Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam.

42. Dicens: Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Das XIX. Capitel.

30. Vnd ſprach: Gehet hin in den Marckt der gegen euch ligt/vnd wenn jhr hinein kombt/ werdet jhr ein Füllen angebunden finden/ auff welchem noch nie kein Menſch geſeſſen iſt/löſet es ab/ vnd bringets.

31 Vnd ſo euch jemandt fraget/Warumb jrs ablöſet? So ſaget alſo zu jhm: Der HERR bedarff ſein.

32. Vnd die geſandten giengen hin/ vnnd funden wie er jhnen geſagt hatte.

33. Da ſie aber das füllen ablöſeten / ſprachen ſeine HErrn zu jhnen: Warumb löſet jhr das Füllen ab?

34 Sie aber ſprachen: Der HERR bedarff ſein.

35. Vnd ſie brachtens zu JEſu / vnnd worffen jre Kleider auff das Füllen/vnnd ſatzten JEſum darauff. (Ioh.12,14.)

36. Da er nun hinzog/breiteten ſie jhre Kleider auff den Weg.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnnd zog den Oelberg herrab/fieng an der gantze hauffe ſeiner Jünger/mit frewden Gott zu loben mit lauter Stimme/über alle Thaten / die ſie geſehen hatten.

38. Vnd ſprachen: Gelobet ſey der da kombt ein König in dem Namen des HERREN/Friede ſey im Himmel/vnd Ehre in der Höhe.

39. Vnd etliche der Phariſeer im Volck ſprachen zu jm: Meiſter/ſtraffe doch deine Jünger.

40. Er antwortet vnd ſprach zu jhnen: Ich ſage euch/wo dieſe werden ſchweigen/ſo werden die ſteine ſchreyen.

41. Vnnd als er nahe hinzu kam/ſahe er die Stadt an/vnd weinet vber ſie.

42. Vnd ſprach: Wenn du es wüſteſt ſo würdeſt du auch bedencken/zu dieſer deiner zeit / was zu deinem Friede dienet. Aber nun iſts für deinen Augen verborgen.

יט

43 כי ימים באים עליך ובאו איביך
ושפכו עליך סוללה ובנו עליך דיק
סביב וצרו עליך מכל מקומים:
44 וינפצו אותך ואת בניך בך ולא
ישאירו בך אבן על אבן על כי לא
ידעת את עת פקדתך:
45 ויבואו בהיכל החל להשליך את
הקונים ואת המוכרים בו:
46 ויאמר אליהם נכתב כי ביתי בית
תפלה ואתם עשיתוהו למערת הפריצים:
47 ויהי מלמד יום יום בהיכל ושרי
הכהנים וסופרים והראשונים בעם
בקשו לאבדנו:
48 ולא מצאו מאומה אשר יעשו לו
כי כל העם הלואים היו בו לשמוע אותו:

ιθ΄.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σὲ, καὶ
περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακα
σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε καὶ συνέξουσί
σε πάντοθεν.

44. Καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα
σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λί-
θον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν
καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξα-
το ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ
καὶ ἀγοράζοντας.
46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶ-
κός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ
αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
47. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέ-
ραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι,
καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ.

48. Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί ποιήσω-
σιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ
ἀκούων.

כ

ויהי באחד הימים האלה בלמדו
את העם בהיכל ובבשרו
ויקומו שרי הכהנים והספרים עם
הזקנים:
2 ויאמרו אליו לאמר אמר לנו במה
שלטון עשה את את האלה או מי
זה הוא אשר נתן לך את שלטון
הזאת:
3 ויען ויאמר אליהם אשאלה נא
לכם גם אני דבר אחד ותאמרו לי:
4 הטבילה יוחנן המשמים היתה או
מאנשים:

ΚΕΦΑΛ. κ΄.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκεί-
νων, διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν
ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέ-
στησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
σὺν τοῖς πρεσβυτέροις.

2. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰ-
πὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ,
τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

3. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς,
ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ
εἴπατέ μοι.
4. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ
ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Digitized by Google

Cap. XIX.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.

44. Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

45. Et ingreſſus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes.

46. Dicens illis: Scriptum eſt, Quia domus mea domus orationis eſt: Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

47. Et erat docens quotidiè in templo. Principes autem ſacerdotum & Scribæ & Principes plebis quærebant illum perdere.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

Cap. XX.

ET factum eſt, in una dierum docente illo populum in templo & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum & Scribæ cum ſenioribus.

2. Et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3. Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos: Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete mihi.

4. Baptiſmus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?

Das XIX. Capitel.

43. Denn es wirdt die zeit vber dich kommen/ daß deine Feinde werden vmb dich / vnnd deine Kinder mit dir/eine Wagenburg ſchlagen / dich belägern/vnd an allen orten ängſten.

44. Vnd werden dich ſchleiffen / vnnd keinen Stein auff dem andern laſſen/darumb / daß du nicht erkennet haſt die zeit/darinnen du heim geſucht biſt.

45. Vnd er gieng in den Tempel/vnnd fieng an außzutreiben die darinnen verkaufften vnnd kaufften.

46. Vnd ſprach zu jhnen : Es ſtehet geſchrieben: Mein Hauß iſt ein Bethhauß / Jr aber habts gemacht zur Mördergruben.

47. Vnd lehret täglich im Tempel. Aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten/vnnd die fürnemeſten im Volck/trachten jm nach / daß ſie jhn vmbbrechten.

48. Vnd funden nicht wie ſie jhm thun ſolten/ denn alles Volck hieng jm an/vnd höret jn.

Mat. 24. 2. Mar. 13. 2. Inf. 21. 6. Mat. 21. 12. Mar. 11. 15. Iſa. 56. 7. Iere. 7. 11.

Das XX. Capitel.

VNd es begab ſich der Tage einen / da er das Volck lehret im Tempel/vnd prediget das Euangelium / da tratten zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten mit den Elteſten.

Mat. 21. 23. Mar. 11. 27.

2. Vnnd ſagten zu jhm/vnd ſprachen: Sage vns/auß waſer macht thuſt du das? Oder wer hat dir die macht gegeben.

3. Er aber antwortet vnd ſprach zu jhnen: Jch will euch auch ein Wort fragen/ſaget mirs.

4. Die Tauffe Johannis/war ſie vom Himmel oder von Menſchen.

Digitized by Google

כ

5 והמה מתחשבים בנפשם אמרו כי
אם נאמר משמים אז יאמר ולמה לא
האמנתם בו :
6 ואם נאמר מאנשים כל־העם
יסקלון אתנו כי מאמינים כלם כי
יוחנן נביא הוא :
7 ויענו לא ידענו :
8 ויאמר להם ישוע גם אני לא
אמר לכם במה שלטון עשה אנכי את
האלה :
9 ויחל אל־העם לדבר את־המשל
הזה אדם נטע את־הכרם וימסר אותו
לאכרים ויגר רבות עתים :
10 ובעתו שלח אל־האכרים את־עבדו
לתת לו מפרי הכרם והאכרים הכוהו
וריק שלחוהו :
11 ויסף לשלח עבד אחר והמה גם
אותו הכו והבישו ושלחוהו ריק :
12 ויסף וישלח את־השלישי והמה
גם פצעוהו וישליכוהו לחוץ :
13 ויאמר בעל הכרם מה־אעשה אשלח
את־בני ידידי אולי אותו יראו ויכלמו :
14 וכאשר ראו אותו האכרים ויתחשבו
בנפשם לאמר זה היורש הבה נהרג
אותו ולנו תהיה ירשתו :
15 וישליכוהו מחוץ לכרם וימיתהו
ומה יעשה להם בעל הכרם :
16 יבוא ויאבד את־האכרים האלה
ויתן את־הכרם לאחרים ובשמעם
אמרו חלילה לנו :

κ'.

5. Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

6. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι.

7. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.

8. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

9. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς.

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.

11. Καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.

12. Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

13. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

16. Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.

Cap. XX.

5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes: Quia ſi dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non crediſtis illi?

6. Si autem dixerimus: Ex hominibus; plebs univerſa lapidabit nos, certi ſunt enim, Iohannem prophetam eſſe.

7. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

8. Et Ieſus ait illis: Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.

10. Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi: Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

11. Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes & afficientes contumelia dimiſerunt inanem.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes ejecerunt.

13. Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan cùm hunc viderint, verebuntur.

14. Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.

15. Et ejectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

16. Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt (illi:) Abſit.

Das XX. Capitel.

5. Sie aber gedachten bey ſich ſelbs / vnd ſprachen: Sagen wir vom Himmel / ſo wirdt er ſagen: Warumb habt jhr jhm denn nicht geglaubt?

6. Sagen wir aber von Menſchen / ſo wirdt vns alles Volck ſteinigen / denn ſie ſtehen darauff / das Johannes ein Prophet ſey.

7. Vnd ſie antworten / ſie wüſſtens nicht / wo ſie her were.

8. Vnd JEſus ſprach zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht / auß waſer macht ich das thu.

9. Er fieng aber an zu ſagen dem Volck dieſe Gleichniß: Ein Menſch pflantzet einen Weinberg / vnd thet jhn den Weingärtnern auß / vnnd zog vber Land ein gute zeit. Matt. 21. 33. Mar. 12. 1. Iſa. 5. 1. Iere. 2. 21.

10. Vnd zu ſeiner zeit ſandte er einen Knecht zu den Weingärtnern / daß ſie jhm geben von der Frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner ſteupten jhn / vnd lieſſen jhn leer von ſich.

11. Vnd vber das ſandte er noch einen andern Knecht. Sie aber ſteupeten denſelbigen auch / vnd höneten jn vnd lieſſen jhn leer von ſich.

12. Vnd vber das ſandte er den dritten / ſie aber verwundeten den auch / vnd ſtieſſen jhn hinauß.

13. Da ſprach der HErr des Weinberges: was ſoll ich thun? Ich will meinen lieben Sohn ſenden / villeicht / wenn ſie den ſehen / werden ſie ſich ſchewen.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn ſahen / dachten ſie bey ſich ſelbs / vnd ſprachen: Das iſt der Erbe / kommet laſſet vns jn tödten / daß das Erbe vnſer ſey.

15. Vnd ſie ſtieſſen jhn hinauß für den Weinberg / vnd tödten jn. Was wirdt nun der HErr des Weinbergs denſelbigen thun?

16. Er wirdt kommen / vnd dieſe Weingärtner vmbbringen / vnd ſeinen Weinberg andern auß thun. Da ſie das höreten / ſprachen ſie / das ſey ferne.

Digitized by Google

Cap. XX.

17. Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt: Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?

18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſupe quem autem ceciderit, comminuet illum.

19. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora, & timuerunt populum: cognoverunt enim, quod ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

20. Et obſervantes miſerunt inſidiatores qui ſe juſtos ſimularent: ut caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui, & poteſtati præſidis.

21. Et interrogaverunt eum, dicentes: Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.

22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24. Oſtendite mihi denarium. Cujus habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt: Cæſaris.

25. Et ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

26. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo ejus, tacuerunt.

27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum, qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum.

Das XX. Capitel.

17. Er aber ſahe ſie an/ vnd ſprach: Was iſt denn das/ das geſchrieben ſtehet: Der Stein/ den die Bawleute verworffen haben/ iſt zum Eckſtein worden? *Pſa. 117, 21 Act. 4, 11 Ro. 9, 33. 1. Pe. 2, 8. Iſa. 28.*

18. Welcher auff dieſen ſtein fellet / der wirdt zuſchellen/ auff welchen er aber fellet/ den wirdt er zumalmen. *Matt. 21, 42.*

19. Vnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachten darnach/ wie ſie die Hände an jhn legten zu derſelbigen ſtunde/ vnd forchten ſich für dem Volck / denn ſie vernamen daß er auff ſie dieſe Gleichniß geſaget hatte.

20. Vnd ſie hielten auff jhn/ vnd ſandten Laurer auß/ die ſich ſtellen ſolten/ als weren ſie fromm/ Auff daß ſie jhn in der Rede fiengen/ damit ſie jn vberantworten kündten der Oberkeit vnd gewalt des Landpflegers. *Mat. 22, 15. Mar. 12, 13.*

21. Vnd ſie fragten jhn/ vnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du auffrichtig redeſt vnd lehreſt/ vnd achteſt keines Menſchen Anſehen / ſondern du lehreſt den Weg Gottes recht.

22. Iſts recht/ daß wir dem Keyſer den Schoß geben oder nicht?

23. Er aber mercket jre Liſt / vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jr mich?

24. Zeiget mir den Groſchen: Weß Bild vnd vberſchrifft hat er? Sie antworten vnnd ſprachen: Des Keyſers.

25. Er aber ſprach zu jhnen: So gebet dem Keyſer was deß Keyſers iſt/ vnd Gotte/ was Gottes iſt. *Rõ. 13, 7.*

26. Vnd ſie kondten ſein Wort nicht tadeln für dem Volck / vnnd verwunderten ſich ſeiner antwort/ vnd ſchwiegen ſtill.

27. Da tratten zu jhm etliche der Sadduceer (welche da halten es ſey kein aufferſtehen) vnnd fragten jhn. *Mat. 22, 23. Mar. 12, 18.*

Digitized by Google

כ

28 לאמור רבינו משה כתב לנו אם
איש ימות ולא היה לו בן ויקח אחיו
אשת המת לו לאשה ויקים לאחיו
זרע ׃
29 ויהיו שבעה אחים והראשון לקח
אשה וימת בלי זרע ׃
30 ויקח השני את־האשה וגם הוא
מת בלי זרע ׃
31 והשלישי לקח אותה וגם כן השבעה
לא עזבו בנים וימותו ׃
32 ואחרי כלם ותמת האשה גם
היא ׃
33 ובתקומת המתים למי מהם תהיה
האשה כי־לשבעה היתה לאשה ׃
34 ויען ויאמר להם ישוע בני עולם
הזה לקחים ונתנים להם נשים ׃
35 ואשר ישוו לעולם הבא לעמד
בגורלם בתקומת המתים לא יקחו ולא
יתנו להם נשים ׃
36 כי עוד לא יוכלו למות וכמלאכים
יהיו ובני אלהים יהיו אשר בני תקומה
המה ׃
37 וכי יקומו המתים גם מושה ברק
כאשר מתוך הסנה אמר אלהי אברהם
ואלהי יצחק ואלהי יעקב ׃
38 והוה איננו אלהי המתים כי־אם
החיים כי־כלם חיו לו ׃
39 ויענו אנשי הספרים ויאמרו רבינו
הטבת להשיב ׃ 40 ועוד לא נמצא
איש אשר מלאו לבו לשאל לו דבר אחד ׃

κ΄.

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς ἔ-
γραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος
ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
29. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ
πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν
ἄτεκνος.
30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυ-
ναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.
31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν·
ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον
τέκνα, καὶ ἀπέθανον.
32. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ
ἡ γυνή.
33. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν
γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν
γυναῖκα.
34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ
ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι
καὶ ἐκγαμίσκονται.
35. Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος
ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ
νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.
36. Οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύναν-
ται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ
θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.
37. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, καὶ μω-
σῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει
κύριον τὸν θεὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν
ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ.
38. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ
ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
39. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμμα-
τέων εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.
40. Οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν
αὐτὸν οὐδέν.

Digitized by Google

Cap. XX.

28. Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis, Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.

30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem: & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

32. Noviſsimè omnium mortua eſt & mulier.

33. In reſurrectione ergo, cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

34. Et ait illis Ieſus: Filii hujus ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

35. Illi verò qui digni habebuntur ſeculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

36. Neque ultrà mori poterunt, æquales enim angelis ſunt: & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

37. Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit, ſecus rubum, ſicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deũ Iacob.

38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum, omnes enim vivunt ei.

39. Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benedixiſti.

40. Et ampliùs non audebant eum quicquam interrogare.

Daß XX. Capitel.

28. Vnd ſprachen: Meiſter/Moſes hat vns geſchrieben/ſo jemands Bruder ſtirbt / der ein Weib hat/vnd ſtirbet Erbloß/ſo ſoll ſein Bruder das Weib nemmen / vnnd ſeinem Bruder einen Samen erwecken. Deu. 25, 5

29. Nun waren ſieben Brüder/Der erſte nam ein Weib/vnd ſtarb Erbloß.

30. Vnd der ander nam das Weib/vnd ſtarb auch Erbloß.

31. Vnd der dritte nam ſie. Deſſelbigen gleichen alle ſieben/vnd lieſſen keine Kinder / vnnd ſtorben.

32. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib.

33. Nun in der Aufferſtehung / welches Weib wirdt ſie ſeyn vnter denen? Denn alle ſieben haben ſie zum Weibe gehabt.

34. Vnd JEſus antwortet/vnd ſprach zu jhnen: Die Kinder dieſer Welt freyen/vnd laſſen ſich freyen.

35. Welche aber wirdig ſeyn werden/ jene welt zu erlangen/vnd die aufferſtehung von den Todten/die werden weder freyen noch ſich freyen laſſen.

36. Denn ſie können hinfort nicht ſterben/denn ſie ſind den Engeln gleich/ vnd Gottes Kinder/ dieweil ſie Kinder ſind der Aufferſtehung.

37. Das aber die Todten aufferſtehen / hat auch Moſes gedeutet bey dem Buſch/ da er den HERREN heiſſet/Gott Abraham vnd Gott Iſaac vnd Gott Jacob. Exod. 3, 6. Matt. 22, 32. Marc. 11, 26.

38. Gott aber iſt nicht der Todten/ſondern der lebendigen Gott/denn ſie leben jhm alle.

39. Da antworten etliche der Schrifftgelehrten/vnd ſprachen: Meiſter/du haſt recht geſagt.

40. Vnd ſie dorfften jhn forder nichts mehr fragen.

Digitized by Google

כ

41 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵיךְ יֹאמְרוּן אֶת־
הַמָּשִׁיחַ לִהְיוֹתוֹ בֶּן־דָּוִד׃
42 וְהוּא דָוִד אוֹמֵר בְּסֵפֶר תְּהִלִּים נְאֻם
יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי׃
43 עַד־אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם רַגְלֶיךָ׃
44 וְכִי־קְרָאוֹ דָוִד לְאָדוֹן וְאֵיכָכָה בְּנוֹ
הוּא׃
45 וּבִשְׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר לְתַלְמִידָיו׃
46 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִן הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר
חֲפֵצִים לְהִתְהַלֵּךְ בְּאַדָּרוֹת וְאֹהֲבֵי אֶת־
הַבְּרָכוֹת בַּשְּׁוָקִים וְאֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת
בָּעֵדוֹת וְאֶת־מְקוֹמוֹת רִאשׁוֹנוֹת בִּמְסִבָּה
בְּמִשְׁתֵּי הָעֶרֶב׃
47 אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת
וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים יַאֲרִיכוּ תְפִלּוֹתָם
וְהֵמָּה מִשְׁפָּט יוֹתֵר יִקָּחוּ׃

כא

1 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אֶת־הָעֲשִׁירִים
אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ מַתְּנוֹתָם לְבֵית
גִּנְזֵי׃
2 וַיַּרְא גַּם אֶת־אַלְמָנָה אַחַת מִסְכֵּנָה
לְהַשְׁלִיךְ שָׁמָּה שְׁנֵי־מְנַיִן׃
3 וַיֹּאמֶר אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי
הָאַלְמָנָה הַזֹּאת הַמִּסְכֵּנָה רַב מִכֻּלָּם
הִשְׁלִיכָה׃
4 כִּי כָל־הָאֵלֶּה מִיִּתְרָם הִשְׁלִיכוּ
אֶל־קָרְבְּנֵי אֱלֹהִים וְזֹאת מִמַּחְסוֹרֶיהָ
כָּל קִנְיָנָהּ אֲשֶׁר לָהּ הִשְׁלִיכָה׃
5 וְכַאֲשֶׁר אָמְרוּ אֲנָשִׁים עַל־הַהֵיכָל כִּי
בַּאֲבָנִים יְקָרִים וּבְקָרְבָּנִים נֶעְדָּה אָז אָמַר׃

κ΄.

41. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν Χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι.

42. Καὶ αὐτὸς Δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

43. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

45. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

46. Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

47. Οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους.

2. Εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

3. Καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν.

4. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

5. Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε.

Cap. XX.

41. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David?
42. Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum: Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.
43. Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum.
44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?
45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis.
46. Attendite à Scribis qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.
47. Qui devorant domos viduarum: ſimulantes longam orationem. Hi accipient damnationem majorem.

Das XX. Capitel.

41. Er aber ſprach zu jhnen: Wie ſagen ſie/ Chriſtus ſey Davids Sohn.
42. Vnd er ſelbs David ſpricht im Pſalmen-Buch: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN/ ſetze dich zu meiner Rechten. Matt. 22, 44. Mar. 12, 36. Pſ 109, 1.
43. Biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe.
44. David nennet jn einen HERREN / wie iſt er denn ſein Sohn?
45. Da aber alles Volck zuhöret/ ſprach er zu ſeinen Jüngern: Mat. 23, 6. Mar. 12, 38. Sup 11, 43
46. Hütet euch für den Schrifftgelehrten/ die da wollen einher tretten in langen Kleidern / vnd laſſen ſich gerne grüſſen auff dem Marckte / vnd ſitzen gerne oben an in den Schulen / vnd vber Tiſch.
47. Sie freſſen der Witwen Häuſer/ vnd wenden lange Gebet für / die werden deſte ſchwerer Verdamnniß empfahen.

Cap. XXI.

Reſpiciens autem, vidit eos qui mittebant munera ſua in gazophylacium divites.
2. Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo.
3. Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit.
4. Nam omnes hi, ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.
5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

Das XXI. Capitel.

Er ſahe aber auff / vnd ſchawete die Reichen/ wie ſie jhre Opffer einlegten in den Gotteskaſten. Mar. 12, 41.
2. Er ſahe aber auch ein arme Witwe/ die legte zwey Scherfflein ein.
3. Vnd er ſprach: Warlich ich ſage euch / dieſe arme Witwe hat mehr denn ſie alle eingelegt.
4. Denn dieſe alle haben auß jhrem vberfluß eingelegt/ zu dem Opffer Gottes/ Sie aber hat von jrem Armut alle jre Nahrung / die ſie hat/ eingelegt.
5. Vnd da etliche ſagten von dem Tempel/ daß er geſchmückt were von feinen Steinen vnd Kleinoten/ ſprach er:

Digitized by Google

כא

6 את האלה אשר רואים אתם ימים
באים אשר בם לא תעזב אבן על־אבן
אשר לא תהרס ׃
7 וישאלו לו לאמר רבינו ומתי יהיו
האלה ומה האות אשר עתידים להיות
האלה ׃
8 והוא אמר ראו פן־תנשאו כי רבים
יבואו בשמי לאמר כי אני הוא והעת
קרוב על־כן לא תלכו אחריהם ׃
9 וכאשר תשמעו מלחמות ומדחות
אל־תחרדו כי עתידים להיות האלה
בראשונה אך איננו הקץ ברגע ׃
10 אז־אמר אליהם יקום גוי על־גוי
וממלכה על־ממלכה ׃
11 גם רעש גדול בכל־מקומות ודבר
ורעב יהיו ומופתים ואותות ונוראות
משמים יהיו ׃
12 ולפני כל האלה ישלחו אליכם
את־ידיהם וירדפו אתכם ויסגירו
אתכם בידי העדה ובמשמרות ויוליכו
אתכם אל־המלכים ונשיאים בעבור
שמי ׃
13 זאת תהיה לכם לעדות ׃
14 לכן שימו על־לבבכם אל תקדימו
לחשב מה תענו ׃
15 כי אנכי … לכם את־פה וחכמה
אשר לא יוכלו לדבר ולקום בה כל־
הקמים עליכם ׃
16 כי תמסרו גם מאבותיכם ודודים
ורעים ואחים ומקצתכם ימיתו ׃

κά.

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8. Ὁ δὲ εἶπε, Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

9. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ᾽ οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.

11. Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ᾽ οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

12. Πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

13. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

14. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, μὴ προμελετᾷν ἀπολογηθῆναι.

15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν, οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

16. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.

Cap. XXI.

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt: & quod ſignum cùm fieri incipient?

8. Qui dixit: Videte ne ſeducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicentes: quia ego ſum, & tempus appropinquavit, nolite ergo ire poſt eos.

9. Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

10. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentię & fames, terroresque de cælo, & ſigna magna erunt.

12. Sed ante hæc omnia injicient vobis manus ſuas: & perſequentur tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges, & præſides propter nomen meum.

13. Contingет autem vobis in teſtimonium.

14. Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

15. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam: cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri.

16. Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Das XXI. Capitel.

6. Es wirdt die zeit kommen/in welcher/ deß alles/daß jr ſehet/nicht ein Stein auff den andern gelaſſen wirdt/der nicht zubrochen werde. Mat. 24. 2 Mar. 13. 2 Sup. 19, 44.

7. Sie fragten jhn aber/vnnd ſprachen: Meiſter/wenn ſoll das werden? Vnd welches iſt das Zeichen/wenn das geſchehen wirdt?

8. Er aber ſprach: Sehet zu / laſſet euch nicht verführen / Denn viel werden kommen in meinem Namen/vnd ſagen: Ich ſey es/ vnd die zeit iſt herbey kommen/folget jnen nicht nach.

9. Wenn jhr aber hören werdet von Kriegen vnd empörungen/ſo entſetzet euch nicht/ denn ſolches muß zuvor geſchehen / aber das Ende iſt noch nicht ſo bald da.

10. Da ſprach er zu jhnen: Ein Volck wird ſich erheben vber das ander / vnnd ein Reich vber das ander.

11. Vnd werden geſchehen groſſe Erdbebunge hin vnd wider/Thewre zeit vnd Peſtilentz / auch werden Schreckniß vnd groſſe Zeichen vom Himel geſchehen.

12. Aber vor dieſem allem werden ſie die Hände an euch legen vnd verfolgen/vnd werden euch vberantworten in jre Schulen vnd Gefängniſſe/vnd für Künige vnd Fürſten ziehen/vmb meines Namens willen.

13. Das wirdt euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

14. So nemet nun zu Hertzen/daß jr nicht ſorget/wie jr euch verantworten ſolt.

15. Denn ich will euch Mund vnnd Weißheit geben/welcher nicht ſollen widerſprechen mögen noch widerſtehen/alle ewre widerwertigen.

16. Jr werdet aber vberantwortet werden von den Eltern/Brüdern/ Gefreundten vnd Freunden/vnd ſie werden ewer etliche tödten.

Digitized by Google

כא

17 ותהיו שנואים מכלם בעבור שמי ׃

13 ומשערות ראשכם ארבה לא תפול אחת ׃

19 בתקותכם תקנו את נפשיכם ׃

20 וכאשר תראו כי־ירושלים במצור היא סביב אז תדעו כי־קרבה שממותה ׃

21 אז אשר ביהודה יהיו ינוסו על־ההרים ואשר בתוכה ימלטו ואשר בשדות אל ישובו בה ׃

21 כי ימי נקמה המה למלאת כלם הכתובים ׃

23 אוי להרות ולמיניקות בימים האלה כי־תהיה צרה ומבוקה גדולה על־הארץ וחרון אף על־העם הזה ׃

24 ויפלו בפי־החרב וישבו בכל הגוים וירושלים תהיה מבוסה מן־הגוים עד כי תמלאנה עתות הגוים ׃

25 ותהיינה אותות בשמש ובלבנה ובכוכבים ובארץ מבוקת הגוים חשך צר ואור חשך בעריפיה ונהם עליו בנהמת הים ובועת גליו ׃

26 יגועו האנשים מיראה ומרעדה על־אשר יבואו בתבל כי־חיל השמים ימוטו ׃

27 ואז יראו את בן־האדם בא בענן עם כח וכבוד רב ׃

29 ובהחל להיות כל־האלה אז הביטו ושאו ראשיכם בעבור כי קרובה פדותכם ׃

κά.

17. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

18. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

20. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις, ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

24. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου.

26. Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

28. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Cap. XXI.

17. Et eritis odio omnibus, pro-
pter nomen meum.
18. Et capillus de capite veſtro
non peribit.
19. In patientia veſtra poſsidebi-
tis animas veſtras.
20. Cùm autem videritis circum-
dari ab exercitu Ieruſalem: tunc
ſcitote, quia appropinquavit deſo-
latio ejus.
21. Tunc, qui in Iudæa ſunt, fu-
giant ad montes: & qui in medio e-
jus, diſcedant: & qui in regionibus,
non intrent in eam.
22. Quia dies ultionis hi ſunt, ut
impleantur omnia quę ſcripta ſunt.
23. Væ autem prægnantibus &
nutrientibus in illis diebus, erit e-
nim preſſura magna ſuper terram,
& ira populo huic.
24. Et cadent in ore gladii: & ca-
ptivì ducentur in omnes gentes, &
Ieruſalem calcabitur à Gentibus:
dònec impleantur tempora natio-
num.
25. Et erunt ſigna in ſole & luna
& ſtellis, & in terris preſſura gen-
tium, præ confuſione ſonitus maris
& fluctuum.
26. Areſcentibus hominibus prę
timore & expectatione, quæ ſuper-
venient univerſo orbi, nam virtu-
tes cælorum movebuntur.
27. Et tunc videbunt Filium ho-
minis venientem in nube, cum po-
teſtate magna & majeſtate.
28. His autem fieri incipienti-
bus, reſpicite, & levate capita ve-
ſtra; quoniam appropinquat re-
demptio veſtra.

Das XXI. Capitel.

17. Vnd jr werdet gehaſſet ſeyn von jederman/
vmb meines Namens willen.
18. Vnd ein Haar von ewrem Haupt ſoll nicht
vmbkommen.
19. Faſſet ewre Seele mit gedult.
20. Wenn jhr aber ſehen werdet Jeruſalem be-
lägert mit einem Heer / ſo mercket/ das herbey
kommen iſt jhre verwüſtunge. Mat. 24, 15. Mar. 13, 14. Dā. 9,27
21. Als denn/wer in Judea iſt / der fliehe auff
das Gebirge/vnd wer mitten darinnen iſt / der
weiche herauß/vnd wer auff dem Lande iſt / der
komme nicht hinein.
22. Denn das ſind die Tage der Rache/daß er-
füllet werde alles was geſchrieben iſt.
23. Weh aber den Schwangern vnd Säuge-
rin in denſelbigen Tagen. Denn es wirdt groſſe
noth auff Erden ſeyn / vnnd ein Zorn vber diß
Volck.
24. Vnd ſie werdē fallen durch deß Schwerdts
ſcherpffe/vnd gefangen geführt vnter alle Völ-
cker. Vnd Jeruſalem wirdt zutretten werden
von den Heiden/biß daß der Heiden zeit erfüllet
wirdt.
25. Vnd es werden Zeichen geſchehen an der
Sonnen/vnd Mond/vnd Sternen / vnnd auff
Erden wirdt den Leuten bange ſeyn/ vnd werden
zagen/vnd das Meer / vnd die Waſſerwogen
werden brauſen. Mat. 24, 29. Mar. 13, 14. Iſa. 13,10 Ezec. 32, 7. Ioel. 3,15
26. Vnnd die Menſchen werden verſchmach-
ten/für forcht vnd für warten der dinge/die kom-
men ſollen auff Erden. Denn auch der Himmel
kräffte ſich bewegen werden.
27. Vnd als denn werden ſie ſehen des Men-
ſchen Sohn kommen in der Wolcken/ mit groſ-
ſer Krafft vnd Herrligkeit.
28. Wenn aber dieſes anfähet zugeſchehen/ ſo
ſehet auff/vnd hebt ewere Häupter auff/ darumb Ro. 8,23.
daß ſich ewer Erlöſung nahet.

Digitized by Google

כא

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת הַמָּשָׁל הַבִּיטוּ
אֶת־הַתְּאֵנָה וְכָל־הָעֵצִים ׃
30 כַּאֲשֶׁר יוֹרִים אוֹ רָאֹה תֵדְעוּ מֵהֶם
כִּי עֵת קָרוֹב הַקָּצִיר ׃
31 כָּכָה גַם אַתֶּם כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת
הָאֵלֶּה תֵּדְעוּ כִּי קְרוֹבָה הִיא מַלְכוּת
אֱלֹהִים ׃
32 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבוֹר
הדוֹר הַזֶּה עַד־כִּי כֻלָּם נִהְיוּ ׃
33 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא
יַעֲבוֹרוּ ׃
34 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ בְנַפְשְׁכֶם פֶּן־תִּכְבְּדוּ
לְבַבְכֶם בְּזוֹלֵלָה סֹבֶא שִׁכָּרוֹן וּבְדַאֲגַת
הָעוֹלָם הַזֶּה וּפִתְאֹם יָבוֹא עֲלֵיכֶם
הַיּוֹם הַהוּא ׃
35 כִּי־כְמוֹ מוֹקֵשׁ יָבוֹא עַל־כָּל־יוֹשְׁבֵי
פְּנֵי־כָל־הָאָרֶץ ׃
36 לָכֵן שִׁקְדוּ בְּכָל עֵת וְהִתְפַּלְּלוּ לְמַעַן
תֶּשְׁווּ לִבְרוֹחַ מִפְּנֵי כָּל־הָעֲתִידִים לִהְיוֹת
וְלַעֲמוֹד לִפְנֵי בֶּן־הָאָדָם ׃
37 וַיְהִי יוֹמָם מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וּבַלַּיְלָה
יוֹצֵא וַיָּלֶן בָּהָר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים ׃
38 וְכָל־הָעָם הִשְׁכִּימוּ בַּבֹּקֶר וַיָּבוֹאוּ
אֵלָיו בַּהֵיכָל לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ ׃

כב

וַיִּקְרַב חַג הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר נִקְרָא
חַג הַפָּסַח ׃
2 וַיְבַקְשׁוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים
אֵיכָה יַהַרְגוּהוּ וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם ׃

κα΄.

29. Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα.

30. Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

31. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

34. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

36. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν.

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. κβ΄.

Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα.

2. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Cap. X XI.

29. Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores.

30. Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hęc, donec omnia fiant.

33. Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.

34. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa.

35. Tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.

36. Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante filium hominis.

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus verò exiens, morabatur in monte qui vocatur oliveti.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

Das X XI. Capitel.

29. Vnnd er ſaget jhnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

30. Wenn ſie jetzt außſchlagen/ſo ſehet jhrs an jhnen/vnnd mercket/daß jetz der Sommer nahe iſt.

31. Alſo auch jhr/wenn jhr diß alles ſehet angehen/ſo wiſſet/daß das Reich Gottes nahe iſt.

32. Warlich ich ſage euch/diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen/biß daß es alles geſchehe.

33. Himmel vnd Erden vergehen/ aber meine Wort vergehen nicht.

34. Aber hütet euch/daß ewere Hertzen nicht beſchweret werden mit freſſen vnd ſauffen/ vnd mit ſorgen der Nahrung/vnd komme dieſer Tag ſchnell vber euch. Ro.13.13.

35. Denn wie ein Fallſtrick wirdt er kommen/ vber alle die auff Erden wohnen.

36. So ſeyd nun wacker alle zeit/vnd betet/daß jr wirdig werden müget zu entfliehen dieſem allen/das geſchehen ſoll / vnd zu ſtehen für des Menſchen Sohn.

37. Vnd er lehret des Tages im Tempel/des Nachts aber gieng er hinauß / vnd bleib vber Nacht am Oelberg.

38. Vnd alles Volck machet ſich frue auff zu jm/im Tempel jn zu hören.

CAP. XXII.

APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha.

2. Et quærebant principes Sacerdotum & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem.

Das XXII. Capitel.

ES war aber nahe das Feſt der Süſſenbrodt/das da Oſtern heiſſet. Mat.26.2 Mar.14.1

2. Vnnd die Hohenprieſter vnnd Schriffgelehrten/trachteten wie ſie jhn tödten/ vnd forchten ſich für dem Volck.

Digitized by Google

כב

3 וַיָּבֹא הַשָּׂטָן בִּיהוּדָה אֲשֶׁר נִקְרָא
אִישׁ־כְּרִיּוֹת וְהוּא מִמִּסְפַּר שְׁנֵים עָשָׂר׃
4 וַיֵּלֶךְ וַיְמַלֵּל לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְלַסְּגָנִים
כַּאֲשֶׁר יַסְגִּירֶנּוּ בִּידֵיהֶם׃
5 וַיִּשְׂמְחוּ וְנָתְנוּ לוֹ כֶּסֶף לָתֵת׃
6 וַיִּתְוַדֶּה וַיְבַקֵּשׁ עֵת לִמְסֹר אוֹתוֹ
בִּידֵיהֶם בְּלִי מְהוּמָה׃
7 וּבָא יוֹם הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ צָרִיךְ
לִזְבּוֹחַ אֶת הַפָּסַח׃
8 וַיִּשְׁלַח אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן לֵאמֹר לְכוּ
הָכִינוּ לָנוּ אֶת־הַפֶּסַח אֲשֶׁר נֹאכַל׃
9 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה תִרְצֶה נָכִין׃
10 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הִנֵּה כַּאֲשֶׁר
תָּבוֹאוּ אַתֶּם אֶל־הָעִיר יִקְרֶה לָכֶם אָדָם
וְכַדּוֹ עַל־שִׁכְמוֹ לְכוּ אַחֲרָיו אֶל־הַבַּיִת
אֲשֶׁר הוּא יָבוֹא שָׁמָּה׃
11 וְאִמְרוּ לְבַעַל הַבַּיִת הַמְלַמֵּד אֹמֵר
לָךְ אַיֵּה הַמָּלוֹן אֲשֶׁר שָׁם אֶת־הַפֶּסַח
עִם תַּלְמִידַי אוֹכְלָה׃
12 וְהוּא יַגִּיד לָכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה
יְצוּעָה שָׁם הָכִינוּ׃
13 וַיֵּלְכוּ וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם
וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח׃
14 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה הַשָּׁעָה וַיֵּשֶׁב וּשְׁנֵים עָשָׂר
תַּלְמִידָיו אִתּוֹ׃
15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִתְאַוָּה אִוִּיתִי אֶת־
פֶּסַח הַזֶּה לֶאֱכֹל עִמָּכֶם לִפְנֵי עֲנוֹתִי׃
15 כִּי אֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי עוֹד לֹא אוֹכַל
מִמֶּנּוּ עַד כִּי־יִמָּלֵא בְּמַלְכוּת
אֱלֹהִים׃

κά.

3. Εἰσῆλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

4. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.

5. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.

6. Καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.

7. Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.

8. Καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην, εἰπὼν, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.

9. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.

11. Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

12. Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.

13. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

14. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν.

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Cap. XXII.

3. Intravit autem Sathanas in Iudam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.

4. Et abiit, & locutus eſt cum principibus Sacerdotum & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5. Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

6. Et ſpopondit. Et quærebat oportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

8. Et miſit Petrum & Iohannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

9. At illi dixerunt: Vbi vis paremus?

10. Et dixit ad eos: Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam intrat?

11. Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magiſter, Vbi eſt diverſorum, ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum: & ibi parate.

13. Euntes autem invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

14. Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.

15. Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

Das XXII. Capitel.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas/genannt Iſcharioth/der da war auß der zahl der Zwölffen. Mat.16.2 Mar.14.1 Mat.26.14. Mar.14.10.

4. Vnnd er gieng hin vnd redet mit den Hohenprieſtern/vnd mit den Hauptleuten/wie er jn wolte jnen vberantworten.

5. Vnd ſie worden fro/vnd gelobten jhm Gelt zu geben.

6. Vnd er verſprach ſich / vnd ſuchte gelegenheit/daß er in vberantwortet ohne Rumor.

7. Es kam aber der Tag der Süſſenbrodt/ auff welchen man muſte opffern das Oſterlamb. Mat. 26. 17. Mar 14. 12.

8. Vnd er ſandte Petrum vnd Johannem/vnd ſprach: Gehet hin/bereitet vns das Oſterlamb/ auff daß wirs eſſen.

9. Sie aber ſprachen zu jm: Wo wilt du / daß wirs bereitten?

10. Er ſprach zu jhnen: Sihe/wenn jhr hinein kombt in die Stadt/wirdt euch ein Menſch begegnen/der tregt einen Waſſerkrug / folget jhm nach in das Hauß/da er hinein gehet.

11. Vnd ſagt zu dem Haußherrn: Der Meiſter leſt dir ſagen/wo iſt die Herberge / darinnen ich das Oſterlamb eſſen müge mit meinē Jüngerñ

12. Vnd er wirdt euch einen groſſen gepflaſterten Saal zeigen/daſelbs bereitet es.

13. Sie giengen hin/vnd funden/wie er jhnen geſagt hatte/vnd bereiteten das Oſterlamb.

14. Vnd da die Stunde kam/ſatzte er ſich nieder/vnd die Zwölff Apoſtel mit jhm. Mat. 26. 20. Mar.14. 17.

15. Vnd er ſprach zu jhnen: Mich hat hertzlich verlanget diß Oſterlamb mit euch zu eſſen / ehe denn ich leide.

16. Denn ich ſage euch / daß ich hinfort nicht mehr davon eſſen werde/ biß daß erfüllet werde im Reich Gottes.

כב

17 ויקח את־הכוס ויברך לאמר קחו זאת ופלגו ביניכם׃

18 כי־אומר אני לכם כי־אינני שותה מענב הכרם עד־כי מלכות אלהים תבוא׃

19 ויקח את־הלחם ויברך ויפרס ויתן להם לאמר זאת יש גופתי אשר עליכם נתן וזאת עשו לזכרוני׃

20 וכמו כן את־הכוס אחר אכלם לאמר זה הכוס ברית חדשה בדמי אשר עליכם נשפך׃

21 אך הנה יד המוסר אותי אתי על השלחן׃

22 ובן־האדם הולך כמו נגזר אבל אוי לאנוש ההוא אשר בו ימסר׃

23 והמה החלו לשאל איש לרעהו ומי זה הוא מהמה העתיד לעשות זאת׃

24 ויהי־ריב ביניהם מי בהם יראה להיות גדול׃

25 והוא אמר אליהם מלכי הגוים משלו להם ושליטיהם חנונים יקראו׃

26 ואתם לא כן כי־אם הגדול בכם יהי כמו הקטן והנשיא כמו משרת׃

27 ומי גדול אם היושב או אם המשרת הלא היושב ואני הנה בתוככם כמו המשרת׃

36 ואתם הזיב המעודדים עמי במסותי׃

29 ואני אשים לכם כאשר שם לי אבי את־ממלכה׃

κβ.

17. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς.

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

21. Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

28. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

29. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν.

Cap. XXII.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite & dividite inter vos.

18. Dico enim vobis quòd non bibám de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

19. Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.

20. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.

22. Et quidem filius hominis ſecundùm quod definitum eſt, vadit: veruntamen væ homini illi per quem tradetur.

23. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.

24. Facta eſt autem & contentio inter eos, qui eorum videretur eſſe major.

25. Dixit autem eis: Reges gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.

26. Vos autem non ſic; ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut junior: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.

27. Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.

28. Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

29. Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus, regnum.

Das XXII. Capitel.

17. Vnd er nam den Kelch/dancket vnd ſprach: Nemet denſelbigen/vnd theilet jhn vnter euch.

18. Denn ich ſage euch/ich werde nicht trincken von dem Gewächſe deß Weinſtocks / biß das Reich Gottes komme.

19. Vnd er nam das Brodt / dancket vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnd ſprach: Das iſt mein Leib/der für euch gegeben wirdt / das thut zu meinem Gedechtniß. *1. Cor. 11, 24.*

20. Deſſelbigen gleichen auch den Kelch/nach dem Abendmal/vnd ſprach: Das iſt der Kelch/ das newe Teſtament in meinem Blut / das für euch vergoſſen wirdt.

21. Doch ſihe die Hand meines Verräthers iſt mit mir vber Tiſche. *Matt. 26, 21. Marc. 14, 20.*

22. Vnd zwar deß Menſchen Sohn gehet hin / wie es beſchloſſen iſt / doch wehe demſelbigen Menſchen / durch welchen er verrathen wirdt. *Ioh 13, 18. Pſa 40, 10*

23. Vnd ſie fiengen an zufragen vnter ſich ſelbſt/Welcher es doch were vnter jhnen/ der das thun würde?

24. Es erhub ſich auch ein Zanck vnter jhnen: Welcher vnter jhnen ſolt für den gröſſten gehalten werden.

25. Er ſprach aber zu jhnen: Die Weltlichen Könige herrſchen/vnd die gewaltigen heiſſt man gnädige Herren. *Matt. 20, 25. Marc. 10, 42.*

26. Jhr aber nicht alſo / ſondern der gröſſeſt vnter euch/ſoll ſeyn wie der Jüngſte/vnd der fürnembſte wie ein Diener.

27. Denn welcher iſt der gröſſeſt? Der zu Tiſche ſitzet? oder der da dienet? iſts nicht alſo/ daß der da zu Tiſche ſitzt? Jch aber bin vnter euch wie ein Diener.

28. Jhr aber ſeyts/die jr beharret habt bey mir/ in meinen Anfechtungen.

29. Vnd ich will euch das Reich beſcheiden/ wie mir mein Vater beſcheiden hat.

Digitized by Google

כב

30 אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי
בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת וְתִשְׁפְּטוּ
אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃
31 וַיֹּאמֶר אָדוֹן שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן הִנֵּה
הַשָּׂטָן בִּקֵּשׁ לְהָנִיף אֶתְכֶם כְּמוֹ אֶת
הַחִטָּה׃
32 וַאֲנִי הִתְחַנַּנְתִּי עָלֶיךָ אֲשֶׁר לֹא תֶאְפַּס
אֱמוּנָתְךָ וְאַתָּה אִם תָּשׁוּב קוֹמֵם אֶת
אַחֶיךָ׃
33 וְהוּא אָמַר לוֹ אֲדֹנִי עָתִיד אֲנִי
לָבוֹא עִמְּךָ גַּם בַּמִּשְׁמָרָה גַּם בַּמָּוֶת׃
34 וְהוּא אָמַר אוֹמֵר אֲנִי לְךָ כֵּיפָה
לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תַּרְנְגֹל בְּטֶרֶם שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ כִּי לֹא תֵדָעֵנִי׃
35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם
בְּלִי כִיס בְּלִי צִקְלוֹן וּבְלִי נְעָלִים הֶחָסֵר
לָכֶם מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ אֵין מְאוּמָה׃
36 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲבָל עַתָּה אֲשֶׁר לוֹ כִיס
יִקָּחֵהוּ וּכְמוֹ כֵן צִקְלוֹן וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ
יִמְכֹּר אֶת־בִּגְדוֹ וְיִקְנֶה חָרֶב׃
37 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי עוֹדֶנּוּ זֶה
הַנִּכְתָּב יִצְטָרֵךְ לְכַלּוֹת בִּי זֶה הוּא וְאֶת־
פֹּשְׁעִים נִמְנָה כִּי כֹל אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ עָלַי
יְכֻלּוּ׃
38 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֲדֹנֵינוּ הִנֵּה שְׁתֵּי
חֲרָבוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם שַׁדַּי׃
39 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ כְּדַרְכּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים
וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו גַּם תַּלְמִידָיו׃
40 וּבִהְיוֹתוֹ עַל־הַמָּקוֹם אָמַר לָהֶם
הִתְפַּלְלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה׃

κβ'.

30. Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, σίμων, σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

32. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34. Ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου, καὶ πήρας, καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός.

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

38. Οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.

39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

40. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Cap. XXII.

30. Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos judicantes duodecim tribus Iſraël.
31. Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum.
32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.
33. Qui dixit ei: Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.
34. Et ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodiè gallus, donec ter abneges noſſe me.
35. Et dixit eis: Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, & calceamentis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil.
36. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.
37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.
38. At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hic. At ille dixit eis: Satis eſt.
39. Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinem in montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.
40. Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis: Orate, ne intretis in tentationem.

Das XXII. Capitel.

30. Daß jr eſſen vnd trincken ſolt vber meinem Tiſch in meinem Reich/vnd ſitzen auff Stülen vnd richten die Zwölff Geſchlecht Iſrael
31. Der HERR aber ſprach: Simon/Simon/ Sihe/der Sathanas hat ewer begert/das er euch möchte ſichten/wie den Weitzen.
32. Ich aber hab für dich gebeten / das dein Glaube nicht auffhöre/vnd wenn du der mal eines dich bekehreſt/ſo ſtercke deine Brüder.
33. Er ſprach aber zu jhm: HERR/ich bin bereit mit dir ins Gefengniß vnd in den Todt zu gehen.
34. Er aber ſprach: Petre ich ſage dir/der Han wirdt heute nicht krehen / ehe denn du dreymal verleugnet haſt/daß du mich kenneſt. *Mat. 26, 34. Mar. 14, 30.*
35. Vnd er ſprach zu jhnen: So offt ich euch geſandt habe/ohn Beutel/ohn Taſchen/vnd on Schuch/habt jr auch mangel gehabt? Sie ſprachen: Nie keinen. *Mat. 10, 9*
36. Da ſprach er zu jhnen: Aber nun / wer einen Beutel hat/der neme jhn / deſſelbigen gleichen auch die Taſchen/Wer aber nicht hat/ verkauffe ſein Kleid/vnd kauffe ein Schwerdt.
37. Denn ich ſage euch / es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geſchrieben ſtehet / Er iſt vnter die Vbelthäter gerechnet. Denn was von mir geſchrieben iſt / das hat ein Ende. *Iſa. 53, 12*
38. Sie ſprachen aber: HERR/ſihe/ hie ſindt zwey Schwerdt. Er aber ſprach zu jhnen: Es iſt gnug.
39. Vnnd er gieng hinauß nach ſeiner gewonheit an den Oelberg. Es folgeten jm aber ſeine Jünger nach an den ſelbigen ort. *Mat. 26, 36. Mar. 14, 32. Ioa. 18, 1.*
40. Vnd als Er dahin kam/ſprach Er zu jnen: Betet auff daß jhr nicht in Anfechtung fallet.

כב

41 וְהוּא סָר מֵהֶם כְּמִטְחֲוֵי־אֶבֶן וַיִּכְרַע
עַל־בִּרְכָּיו וַיִּתְפַּלֵּל ׃
42 לֵאמֹר אָבִי אִם תִּרְצֶה לְהַעֲבִיר
אֶת־הַכּוֹס הַזֹּאת מֵעָלַי אַךְ לֹא רְצוֹנִי
כִּי־אִם רְצוֹנְךָ תִּהְיֶה ׃
43 וַיֵּרָאֶה אֵלָיו מַלְאָךְ מִשָּׁמַיִם הַמַּבְלִיג
אוֹתוֹ ׃
44 וּבִהְיוֹתוֹ בִדְאָגָה הִתְפַּלֵּל לָנֶצַח וַתְּהִי
זֵעָתוֹ כְּמוֹ רְסִיסֵי־דָם הַיֹּרְדִים עַל־הָאָרֶץ ׃
45 וַיָּקָם מִתְּפִלָּה וַיָּבוֹא אֶל־תַּלְמִידִים
וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים מִתּוּגָה ׃
46 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוּמוּ
וְהִתְפַּלְּלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה ׃
47 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה הֶהָמוֹן וְהַנִּקְרָא
יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הִקְדִּים אוֹתָם
וַיִּקְרַב אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׁקֵהוּ (כִּי אֶת־הָאוֹת
הַזֶּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֶשָּׁקֵנּוּ זֶה הוּא ׃)
48 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוּדָה בִנְשִׁיקָה
תִּמְסֹר אֶת־בֶּן־הָאָדָם ׃
49 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶת
אֲשֶׁר תֵּעָשֶׂינָה אָמְרוּ לוֹ אֲדֹנִי אִם נַכֶּה
בֶחָרֶב ׃
50 וְאֶחָד מֵהֶם הִכָּה אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן
הַגָּדוֹל וַיִּקַּץ אֶת־אָזְנוֹ הַיְמָנִית ׃
51 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ עַד הֵנָּה
וַיִּגַּע בְּאָזְנוֹ וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ ׃
52 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶל־
שָׂרֵי מֵאָה פְּקוּדֵי הַחַיִל סְגָנֵי הַהֵיכָל
וְהַזְּקֵנִים כְּמוֹ אֶל־הַפָּרִיץ יְצָאתֶם אֵלַי
בַּחֲרָבוֹת וּבְעֵצִים ׃

κβ΄.

41. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ᾽
αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολὴν, καὶ θεὶς τὰ
γόνατα προσηύχετο.
42. Λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρε-
νεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ᾽ ἐμοῦ·
πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν
γινέσθω.
43. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ᾽
οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.
44. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτε-
νέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς
αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, κατα-
βαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.
45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευ-
χῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν
αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.
46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε;
ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλ-
θητε εἰς πειρασμόν.
47. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχ-
λος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα,
προήρχετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ
φιλῆσαι αὐτόν. (τοῦτο γὰρ σημεῖον δε-
δώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι.)
48. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα,
φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πα-
ραδίδως;
49. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσό-
μενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν
ἐν μαχαίρᾳ;
50. Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν
τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν
αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.
51. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν,
ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου
αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.
52. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παρα-
γενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρα-
τηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ
λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ
ξύλων;

Cap. XXII.

41. Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus, orabat.

42. Dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

44. Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.

46. Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquavit Ieſu, ut oſcularetur eum. (Quia dedit illis ſignum, dicens: Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.)

48. Ieſus autem dixit illi: Iuda, oſculo filium hominis tradis?

49. Videntes autem hi qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?

50. Et percuſsit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum; & amputavit auriculam ejus dextram.

51. Reſpondens autem Ieſus, ait: Sinite uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam ejus, ſanavit eum.

52. Dixit autem Ieſus ad eos qui venerant ad ſe principes ſacerdotum & magiſtratus templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exiſtis, cum gladiis & fuſtibus?

Das XXII. Capitel.

41. Vnd er reiß ſich von jhnen bey einem ſteinwurff/vnd kniet nieder/betet. Mat. 26, 39. Marc 14, 35.

42. Vnd ſprach: Vater/wilt du/ſo nimb dieſen Kelch von mir/doch nicht mein/ſondern dein Wille geſchehe.

43. Es erſchein jhm aber ein Engel vom Himmel/vnd ſterckt jhn.

44. Vnd es kam/daß er mit dem Todt rang/vnd betet hefftiger. Es ward aber ſein Schweiß wie Blutstropffen/die fielen auff die Erden.

45. Vnd er ſtund auff von dem Gebet / vnd kam zu ſeinen Jüngern/vnd fand ſie ſchlaffend für trawrigkeit.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Was ſchlaffet jhr? Stehet auff vnd betet/auff daß jr nicht in anfechtung fallet.

47. Da er aber noch redet/Sihe/die Schar/vnnd einer von den Zwölffen/genandt Juda/gieng für jhnen her/vnd nahet ſich zu Jeſu / jhn zu küſſen. (Denn er hatte jnen ein Zeichen gegeben / vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde der iſts.) Matt. 26, 47. Mar. 14, 43. Ioh. 18, 3.

48. JEſus aber ſprach zu jhm: Juda / verrätheſt du des Menſchen Sohn mit einem Kuß?

49. Da aber ſahen die vmb jhn waren / was da werden wolte/ſprachen ſie zu jhm: HERR/ſollen wir mit dem Schwerdt darein ſchlagen?

50. Vnd einer auß jhnen ſchlug deß Hohenprieſters Knecht/vnd hieb jm ſein recht Ohr ab.

51. JEſus aber antwortet/vnd ſprach: Laſſet ſie doch ſo ferne machen. Vnd er rühret ſein ohr an/vnd heilet jhn.

52. JEſus aber ſprach zu den Hohenprieſtern vnd Hauptleuten deß Tempels / vnd den Elteſten/die vber jn kommen waren: Jhr ſeydt als zu einem Mörder mit Schwerdten vnd mit ſtangen außgegangen.

Digitized by Google

כב

53 כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיִיתִי עִמָּכֶם
בַּהֵיכָל וְלֹא שְׁלַחְתֶּם אֶת־יָדַיִם בִּי אֲבָל
זֹאת הִיא הָעֵת וְשִׁלְטוֹן הַחֹשֶׁךְ׃
54 וַיֹּאחֲזוּהוּ וַיּוֹלִיכוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ בְּבֵית
כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֵיפָה בָּא אַחֲרֵיהֶם מֵרָחוֹק׃
55 וּבְבַעֲרָם אֶת־הָאֵשׁ בְּתוֹךְ הֶחָצֵר
וּבְשִׁבְתָּם מִסָּבִיב וַיֵּשֶׁב כֵּיפָה גַּם הוּא
בְּתוֹכָם׃
56 וַתִּקְרָא אוֹתוֹ אָמָה אַחַת בְּשִׁבְתּוֹ אֶל־
הָאוֹר וַתַּבִּיטֶנּוּ לֵאמֹר וְזֶה הוּא עִמּוֹ
הָיָה׃
57 וְהוּא כִּחֲשׁוֹ לֵאמֹר הָאִשָּׁה לֹא
יְדַעְתִּיו׃
58 וְאַחַר מְעַט רֹאֶה הָיָה אוֹתוֹ אַחֵר לֵאמֹר
וְאַתָּה מֵהֶם הֹוֶה וְכֵיפָה אָמַר הָאָדָם
לֹא הֹוֶה אָנֹכִי׃
59 וְאַחַר שָׁעָה אַחַת אַחֵר פַּלְמוֹנִי הֵעִיד
לֵאמֹר בֶּאֱמֶת זֶה עִמּוֹ הָיָה וְגַם גְּלִילִי
הוּא׃
60 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה לֹא יָדַעְתִּי מַה תְּדַבֵּר
וּפִתְאֹם בְּעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וַיִּקְרָא תַרְנְגֹל׃
61 וַיִּפֶן אֲדֹנָי וַיַּבֵּט אֶת־כֵּיפָה וַיִּזְכֹּר
כֵּיפָה אֶת דְּבַר אֲדֹנָי אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו
כִּי בְּטֶרֶם יִקְרָא תַרְנְגֹל תְּכַחֲשֵׁנִי שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים׃
62 וְכֵיפָה יָצָא לַחוּץ וַיֵּבְךְּ בִּמְרִירוּת׃
63 וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אָחֲזוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
הֱלִיצוּהוּ מַכִּים בְּפָנָיו׃
64 וַיְחַפּוּהוּ וַיַּכּוּ אֶת־פָּנָיו וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ
לֵאמֹר הִנָּבֵא מִי הוּא אֲשֶׁר מַכֶּה אוֹתָךְ׃

κβ.

53. Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν
ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας
ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ
ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.
54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον,
καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιε-
ρέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.
55. Ἀψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς
αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκά-
θητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.
56. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα
αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.
57. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων,
γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.
58. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐ-
τὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος
εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.
59. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς,
ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀ-
ληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ
γαλιλαῖός ἐστιν.
60. Εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ
οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λα-
λοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ.
61. Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλε-
ψε τῷ πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ
λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ
με τρίς.
62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος
ἔκλαυσε πικρῶς.
63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν
ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.
64. Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔ-
τυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώ-
των αὐτὸν, λέγοντες, προφήτευσον τίς
ἐστιν ὁ παίσας σε.

Cap. XXII.

53. Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me, ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

54. Comprehendentes autem eum duxerunt, (& introduxerunt eum,) ad domũ principis ſacerdotum. Petrus verò ſequebatur à lõgè.

55. Accenſo autem igne in medio atrii, & circumſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56. Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & cum fuiſſet intuita, dixit: Et hic cum illo erat.

57. At ille negavit eum, dicens: Mulier, non novi illum.

58. Et poſt puſillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo, non ſum.

59. Et intervallo facto, quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus eſt.

60. Et ait Petrus: Homo, neſcio quid dicis. Et continuò, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

61. Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: Quia priùs quam gallus cantet, ter me negabis.

62. Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.

63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus: & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit?

Das XXII. Capitel.

53. Jch bin täglich bey euch im Tempel geweſen/vnd jhr habt keine Hand an mich gelegt/ Aber diß iſt ewer Stunde / vnd die Macht der Finſterniß.

54. Sie griffen jhn aber/vnd führeten jn/vnd brachten jn in deß Hohenprieſters Hauß / Petrus aber folgete von ferne. *Mat. 26, 53. Mar. 14, 43. Ioh. 18, 12 24.*

55. Da zündeten ſie ein Fewer an mitten im Pallaſt/vnd ſatzten ſich zuſammen / vnd Petrus ſatzte ſich mitten vnter ſie. *Mat. 26, 69. Mar. 14, 66. Ioh. 18, 25*

56. Da ſahe jn eine Magd ſitzen bey dem Liecht/ vnd ſahe eben auff jn/vnd ſprach zu jhm: Dieſer war auch mit jhm.

57. Er aber verläugnet jn / vnd ſprach: Weib/ ich kenne ſein nicht.

58. Vnd vber eine kleine weile ſahe jn ein ander/vnd ſprach: Du biſt auch der einer. Petrus aber ſprach: Menſch ich bins nicht. *Mat. 26, 71. Mar. 14, 70.*

59. Vnnd vber eine Weile / bey einer ſtunde bekrefftigets ein ander/vnd ſprach: Warlich/ dieſer war auch mit jhm/denn er iſt ein Galileer. *Ioh. 18, 26*

60. Petrus aber ſprach: Menſch / ich weiß nicht was du ſageſt. Vnd als bald / da er noch redet krehet der Han.

61. Vnd der HERR wandte ſich / vnd ſahe Petrum an. Vnd Petrus gedacht an des HERRN Wort / als er zu jhm geſaget hatte: Ehe denn der Hane krehet/wirſt du mich dreymal verläugnen. *Mat. 26, 34. Mar. 14, 30. Ioh. 13, 38*

62. Vnd Petrus gieng hinauß/vnd weinet bitterlich.

63. Die Männer aber/die JEſum hielten/verſpotteten jhn/vnd ſchlugen jn.

64. Verdeckten jhn vnd ſchlugen jn ins Angeſichte/vnd fragten jn/vnd ſprachen: Weiſſage/ wer iſts/der dich ſchlug?

Digitized by Google

כב

65 וגדופות אחרות רבות אמרו אליו :
66 ויהי־בקר ויקהלו זקני העם
ושרי הכהנים וסופרים ויוליכוהו
בעדתם :
67 לאמר אם אתה המשיח אמור לנו
ויאמר אליהם אם אמר אני לכם לא
תאמינו :
68 ואם אשאל לא תענו לי ולא
תפטרו :
69 מעתה יהי בן־האדם יושב מימין
גבורת אלהים :
70 ויאמרו כלם ואתה אתה הוא בן
האלהים והוא אמר אליהם אתם
אומרים כי אני הוא :
71 והמה אמרו מה עוד נצטרך עדות
כי אנחנו שמענו מפיו :

כג

ויקם כל־קהלם ויוליכוהו אל־
פילטוס :
2 ויחלו לחייב אותו לאמר את־זה
מצאנו כי מתעה את־הגוי וכולא לתת
את־מס לקיסר לאמר על־נפשו כי
משיח המלך הוא :
3 ופילטוס שאל לו לאמר האתה הוא
מלך היהודים והוא ענה ואמר לו אתה
אומר :
4 פילטוס אמר אל־שרי הכהנים
ואל הקהל אינני מוצא אודות באנוש
הזה :

κβ.

65. Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν.

67. Λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε.

68. Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

69. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

70. Εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

71. Οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον.

2. Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

3. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

4. Ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

Cap. XXII.

65. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

66. Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores plebis & principes ſacerdotum & Scribæ, & adduxerunt illum in concilium ſuum.

67. Dicentes: Si tu es Chriſtus dic nobis. Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi.

68. Si autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

69. Ex hoc autem erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

70. Dixerunt autem omnes: Tu ergo es filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.

71. At illi dixerunt: Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore ejus.

Cap. XXIII.

ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes: Hunc invenimus ſubvertentem gentē (noſtram,) & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait: Tu dicis.

4. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

Das XXII. Capitel.

65. Vnd viel andere läſterungen ſagten ſie wider jhn.

66. Vnd als es Tag ward/ſammleten ſich die Elteſten des Volcks / die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten/vnd führeten jn hinauff für jhren Rahte. [Mat. 27, 1. Mar. 15, 1. Ioh. 18, 28.]

67. Vnd ſprachen: Biſt du Chriſtus? Sage es vns. Er ſprach aber zu jnen: Sage ichs euch/ ſo glaubet jrs nicht.

68. Frage ich aber/ſo antwortet jr nicht / vnd laſſet mich doch nicht loß.

69. Darumb von nun an wirdt des Menſchen Sohn ſitzen zur rechten Hand der Krafft Gottes.

70. Da ſprachen ſie alle: Biſt du denn Gottes Sohn? Er ſprach zu jnen: Jhr ſagets/ denn ich bins.

71. Sie aber ſprachen: Was dörffen wir weiter Zeugnis? Wir habens ſelbs gehöret auß ſeinem Munde.

Das XXIII. Capitel.

VNd der gantze hauff ſtund auff/vnd führet jhn für Pilatum. [Mat. 27, 2.]

2. Vnd fiengen an jhn zuverklagen/ vnd ſprachen: Dieſen finden wir / daß er das Volck abwendet / vnd verbeut den Schoß dem Keyſer zugeben/vnd ſpricht: Er ſey Chriſtus ein König. [Mat. 22, 21. Marc. 12, 17.]

3. Pilatus aber fraget jn/vnd ſprach: Biſt du der Jüden König? Er antwortet jm vnd ſprach: Du ſageſts. [Mat. 27, 21. Mar. 15, 2. Ioh. 18, 33.]

4. Pilatus ſprach zu den Hohenprieſtern vnd zum Volck: Jch finde keine Vrſach an dieſem Menſchen.

Digitized by Google

כג

5 והמה העיזו לאמר כי המם את־העם מלמד בכל־יהודה מחל מגלילה עד־הנה ׃

6 ופילטוס בשמע את־הגליל שאל אם איש גלילי הוא ׃

7 וידע כי ממשלטון הירודס הוא וישלחהו אל־הירודס אשר בימים ההם גם הוא היה בירושלים ׃

8 והירודס ראה את־ישוע שמח מאד כי רבה יראותו מעת רבה בעבור כי שמע רבות ממנו ויאמר עוד לראות להעשות אות ממנו ׃

9 וישאל לו בדברים רבים והוא לא אחד ענה לו ׃

10 ויקומו שרי הכהנים והסופרים יחד וילשינו אותו ׃

11 ויליצהו הירודס עם אנשי מלחמה אשר אתו וכאשר הליצוהו ויכסהו בגד לבן וישלחהו אל־פילטוס ׃

12 וביום ההוא פילטוס והירודס התרועעו ולפנים שנאת חמס היתה ביניהם ׃

13 ופילטוס מזעיק את־שרי הכהנים ואת הנשיאים ואת־העם ׃

14 אמר אליהם הקרבתם אלי את אנוש הזה כמו מתעה את־העם והנה אני לפניכם חקרתיו ואודות לא מצאתי באדם הזה על־אשר תלשינוהו אלי ׃

15 וגם לא הירודס כי שלחתי אתכם אליו והנה אינני מעשהו גם אחד כי־משפט מות לו ׃

κγ´.

5. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ᾽ ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

6. Πιλᾶτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

7. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

8. Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ᾽ αὐτοῦ γενόμενον.

9. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

10. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ,τε πιλᾶτος καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ᾽ ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

13. Πιλᾶτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν.

14. Εἶπε πρὸς αὐτοὺς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ᾽ αὐτοῦ.

15. Ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

Cap. XXIII.

5. At illi invaleſcebant, dicentes: Commovet populum, docens per univerſam Iudæam, incipiens à Galilæa uſque huc.

6. Pilatus autem audiens Galilæam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet.

7. Et ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat illis diebus.

8. Herodes autem viſo Ieſu, gaviſus eſt valdè, erat enim cupiens ex multo tempore videre eũ, eo quòd audiret multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

10. Stabant autem principes ſacerdotum & Scribæ, conſtanter accuſantes eum.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit, indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die, nam antea inimici erant adinvicem.

13. Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum & magiſtratibus, & plebe.

14. Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans, nullam cauſam inveni in homine iſto, ex his in quibus eum accuſatis.

15. Sed neque Herodes, nam remiſi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum eſt ei.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an/vnd ſprachen: Er hat das Volck erreget/damit/daß er gelehret hat hin vnd her im gantzen Jüdiſchen Lande/vnd hat in Galilea angefangen/biß hie her.

6. Da aber Pilatus Galileam hörete/fraget er/ Ob er auß Galilea were?

7. Vnd alß er vernam / daß er vnter Herodis Obrigkeit gehöret/vberſandte er jn zu Herodes/ welcher in denſelbigen Tagen auch zu Jeruſalem war.

8. Da aber Herodes JEſum ſahe/ward er ſehr fro/denn er hette jn langeſt gerne geſehen/denn er hatte viel von jm gehöret/vnd hoffet er würde ein Zeichen von jm ſehen.

9. Vnd er fraget jn mancherley. Er antwortet jm aber nichts.

10. Die Hohenprieſter aber vnd Schrifftgelehrten ſtunden vnd verklagten jn hart.

11. Aber Herodes mit ſeinem Hoffgeſinde verachtet jn/leget jm ein weiß Kleid an/vnd ſandte jn wider zu Pilato.

12. Auff den Tag wurden Pilatus vnd Herodes Freunde miteinander/denn zuvor waren ſie einander feind.

13. Pilatus aber rieff die Hohenprieſter / vnd die Oberſten/vnd das Volck zuſammen.

14. Vnd ſprach zu jnen: Jr habt dieſen Menſchen zu mir bracht/als der das Volck abwende/ vnd ſihe/Jch hab jn für euch verhöret/ vnd finde an dem Menſchen der Sache keine/ der jr jn beſchuldiget. *Ioh. 18, 38 & 19. 4.*

15. Herodes auch nicht/denn ich habe euch zu jm geſandt/vnd ſihe / man hat nichts auff jhn bracht/daß des Todtes werth ſey.

16. Παιδεύσας

כג

16 לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ וְאֶפְטָר׃

17 כִּי־הִצְטָרֵךְ לִפְטֹר לָהֶם אֶחָד בֶּחָג׃

18 וַיִּצְעֲקוּ כֻלָּם יַחַד לֵאמֹר שָׂא־נָשָׂא
אֶת־הַלָּז וּפְטֹר לָנוּ אֶת־בַּר־אַבָּא׃

19 אֲשֶׁר עַל־תְּלוּנָה הַנַּעֲשָׂה בָּעִיר וְעַל־
רֶצַח הֻשְׁלַךְ בַּמִּשְׁמָרָה׃

20 וַיָּשָׁב פִּילָטוּס וַיְמַלֵּל אֲלֵיהֶם רוֹצֶה
לִפְטֹר אֶת־יֵשׁוּעַ׃

21 וְהֵמָּה צָעֲקוּ לֵאמֹר תְּלֵה תְלֵהוּ׃

22 וְהוּא שִׁלֵּשׁ לֵאמֹר אֲלֵיהֶם וּמָה רָעָה
עָשָׂה הַלָּזֶה אֵינֶנִּי מִשְׁפַּט מָוֶת מְצָאתִי
בוֹ לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ בַּשּׁוֹטִים וְאֶפְטָר אוֹתוֹ׃

23 וְהֵמָּה נִצְּחוּ בְּקוֹלוֹת גְּדוֹלִים
שֹׁאֲלִים מִמֶּנּוּ לְהִתָּלוֹתוֹ וַיֶּחֶזְקוּ
קוֹלוֹתָם וְקוֹלוֹת שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

24 וּפִילָטוּס חָרָה הֶחֱרָה לוֹ לָדִין אֶת־
שְׁאֵלָתָם׃

25 וַיִּפְטֹר לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר בִּתְלוּנָה וָרֶצַח
הֻשְׁלַךְ בַּמִּשְׁמָרָה אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ וְאֶת־יֵשׁוּעַ
נָתַן לְתַאֲוָתָם׃

26 וְכַאֲשֶׁר הוֹלִיכוּהוּ וַיֹּאחֲזוּ בְּשִׁמְעוֹן
הַקִּירִי בְּבֹאוֹ מִשָּׂדֶה וַיָּשִׂימוּ עָלָיו אֶת־
בְּלִיבָה לִסְבּוֹל אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ׃

27 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו הֲמוֹן עַם רָב וְנָשִׁים
אֲשֶׁר הִתְגּוֹדְדוּ וּבָכוּ אוֹתוֹ׃

28 וַיִּפֶן אֲלֵיהֶן יֵשׁוּעַ לֵאמֹר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם
אַל־תִּבְכֶּינָה עָלַי כִּי־אִם עֲלֵיכֶן בְּכֶינָה
וְעַל־בְּנֵיכֶן׃
29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
בָּהֶם יֹאמְרוּ אַשְׁרֵי הָעֲקָרוֹת וּבְטָנִים אֲשֶׁר
לֹא יָלָדוּ וְדַדִּים אֲשֶׁר לֹא הֵינִיקוּ׃

κγ΄.

16. Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

18. Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν.

19. Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

20. Πάλιν οὖν ὁ πιλᾶτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

21. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ, παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

23. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

24. Ὁ δὲ πιλᾶτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

25. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο· τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ᾽ ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

27. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

28. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ᾽ ἐμέ, πλὴν ἐφ᾽ ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν.

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.

Digitized by Google

Cap. XXIII.

16. Emendatum ergo illum di-
mittam.
17. Neceſſe autem habebat di-
mittere eis per diem feſtum unum.
18. Exclamavit autem ſimul uni-
verſa turba, dicens: Tolle hunc, &
dimitte nobis Barabbam.
19. Qui erat, propter ſeditionem
quandam factam in civitate & ho-
micidium, miſſus in carcerem.
20. Iterum autem Pilatus locutus
eſt ad eos, volens dimittere Ieſum.
21. At illi ſucclamabant, dicen-
tes: Crucifige, Crucifige eum.
22. Ille autem tertio dixit ad il-
los: Quid enim mali fecit iſte? nul-
lam cauſam mortis invenio in eo,
corripiam ergo illum, & dimittam.
23 At illi inſtabant vocibus ma-
gnis poſtulantes ut crucifigeretur,
& invaleſceban: voces eorum.
24. Et Pilatus adjudicavit fieri
petitionem eorum.
25. Dimiſit autem illis eum, qui
propter homicidium & ſeditio-
nem miſſus fuerat in carcerem,
quem petebant, Ieſum verò tradi-
dit voluntati eorum.
26. Et cum ducerent eum, appre-
henderunt Simonem quendam Cy-
renenſem venientem de villa: &
impoſuerunt illi crucem portare
poſt Ieſum.
27. Sequebatur autem illum mul-
ta turba populi & mulierum: quæ
plangebant & lamentabantur eum.
28. Converſus autem ad illas Ie-
ſus, dixit: Filiæ Ieruſalem, nolite
flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas
flete, & ſuper filios veſtros.
29. Quoniam, ecce, venient dies,
in quibus dicent: Beatæ ſteriles, &
ventres qui non genuerunt, & ubera
quæ non lactaverunt.

Das XXIII. Capitel.

16. Darumb will ich jn züchtigen vnd loß laſ-
ſen.
17. Denn er muſte jnen einen nach gewonheit
des Feſtes loß geben.
18. Da ſchrey der gantze Hauffe/ vnd ſprach:
Hinweg mit dieſem/ vnd gib vns Barrabam loß.
19. Welcher war vmb einer Auffruhr/ die in der
Stadt geſchach/ vnd vmb eines Mords willen/
ins Gefengniß geworffen.
20. Da rieff Pilatus abermal zu jnen/ vnd wol-
te JEſum loß laſſen.
21. Sie rieffen aber vnnd ſprachen: Creutzige/
Creutzige jhn.
22. Er aber ſprach zum dritten mal zu jhnen: Matt. 27, 25.
Was hat denn dieſer vbels gethan? Ich finde Marc. 15, 14.
keine Vrſache deß Todes an jhm/ darumb will
ich jhn züchtigen/ vnd loß laſſen.
23. Aber ſie lagen jm an mit groſſem Geſchrey/
vnd foderten/ daß er gecreutziget würde/ vnd jhr
vnd der Hoheprieſter Geſchrey nam vber hand.
24. Pilatus aber vrtheilet/ daß jr Bitte geſche-
he.
25. Vnd ließ den loß / der vmbs Auffruhrs
vnd Mordes willen war in das Gefengniß ge-
worffen / vmb welchen ſie baten/ Aber JEſum
vbergab er jrem Willen.
26. Vnd als ſie jn hinführeten/ ergriffen ſie ei- Mat. 27. 32.
nen/ Simon von Cyrenen: der kam vom Felde/ Marc. 15, 21.
vnd legten das Creutz auff jhn / daß ers JEſu
nachtrüge.
27. Es folget jm aber nach ein groſſer Hauffe
Volcks vnd Weiber / die klageten vnd beweine-
ten jn.
28. JEſus aber wandte ſich vmb zu jhnen/ vnd
ſprach: Ihr Töchter von Jeruſalem / weinet
nicht vber mich Sondern weinet vber euch ſelbſt
vnd vber ewre Kinder.
29. Denn ſihe/ Es wirdt die zeit kommen/ In wel-
cher man ſagen wirdt: Selig ſindt die vnfrucht-
barn/ vnd die Leibe/ die nicht geboren haben/ vnd
die Brüſte/ die nicht geſeuget haben.

Cap. XXIII.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, operite nos.

31. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

33. Et poſtquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

34. Ieſus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſtimenta ejus, miſerunt ſortes.

35. Et ſtabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus, Dei electus.

36. Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei.

37. Dicentes: Si tu es rex Iudæorum, ſalvum te fac.

38. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum.

39. Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens: Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.

40. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

Das XXIII. Capitel.

30. Denn werden ſie anfahen zu ſagen zu den Bergen/fallet vber vns/vnd zu den Hügeln / decket vns. Iſa. 2.19. Oſe. 10.8. Apo.6.16 9.6.

31. Denn ſo man das thut am grünen Holtz/ was will am dürren werden.

32. Es wurden aber auch hingeführt zween andere Vbelthäter/daß ſie mit jm abgethan würden.

33. Vnd als ſie kamen an die Städte / die da heiſſet Schedelſtet / creutzigeten ſie jn daſelbs/ vnd die Vbelthäter mit jm/ einen zur Rechten/ vnd einen zur Lincken. Mat. 27. 33. Mar. 15. 22. Ioh. 19. 17.

34. JEſus aber ſprach: Vater / vergib jhnen/ denn ſie wiſſen nicht was ſie thun. Vnd ſie theileten ſeine Kleider/vnd wurffen das Loß darumb.

35. Vnd das Volck ſtund vnd ſahe zu. Vnd die Oberſten ſampt jnen/ſpotteten ſein/vnd ſprachen: Er hat andern geholffen/er helffe jm ſelber/ iſt er Chriſt/der Außerwehlte Gottes.

36. Es verſpotteten jn auch die Kriegsknechte/ tratten zu jhm/vnd brachten jhm Eſſig.

37. Vnd ſprachen: Biſt du der Jüden König/ſo hilff dir ſelber.

38. Es war auch oben vber jm geſchrieben die überſchrifft/mit Griechiſchen vnd Lateiniſchen/ vnd Ebreiſchen Buchſtaben: Diß iſt der Jüden König.

39. Aber der Vbelthäter einer / die da gehenckt waren/leſterte jn/vnd ſprach: Biſt du Chriſtus/ ſo hilff dir ſelbſt vnd vns.

40. Da antwortet der ander/ſtraffet jhn vnnd ſprach: Vnd du förchteſt dich auch nicht für Gott/der du doch in gleicher verdamniß biſt.

כג

41 וַאֲנַחְנוּ בִּצְדָקָה כִּי־צִדְקַת מַעֲשֵׂינוּ
לָקַחְנוּ וְהוּא אַחַת לֹא עָשָׂה אֲשֶׁר לֹא
תַעֲשֶׂינָּה ׃
42 וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ זָכְרֵנִי אֲדֹנִי. כַּאֲשֶׁר
תָּבוֹא בְּמַלְכוּתֶךָ ׃
43 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ
הַיּוֹם תִּהְיֶה אִתִּי בְּגַן־עֵדֶן ׃
44 וַיְהִי־כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית וַתְּהִי־חֲשֵׁיכָה
עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית ׃
45 וַיֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְנִקְרְעָה הַפָּרֹכֶת
הַהֵיכָל בְּתָוֶךְ ׃
46 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמַר
אָבִי בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי וּבְאָמְרוֹ אֶת
הָאֵלֶּה נָגַע ׃
47 וְכַאֲשֶׁר רָאָה שַׂר מֵאָה אֶת־אֲשֶׁר
נַעֲשָׂה וַיְכַבֵּד אֱלֹהִים לֵאמֹר בֶּאֱמֶת
הָאָדָם הַזֶּה צַדִּיק הָיָה ׃
48 וּמַקְהֵלִים כֻּלָּם אֲשֶׁר בָּאוּ וְעָמְדוּ
יַחַד עַל מַחֲזֶה הַזֶּה חוֹזִים אֶת־אֲשֶׁר
נַעֲשׂוֹת מִתּוֹפְפִים עַל־לִבְבֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ ׃
49 וַיַּעַמְדוּ כָּל־מְיֻדָּעָיו מֵרָחוֹק וְהַנָּשִׁים
אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו מִגָּלִיל לִרְאוֹת אֶת
הָאֵלֶּה ׃
50 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף יוֹעֵץ הוּא
אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק ׃
51 זֶה לֹא יָשַׁב בַּעֲצָתָם וּבִמְזִמּוֹתָם
(מִן הָרָמָתַיִם עִיר יְהוּדָה) אֲשֶׁר גַּם הוּא
קִוָּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים ׃
52 זֶה קָרַב אֶל־פִּילָטוֹס וַיִּשְׁאַל אֶת
פֶּגֶר יֵשׁוּעַ ׃

κγ΄.

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

42. Καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

47. Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

48. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

49. Εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

51. Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς καὶ προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Digitized by Google

Cap. XXIII.

41. Et nos quidem juſtè, nam digna factis recepimus: hic verò nihil mali geſsit.

42. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

43. Et dixit illi Ieſus: Amen dico tibi: Hodiè mecum eris in paradiſo.

44. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram, uſque in horam nonam.

45. Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſſum eſt medium.

46. Et clamans voce magna Ieſus ait: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens: Verè hic homo juſtus erat.

48. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur.

49. Stabant autem omnes noti ejus à longè, & mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

50. Et ecce, vir nomine Ioſeph qui erat decurio, vir bonus & juſtus.

51. Hic non conſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathęa civitate Iudęæ, qui expectabat & ipſe regnum Dei.

52. Hic acceſsit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

Das XXI. Capitel.

41. Vnd zwar wir ſindt billich darinnen/denn wir empfahen was vnſer thaten werth ſindt/ Dieſer aber hat nichts vngeſchicktes gehandelt.

42. Vnd ſprach zu JEſu / HERR/gedencke an mich/wenn du in dein Reich kommeſt.

43. Vnd JEſus ſprach zu jhm: Warlich ich ſage dir/Heut wirſtu mit mir im Paradeiß ſeyn.

44. Vnd es war vmb die ſechſte ſtunde/vnd es war ein Finſterniß vber das gantze Land/biß an die neundte Stund.

45. Vnd die Sonne verlor jren ſchein/vnd der Vorhang des Tempels zureiß mitten entzwey.

46. Vnd JEſus rieff laut vnd ſprach: Vater/ ich befehle meinen Geiſt in deine Hände. Vnd als er das geſaget/verſchied er. *Pſal. 30, 6*

47. Da aber der Hauptmann ſahe / was da geſchach/preiſete er Gott/vnnd ſprach: Fürwar dieſer iſt ein frommer Menſch geweſen.

48. Vnd alles Volck das dabey war/vnd zuſahe/da ſie ſahen/was da geſchach/ ſchlugen ſie an jre Bruſt/vnd wandten wider vmb.

49. Es ſtunden aber alle ſeine Verwandten von fernen/vnd die Weiber die jhm auß Galilea waren nachgefolget/vnd ſahen das alles.

50. Vnd ſihe ein Mann mit Namen Joſeph/ ein Rathsherr/der war ein guter frommer Mann. *Mat. 27, 57. Marc. 15, 43. Ioh. 19. 38*

51. Der hatte nicht bewilliget in jhren Raht vnd Handel/der war von Arimathia der Stadt der Jüden/der auch auff das Reich Gottes wartet.

52. Der gieng zu Pilato vnd bat vmb den Leib JEſu.

Digitized by Google

כג

53 ויורידהו ויעטף אותו בסדין ויתן
אותו בקבר חצוב אשר בו בכל־עת
איש לא הושם ׃

54 ויהי יום בדיקת החמץ המגעת
בשבת ושבת נגהת בה ׃

55 והנשים אשר הלכו אחריו מגליל
באו וראו את־הקבר ואיככה הושם
בגדו ׃

56 ותתהפכו ותכינו את־הבשמים ואת־
המור ובשבת שבתו במצוה ׃

כד

1 באחד לשבת השכימו בבקר
ובאו אל־הקבר נושאות את־
הבשמים אשר הכינו ונשים אשר עמהן ׃

2 ותמצאו את־האבן גלולה מקבר ׃

3 ובבואנה בקבר לא מצאו את־גוית
אדון ישוע ׃

4 ויהי־בהבהלן על זאת והנה שני
אנשים קמו עליהם בבגדים ברוקים ׃

5 ובהיותן ביראה והפנו את־פניהם
לארץ אמר אליהן מה מבקשות אתנה
את־החי עם המתים ׃

6 איננו פה כי אם קם זכרנה מה
דבר אליכן בעודנו בגליל ׃

7 לאמר כי יצטרך בן־האדם להסגר
בידי האנשים החטאים ולהתלות וביום
השלישי לקום ׃

8 ותזכרנה את־דבריו ׃

κγ'.

53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

54. Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

55. Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

ΚΕΦΑΛ. κδ'.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

2. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.

3. Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

5. Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτὰς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

7. Λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

Digitized by Google

Cap. XXIII.

53. Et depoſitum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.
54. Et dies erat paraſceves, & ſabbathum illuceſcebat.
55. Subſecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum poſitum erat corpus ejus.
56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecundum mandatum.

Daß XXIII. Capitel.

53 Vnd nam jn ab/wickelt jhn in ein Linwad/ vnd leget jhn in ein gehawen Grab/ darinnen niemand je gelegen war.
54. Vnd es war der Rüſttag/vnnd der Sabbath brach an.
55. Es folgeten aber die Weiber nach/ die mit jm kommen waren auß Galilea/ vnd beſchaweten das Grab/vnd wie ſein Leib gelegt warde.
56. Sie kehreten aber vmb/vnnd bereiteten die Specerey vnd Salben/vnd den Sabbath vber waren ſie ſtille nach dem Geſetze.

Cap. XXIV.

VNa autem ſabbathi valdè diluculo venerunt ad monumẽtum, portantes quæ paraverant aromata (& non nullę cũ illis.)
2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.
3. Et ingreſſæ, non invenerunt corpus Domini Ieſu.
4. Et factum eſt, dum mente conſternatæ eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.
5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viventem cum mortuis?
6. Non eſt hic, ſed ſurrexit, recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſſet.
7. Dicens: Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia reſurgere.
8. Et recordatæ ſunt verborum ejus.

Das XXIIII. Capitel.

ABer an der Sabbather einem ſehr frühe/ kamen ſie zum Grabe / vnd trugen die Specerey/die ſie bereitet hatten / vnd etliche mit jhnen. *Mat. 28,1 Mar. 16,2 Ioh. 20,1.*
2. Sie funden aber den Stein abgewältzet von dem Grabe.
3. Vnd giengen hinein / vnd funden den Leib deß HERRN JEſu nicht.
4. Vnd da ſie darumb bekümmert waren/Sihe/da tratten bey ſie zween Männer mit glentzenden Kleidern.
5. Vnd ſie erſchracken/vnd ſchlugen jhre Angeſicht nider zu der Erden. Da ſprachen die zu jnen: Was ſuchet jr den Lebendigen bey den todten?
6. Er iſt nicht hie / er iſt aufferſtanden. Gedenckt daran/wie er euch ſaget / da er noch in Galilea war.
7. Vnd ſprach: Deß Menſchen Sohn muß vberantwort werden in die Hände der Sünder/ vnd gecreutziget werden / vnd am dritten Tage aufferſtehen. *Mat. 16. 21. 17. 23 Mar. 9. 31 Sup. 9. 20*
8. Vnd ſie gedachten an ſeine Wort.

Digitized by Google

כד

9 ותתהפכנה מן־הקבר ותגדנה כל־
הדברים האלה לעשתי עשר ולאחרים
כלם :
10 והיו מגדלנית מרים ויוחנה
ומרים ליעקב ואחרות עמם
אשר אמרו אל־התלמידים את
האלה :
11 ונראו בעיניהם כמו יצר כסילות
דבריהן ולא האמינו להם :
12 ויקם כיפה וירץ אל־הקבר
וישגיח וירא את־אטון מוטס לבדו
וילך ויתמה בנפשו את־העשוי :
13 והנה שנים מהמה היו מהלכים
ביום ההוא אל־טירה אחרת והיא
רחוקה מירושלים כברת ששים ושמה
עמאוס :
14 והמה מללו איש אל־אחיו על־
כל־הקורות האלה :
15 ויהי במללם ובבעותם איש לאיש
ויקרב ישוע גם הוא ויתהלך אתם :
16 ועיניהם הכו בסנורים מדעתו :
17 ויאמר אליהם מה־הדברים
האלה אשר ממללים אתם
איש אל־רעהו הולכים ונוגים
אתם :
18 ויען אחד ושמו קליופא ויאמר
אליו האתה לבדך נכרי בירושלים ולא
ידעת את אשר נעשו בה בימים
האלה :

κδ.

9. Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα, καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

10. Ἦσαν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία καὶ ἰωάννα καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

12. Ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς.

14. Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ, πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς.

16. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο, τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, τίνες οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί;

18. Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτὸν, σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

Cap. XXIV.

Das XXIIII. Capitel.

9. Et regreſſæ à monumento, nuntiaverunt hęc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

9. Vnd ſie giengen wider vom Grabe/ vnd verkündigeten das alles den Eilffen/ vnd den andern allen.

10. Erat autem Maria Magdalène & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.

10. Es war aber Maria Magdalena vnd Johanna/ vnd Maria Jacobi/ vnd andere mit jhnen/ die ſolches den Apoſteln ſagten.

11. Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta, & non crediderunt illis.

11. Vnd es dauchten ſie jre Wort eben als werens Märlein/ vnd glaubten jnen nicht.

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.

12. Petrus aber ſtund auff/ vnd lieff zum Grabe/ vnd bücket ſich hinein / vnd ſahe die Leinentücher alleine liegen/ vnd gieng davon / vnd es nam jn wunder/ wie es zugienge.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emmaus.

13. Vnd ſihe/ zween auß jnen giengen an demſelbigen Tage in einen Flecken/ der war von Jeruſalem ſechzig Feldwegs weit / des Namen heiſſt Emmahus. Matt. 16. 12.

14. Et ipſi loquebantur ad invicem, de his omnibus quę acciderant.

14. Vnd ſie redeten mit einander von allen dieſen geſchichten.

15. Et factum eſt, dum fabularentur & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.

15. Vnd es geſchach/ da ſie ſo redeten vnnd befragten ſich mit einander/ nahet Jeſus zu jhnen/ vnd wandelt mit jnen.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

16. Aber jre Augen wurden gehalten / daß ſie jn nicht kandten.

17. Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem, ambulantes & eſtis triſtes.

17. Er ſprach aber zu jnen: Was ſindt das für Rede/ die jr zwiſchen euch handelt vnter wegen/ vnd ſeydt trawrig?

18. Et reſpondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa, his diebus?

18. Da antwortet einer/ mit Namen Cleophas/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du allein vnter den Frembdlingen zu Jeruſalem/ der nicht wiſſe/ was in dieſen Tagen darinnen geſchehen iſt?

Digitized by Google

כד

19 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה הֵמָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶת עַל־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר הָיָה אִישׁ נָבִיא גִּבּוֹר כֹּחַ בְּמַעֲשֶׂה וּבְדָבָר לִפְנֵי אֱלֹהִים וְכָל־הָעָם׃

20 אֵיכָכָה מְסָרוּהוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּנְשִׂיאֵינוּ אֶל־מִשְׁפַּט מָוֶת וַיִּתְלוּהוּ׃

21 וַאֲנַחְנוּ בָּטַחְנוּ כִּי־הוּא הָיָה עָתִיד לְהַפְרִיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹם הַזֶּה יוֹם שְׁלִישִׁי הוּא מֵאֲשֶׁר נַעֲשׂוּ הָאֵלֶּה׃

22 וְגַם מִקְצָת הַנָּשִׁים מִמֶּנּוּ הֶחֱרִידוּ אוֹתָנוּ אֲשֶׁר הִשְׁכִּימוּ בַּבֹּקֶר אֶל־הַקָּבֶר׃

23 וְלֹא מָצְאוּ אֶת־גְּוִיָּתוֹ וּבָאוּ לֵאמֹר כִּי מַרְאֵה הַמַּלְאָכִים רָאוּ אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי חַי הוּא׃

24 וַיֵּלְכוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ אֶל־הַקֶּבֶר וַיִּמְצְאוּ כֵּן כַּאֲשֶׁר הַנָּשִׁים אָמְרוּ וְאוֹתוֹ לֹא רָאוּ׃

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הַכְּסִילִים וּכְבֵדֵי לֵבָב לְהַאֲמִין בְּכָלָם אֲשֶׁר דִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים׃

26 הֲלֹא הִצְטָרֵךְ הַמָּשִׁיחַ לְעַנּוֹת וְלָבוֹא לִכְבוֹדוֹ׃

27 וַיָּחֶל מִמֹּשֶׁה וּמִכֹּל הַנְּבִיאִים וַיְבָאֵר לָהֶם אֶת־כָּל־הַכְּתוּבִים עָלָיו׃

28 וַיִּקְרְבוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר הָלְכוּ שָׁמָּה וְהוּא הִבְטִיחָם לָלֶכֶת הָלְאָה׃

κδ'.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

21. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

24. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ, τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται;

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

Digitized by Google

Cap. XXIV.

19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone, coram Deo & omni populo.

20. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie, quod hęc facta ſunt.

22. Sed & mulieres quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.

23. Et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetę?

26. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?

27. Et incipiens à Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant.

28. Et appropinquaverunt caſtello quo ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.

Das XXIIII. Capitel.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Welches? Sie aber ſprachen zu jhm: Das von JEſu von Nazareth/welcher war ein Prophet / mechtig von Thaten vnd worten/für Gott vnd allem Volck.

20. Wie jn vnſere Hohenprieſter vnd Oberſten vberantwortet haben/zum verdamniß des Todtes/vnd gecreutziget.

21. Wir aber hoffeten er ſolte Jſrael erlöſen. Vnd vber das alles/iſt heut der dritte Tag/das ſolches geſchehen iſt.

22. Auch haben vns erſchrecket etliche Weiber der vnſern / die ſindt frůe bey dem Grabe geweſen.

23. Haben ſeinen Leib nicht funden /kommen vnd ſagen / ſie haben ein Geſichte der Engel geſehen.

24. Vnd etliche vnter vns giengen hin zum Grabe/vnd fundens alſo/wie die Weiber ſagten/ aber jn funden ſie nicht.

25. Vnd er ſprach zu jnen: O jr Thoren vnd treges Hertzen/zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

26. Můſte nicht Chriſtus ſolches leiden/vnd zu ſeiner Herrligkeit eingehen?

27. Vnd fieng an von Moſe vnd allen Propheten/vnd legete jnen alle Schrifft auß/die von jhm geſagt waren.

28. Vnd ſie kamen nahe zum Flecken/da ſie hingiengen. Vnd er ſtellet ſich/als wolt er fürder gehen.

כד

19 ויאמר אליהם מה המה ויאמרו
אליו את על־ישוע הנצרי אשר היה
איש נביא גבור כח במעשה ובדבר
לפני אלהים וכל־העם :

20 איכה מסרוהו שרי הכהנים
ונשיאינו אל־משפט מות ויתלוהו :

21 ואנחנו בטחנו כי־הוא היה עתיד
להפריע את־ישראל ועל כל־הדברים
האלה יום היה יום שלישי הוא מאשר
נעשו האלה :

22 וגם מקצת הנשים ממנו
החרידו אותנו אשר השכימו בבקר אל־
הקבר :

23 ולא מצאו את־גויתו ובאו לאמור
כי מראה המלאכים ראו אשר אמרו
כי חי הוא :

24 וילכו אנשים ממנו אל־הקבר
וימצאו כן כאשר הנשים אמרו ואותו
לא ראו :

25 והוא אמר אליהם הכסילים
וכבדי לבב להאמין בכלם אשר דברו
הנביאים :

26 הלא הצרך המשיח לענות ולבוא
לכבודו :

27 ויחל ממשה ומכל הנביאים
ויבאר להם את־כל־הכתובים
עליו :

28 ויקרבו אל־הטירה אשר הלכו
שמה והוא הבטיחם ללכתו הלאה :

κδ.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

21. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλάγε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

24. Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ, τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται;

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

Cap. . XXIV.

19. Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone, coram Deo & omni populo.

20. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie, quod hęc facta ſunt.

22. Sed & mulieres quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.

23. Et non invento corpore ejus, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetę?

26. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?

27. Et incipiens à Moyſe & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant.

28. Et appropinquaverunt caſtello quo ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.

Das XXIIII. Capitel.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Welches? Sie aber ſprachen zu jhm: Das von JEſu von Nazareth/welcher war ein Prophet / mechtig von Thaten vnd worten/für Gott vnd allem Volck.

20. Wie jn vnſere Hohenprieſter vnd Oberſten vberantwortet haben/zum verdamniß des Todtes/vnd gecreutziget.

21. Wir aber hoffeten er ſolte Jſrael erlöſen. Vnd vber das alles/iſt heut der dritte Tag/das ſolches geſchehen iſt.

22. Auch haben vns erſchrecket etliche Weiber der vnſern / die ſindt frůe bey dem Grabe geweſen.

23. Haben ſeinen Leib nicht funden / kommen vnd ſagen / ſie haben ein Geſichte der Engel geſehen.

24. Vnd etliche vnter vns giengen hin zum Grabe/vnd fundens alſo/wie die Weiber ſagten/ aber jn funden ſie nicht.

25. Vnd er ſprach zu jnen: O jr Thoren vnd treges Hertzen/zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

26. Műßte nicht Chriſtus ſolches leiden/vnd zu ſeiner Herrligkeit eingehen?

27. Vnd fieng an von Moſe vnd allen Propheten/vnd legete jnen alle Schrifft auß/die von jhm geſagt waren.

28. Vnd ſie kamen nahe zum Flecken/da ſie hingiengen. Vnd er ſtellet ſich/als wolt er fürder gehen.

כד

29 וַיִּפְצְרוּ בוֹ לֵאמֹר עִמְדָה נָא אִתָּנוּ
כִּי הָיָה עֶרֶב וְנָטָה הַיּוֹם וַיָּבוֹא בַּמָּלוֹן
לָלִין אִתָּם׃

30 וַיְהִי בְּשִׁבְתּוֹ אִתָּם וַיִּקַּח אֶת־
הַלֶּחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם׃

31 וַיִּפָּקְחוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּדְעוּ אוֹתוֹ וְהוּא
הָלַךְ מֵעֵינֵיהֶם׃

32 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲלֹא בֹעֵר
הָיָה לְבָבֵנוּ בְּקִרְבֵּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֵינוּ
בַּדֶּרֶךְ וְכַאֲשֶׁר בֵּאֵר לָנוּ אֶת־הַכְּתֻבִים׃

33 וַיָּקוּמוּ בָהּ בְּשָׁעָה וַיָּשׁוּבוּ יְרוּשָׁלַיְמָה
וַיִּמְצְאוּ אֶת־עַשְׁתֵּי עָשָׂר וַאֲשֶׁר אִתָּם
נִקְהָלִים יָחַד׃

34 הָאֹמְרִים כִּי בֶאֱמֶת קָם הָאָדוֹן
וְנִרְאָה לְשִׁמְעוֹן׃

35 וְהֵמָּה סִפְּרוּ אֵת אֲשֶׁר קָרָה לָהֶם
בַּדֶּרֶךְ וְאֵיךְ נוֹדַע לָהֶם בְּשִׁבְרַת
הַלָּחֶם׃

36 וּבְדַבְּרָם אֶת־הָאֵלֶּה וְהוּא
יֵשׁוּעַ קָם בְּתוֹכָם לֵאמֹר אֲלֵיהֶם
שָׁלוֹם לָכֶם׃

37 וַיֶּחֶרְדוּ וַיִּבָּהֲלוּ חוֹשְׁבִים לִרְאוֹתָם
אֶת־רוּחַ׃

38 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה תִּבָּהֲלוּ וְלָמָּה
מַחֲשָׁבוֹת עוֹלוֹת בִּלְבּוֹתֵיכֶם׃

39 רְאוּ אֶת יָדַי וְאֶת רַגְלַי כִּי בֶאֱמֶת
אֲנִי הוּא הַגִּיעוּ הַמִישׁוּ כִּי לְרוּחַ אֵין
לָהּ בָּשָׂר וַעֲצָמִים כְּמוֹ רֹאִים אַתֶּם כִּי
לִי הֵמָּה׃

κδ΄.

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ᾽ ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

30. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ᾽ αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

31. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν. καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ᾽ αὐτῶν.

32. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

34. Λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη Σίμωνι.

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

37. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

29. Et

Cap. XXIV.

29. Et coëgerunt illum, dicentes: Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt jam dies. Et intravit cum illis.

30. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.

31. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.

32. Et dixerunt ad invicem: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?

33. Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

34. Dicentes: Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

35. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

35. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis, (ego ſum, nolite timere.)

37. Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

38. Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & (quare) cogitationes aſcendunt in corda veſtra.

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum, palpate, & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

Das XXIIII. Capitel.

29. Vnd ſie nötigeten jhn/vnd ſprachen: bleib bey vns/denn es will Abend werden/vnd der tag hat ſich geneiget/vnd er gieng hinein bey jnen zu bleiben.

30. Vnd es geſchach/da er mit jnen zu Tiſche ſaß/nam er das Brodt / dancket / brachs/vnd gabs jnen.

31. Da worden jhre Augen geöffnet/vnd erkenneten jn. Vnd er verſchwandt für jnen.

32. Vnd ſie ſprachen vnter einander: Brandte nicht vnſer Hertz in vns / da er mit vns redet auff dem Wege/als er vns die Schrifft öffnet.

33. Vnd ſie ſtunden auff zu derſelbigen Stunde/kehreten wider gen Jeruſalem/vnd funden da die Eilffe verſamlet/vnd die bey jnen waren.

34. Welche ſprachen: Der HERR iſt warhafftig aufferſtanden/vnd Simoni erſchienen.

35. Vnd ſie erzehleten jhnen / was auff dem Wege geſchehen war / vnd wie er von jhnen erkant were/an dem/da er das Brodt brach.

36. Da ſie aber davon redeten/tratt Jeſus ſelbs mitten vnter ſie/vnd ſprach: Friede ſey mit euch. *Mar. 16, 14. Ioh. 20, 19*

37. Sie erſchracken aber vnd forchten ſich/ meineten ſie ſehen einen Geiſt.

38. Vnd er ſprach zu jnen: Was ſeydt jr erſchrocken? Vnd warumb kommen ſolche Gedancken in ewre Hertzen?

39. Sehet meine Hände vnd meine Füſſe/ich bins ſelber/fühlet mich vnd ſehet/denn ein Geiſt hat nicht Fleiſch vnd Bein/wie jr ſehet / das ich habe.

כד

40 ובדברו את־האלה וירא אותם
את־ידים ואת־רגלים :
41 ובעודם לא מאמינים משמחה
גדולה ומתמהים ויאמר אליהם היש
לכם מה אכל פה :
42 ויתנו לו חתך־דג אשרג ודבש נפת
צופים :
43 ויקח לפניהם ויאכל :
44 ויאמר אליהם אלה הדברים
אשר דברתי אליכם בעודני היתי
עמכם כי צריך להמלאת את־כל־
אשר נכתבות בתורת משה בנביאים
ובתהלים עלי :
45 אז־פתח להם את תבונה להבין
את־הכתבים :
46 ויאמר להם כי כה נכתב וכן
צריך לענות־המשיח ולקום ממתים
ביום שלישי :
47 ולהקרא בשמו־את־תשובה
וסליחת חטאים בכל־הגוים ולהחל
מירושלים :
48 ואתם הוים עדים לאלה :
49 והנה אנכי שלח את־מאמר אבי
עליכם ואתם שבו בעיר ירושלים עד־
כי תלבשו עז כח וגבורה ממרומים :
50 ויוציאם לחוץ עד־בית עניה וישא
את ידיו ויברך אותם :
51 ויהי־בברכו אותם ויפרד מהם
ויעל־אל־השמים :

κδ΄.

40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

41. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου.

43. Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

45. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.

47. Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ Ἱερουσαλήμ.

48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελλίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

51. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

Cap. XXIV.

40. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus prę gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur?

42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis.

43. Et cum manducaſſet coram eis, ſumens (reliquias dedit eis.)

44. Et dixit ad eos: Hęc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis, de me.

45. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas.

46. Et dixit eis: Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die.

47. Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.

48. Vos autem teſtes eſtis horum.

49. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autem ſedete in civitate, quo adusque induamini virtute ex alto.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus ſuis benedixit eis.

51. Et factum eſt: dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.

Das XXIIII. Capitel.

40. Vnd da er das ſaget/ zeiget er jhnen Hände vnd Füſſe.

41. Da ſie aber noch nicht glaubeten für frewden/vnd ſich verwunderten / ſprach er zu jhnen: Habt jr hie etwas zu eſſen?

42. Vnd ſie legten jm für ein ſtück vom gebratenen Fiſch vnd Honigſeims.

43. Vnd er nams vnd aß für jhnen.

44. Er aber ſprach zu jhnen: Das ſind die Rede/die ich zu euch ſaget/da ich noch bey euch war/ Denn es muß alles erfüllet werden/was von mir geſchrieben iſt im Geſetz Moſi / in den Propheten/vnd in Pſalmen.

45. Da öffnet er jnen das Verſtändniß / daß ſie die Schrifft verſtunden.

46. Vnd ſprach zu jnen: Alſo iſts geſchrieben/ vnd alſo muſte Chriſtus leiden/vnd aufferſtehen von den Todten am dritten Tage. Pſa. 18, 7

47. Vnd predigen laſſen in ſeinem Namen/ Buſſe vnd vergebung der Sünden / vnter allen Völckern/vnd anheben zu Jeruſalem.

48. Jr aber ſeydt deß alles Zeugen.

49. Vnd ſihe/ich will auff euch ſenden die verheiſſung meines Vaters. Jhr aber ſolt in der Stadt Jeruſalem bleiben/biß daß jhr angethan werdet mit Krafft auß der Höhe. Act. 1, 8. Joh. 14, 26 & 15, 26. Act. 1, 4.

50. Er führet ſie aber hinauß biß gen Bethania/vnd hub die Hände auff/vnd ſegnet ſie,

51 Vnd es geſchach/ da er ſie ſegnet/ſchied er von jnen/vnd fuhr auff gen Himmel. Joh. 15, 35 Mar. 16, 19. Act. 1, 9.

כד

52 וְהֵמָּה הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־
יְרוּשָׁלַיִם עִם שִׂמְחָה גְּדוֹלָה׃

53 וַיִּהְיוּ תָמִיד בַּהֵיכָל מְשַׁבְּחִים וּמְבָרְכִים
אֶת־אֱלֹהִים אָמֵן׃

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרָה קְדוֹשָׁה
בְּפִי לוּקָס׃

κδ΄.

52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

53. Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου κατὰ Λουκᾶν.

Digitized by Google

Cap. XXIV.

52. Et ipſi adorantes regreſsi ſunt in Ieruſalem cum gaudio magno.

53. Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

FINIS.

Das XXIIII. Capitel.

52. Sie aber betteten jn an / vnd kehreten wider gen Jeruſalem mit groſſer Frewde.

53. Vnd waren allwege im Tempel / preiſeten vnd lobeten Gott.

Ende deß Evagelions S. Lucas.

Digitized by Google

Digitized by Google